AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

Płk mgr inż. Antoni WIECZOREK

SYSTEM

KSZTAŁCENIA KADR OFICERSKICH WOJSK ŁĄCZNOŚCI

Rozprawa doktorska

54821

Biblioteka Główna
Akademii Obrony Narodowej
S/2341
05-002341-001-0

54821

WARSZAWA 1994

A K A D E M I A O B R O N Y N A R O D O W E J

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM
Nr ewid. 54821
Akademii Obrony Narodowej

Płk mgr inż. Antoni WIECZOREK

SYSTEM
KSZTAŁCENIA KADR OFICERSKICH
WOJSK ŁĄCZNOŚCI

Rozprawa doktorska

1-2

Opracowana pod kierunkiem naukowym

Płk.prof.dr.hab.inż. Piotra SIENKIEWICZA

BIBLIOTEKA GŁÓWNA
Działu Zbiorów Jawnych - Akademii ON
S/2341

WARSZAWA 1994

SPIS TREŚCI

W S T Ę P 7

I.ANALIZA HISTORYCZNA KSZTAŁCENIA KADR OFICERSKICH WOJSK ŁĄCZNOŚCI..... 17

1.1.Stan kadr oficerskich łączności w okresie tworzenia się armii..... 20

1.2.Kształcenie oficerów łączności w latach 1919-1920..... 24

1.3.Kształcenie kadr oficerskich wojsk łączności okresu pokojowego..... 31
1.3.1.Kształcenie oficerów łączności w latach 1921-1929. 35
1.3.2.Kształcenie oficerów łączności w latach 1929-1939. 41
1.3.3.Organizacja procesu kształcenia w latach 1929-1939..... 52

1.4.Kształcenie oficerów łączności w okresie II wojny światowej..... 60
1.4.1.Kształcenie oficerów łączności w armiach walczących na zachodzie..... 61
1.4.2.Kształcenie oficerów łączności w Armii Polskiej na terenie Związku Radzieckiego..... 67

1.5.Kształcenie kadr oficerskich w latach 1944-1989..... 73
1.5.1.Kształcenie oficerów łączności w latach 1944-1945. 77
1.5.2.Kształcenie oficerów łączności w latach 1945-1950. 85
1.5.3.Kształcenie oficerów łączności w latach 1950-1955. 92
1.5.4.Kształcenie oficerów łączności w latach 1956-1967. 96
1.5.5.Kształcenie oficerów łączności w latach 1967-1989. 109
1.5.5.1.Struktura programu kształcenia edycji 67..... 115

1.5.5.2.Struktura programu kształcenia edycji 82..... 117
1.5.5.3.Ogólne cele kształcenia i organizacji studiów realizowanych według programu edycji 89..... 118
1.5.5.4.Struktura blokowa i przedmiotowa programu edycji 89..... 123

1.6.Wnioski wynikające z analizy systemu kształcenia oficerów łączności w latach 1919-1989..... 125
1.6.1.Wnioski wynikające z analizy systemu kształcenia oficerów łączności II Rzeczypospolitej..... 125
1.6.2.Wnioski wynikające z analizy kształcenia kadr oficerskich łączności w II wojnie światowej..... 129
1.6.3.Wnioski wynikające z analizy kształcenia kadr oficerów łączności na poziomie średnim..... 131
1.6.4.Wnioski wynikające z analizy kształcena kadr oficerów łączności w wyższej uczelni. 133

PRZYPISY..... 139

II.ANALIZA PORÓWNAWCZA WYBRANYCH SYSTEMÓW I MODELI KSZTAŁCENIA..... 145

2.1.System kształcenia i jego model..... 145
2.1.1.Kształcenie w ujęciu dydaktyki..... 152
2.1.2.Wybrane modele kształcenia..... 156
2.1.3.Wybrane modele kształcenia kadr dla Sił Zbrojnych RP..... 164

2.2.System kształcenia i doskonalenia kadr oficerskich w wybranych armiach państw zachodnich..... 173
2.2.1.System kształcenia i doskonalenia zawodowego kadr oficerskich w SZ Stanów Zjednoczonych..... 173
2.2.2.System kształcenia i doskonalenia zawodowego kadr oficerskich w Siłach Zbrojnych Niemiec..... 183

2.2.3.System kształcenia i doskonalenia zawodowego kadr oficerskich w Siłach Zbrojnych Wielkiej Brytanii..... 191
2.2.4.System kształcenia i doskonalenia zawodowego kadr oficerskich w Siłach Zbrojnych Francji..... 197

2.3.System kształcenia i doskonalenia kadr oficerskich w wybranych armiach państw byłego Układu Warszawskiego..... 206
2.3.1.System kształcenia i doskonalenia kadr oficerskich Armii Węgierskiej. 206
2.3.2.System kształcenia i doskonalenia kadr oficerskich Armii Czechosłowackiej..... 211
2.3.3.System kształcenia i doskonalenia kadr oficerskich Bułgarskiej Armii Ludowej..... 215
2.3.4.System kształcenia i doskonalenia kadr oficerskich Armii Rosji..... 218

2.4.Wnioski z analizy systemów i modeli kształcenia..... 221
2.4.1.Wnioski z analizy kształcenia kadr oficerskich w wybranych armiach państw zachodnich..... 223
2.4.2.Wnioski z analizy kształcenia kadr oficerskich w wybranych armiach państw byłego UW..... 229
PRZYPISY 234

III.PERSPEKTYWICZNY SYSTEM KSZTAŁCENIA I DOSKONALENIA KADR OFICERSKICH WOJSK ŁĄCZNOŚCI 236

3.1.Warunki społeczno polityczne i doktrynalne zmiany w systemie obronnym RP..... 236
3.1.1.Kierunki rozwoju systemów łączności..... 250
3.1.2.Wnioski..... 259

3.2.Ocena potrzeb kadrowych w korpusie oficerskim Wojsk Łączności..... 260

3.2.1.Ocena możliwości zaspokojenia potrzeb kadrowych... 265
3.2.2.Wnioski z analizy potrzeb kadrowych
do kształcenia oficerów łączności..... 272

3.3.Stan badań nad restrukturyzacją szkolnictwa
wojskowego..... 274
3.3.1.Badania prowadzone w Zarządzie XII Sztabu
Generalnego WP..... 275
3.3.2.Badania prowadzone w Zarządzie Szkolnictwa
Wojskowego..... 279
3.3.3.Inne modele doskonalenia systemu kształcenia
oficerów Sił Zbrojnych RP..... 303
3.3.4.Wnioski..... 320

3.4.Perspektywiczny system kształcenia i doskonalenia
kadr oficerskich Wojsk Łączności..... 322
3.4.1.Stan aktualny kształcenia i doskonalenia kadr
oficerskich Wojsk Łączności..... 328
3.4.2.Propozycja modelu kształcenia i doskonalenia kadr
oficerskich Wojsk Łączności..... 343
3.4.3.Scenariusze i warianty organizacyjne rozwoju
kształcenia kadr oficerskich Wojsk Łączności..... 357
3.4.5.Struktura organizacyjno-funkcjonalna uczelni..... 402

3.5.Wnioski..... 423

PRZYPISY..... 427

ZAKOŃCZENIE..... 431

BIBLIOGRAFIA..... 437

I. WSTĘP

Zachodzące we współczesnym świecie zmiany przynoszą nowy kształt bezpieczeństwa międzynarodowego, którego odzwierciedleniem w skali kraju jest nowa doktryna obronna oraz bezpośrednia jej implikacja - system gwarancji obronności państwa. Budowa tego systemu musi uwzględniać nie tylko aktualne przemiany polityczno - gospodarcze, ale i uwarunkowania zewnętrzne, wynikające z przeobrażeń w państwach sąsiednich.

Podstawowym czynnikiem określającym kształt i rozmiary systemu obronnego są możliwości ekonomiczne i naukowo - - techniczne państwa. System ten musi uwzględniać ponadto charakter procesów społeczno - gospodarczych, którym towarzyszy wiele zjawisk - obiektywnych i subiektywnych - związanych z nowym ładem politycznym, społecznym i ekonomicznym. W relacji zwrotnej wymusza on modernizację struktur i podsystemów państwa, a wśród nich - także systemu kształcenia kadr dla Sił Zbrojnych RP.

Realizowana obecnie restrukturyzacja Sił Zbrojnych RP obejmuje również szkolnictwo wojskowe, a w tym kształcenie kadr oficerskich Wojsk Łączności. Należy zauważyć, że dyskutowane w ostatnich latach koncepcje kształcenia kadr łączności odzwierciedlają obecną i przyszłą rolę Wojsk Łączności w Siłach Zbrojnych RP tylko częściowo.

Problem badawczy podjęty w rozprawie doktorskiej nt."SYSTEM KSZTAŁCENIA KADR OFICERSKICH WOJSK ŁĄCZNOŚCI"

wydaje się być istotny także ze względu na rosnącą rolę telekomunikacji w szeroko rozumianym systemie obronnym kraju.

Na przełomie lat 80 i 90 restrukturyzacja Sił Zbrojnych objęła również całe szkolnictwo wojskowe i stało się oczywiste, że kształcenie kadr w dziedzinie współczesnej telekomunikacji, wymaga wielu przedsięwzięć innowacyjnych. Dotyczy to głównie kierunków studiów, programów kształcenia, wymagań stawianych absolwentom, sposobów zarządzania szkołą, zasad naboru i kwalifikacji kandydatów, a także metod i trybu zapewniania efektywnego działania szkół, przystosowujących model kształcenia kadr do aktualnych potrzeb Sił Zbrojnych, które wynikają wprost z globalnych przeobrażeń politycznych i militarnych.

Podjęcie niniejszego tematu rozprawy jest zatem próbą opracowania takiego modelu kształcenia kadr oficerskich wojsk łączności, który odpowiadałby aktualnym i przyszłym potrzebom systemu obronnego państwa i stanowiłby materiał użyteczny przy podejmowaniu decyzji w zakresie rozwoju szkolnictwa wojskowego.

Ogólne i szczegółowe cele badawcze przyjęto po gruntownej analizie zasadniczych problemów wynikających z tematu rozprawy doktorskiej.

Podstawowym celem przeprowadzonych badań jest analiza ewolucji systemu kształcenia kadr oficerów łączności i struktur organizacyjno - funkcjonalnych w kontekście możliwych wariantów i scenariuszy rozwoju Wojsk Łączności Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej.

Cel główny rozprawy implikuje **cele cząstkowe**, które określono następująco:

- dokonać analizy i wypracować wnioski z funkcjonowania systemu kształcenie oficerów łączności w II Rzeczypospolitej i w czasie II wojny światowej;

- dokonać analizy i wypracować wnioski z funkcjonowania systemu kształcenie kadr oficerskich dla wojsk łączności w okresie PRL;

- przeanalizować i zaprezentować istotę modeli edukacyjnych Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Łączności;

- opracować model kształcenia kadr oficerskich łączności w nowym kształcie systemu szkolnictwa wojskowego.

Zasadniczy problem badawczy wyraża się w pytaniu: Jakie wnioski płynące z analizy ewolucji systemu kształcenia kadr oficerskich wojsk łączności mogą zostać wykorzystane w procesie projektowania perspektywicznego systemu kształcenia kadr?

Z sformułowanego celu badań wynikają główne problemy badawcze:

1. W jakim stopniu dotychczasowy system kształcenia oficerów łączności spełnia warunki do efektywnego przygotowania współczesnych kadr łączności?

2. Jakie będą potrzeby ilościowe i jakościowe kadr łączności dla SZ RP w perspektywie najbliższych lat?

3. Jakie rozwiązania dydaktyczne i organizacyjne należy przyjąć w celu racjonalizacji modelu kształcenia oficera łączności jako organizatora i eksploatatora nowoczesnych systemów telekomunikacyjnych?

Rozwiązanie przedstawionych głównych problemów badawczych możliwe było na drodze analizy szeregu problemów szczegółowych, które można sformułować następująco:

a) w sferze poznawczej:

- jak zmieniało się kształcenie kadr oficerskich łączności w wybranych okresach historycznych?

- jakie są współczesne systemy kształcenia kadr oficerskich w wybranych armiach państw zachodu i wschodu oraz jakie są możliwości adaptacji do potrzeb i wymagań SZ RP?

- jak oceniany jest aktualnie realizowany model kształcenia kadr oficerskich łączności?

- jaki jest stan prac nad restrukturyzacją wyższego szkolnictwa wojskowego i jakie miejsce w tym systemie zajmuje Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Łączności?

b) w sferze praktycznej:

- jakie są potrzeby ilościowe i jakościowe kadry oficerskiej łączności w nowych strukturach Sił Zbrojnych w najbliższym dziesięcioleciu?

- jaki model systemu kształcenia kadr oficerskich wojsk łączności wydaje się być optymalnym rozwiązaniem na przełomie XX i XXI wieku?

- jakie scenariusze rozwoju należy przyjąć dla WSOWŁ w aspekcie zmian zachodzących w systemie kształcenia kadr dla Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej?

Jako zadanie badawcze przyjęto także opracowanie modelu strukturalno - funkcjonalnego uczelni kształcącej i doskonalącej kadry oficerskie łączności.

Określenie celów rozprawy i poszukiwanie odpowiedzi na wiele wzajemnie uzależnionych pytań badawczych, a także analiza wybranych prac dotyczących istniejącego systemu kształcenia pozwoliły sprecyzować następujące **hipotezy robocze:**

- istniejący system kształcenia kadr oficerskich jest nadmiernie rozbudowany w sensie struktur organizacyjno - - funkcjonalnych;

- nie ma zgodności swoistej "kompatybilności" kształcenia w wyższym szkolnictwie wojskowym z systemem wyższego szkolnictwa podległego MEN;

- brakuje spójności i wzajemnego uzupełniania się systemu kształcenia Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Łączności z systemem kształcenia Wojskowej Akademii Technicznej;

- określenie potrzeb i wymagań stawianych przygotowaniu zawodowemu inżyniera łączności - eksploatatora nowoczesnych systemów telekomunikacyjnych pozwoli wskazać kierunki i zakres zmian w istniejącym systemie kształcenia kadr łączności.

Treść powyższych hipotez wynika z potrzeby uzyskania racjonalnego rozwiązania sformułowanych problemów badawczych. Na gruncie tych hipotez roboczych przeprowadzono ocenę i interpretację faktów, zjawisk, procesów i ich wzajemnych zależności funkcjonalnych oraz dokonano wyboru odpowiednich metod badawczych.

Dla osiągnięcia założonego celu rozprawy, rozwiązania podstawowych problemów badawczych oraz weryfikacji przyjętych

hipotez zastosowano następujące metody:

1) analizę dokumentów historycznych dotyczących systemu kształcenia oficerów łączności, a w szczególności:

- dokumentów normatywnych stanowiących podstawę funkcjonowania obecnego systemu kształcenia kadr łączności wynikających z potrzeb Sił Zbrojnych RP;

- opracowań naukowo - badawczych dotyczących prognozowania nowoczesnych systemów edukacyjnych;

- literatury naukowej z dziedziny pedagogiki i dydaktyki;

- wyników badań dotyczących rozwoju edukacyjnego kadry Wojska Polskiego;

- ekspertyz dotyczących przedmiotowego zakresu badań;

2) wywiad oraz zbieranie opinii,

3) obserwację istniejącego systemu kształcenia wojskowego w naszych Siłach Zbrojnych, w tym oficerów łączności,

4) analizę porównawczą - głównie w odniesieniu do systemów obowiązujących w innych państwach;

5) analizę systemową, a w szczególności techniki scenariuszy, diagnostyki systemowej,oceny efektywności itp.

Podczas opracowywania rozprawy istotnym czynnikiem był dobór literatury przedmiotu, który podyktowany został celem rozprawy i organizacją procesu badawczego. Charakter i zakres jej wykorzystania jest ściśle związany z realizacją poszczególnych etapów i rozwiązaniem problemów badawczych.

Rozwiązanie poszczególnych problemów pracy było bardzo pracochłonne i niełatwe ze względu na rozległą literaturę dokumentalną nie w pełni uporządkowaną, szczególnie dotyczącą

pierwszego okresu tworzenia się państwa.

Analizowane dokumenty niejednokrotnie dostarczały sprzecznych informacji dotyczących tworzenia się systemu kształcenia kadr łączności. Niemniej jednak okazało się, że bez refleksji historycznej rozważania o przyszłości będą ułomne i niepełne. Stąd w rozprawie znajduje się materiał o charakterze historycznym, którego objętość znacznie przekroczyła pierwotnie zakładaną. Wynika to z przekonania, iż są to treści istotne i interesujące z poznawczego i praktycznego punktu widzenia.

Najbardziej przydatnymi materiałami archiwalnymi okazały się dokumenty przechowywane w Centralnym Archiwum Wojskowym znajdujące się w zespołach akt Ministerstwa Spraw Wojskowych, tj. Departamentu Dowodzenia Wojsk Łączności i Departamentu Dowodzenia Ogólnego oraz w różnych periodykach fachowych ("Bellona" i "Przegląd Wojskowo - Techniczny"). Do analizy systemu kształcenia okresu powojennego cennym źródłem informacji były zbiory dokumentów znajdujące się w archiwum Warszawskiego Okręgu Wojskowego.

Należy stwierdzić, że w zasadzie brakuje opracowań monograficznych zajmujących się kształceniem kadr oficerskich - poza pracą Stanisława Rutkowskiego pt. "Zarys dziejów polskiego szkolnictwa wojskowego" i " Kształcenie oficerów ludowego Wojska Polskiego w okresie II wojny światowej".

Istotną część literatury wykorzystanej do opracowania rozprawy doktorskiej stanowiły prace dotyczące teorii systemów, modelowania i analizy systemowej. Na jej podstawie przeprowadzono badania funkcjonujących obecnie w kraju

i za granicą systemów kształcenia kadr Wojska Polskiego. Do tych pozycji można zaliczyć prace: Roberta Davisa i innych pt."Konstruowanie systemu kształcenia", Andrzeja Koźmińskiego pt. "Analiza systemowa organizacji", Józefa Koniecznego pt. "Inżynieria systemów kierowania", czy też Piotra Sienkiewicza pt."Teoria efektywności systemów" i "Inżynierii systemów kierowania".

Następną grupę prac źródłowych stanowiły materiały dotyczące badanego problemu w Instytucjach Centralnych MON oraz prace naukowo - badawcze i ekspertyzy. Do tych pozycji można zaliczyć badania wykonywane w Wyższej Szkole Oficerskiej Łączności w Zegrzu pod kierunkiem płk.prof.dr hab.inż.Andrzeja Barczaka pt."Przesłanki kształcenia kadr", w tym ekspertyza płk. prof.dr.hab.inż.Piotra Sienkiewicza pt. "Przesłanki modelowania nowoczesnych systemów edukacyjnych".

Niemniej istotnymi pozycjami literatury wykorzystywanymi w opracowaniu rozprawy doktorskiej były pozycje dotyczące problemów dydaktyki, do których między innymi można zaliczyć pozycje Wincentego Okonia pt. "Zarys dydaktyki ogólnej", "Systemy dydaktyczne"," Elementy dydaktyki szkoły wyższej", Roberta Gagne i innych pt. "Zasady projektowania dydaktycznego", czy też Stanisława Kaczora pt."Kształcenie i doskonalenie zawodowe w okresie przemian".

W niniejszej pracy pragnę dokonać próby opracowania modelu kształcenia kadr oficerskich Wojsk Łączności, który odpowiadałby nowym wymaganiom stawianym przez Ministerstwo Obrony Narodowej dotyczących m.in. zwiększenia zakresu zadań, dostosowania poziomu wykształcenia ogólnego kadry do poziomu

inżyniera telekomunikacji a specjalistycznego do wymagań współczesnrgo pola walki.

W projektowaniu modelu korzystałem z wniosków wynikających z analizy dotychczas obowiązującego systemu kształcenia wojskowego w Polsce oraz w wybranych państwach zachodnich i wschodnich.

Treść rozprawy przedstawiłem w trzech rozdziałach. Rozdział pierwszy obejmuje analizę historyczną kształcenia kadr oficerskich Wojsk Łączności w przedziale czasowym od powstania niepodległego państwa, aż do 1989 roku. Dokonałem analizy systemu kształcenia obowiązującego w okresie II Rzeczypospolitej, jego tworzenia oraz doskonaleniu. W okresie II wojny światowej, charakteryzując kształcenie kadr oficerskich w armii polskiej na wschodzie i zachodzie, kształcenie kadr oficerów łączności w PRL realizowany w oficerskich szkołach łączności oraz w Wyższej Szkole Oficerskiej Wojsk Łączności. Analiza wytycznych i założeń opracowanych przez Zarząd Szkolnictwa Wojskowego do kształcenia oraz analiza obowiązujących programów kształcenia pozwoliły na wyciągnięcie wniosków o rzeczywistym modelu kształcenia kadr łączności.

Rozdział drugi obejmuje analizę porównawczą wybranych modeli kształcenia w różnym ujęciu zwracając szczególną uwagę na metodologiczne podejście do systemu kształcenia i jego modelu jak również w ujęciu dydaktyki i na tej podstawie określenie miejsca tego systemu w systemie edukacji narodowej. Istotą tego rozdziału jest analiza systemów kształcenia kadr oficerskich wojsk lądowych, a w tym również

kadr łączności w wybranych armiach państw Zachodu i Wschodu.

Rozdział trzeci zawiera projekt modelu kształcenia kadr oficerskich Wojsk Łączności. Obejmuje on stan aktualny kształcenia, ocenę potrzeb ilościowych i jakościowych kadry oficerskiej, stan badań restrukturyzacjnych wyższego szkolnictwa wojskowego prowadzonych w różnych instytucjach oraz opracowanie perspektywicznego systemu kształcenia i doskonalenia kadr oficerskich Wojsk Łączności, a także możliwe scenariusze rozwoju oraz warianty organizacyjne.

Proces doskonalenia systemu kształcenia kadr oficerskich Wojsk Łączności trwać będzie dalej. Jestem przekonany, że przedstawione opracowanie w postaci pracy doktorskiej stanie się przyczynkiem jednego z możliwych rozwiązań w zmieniającym się systemie działania Sił Zbrojnych RP.

Za troskliwą pomoc oraz kierownictwo naukowe przy opracowaniu niniejszej pracy pragnę złożyć najserdeczniejsze podziękowanie memu Promotorowi płk.prof.dr.hab.inż. Piotrowi Sienkiewiczowi.

Pragnę również podziękować Komendantowi Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Łączności gen bryg. Witoldowi Cieślewskiemu za umożliwienie mi podjęcia i realizacji studiów doktorskich oraz płk.prof.dr.hab.inż. Andrzejowi Barczakowi za wnikliwą ocenę moich działań dotyczących pracy i konstruktywnych uwag merytorycznych. Szczególnie serdecznie pragnę podziękować wszystkim kolegom i bliskim za umożliwienie mi kontynuowania studiów doktoranckich i okazaną pomoc.

I.ANALIZA HISTORYCZNA KSZTAŁCENIA KADR OFICERSKICH

I wojna światowa zakończyła się klęską państw centralnych. Definitywne zakończenie wojny nastąpiło z chwilą podpisania przez Niemcy 11.11.1918 r. kapitulacji.

Polska po 123 latach niewoli stała się państwem niepodległym. Na terenach, na których powstało niepodległe państwo polskie, jeszcze pod koniec niewoli, na krótko przed kapitulacją Niemiec, zaczęły się kształtować zalążki nowej władzy II Rzeczpospolitej.

Jednym z głównych zadań, jakie stanęły przed rządem, oprócz odbudowy nowej państwowości było zbudowanie nowej armii. Wobec nieuregulowania granic nowo powstającego państwa, ciągłego zagrożenia ze strony Niemiec oraz sąsiedztwa ze Związkiem Radzieckim, którego uważano za głównego wroga, rodziła się konieczność rozbudowy Sił Zbrojnych. Powstawały one w skomplikowanych warunkach politycznych i militarnych.

Zalążki Wojska Polskiego stanowiły kadry jawnych i tajnych formacji ochotniczych oraz Polacy z byłych armii zaborczych. Powstanie pierwszych formacji łączności związane jest z tworzeniem legalnych i konspiracyjnych organizacji paramilitarnych, jeszcze przed odzyskaniem niepodległości.

Za datę powstania Wojsk Łączności przyjęto dzień 12 listopada 1918 r., kiedy to utworzono stanowisko szefa łączności i powołano na nie płk. inż. Kazimierza Drewnowskiego.[1] Powierzono mu zadanie scalenia oddziałów łączności pod wspólnym dowództwem. Ogólnie jednak pierwsze

dziesięciolecie okresu międzywojennego charakteryzowało wyraźne zaniedbanie wojsk łączności, pozostanie przy środkach najprostszych, prymitywnych, pozostających daleko w tyle za współczesnymi im środkami łączności innych armii europejskich.

Dopiero rok 1929 przynosi początki zmian organizacyjnych mających na celu odrobienie wieloletnich zaległości. We wszystkich dywizjach piechoty powołano kompanie telegraficzne oraz szefów łączności dywizji, sformowano oddziały łączności dla brygad kawalerii, powołano do życia szefostwo łączności na szczeblu centralnym. Zmiany te objęły jednak tylko strukturę wojsk od stopnia dywizji w dół. Działania mające poprawić sytuację na wyższym, operacyjnym szczeblu łączności podjęto dopiero w roku 1934 wraz z utworzeniem Dowództwa Wojsk Łączności. Opracowana została wówczas nowa organizacja wojsk łączności na stopie wojennej, która odchodziła od dotychczasowej koncepcji, według której łączność na wyższych szczeblach dowodzenia na wypadek wojny zapewnić miało Ministerstwo Poczty. Podstawowe tezy nowej koncepcji głosiły, że łączność na obszarze wojennym musi być zapewniana przez wojska łączności, oraz że muszą one być zdolne do rozbudowy w miarę narastania potrzeb mobilizacyjnych. W praktyce oznaczało to znaczną rozbudowę łączności radiowej, zwiększenie ilości jednostek łączności w ramach armii i naczelnego dowództwa oraz przeprowadzenie motoryzacji oddziałów łączności. Wydaje się, że nowa organizacja zdała egzamin wojenny. Mimo, że od uczestników kampanii wrześniowej usłyszeć można zarzuty co do działania

łączności, to brak jest zarzutów co do organizacji wojsk łączności.

W wyniku przedstawionych powyżej zmian organizacyjnych przed wybuchem wojny działały następujące organa kierownicze odpowiedzialne za przygotowanie łączności:

- Dowództwo Wojsk Łączności na szczeblu Ministerstwa Spraw Wojskowych. Do Dowództwa należały sprawy organizacyjne i wyszkolenie oraz zaopatrzenie wojsk w sprzęt łączności;

- Szefostwo Łączności przy Sztabie Głównym mające za zadanie opracowanie planu łączności na wypadek wojny;

- Oficerowie Łączności w Generalnym Inspektoracie Sił Zbrojnych z zadaniem opracowania i przygotowania łączności na szczeblu armii;

- Biuro Wojskowe w Ministerstwie Poczt i Telegrafów do spraw współpracy z cywilną siecią telekomunikacyjną na wypadek wojny;

- Szefostwo Łączności w Dowództwie Lotnictwa do przygotowania łączności lotniczej;

- Biuro Sygnałowe w Kierownictwie Marynarki Wojennej dla opracowania łączności w marynarce;

- Kierownictwo Zaopatrzenia Wojsk Łączności zajmowało się zaopatrzeniem w sprzęt łączności;

- Biuro Badań Technicznych Wojsk Łączności prowadziło badania oraz było organem opiniodawczym w sprawach sprzętu.

Udział procentowy wojsk łączności w ogólnym stanie Wojska Polskiego był znacznie mniejszy niż w innych współczesnych armiach europejskich i wynosił około 2,9 %, natomiast obciążenie wojsk łączności zadaniami było znacznie

wyższe. Wynikało to przede wszystkim z konieczności nadrobinie wieloletnich zaległości i zaniedbań oraz posiadania nieodpowiedniej bazy szkoleniowej i sprzętowej.

1.1. Stan kadr oficerskich łączności w okresie tworzenia się armii

Odzyskanie przez Polskę niepodległości wymusiło tworzenie sił zbrojnych. Powstawały one w skomplikowanych warunkach politycznych i militarnych. Zalążki Wojska Polskiego stanowiły kadry jawnych i tajnych formacji ochotniczych oraz kadry oficerskie, które rekrutowano z byłych armii zaborczych i rezerwy.

Warunki bojowe wymagały za wszelką cenę łączności, do której to pracy angażowali dowódcy oficerów, mających tylko pewne zdolności bez względu na dotychczasowy rodzaj broni.

Oficerowie ci z czasem nabierali zamiłowania do służby łączności uzupełniając swe wiadomości na kursach.

Wojna światowa wykazała ogromne postępy techniki, które zaznaczyły się przede wszystkim w dziedzinie łączności najżywotniejszego i najczulszego organu armii współczesnych, który przed rokiem 1914 nie był należycie doceniany prawie we wszystkich armiach. Dlatego też nastąpił tak dynamiczny rozwój wojsk łączności po zakończonej wojnie.

Stan ilościowy oficerów łączności z dniem 1 listopada 1928 r.[2] przedstawiony jest w tabeli 1.

TABELA 1

STAN OFICERÓW ŁĄCZNOŚCI NA DZIEŃ 1.XI.1928 r.

Stopień	Oficerów zawodowych	Pospolite ruszenie	Emeryci	Uwagi
Pułkownik	4	-	1	Oficerowie sztabu gene - ralnego: płk - 1, ppłk - 2 mjr - 2 kpt.- 1 por.dypl. - 1
Podpułkownik	16	-	3	
Major	51	1	1	
Kapitan	120	2	4	
Porucznik	135	4	7	
Podporucznik	36	-	-	
Razem	362	7	16	

Należy stwierdzić, że korpus zawodowych oficerów łączności przedstawia się bardzo skromnie w stosunku do zadań, jakie te wojska czekają w okresie wojny i w czasie pokoju.

Ponadto należy stwierdzić, że powyższe dane przedstawiają stan kadry w roku 1928, który jest znacznie większy niż w początkowym okresie i wynikają z dość długiego okresu kształcenia oficerów łączności w różnych formach zarówno w okresie wojny jak w okresie pokojowym.

Pochodzenie zawodowych oficerów skierowanych do pełnienia służby w wojskach łączności z różnych armii przedstawione jest w tabeli 2.[3]

TABELA 2

POCHODZENIE OFICERÓW
SKIEROWANYCH DO PEŁNIENIA SŁUŻBY W WOJSKACH ŁĄCZNOŚCI

Stopień	Legiony	Korpus wsch.	Armia ros.	Armia austr.	Armia niem.	Szkoły własne	Razem
Płk	1	-	-	3	-	-	4
Ppłk	4	2	3	7	-	-	16
Mjr	18	5	9	12	7	-	51
Kpt.	25	15	32	33	13	2	120
Por.	8	9	22	14	6	76	135
Ppor.	-	-	-	-	-	36	36
Razem	56	31	66	69	26	114	362

Analizując powyższe dane można stwierdzić, że legiony dostarczyły 56 oficerów, armie zaborcze 192, wyszkolono już we własnych szkołach 114 oficerów, co stanowi 31,49 % ogółu oficerów łączności.

Ponadto należy podkreślić, że prawie całkowicie brak było oficerów w stopniu pułkownika i podpułkownika. Gro oficerów przybyłych z różnych armii, to oficerowie w stopniu kapitana.

Pochodzenie zawodowe oficerów według formacji przedstawione jest w tabeli 3.[3]

BIBLIOTEKA GŁÓWNA Nr ...

TABELA 3

POCHODZENIE OFICERÓW ŁĄCZNOŚCI Z RÓŻNYCH FORMACJI

Stopień	Łączn.	Piech.	Kawal.	Artyl.	Inż sap.	Inne	Razem
Ppłk	7	6	2	-	1		16
Mjr	31	12	2	1	2	3	51
Kpt.	53	51	5	2	3	6	120
Por.	85	32	4	3	1	10	135
Ppor,	34	1	-	-	-	1	36
Razem	214	102	13	6	7	20	362

Uwaga: Pełnili służbę przed stałą przynależnością do korp. ofic. łączn. w różnych rodzajach broni, niekiedy ten sam oficer pełnił służbę w trzech rodzajach Tych oficerów wykazano w rubryce jednej z broni, a nie we wszystkich.

Analizując powyższe dane można stwierdzić, że w omawianym okresie trzon korpusu oficerów łączności stanowią oficerowie pochodzący z łączności tj. 214 oficerów, co stanowi 59,33 % ogólnej ilości oficerów łączności. Głównym elementem zasilania korpusu oficerów łączności stanowią oficerowie piechoty. 102 oficerów stanowi 28,18 %,pozostała część 12,49 % przypada na inne rodzaje broni (kawalerię 3,59 %, artylerię 1,66 %, inż.-sap. 1,93 %, inne 5,52 %).

Zjawisko to dałoby się wytłumaczyć tym, że :

- piechota wytworzyła najwięcej jednostek bojowych na

froncie i wobec braku oficerów z właściwego korpusu łączności - do obsadzenia stanowisk łączności swoimi oficerami;

- oficerowie ci z czasem nabierali zamiłowania do służby łączności i z końcem wojny woleli zostać w korpusie oficerów łączności, z którą się zrośli na wojnie, kontynuując swój kierunek służby, nabyty na wojnie, w pracy pokojowej. Stanowisko oficera łączności na froncie wyrobiło w nich dużo samodzielności specjalnej na skutek sprawowania funkcji przerastających niski stopień posiadany, wytworzyło walory cechujące ich raczej jako oficerów łączności a nie piechoty.

Gdy dodamy do tego możliwości szybkiego awansu ze względu na dużą ilość etatów wolnych, szczególnie wyższych stopni, znalazła się możliwość szybkiego awansowania.

1.2.Kształcenie oficerów łączności w latach 1919-1920

W okresie odbudowy państwa polskiego, formowania się armii oraz z uwagi na trwającą walkę o granice nie było możliwości stworzenia spójnego systemu szkolenia kadr oficerskich w ogóle, w tym i oficerów łączności.

Dlatego szkolnictwo wojskowe w tym okresie było bardzo rozdrobnione i w zasadzie opierało się na kursowym szkoleniu oficerów lub przekwalifikowaniu oficerów różnych rodzajów broni, szczególnie piechoty, na oficerów łączności. W latach 1919-1920 realizowane było szkolenie według typu wojennego.

Płk Marian Kukiel charakteryzuje je jako typ szkolenia

opierający się na następujących zasadach [4]:

1. Przyszły oficer musi mieć pewne minimum wykształcenia ogólnego.

2. Zanim wstąpi do szkoły wojskowej musi odbyć pewien okres służby liniowej.

3. Przyszli oficerowie wszystkich broni powinni wstępny okres szkolenia odbyć, o ile można, wspólnie w szkole podchorążych piechoty.

4. Szkoła podchorążych właściwej broni daje im minimum wiedzy fachowej, niezbędnej dla dowódcy plutonu.

5. Zasłużonym podoficerom ułatwia się wstęp do szkoły podchorążych, przedłużając im kurs szkoły i łącząc w nim wykształcenie ogólne z wojskowym.

6. Szkoły promują absolwentów ze stopniem podchorążego, awans na stopień oficerski następuje po paromiesięcznym okresie próbnym odbytym w oddziałach liniowych.

7. Oficer tak wyszkolony, podobnie jak wszyscy oficerowie, którzy nie odbyli normalnej szkoły typu pokojowego, będzie - skoro tylko warunki na to pozwolą - - powołany do szkoły wojskowej na kursy dokształcające.

8. Kursy te obowiązują bezwzględnie tych oficerów, którzy zamierzają służyć zawodowo w wojsku.

Kształcenie oficerów łączności odbywało się w trzech zasadniczych kierunkach :

1) kształcenie na oficerów łączności oficerów innych broni (tzw przekwalifikowanie);

2) kształcenie podchorążych i oficerów łączności

pełniących służbę w oddziałach i pododdziałach łączności. Było to podnoszenie kwalifikacji bądź ujednolicenie wykształcenia, dotyczyło np.oficerów podchorążych z byłych armii zaborczych;

3) kształcenie kadetów w szkołach podchorążych wojsk łączności.

Pierwszy i drugi kierunek realizowany był poprzez organizowanie sieci szkół wojskowych ośrodków szkolenia.

Dlatego też już w marcu 1919r. Inspektor Wojsk Łączności Ministerstwa Spraw Wojskowych przygotował "Koncepcję kształcenia oficerów wojsk telegraficznych i formacji telefonicznych".[5]

Posłużył on do tego, że 24.04.1919r.w celu stworzenia dobrze wykształconego zastępu oficerów wojsk telegraficznych i formacji telefonicznych, otworzono przy pułku telegraficznym w Warszawie Szkołę Oficerską Wojsk Telegraficznych.[6]

W szkole miały odbywać się regularne kursy dla oficerów służby łączności (telefonistów) z pułków piechoty, jazdy i artylerii; dla oficerów wojsk telegraficznych oraz kursy specjalne.

Ze względu na potrzebę wyszkolenia w krótkim czasie znacznej ilości oficerów łączności przyjęto koncepcję organizowania krótkich kursów. Dla oficerów telefonistów trwał 4 tygodnie; dla oficerów telegrafistów 8 tygodni.

Rozkaz powołujący szkołę określał, że "ze względu na szczupłość czasu podawać się będzie słuchaczom wiadomości teoretyczne w formie zwięzłej i przystępnej przy ciągłych

ćwiczeniach praktycznych i aplikacyjnych".[7]

System organizacji kształcenia kadr oficerów łączności był rozwiązaniem doraźnym i wynikającym z bieżących potrzeb okresu wojennego. System ten wymuszony został wojenną strukturą wojsk łączności, która przedstawiona jest na rys.1.1.

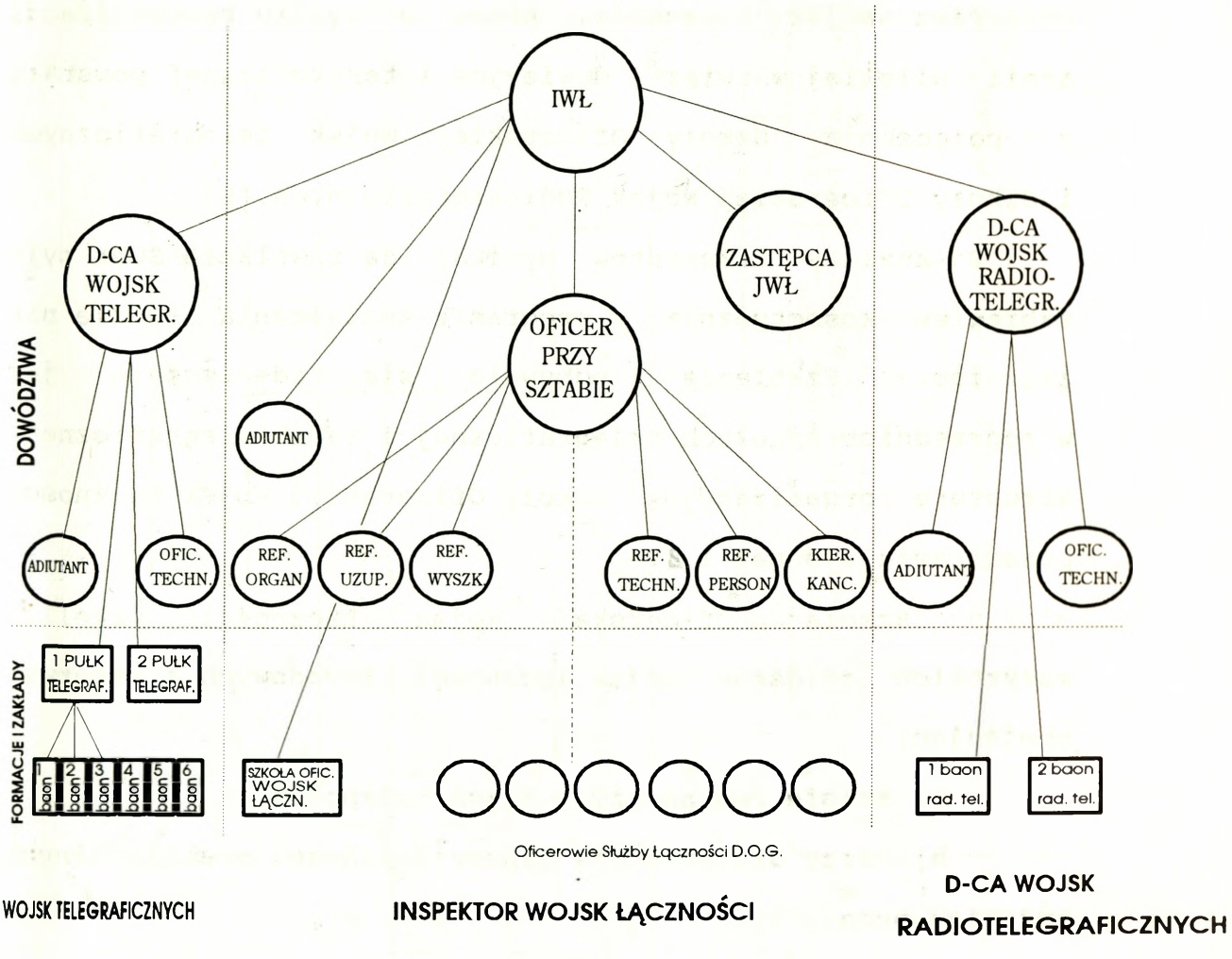

Rys.1.1.Schemat organizacji Inspektoratu Wojsk Łączności

Podział wojsk łączności w tym okresie realizowany był w zależności od potrzeb, w których można było wyróżnić: formacje telefoniczne oddzialów bojowych, formacje telegraficzne i wojska radiotelegraficzne.

Wspomniana szkoła nie mogła zapewnić odpowiednej liczby przygotowanych oficerów do obsady stanowisk dowódców plutonów.

Potrzeby w tym zakresie zaspokajać miała Szkoła Oficerska Wojsk Łączności, która w wyniku reorganizacji armii polskiej w związki dywizyjne i terytorialne, powstała z połączenia Szkoły Oficerskiej Wojsk Telegraficznych i Szkoły Oficerskiej Wojsk Radiotegraficznych.[8]

Z analizy dokumentów wynika, że powołanie SOWŁ było zabiegiem kosmetycznym, w programie kształcenia nic się nie zmieniło. Szkolenie odbywało się identycznie jak w poprzednich szkołach telegraficznej i radiotelegraficznej. Strukturę organizacyjną Szkoły Oficerskiej Wojsk Łączności przedstawia rysunek 1.2.

Szkoła Oficerska Wojsk Łączności szkoliła wszystkich oficerów wojsk łączności, zawodowych i rezerwy, obejmując:

a) Szkołę Podchorążych Wojsk Łączności,

b) kursy dla oficerów służby łączności poszczególnych rodzajów broni,

c) kursy przyśpieszone (wojenne) oficerów telegrafii i radiotelegrafii,

d) kursy oficerskie specjalne (telegrafii podsłuchowej, tresury psów i gołębi),

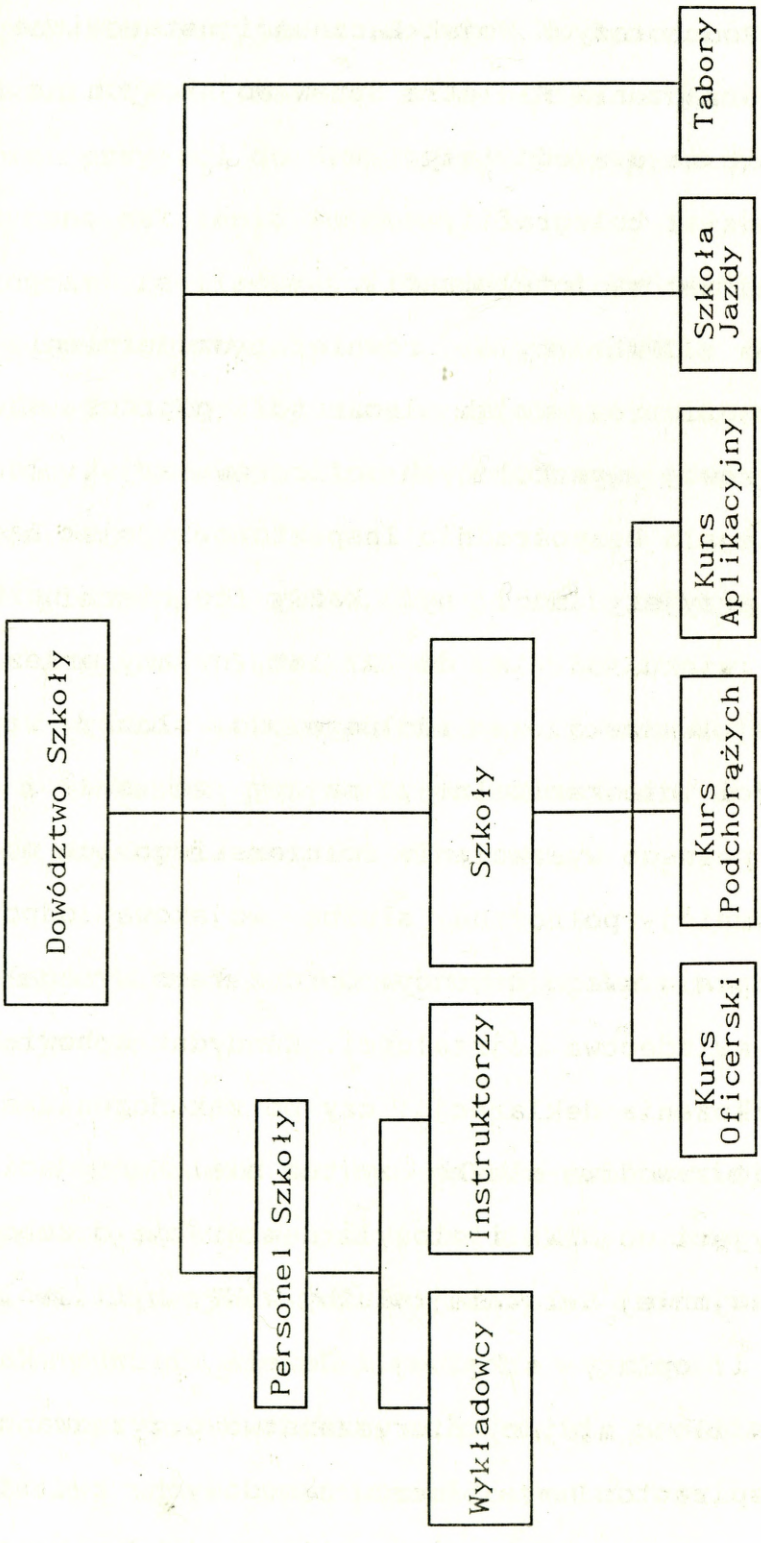

Rys. 1. 2. Struktura organizacyjna Szkoły Oficerskiej Wojsk Łączności - wrzesień 1919 rok

e) kursy informacyjne i aplikacyjne dla wszystkich rodzajów służby łączności.

Szkoła Podchorążych Wojsk Łączności ustanowiona została w myśl rozporządzenia Ministra Spraw Wojskowych nr 3285 [9] i dzieliła się na dwa oddziały:

a) oddział telegrafii,

b) oddział radiotelegrafii.

Zadaniem SPWŁ było również uzupełnienie stanu liczebnego oficerów wojsk łączności poprzez stworzenie rezerwy kadrowej wyszkolonych oficerów wojsk łączności. Szkoła podlegała bezpośrednio Inspektorowi Wojsk Łączności. Do szkoły przyjęty mógł być każdy żołnierz narodowości polskiej w wieku od 18 do 27 lat, uznany przez komisję wojskowo - lekarską za zdolnego do służby wojskowej, o przeszłości nieskazitelnej, mający ze swego oddziału świadectwo pełnego wyszkolenia żołnierskiego lub mogący się wykazać najmniej półroczną służbą wojskową, odpowiednią, pozytywną opinią swego dowódcy. Oprócz tego wymagało się od kandydatów świadectwa dojrzałości. Kandydat zobowiązany był również do złożenia deklaracji, czy po zakończeniu szkoły ma zamiar podjąć zawodową służbę czy też nie. Kandydaci, którzy zostali przyjęci do SPWŁ i złożyli deklarację o zobowiązaniu się do co najmniej 5-letniej służby w WP, byli zwolnieni od wpisowego i opłaty szkolnej. Jeżeli liczba kandydatów przekraczała ilość miejsc, pierwszeństwo przyznawano:

1) aspirantom na oficerów zawodowych, kwalifikowanym spośród pozostających w danej chwili w wojskach łączności;

2) żołnierzom w ogóle, z uwzględnieniem czasu ich

służby odniesionych ran, odbytych bitew;

3) synom wojskowych.[10]

Z chwilą przyjęcia do Szkoły Podchorążych słuchacze otrzymywali tytuł kadeta z dodaniem stopnia wojskowego. Żołnierze przyjęci do SPWŁ odbywali 6-tygodniwe teoretyczne i praktyczne szkolenie wojskowe.

Program realizowany w pozostałym okresie nauki był już ściśle specjalistyczny i oddzielny dla każdej grupy szkoleniowej. Całkowity czas wyszkolenia określony został na 9 miesięcy. Omawiana Szkoła Podchorążych Wojsk Łączności miała dwa turnusy:

- pierwszy od 29.04.1920 do 15.12.1920 r.,
- drugi od 15.09.1920 do 15.05.1921 r.,

co dało wojsku 84 kandydatów na oficerów wojsk łączności, z których większość pozostała po zakończeniu wojny w służbie zawodowej uzyskując stopień oficerski.

1.3.Kształcenie kadr oficerskich wojsk łączności okresu pokojowego

Po zakończeniu wojny polsko-radzieckiej 1919-1920r. rozpoczyna się pokojowa praca nad dalszą budową wojska,a tym samym i nad rozwojem szkół wojskowych. Praca ta oparta była między innymi na doświadczeniach wojennych i charakteryzowała się coraz większą celowością, prowadząc wprost do wypracowania zasad organizacji szkolnictwa i zasad, jakie przed nim należało postawić. Do podstawowych zasad, a jednocześnie wytycznych dla szkolnictwa oficerskiego

zaliczano:

1. Wykształcenie oficera zawodowego na poziomie akademickim.

2. Kandydat na oficera zawodowego otrzymuje przede wszystkim wzorowe wyszkolenie żołnierskie, a w ciągu studiów wojskowych odbywa praktyki w oddziałach.

3. Podstawową szkołą jest jednoroczna Szkoła Podchorążych, wspólna dla wszystkich broni i służb o charakterze unitarnym.

4. Absolwenci jej odbywają następnie 2-3 letni kurs Szkoły Oficerskiej właściwej broni.

5. Podoficerowie zawodowi mogą przy odpowiednich kwalifikacjach służbowych, w drodze egzaminu konkursowego, wstępować do Szkoły Podoficerów Aspirantów Oficerskich, dającej obok wiedzy fachowej pewien zasób wykształcenia ogólnego.

6. Absolwenci Oficerskich Szkół Broni i Szkoły Podoficerów Aspirantów Oficerskich kończą je w stopniu podporucznika.

7. Oficerowie przed awansem na kapitana (rotmistrza) i majora kierowani będą na kursy aplikacyjne właściwej broni. [4]

Przejście na pokojowy system kształcenia zmuszało do zmiany w systemie nauczania w szkolnictwie wojskowym. Reorganizacja nastąpiła w latach 1922-1923 i polegała na zmianie programów oraz struktur organizacyjnych.

W czerwcu 1921r. określono wymagania jakie, stawiano przyszłym oficerom łączności, które brzmiały: korpus

oficerów zawodowych wojsk łączności musi być korpusem jednolitym o wykształceniu wyższym, **porównywalnym z poziomem wykształcenia uniwersyteckiego.**[11] Potrzeby kadrowe narzucały zasady kształcenia oficerów łączności. Stąd kształcono :

a) młodszych oficerów łączności - w kierunku technicznym i taktycznym;

b) starszych oficerów łączności - w kierunku sztabowym;

c) oficerów służby technicznej łączności - w profilu technicznym ze specjalizacją w pewnej gałęzi.

Oficerowie wszystkich trzech grup kształcenia otrzymywali podstawowe wykształcenie wojskowe w Ogólnej Szkole Podchorążych (1 rok), a następnie gruntowne wykształcenie techniczne w zakresie elektrotechniki w Politechnice Wojskowej, którą stanowiła Główna Szkoła Oficerska Artylerii i Inżynierii o trzyletnim programie nauczania. Jednak ze względu na różnorodność celów i warunków szkolenia dla każdej broni powołano osobne szkoły. Łącznościowców kształcono w Oficerskiej Szkole Inżynierii w Warszawie od 6.o6.1923 roku, gdzie duży nacisk kładziony był na przedmioty ogólnowojskowe i taktyczne. Praktyczne wiadomości o charakterze wojskowo - technicznym słuchacze mieli otrzymywać w obozie ćwiczebnym trwającym 2 miesiące letnie podczas każdego pobytu w politechnice. Po ukończeniu szkoły przewidziano 2 - letnią służbę w oddziałach liniowych.

Przebieg studiów oficera pionu dowódczego i oficera służby technicznej łączności przedtawiony jest w tabeli 4.

TABELA 4

PRZEBIEG STUDIÓW OFICERA PIONU DOWÓDCZEGO I SŁUŻB TECHNICZNYCH

<table>
<tr><th>Oficerowie pionu dowódczego</th><th>Oficerowie pionu technicznego</th></tr>
<tr><td colspan="2">Szkoła Podchorążych - 1 rok
Politechnika Wojskowa - kurs zasadniczy - 3 lata,
w tym 3 razy po 2 miesiące ćwiczenia
w Obozie Wyszkolenia.
Służba w pułku - 2 lata</td></tr>
<tr><td>Politechnika Wojskowa
kurs wyższy - 1 rok</td><td>Politechnika cywilna
kurs uzupełniający - 1 rok</td></tr>
</table>

Program kształcenia oficerów łączności w politechnice wojskowej dla kursu zasadniczego trwającego 3 lata obejmował przedmioty ogólnowojskowe, matematyczno-fizyczne elektrotechniczne i specjalne. Ponadto kandydaci na oficerów w okresie letnim 3 razy po 2 miesiące po każdym roku kursu zasadniczego odbywali ćwiczenia praktyczne w Obozie Wyszkolenia Wojsk Łączności.[12]

Dla oficerów sztabowych prowadzono wyższe kursy w politechnice wojskowej po 2 - letnim stażu w wojskach łączności. Kurs trwał 1 rok. Dla oficerów nie posiadających odpowiedniego wykształcenia, szkolonych w okresie wojennym

organizowano kursy uzupełniające i ujednolicające wykształcenie.

Czas trwania kursu uzupełniającego dla wszystkich oficerów określono następująco:[13]

a) dla oficerów łączności, którzy ukończyli naukę w szkołach funkcjnujących w czasie pokoju w byłych armiach zaborczych lub obcych, względnie posiadali ukończene szkoły wojenne oficerskie o czasie trwania najmniej 6-miesięcznym lub 4-miesiącznym;

b) dla oficerów, którzy nie odpowiadali warunkom pkt. a - 8 miesięcy.

Ukończenie kursu uzupełniającego z pomyślnym, przynajmniej dostatecznym wynikiem było warunkiem pozostawienia danego oficera w służbie czynnej.

1.3.1.Kształcenie oficerów łączności w latach 1921 - 1929

Szkoła Podchorążych Wojsk Łączności nie była organizacyjne przygotowana do kształcenia kadr w okresie pokojowym. Dlatego też funkcję kształcenia oficerów zawodowych łączności przejęła w 1923 roku Oficerska Szkoła Inżynierii w Warszawie [14], której głównym celem było przygotowanie oficerów młodszych na potrzeby wojsk technicznych. Zapewniała ona kształcenie wojskowo - - techniczne, wychowanie w duchu narodowym i wojskowym oraz przygotowanie do dalszych wyższych studiów wojskowo - - technicznych.[15]. Do szkoły mogli się ubiegać :

- absolwenci szkół podchorążych ;

- absolwenci kursów kadetów, którzy zgłosili chęć do zawodowej służby wojskowej ;

- absolwenci Szkół Podchorążych Rezerwy, posiadający świadectwo dojrzałości oraz kwalifikacje moralne niezbędne dla kandydata na oficera.

Studia w szkole trwały 3 lata, z tym że po drugim roku studiów następowały mianowania na stopień podporucznika.

Program szkoły początkowo ułożony był wyłącznie pod kątem kształcenia na potrzeby saperów.W związku z tym szkoła w pierwszych dwóch latach swego istnienia uzupełniała niemal wyłącznie korpus saperów. W roku szkolnym 1924/1925 uruchomiono Wydział Łączności.[16]

Utworzenie w OSI Wydziału Łączności było ważnym wydarzeniem w rozwoju organizacyjnym wojsk łączności, chociaż początkowo kształcono niewielką ilość słuchaczy. W roku 1927 wydział ten ukończyło siedmiu słuchaczy.

Początki kształcenia specjalistów łączności w OSI ukazały wiele mankamentów, a przede wszystkim to, że program kształcenia nie w pełni odpowiadał potrzebom wojsk łączności.

Podstawowymi wadami systemu kształcenia było to , że:

- szkoła kształciła dla wojsk łączności niewielką ilość podchorążych ;

- program kształcenia opracowany został pod kątem potrzeb wojsk saperskich ;

- dawało się zauważyć brak wyszkolenia praktycznego z jednoczesnym nadmiarem przekazywania wiedzy czysto teoretycznej;

- przyjęcie, jako jednego z perspektywicznych celów szkoły, przygotowania absolwentw do kontynuowania dalszych studiów wojskowo - technicznych, co powodowało, iż większość z nich przedkładała zabiegi o zdobycie tytułu inżyniera nad angażowanie się do służby liniowej.

Mankamenty powyższe wpłnęły na to, że w 1928 roku nastąpiły istotne zmiany w dotychczasowym systemie kształcenia oficerów łączności, które polegały na :

- dla zapewnienia jednolitych zasad kształcenia kandydatów na oficerów zawodowych, wszyscy oni przez rok pobierali naukę w Szkole Podchorążych Piechoty , a następnie kierowani byli do szkół specjalistycznych;

- Oficerska Szkoła Inzynierii przekształcona została w Szkołę Podchorązych Inżynierii, pozostając nadal szkołą typu oficerskiego. Absolwenci otrzymywali stopień oficerski po trzech latach nauki.

Dalsze znacznie radykalniejsze zmiany w sposobie kształcenia przyszłych oficerów łączności nastąpiły od roku szkolnego 1928/1929. Wtedy to zdecydowano, że:

- szkolenie na oficerów łączności w OSI prowadzone będzie wg specjalnego programu - już od pierwszego roku nauki, dając im tylko encyklopedyczne wiadomości z zakresu wyszkolenia saperskiego ;

- wyeliminowano z programu dysproporcje między czasem przeznaczonym na kształcenie teoretyczne i praktyczne, podnosząc poziom tego ostatniego.

W latach 1926 - 1929 Oficerska Szkoła Inżynierii i Szkoła Podchorążych Inżynierii wypromowała następującą

ilość oficerów łączności:

III promocja 1926 r. - 7

IV promocja 1927 r. - 7

V promocja 1928 r. - 20

VI promocja 1929 r. - 33 [17]

W latach 1921 - 1929 prowadzono obok kształcenia oficerów zawodowych w OSI i SPI - dokształcanie oficerów łączności. Objęto nim oficerów łączności oddziałów oraz podchorążych rezerwy. Do realizacji tych zadań powołany został Obóz Wyszkolenia Wojsk Łączności, którego celem było podnoszenie poziomu i ujednolicenie wyszkolenia specjalistów łączności.

Ustalono, że celem prowadzonego dokształcania specjalistów wojsk łączności winno być:

- ujednolicenie i uzupełnienie wyszkolenia taktycznego i technicznego w służbie łączności, stosownie do wymagań stawianych jej na nowym etapie organizacji;

- zapoznanie z nowymi, opracowanymi instrukcjami, regulaminami i innymi przepisami;

- przysposobienie oficerów do nowych zasad i metod szkolenia w wojskach łączności.[18]

Rekrutacja kandydatów na powyższe kursy prowadzona była pod kątem posiadanych przez nich kwalifikacji do dowodzenia kompanią.

Na kursy uzupełniające powoływani byli wyłącznie ci oficerowie, którzy posiadali wymagany dla oficera cenzus naukowy, tj. maturę.

Kursy doskonalące miały na celu podniesienie kwalifikacji ogólnowojskowych, fachowych i wychowawczych oficerów łączności pełniących służbę w pułkach piechoty, jazdy i artylerii. Preferowano przede wszystkim dokształcanie fachowe, głównie techniczne z zakresu łączności.[19]

Program kursu przewidywał następujące przedmioty z podziałem na godziny.[20]

TABELA 5

PROGRAM KURSU

Lp	Przedmiot	Ilość godzin		Ogółem
		zaj.teoret.	zaj.prakt.	
1	Nadawanie i odbiór znaków Morse`a i regul.ruchu	-	174	174
2	Taktyka łączności	28	78	98
3	Pomocnicze środki łączności	20	56	76
4	Elektrotechnika	53	55	108
5	Teletechnika	60	220	280
6	Radiotechnika	50	217	267
Ogółem liczba godzin		211	792	1003

Powyższe zestawienie wskazuje na preferowanie zajęć praktycznych. Było to prowadzone z myślą o przydatności nabytej wiedzy i umiejętności do bieżących zadań służby liniowej.

Na kurs przyjmowani byli głównie oficerowie pragnący przekwalifikować się z innych niż łączność specjalności. Rekrutowali się oni spośród kadry oficerskiej służącej w piechocie, kawalerii i artylerii. Przyjmowani byli oficerowie młodsi (podporucznicy, porucznicy) spełniający następujące warunki:

- mieli ukończony kurs dokształcania według zasad obowiązujących w rodzaju wojsk, z którego pochodzili;
- posiadali odpowiedni staż służby oficerskiej w danym rodzaju wojsk;
- dysponowali predyspozycjami do służby w łączności.

Po zakończeniu kursu i zdaniu egzaminu końcowego oficerowie wracali do oddziałów macierzystych i obejmowali w nich stanowiska oficerów łączności.

Zgodnie z rozkazem nr 13 Ministra Spraw Wojskowych z 1923 roku Obóz Wyszkolenia Wojsk Łączności został przemianowany na Obóz Szkolny Wojsk Łączności.[21] Do 30 października 1925 roku doszkolenie i przeszkolenie oficerów korpusu łączności obięło 87% oficerów. Ukończyli oni następujące kursy:

a) 4 - miesięczny kurs doskonalenia oficerów korpusu łączności w następujących terminach:

I	16.01.1922 - 15.05.1922 r.	- 22 oficerów
II	01.06.1922 - 30.09.1922 r.	- 18 oficerów
III	15.10.1922 - 24.02.1923 r.	- 18 oficerów
IV	05.03.1923 - 14.06.1923 r.	- 18 oficerów
V	16.08.1923 - 15.12.1923 r.	- 20 oficerów
VI	01.05.1925 - 05.09.1924 r.	- 23 oficerów

VII 01.10.1924 - 30.01.1925 r. - 17 oficerów

VIII 08.06.1925 - 30.01.1925 r. - 22 oficerów

b) 8 - miesięczne kursy doszkalania oficerów korpusu łączności ukończyło:

I 20.01.1922 - 30.09.1922 r. - 27 oficerów

II 16.10.1922 - 14.07.1923 r. - 43 oficerów

III 16.08.1923 - 18.04.1924 r. - 35 oficerów

IV 01.10.1924 - 05.06.1925 r. - 29 oficerów

V 01.08.1925 - 31.03,1926 r. - 24 oficerów

Łącznie kursy ukończło 316 oficerów, spośród których tylko 15 uzyskało ocenę niedostateczną.

Śledząc ewolucję, jaką przechodził system kształcenia oficerów zawodowych wojsk łączności i oceniając osiągnięte wyniki można postawić tezę, że duży wysiłek organizacyjny przyniósł znaczne efekty w postaci wykształcenia znacznej liczby oficerów łączności na ogół właściwie przygotowanych do istotnych potrzeb armii.

W trakcie szkolenia doskonalącego i przeszkoleń wyniki kształcenia były na ogół zadowalające. Wpływ na to miało centralnie prowadzone kształcenie w specjalistycznych szkołach i ośrodkach umożliwiajające jednolitość wyszkolenia całego korpusu oficerskiego w tym rodzaju wojsk.

1.3.2. Kształcenie oficerów łączności w latach 1929 - 1939

W latach 1926 - 1929 nastąpiła w Polsce reoganizacja najwyższych władz wojskowych. Treścią jej było zmniejszenie kompetencji i zakresu działania Sztabu Generalnego

i Ministerstwa Spraw wojskowych. Jednocześnie rozbudowany został Generalny Inspektorat Sił Zbrojnych, w którym scentralizowano najistotniejsze sprawy w organizacji szkolnictwa wojskowego.

W koncepcji kształcenia specjalistów łączności II Rzeczypospolitej występowały trzy okresy. Pierwszy okres, dotyczący lat wojny, charakteryzował się kursowym kształceniem kadr oficerskich i obejmował lata 1919-1921. Drugi okres kształcenia trwał do 1929 roku i charakteryzował się poszukiwaniem optymalnego modelu. Były to lata wielu eksperymentów i poszukiwań. Wprowadzona koncepcja kształcenia z niewielkimi korektami obowiązywała do 1939 roku.

Nowy system kształcenia podzielony był na trzy etapy:

1) kształcenie podstawowe (1 rok)
2) kształcenie specjalistyczne (3 lata)
3) dokształcanie oficerów (kilka miesięcy)

Kształcenie podstawowe, realizowane w etapie pierwszym miało na celu przygotowanie kandydatów do Szkoły Podchorążych Inżnierii, głównie w zakresie piechoty i ogólnych zasad służby oficerskiej.

Kształcenie specjalistyczne, realizowane w drugim etapie miało pogłębić wiadomości fachowe oficerów zawodowych z poszczególnych dziedzin wiedzy wojskowej, szczególnie łączności.

Dokształcanie oficerów, realizowane w trzecim etapie, doprowadzić miało do pogłębienia wiadomości fachowych na poszczególnych szczeblach wojskowej. Część wybranych

oficerów przechodziła jeszcze jeden etap kształcenia w szkołach wyższych, których zadaniem było przygotowanie ich do pracy w sztabach oraz na stanowiskach wyższych dowódców.

Jak podaje Stanisław Rutkowski [22] "Polski system kształcenia oficerów zawodowych ukształtował się ostatecznie na początku lat trzydziestych na podstawie wzorów francuskich i należał do przodujących w Europie. Zapewnił właściwe przygotowanie fachowe kadry oficerów zawodowych."

Stwierdzenie to nie w pełni było realizowane w codziennych pracach na rzecz kształceni korpusu oficerów łączności. Etap podstawowy obowiązywał wszystkich kandydatów na oficerów zawodowych, a zatem dla istoty kształcenia specjalistów łącznościowców nie miał większego znaczenia.

Zupełnie inaczej wyglądał etap kształcenia specjalistycznego. Do 1935 roku kandydaci na oficerów zawodowych w korpusie łączności realizowany był na Wydziale Łączności SPI. Zgodnie z ówczesnymi wymogami oficer łączności musiał posiadać doskonałą wiedzę z zakresu taktyki ogólnej i taktyki broni głównej oraz być dobrze wyszkolonym pod względem wojskowym. Ponadto musiał posiadać gruntowną znajomość wszystkich środków łączności stosowanych obecnie w armii. Powyższe założenia nie w pełni były realizowane w Szkole Podchorążych Inżnierii, na co zwraca uwagę kpt. Rene Machalski w dyskusjnym artykule pt. "Problemy szkolenia oficrów" [23], z którego wynikało, że wychowankowie szkoły nie odpowiadali podstawowym wymogom. Przyczyną tego były znaczne luki w programie kształcenia czysto wojskowego jak i fachowo - technicznego. W związku z tym oficerowie

opuszczający szkołę nie do końca mogli sprostać wymogom jednostki liniowej.

Dlatego też podjęto poszukiwania celem udoskonalenia i uzupełnienia zaistniałych przyczyn i określono czynniki, które miały wpływ na powyższe mankamenty, do których zaliczono :

- ogólne wykształcenie przed wstąpieniem do Szkoły Podchorążych Inżynierii ;
- czas trwania szkoły ;
- organizację szkolenia ;
- program i metody szkolenia.

Chcąc racjonalnie zorganizować szkolenie oficerów należałoby dowolnie operować tymi czynnikami, aby uzyskać oczekiwane efekty wymagane potrzebami służby liniowej absolwentów.

Dlatego też kpt. Rene Machalski ówczesny system kształcenia oceniał jako niewłaściwy, przedstawiając jednocześnie własne propozycje. Postulował on opierając się na szkole podchorążych o typie unitarnym, której zadaniem byłoby dać wyszkolenie ogólnowojskowe kandydatów - SPI na kursie normalnym dawałby uzupełnione wyszkolenie wojskowe, natomiast głównym zadaniem byłoby koncentrowanie uwagi na kształceniu w zakresie technicznym. Według tej koncepcji kurs normalny w SPI miał trwać dwa lata, a ponadto przewidywany był kurs aplikacyjny o rocznym czasie trwania. Koncepcja ta przewidywała, że aby osiągnąć zamierzone efekty właściwa specjalizacja wychowanków Szkoły Podchorążych Inżynierii na saperów i łącznościowców powinna być

realizowana od chwili wstąpienia do szkoły, a nie jak to było realizowane pod koniec drugiego roku studiów, gdyż tylko nieliczne przedmioty były wspólne dla obu kierunków np: matematyka, fizyka, geometria, chemia i wytrzymałość materiału na pierwszym roku.

Drugi rok prowadzony byłby całkowicie oddzielnie na dwóch odrębnych wydziałach:saperskim i łączności. Po ukończeniu z pozytywnym wynikiem SPI-absolwenci kursu normalnego otrzymaliby nominację na podporuczników i kierowani byliby do pułków lub batalionów na jednoroczną praktykę liniową. Po odbyciu tej praktyki wracaliby do SPI celem odbycia kursu aplikacyjnego. Program kursu obejmowałby wiadomości z zakresu ogólnej organizacji armii, taktyki ogólnej, organizacji i użycia środków łączności w polu, kwestii mobilizacji, spraw administracji w pododdziałach oraz ćwiczeń aplikacyjnych z zakresu łączności.

Od ukończenia kursu z wynikiem pomyślnym uzależniony byłby awans na kolejne stopnie oficerskie.

Dalsze uzupełniające wyszkolenie oficera przed osiągnięciem stopnia oficera sztabowego, odbywałoby się na specjalnym "Kursie Szefów Łączności" prowadzonym przy Wyższej Szkole Wojennej.[24]

Inaczej model kształcenia oficerów widział kpt.Edmund Idźkowski, który przedstawiał swoje wizje w artykule pt: "Rozważania na temat szkolenia oficerów łączności"[24]. Omawia on przyjęty system szkolenia i doskonalenia oficerów łączności i stwierdza, że nie w pełni omówiony system kształcenia odpowiada nowym czasom po reorganizacji armii.

Rozpatrując przebieg służby oficera łączności można wyróżnić następujące fazy jego życia wojskowego:

- jako ucznia w szkole oficerskiej;
- na stanowisku dowódcy plutonu;
- w stopniu kapitana.

Obecny system kształcenia kandydata na oficera łączności przedstawia się następująco:

- 9-miesięczne szkolenie w oficerskiej szkole piechoty;
- 3-letnie szkolenie w szkole podchorążych inżynierii.

Do zalet tego systemu można zaliczyć:

- że kandydat na oficera otrzymuje unitarne i podstawowe wyszkolenie piechoty;
- że przyszły oficer zostaje gruntownie wyszkolony w technice łączności.

Wadą tego systemu jest to, że:

- kandydat na oficera nie ma możliwości zapoznania się z życiem żołnierskim w jednostce;
- przychodzi w stopniu oficera do jednostki, nie znając sposobu myślenia przyszłych swych uczniów i psychiki szeregowych;
- nie styka się przez pierwszy okres swego życia wojskowego z kolegami-szeregowymi o różnym poziomie umysłowym;
- nie ma możliwości, przez cały okres swego przygotowania,obserwowania pracy w jednostkach innych broni;
- jest zbyt długo zajęty zagadnieniami ściśle

technicznymi, dzięki czemu istnieje obawa, że nie życie praktyczne powierzonego mu oddziału będzie go kształtowało a studia techniczne.

Idźkowski rozpatruje przedstawione zalety i wady istniejącego systemu i mówi, że należy go zreformować przedstawiając własny, który składałby się z kształcenia:

- 6 miesięcy - okres rekrucki i drużyny;
- 5 miesięcy - kurs w szkole podoficerskiej;
- 24 miesiące - kurs w szkole podchorążych łączności.

Kandydaci przyjmowani byliby z pełną maturą, a szkolenie specjalistyczne odbywałoby się w ośrodku szkolenia, którym powinna być odrębna szkoła podchorążych - - Centrum Wyszkolenia Łączności. Przebieg służby oficera łączności przedstawia rys.1.3.

Pomimo to, że zadania z przedstawionych koncepcji nie została przyjęta w całości to, jednak niektóre proponowane rozwiązywania (głównie organizacyjne) zostały przyjęte. Nastąpiły istotne zmiany w programie kształcenia w SPI a od 1935r. oficerowie łączności kształceni byli w Centrum Wyszkolenia Łączności.

Należy podkreślić, że do 1939r. ogólnie wyszkolono 375 oficerów łączności, w tym 277 w ramach OSI i SPI oraz 98 w SPL

Etap trzeci, określony jako dokształcanie, obejmował:

- doskonalenie permanentne kadry zawodowej realizowane na kursach i w jednostkach;
- odkomenderowanie na studia w kraju i za granicą;

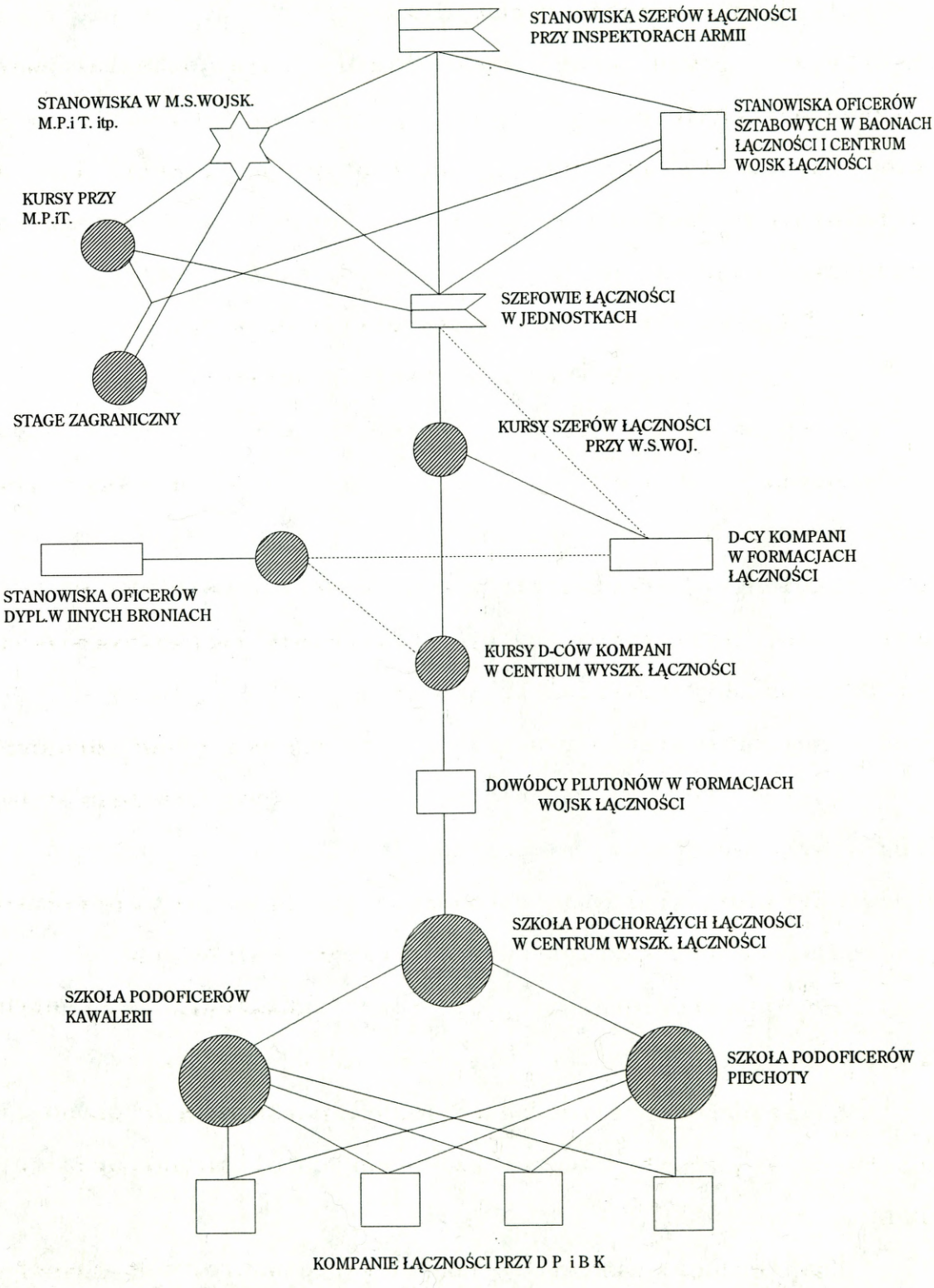

Rys.1.3.Postulowana droga rozwoju oficera łączności

- staże krajowe i zagraniczne.

Pod koniec lat dwudziestych doskonalenie kadry zawodowej organizowane było w okresie zimowym. Zajęcia doskonalące dla oficerów planowane były od 1 listopada do 30 kwietnia. Czas ten dzielony był na trzy okresy dwumiesięczne:

I okres - szkolenie ogólnowojskowe,

II okres - szkolenie techniczno-taktyczne,

III okres - szkolenie praktyczne.

Zajęcia planowane były po południu obejmując miesięcznie 15 do 20 godzin.

Cele doskonalenia określano wówczas następująco :

a) rozszerzenie zakresu wiadomości ogólnowojskowych, taktycznych i technicznych,

b) utrwalanie i pogłębianie znajomości obowiązujących regulaminów i instrukcji, że szczególnym uwzględnieniem wydawnictw fachowych;

c) przygotowanie praktyczne oficerów do wykonywania zadań bojowych z uwzględnieniem realnych okoliczności;

d) wzbudzanie w kadrze zawodowej poczucia konieczności studiowania literatury fachowej.[27]

W latach trzydziestych doskonalenie kadry zawodowej ujęto w ścisłe ramy organizacyjne.[28] Cel doskonalenia określano następująco:

a) przygotowanie pod względem taktycznym i technicznym szefów łączności dla każdego szczebla dowodzenia, począwszy od dowództwa wielkiej jednostki wzwyż;

b) przygotowanie pod każdym względem dowódców

wszystkich szczebli dla jednostek łączności (batalion, kompania, pluton, drużyna).

Doskonaleniem wszystkich oficerów łączności kierował dowódca Wojsk Łączności. Według jego wytycznych opracowane były plany doskonalenia prowadzonego w jednostkach.

Wyszkolenie taktyczne stanowiło podstawę, na której miało się opierać przygotowanie oficera do obowiązków na czas wojny[29].

Każdy oficer powinien - według tej koncepcji - ponadto znać sprzęt techniczny, jego użycie i zastosowanie, zasady działania, wady i zalety, sposoby konserwacji, zaopatrywania i gospodarki materiałowej. Do tego nie wystarczyły wiadomości ze Szkoły Podchorążych, zwłaszcza że technika rozwijała się bardzo szybko. Stąd też wypływa konieczność stałego i spójnego doskonalenia kadry zawodowej, również pod względem technicznym.

Doskonalenie techniczne miało na celu:

- ugruntowanie wiadomości wyniesionych ze Szkoły Podchorążych;
- uzupełnienie ich w wypadkach wprowadzenia nowego sprzętu;
- analizę dodatnich i ujemnych stron sprzętu;
- doskonalenie techniczne sprzętu;
- studia porównawcze sprzętu własnego i armii obcych.

Dążono do tego, aby oficer łączności był przygotowany technicznie w ten sposób, by w czasie pokoju mógł pełnić funkcję instruktora, względnie kierować wyszkoleniem technicznym powierzonego oddziału, natomiast w czasie wojny

mógł sprostać zadaniom, jakie go czekały na zajmowanych stanowiskach.

Kolejnymi sposobami dokształcania oficerów było oddelegowanie ich na studia, staże krajowe i zagraniczne.

Wysyłanie oficerów na studia zagraniczne (do Francji) praktykowane było od początku lat dwudziestych. Kilkuletnia praktyka, osiągnięta właśnie w wyniku wysyłania oficerów wykazała, że jedynie wiadomości nabyte przez absolwentów Ecole Saperieur d'Electricite w Paryżu miały praktyczną wartość w wojsku polskim. Tam właśnie wysyłani byli polscy oficerowie łączności od 1929 roku.[30]

Staże zagraniczne trwały zwykle kilka tygodni. Na przykład w 1930 roku na 6 -ciotygodniowy staż do Francji wyjechali: mjr dypl. Heliodor Cepa z CWŁ w Zegrzu i por. Stanisław Białowiejski z pułku radiotelegraficznego, a do Jugosławi wyjechał kpt. Jan Zgorzeleski z Szefostwa Łączności MSWojsk.

Studia w kraju odbywały się w Sekcji Elektrotechniki Wojskowej Wydziału Elektrycznego Politechniki Warszawskiej. Na studia te oficerowie kierowani byli drogą przeniesień służbowych. Przeniesienia na Politechnikę Warszawską uzależnione były wyłącznie od rozmiaru zapotrzebowania MSWojsk na pewne kategorie specjalistów. O przeniesienie służbowe mogli ubiegać się oficerowie łączności na cały czas trwania studiów po 1 - rocznej praktyce w jednostce ale nie później niż 4 lata po ukończeniu szkoły podchorążych oraz po zdaniu konkursowego egzaminu na ogólnych zasadach.[31] Na potrzeby wojska na Politechnice Warszawskiej kształceni

byli również cywilni specjaliści łączności, tzw.studenci - stypendyści MSWojsk.

Staże w kraju realizowane były na podstawie planu kursów i praktyk w kraju i obejmowały kilkutygodniowe (lub kilkumiesięczne - w zależności od potrzeb) - oddelegowania oficerów do Biura Badań Technicznych czy też na stanowiska w Ministerstwie Poczt i Telegrafów oraz w jednostkach im podległych [32].

System kształcenia oficerów łączności mimo występujących w nim pewnych błędów i niespójności ocenić należy pozytywnie. Zapewniał on dobre przygotowanie fachowe i ogólnowojskowe oficerów łączności.

Należy domniemywać, że był on jeszcze bardziej sprawny, gdyby udało się wdrożyć zmiany planowane na przełom lat trzydziestych i czterdziestych.

1.3.3.Organizacja procesu kształcenia w latach 1929 -1939

W latach 1928-1931 powstały Centra Wyszkolenia,zajmujące się kształceniem oficerów i podoficerów zawodowych, ich dokształceniem oraz specjalizacją.

W myśl rozkazu wykonawczego o wprowadzeniu w życie nowej organizacji łączności na stopie pokojowej z dniem 27.07.1929r Obóz Szkolny Wojsk Łączności przemianowany został na Centrum Wyszkolenia Łączności (CWŁ).[33]

Zgodnie z powyższym rozkazem już 15.08.1929r. Obóz Szkolny Łączności przemianowano na Centrum Wyszkolenia Łączności.

Zadania CWŁ zostały określone następująco:

a) doskonalenie oficerów i podoficerów zawodowych korpusu łączności;

b) szkolenie oficerów i podoficerów zawodowych innych broni oraz specjalizowanie ich na oficerów i podoficerów łączności tych broni;

c) szkolenie kandydatów (podchorążych) na oficerów rezerwy korpusu łączności;

d) specjalizowanie podoficerów zawodowych korpusu łączności na juzistów i mechaników juza;

e) szkolenie personelu cywilnego w dziedzinie łączności (juzistki);

f) przeprowadzanie kursów aplikacyjnych oraz ćwiczeń doświadczalnych i pokazowych w dziedzinie łączności;

g) wykonywanie w myśl wytycznych II Wiceministra Spraw Wojskowych - studiów oraz praktycznych prac doświadczalnych ze wszystkich dziedzin łączności;

h) stawianie wniosków dotyczących sposobu wojsk łączności oraz wniosków z dziedziny łączności opartych na wynikach osiągniętych studiami i praktycznymi doświadczeniami w tym kierunku.[34]

Centrum Wyszkolenia Łączności podporządkowane zostało organizacyjnie II wiceministrowi, a pod względem mobilizacyjnym, uzupełnienia i zakwaterowania dowódcy Okręgu Korpusu w Warszawie.

Organizacja Centrum Wojsk Łączności przedstawiona jest na rys.1.4.

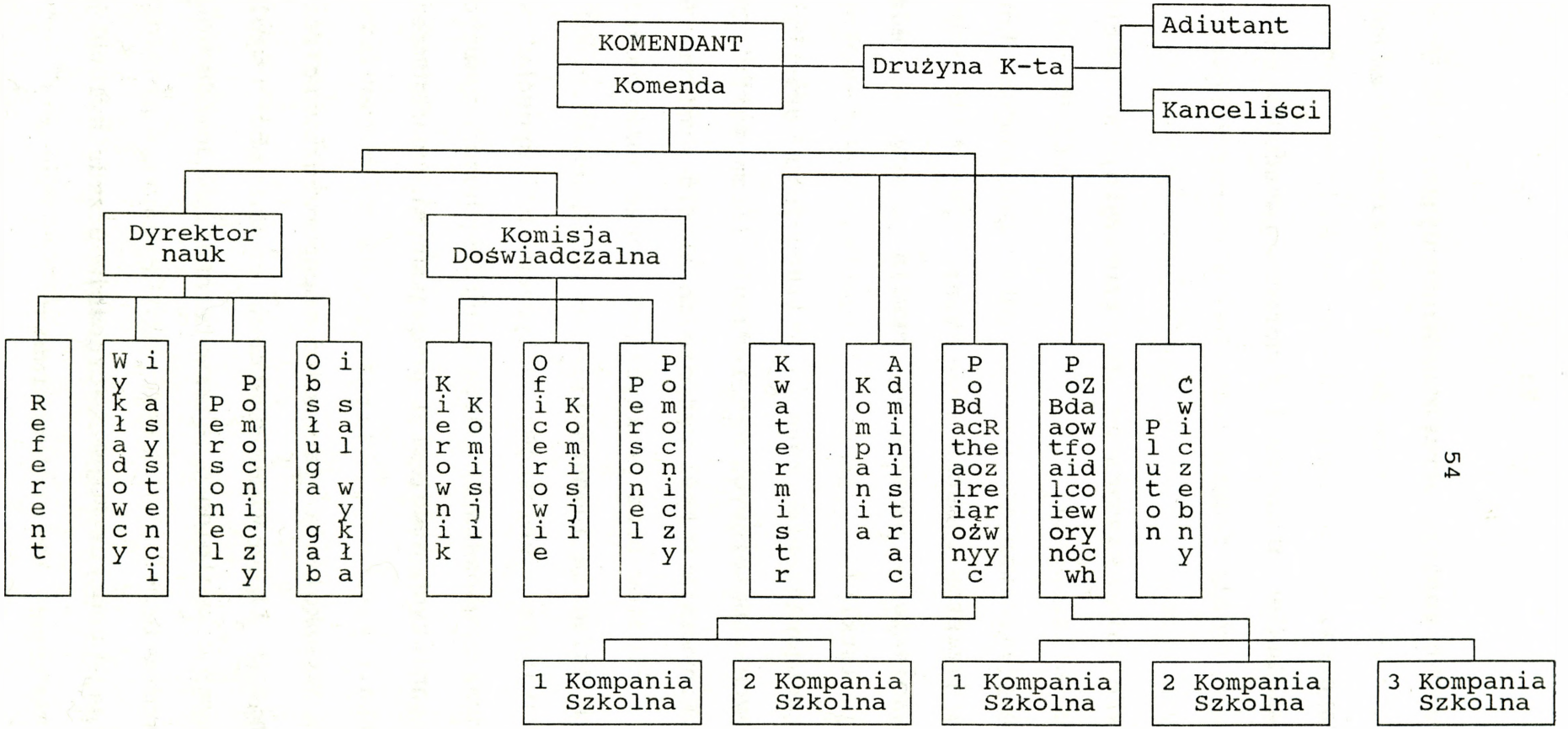

Rys.1.4.Struktura organizacyjna Centrum Wojsk Łączności - Sierpień - 1929 rok

Rok 1931 przyniósł kolejne zmiany w Centrum Wyszkolenia Łączności (CWŁ). Na podstawie rozkazu o wprowadzeniu w życie reorganizacji CWŁ dokonano organizacji Centrum Wyszkolenia Łączności[35]. Przedstawia ją rys.1.5.

Batalion telegraficzno-manewrowy przydzielono do CWŁ z 1 Pułku Łączności, który uległ likwidacji.[36]

1 Pułk Łączności zorganizował 1 Batalion Telegraficzny, który pod każdym względem przyporządkowano do CWŁ jako właśnie batalion manewrowy.[37]

W tym czasie CWŁ szkoliło głównie podchorążych rezerwy oraz podoficerów wojsk łączności.

Następna reorganizacja CWŁ nastąpiła we wrześniu 1935r. Z dniem 01.09.1935r. zarządzono zlikwidowanie klasy łączności w szkole podchorążych inżynierii i utworzono Szkołę Podchorążych Łączności wchodzącą w skład CWŁ. Powyższą organizację przedstawia rys.1.6.

Od tego momentu zaczęto szkolić w Zegrzu podchorążych, kandydatów na oficerów zawodowych.Reorganizacja ta była ostatnią w CWŁ i przetrwała aż do końca to jest do 1939r.

Od tego momentu zaczęto szkolić w Zegrzu podchorążych, kandydatów na oficerów zawodowych.Reorganizacja ta była ostatnią w CWŁ i przetrwała aż do końca to jest do 1939r.

Przyczynami tych wszystkich zmian strukturalnych i reorganizacyjnych były:

- rozwój armii pod względem liczebnym,
- wyposażenie jej w coraz to nowszy sprzęt,
- rozwój i rozbudowa CWŁ spowodowane coraz większą ilością potrzebnych specjalistów łączności w wojsku.

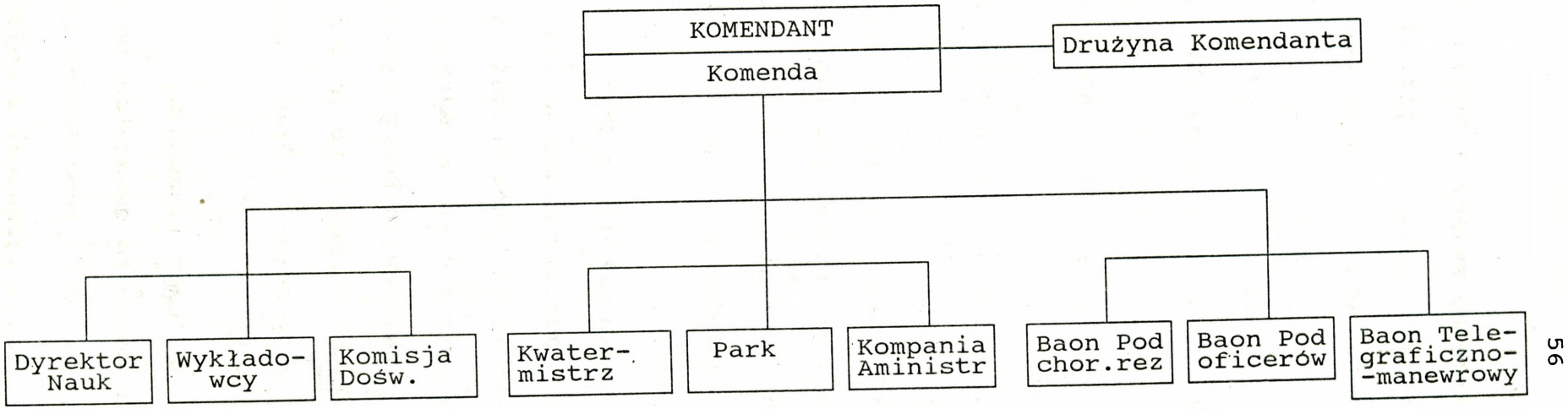

Rys.1.5.Struktura organizacyjna Centrum Wyszkolenia Łączności - Sierpień - 1931 rok

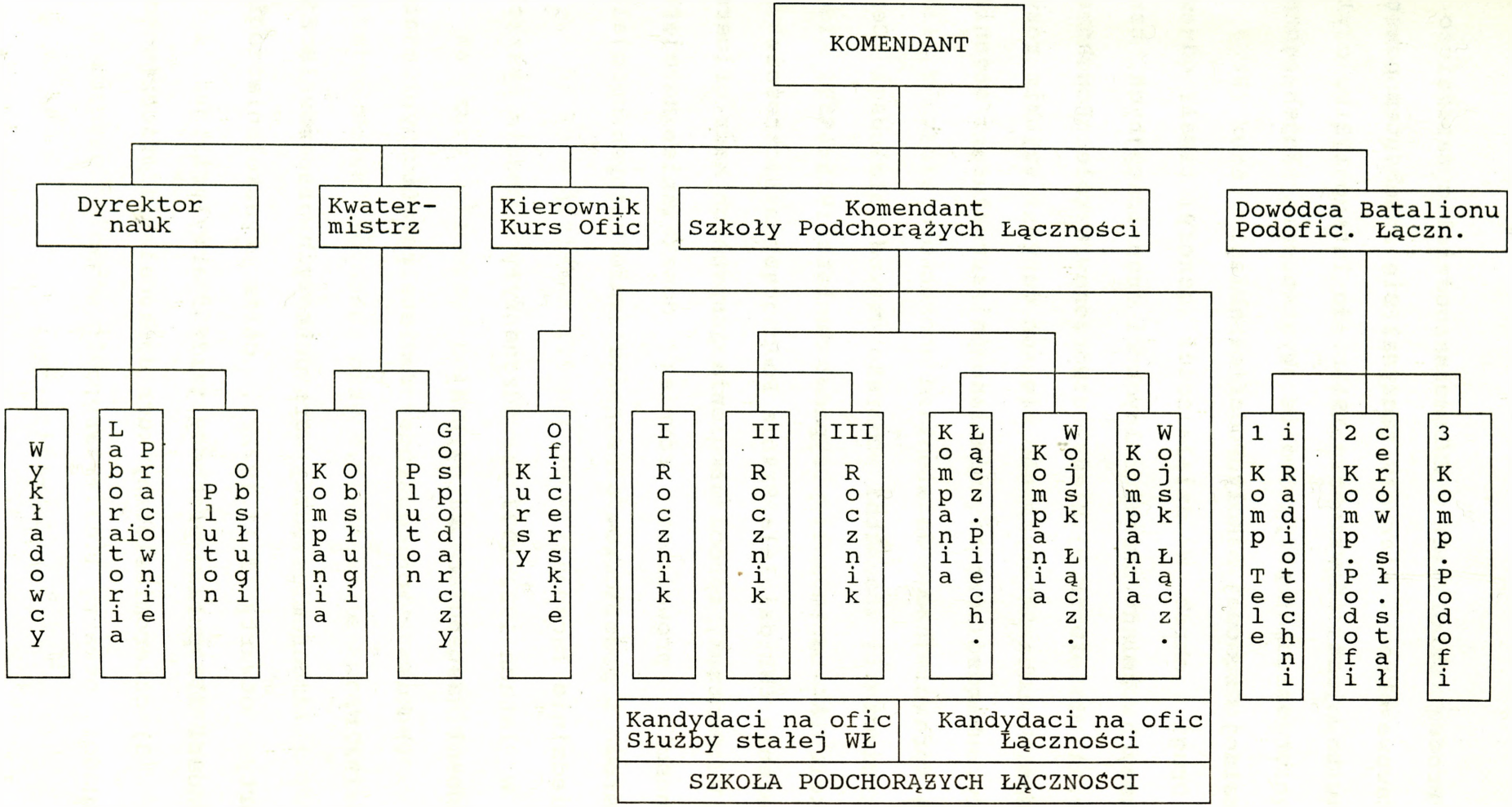

Rys.1.6.Struktura organizacyjna Centrum Wojsk Łączności - wrzesień - 1935 rok

Proces szkolenia w CWŁ można podzielić zasadniczo na 3 podstawowe okresy. Pierwszy zaczynał się z momentem powstania obozu to jest od września 1919r. do lutego 1921r. czyli od czasu utworzenia przy Obozie Wyszkolenia Wojsk Łączności Centralnej Czasowej Szkoły Podoficerskiej.

Drugi okres w działalności szkoły trwał od czasu pierwszych zmian strukturalnych i organizacyjnych, tzn. od 1921r.aż do 1935r., kiedy utworzono Szkołę Podchorążych Łączności. Charakteryzował się on dużym i szybkim rozwojem szkoły. Bardzo często zmieniano jej strukturę i organizację celem sprawniejszego działania.

Trzeci i ostatni okres w działalności Centrum Wyszkolenia Łączności przypadał na lata 1935-1939, kiedy to na terenie CWŁ działała Szkoła Podchorążych Łączności.

W Centrum, oprócz szkolenia przyszłych kadr oficerskich łączności, prowadzono również doszkalanie umiejętności oficerów i podoficerów oraz kształcenie różnych specjalistów w dziedzinie łączności.

W latach 1922-1923 prowadzone były w Obozie Wyszkolenia łączności następujące kursy;[38]

1) kurs oficerski radiotelegraficzny, otwarty 1.08.1922r,

2) czteromiesięczny kurs pułkowych oficerów łączności, otwarty otwarty 1.11.1922r., celem wyszkolenia oficerów łączności dla pułków piechoty,jazdy i artylerii,

3) czteromiesięczny kurs doskonalenia oficerów korpusu łączności, otwarty 1.03.1923r.,

4) drugi czteromiesięczny kurs pułkowych oficerów łączności, otwarty 1.03.1923r.,

5) pierwszy kurs doskonalenia podoficerów zawodowych wojsk łączności, otwarty 16.04.1923r.(sześciomiesięczny),

6) kurs doskonalenia oficerów korpusu łączności, otwarty 16.08. 1923r.,

7) drugi kurs doskonalenia podoficerów zawodowych wojsk łączności, otwarty 15.10.1923r.(6 miesięczny).

Z chwilą zmiany nazwy obozu na Centrum Wyszkolenia Łączności zmieniły się również kursy specjalistyczne. Od tej chwili w szkole prowadzone były następujące kursy;[39]

1) kurs pułkowych oficerów łączności (5 miesięcy),

2) kurs doskonalenia podoficerów zawodowych wojsk łączności (5 miesięcy),

3) kurs doskonalenia podoficerów łączności pułków broni (5 miesięcy),

4) kurs juzistów (telegrafistów,trwający 5 miesięcy),

5) kurs juzistek (10 miesięcy),

6) kurs hughes'istek (9 miesięcy).

Na kurs oficerów pułkowych łączności przyjmowani byli oficerowie według zapotrzebowania wystawionego przez Szefostwo Wojsk Łączności przy Ministerstwie Spraw Wojskowych [42] dla korpusów: piechoty, kawalerii, artylerii, lotnictwa i saperów.

I tak np. w 1929r. zapotrzebowanie przedstawiało się następująco:[41]

z korpusu oficerów piechoty - 12

-"- -"- kawalerii - 5

-"- -"- artylerii - 6

-"- -"- lotnictwa - 1

z kursu oficerów saperów - 1

Razem - 25 oficerów młodszych.

Na kurs ten mogli być powoływani oficerowie liniowi w stopniu kapitana lub porucznika, posiadający przygotowanie z matematyki i fizyki w zakresie szkoły średniej oraz objawiający zamiłowanie do służby łączności.

Do starannego wykształcenia oficerów przywiązywano ogromną wagę, czego dowodem może być sprawozdanie z przebiegu i zakończenia jednego z kursów, jakie nadesłał komendant CWŁ do II Wiceministra M.S.Wojskowych:[42]

I.Przebieg pracy

1. Początek kursu - 23.02.1929r
2. Zakończenie kursu - 23.07.1929r
3. Ilość dni pracy - 114
4. Ilość godzin teoretycznych - 353
5. Ilość godzin praktycznych - 436
6. Przerwy w pracy (niedziele i święta) - 33 dni

1.4.Kształcenie oficerów łączności w okresie II wojny światowej

Polska w II wojnie światowej pierwsza stawiała opór Niemcom hitlerowskim. Wojska najeźdźcy spotkały się z przeciwdziałaniem armii i społeczeństwa polskiego, które ofiarnie stanęło do walki w obronie ojczyzny. W wojnie obronnej armia polska uległa przemocy wroga. Nastąpił rozpad

organizmu państwowego. Polska utraciła wolność. Naród polski jednak nie złożył broni - w nader trudnych i złożonych warunkach prowadził nadal walkę zarówno w kraju jak i na obczyźnie, tworząc odpowiednio do sytuacji tak regularne wojska jak i oddziały partyzanckie, a także rozwijał niezbędne szkolnictwo wojskowe.

Wraz z tworzeniem się ośrodków politycznych na zachodzie, na wschodzie utworzone zostały regularne Sił Zbrojne oraz na terenie kraju ruch oporu. Wszystkie te siły podejmując walkę z najeźdźcą zarówno w kraju jak i poza nim musiał szkolić kadry oficerskie do kierowania tworzonymi organizacjami zbrojnymi. Szkolenie to odbywało się na wschodzie i na zachodzie oraz w kraju.

1.4.1.Kształcenie oficerów łączności w armiach walczących na zachodzie

Do czerwca 1940 roku głównym ośrodkiem formowania Sił Zbrojnych na emigracji była Francja,gdzie przedostało się z Rumunii i Węgier 40 tysięcy żołnierzy polskich. Podjęto pracę nad utworzeniem armii, złożonej z pięciu dywizji. Przewidziano utworzenie dwóch korpusów piechoty i wielkiej jednostki pancernej.Dywizje tworzone we Francji wzorowały swoją organizację łączności na francuskich dywizjach piechoty.Za organizację łączności na szczeblu dywizji odpowiedzialny był Szef Łączności dywizji,któremu podlegały bataliony łączności.

W Armii Polskiej we Francji 95 % dowódców stanowili oficerowie zawodowej armii przedwrześniowej. Tylko wśród młodej kadry niewielki procent stanowili oficerowie rezerwy, często posiadający wyższe wykształcenie cywilne.

Niedobory kadrowe na niższych szczeblach dowodzenia wynosiły około 2 tys.ludzi, które trzeba było uzupełnić przez stworzenie własnych szkół wojskowych.[43]

Ponadto przeszkolenia wymagała przedwrześniowa kadra oficerska ze względu na specyfikę armii francuskiej.

W styczniu 1940 roku na potrzeby polskich oddziałów powstających we Francji utworzono Centrum Wyszkolenia Łączności w Wersalu pod Paryżem. Placówka ta przejęła w całości szkolenie polskich łącznościowców

Składało się ono z ośrodków wyszkolenia, szkół podchorążych oraz szkół podoficerskich.

Oficerskie ośrodki wyszkolenia miały na celu zapoznanie oficerów z organizacją i uzbrojeniem armii francuskiej.

Oficerskie ośrodki wyszkolenia najczęściej utworzone w centrach formowania jednostek polskich.

W Angers szkolili się oficerowie saperzy w liczbie 85, a w Wersalu - 69 oficerów łączności.

Szkoły podchorążych zorganizowano przy poszczególnych centrach wyszkolenia.

W armii Polskiej we Francji zorganizowano następujące szkoły podchorążych:

- Szkoła Podchorążych Piechoty w Coálquidan;
- Szkoła Podchorążych Artylerii w Coálquidan;
- Szkoła Podchorążych Broni Pancernej w Sevigan;

- Szkoła Podchorążych Saperów w Angers;
- Szkoła Podchorążych Sanitarnych w Combourg.

Do szkół podchorążych przyjmowano kandydatów, którzy odpowiadali między innymi następującym warunkom:

- wiek do 38 lat
- wykształcenie - ukończona szkoła szkoła średnia; wyjątkowo cztery klasy gimnazjum lub trzyletnia szkoła zawodowa;
- dwumiesięczna praktyka liniowa.

Nauka trwała 5-6 miesięcy. Szkolono na podstawie programów francuskich. Poza kształceniem fachowym dużą uwagę zwracano na wychowanie wojskowe i kształcenie cech dowódczych.

Wraz z klęską Francji w czerwcu 1940 r. około 24 tys. żołnierzy polskich ewakuowano do Wielkiej Brytanii, gdzie znajdowały się już pododdziały morskie i lotnicze.

Ewakuacja Centrum Wyszkolenia Łączności z Wersalu do Anglii nastąpiła 20 - 26.06.1940 r. W początkowym okresie do Glasgow a następnie do kolejnych obozów, aby na dłuższy czas zatrzymać się w Alytm (Szkocja), gdzie odbywały się kursy oficerów radiotelegrafistów.W marcu 1941 roku przekwaterowano obóz do Dundee, w którym organizowano następujące kursy:

- kurs obsługi radia;
- kurs radiomechników;
- kurs radiotelegrafistów;

szkolenie trwało od jednego do sześciu miesięcy w zależności od rodzaju kursu.

Szkolnictwo tego typu trwało prawie przez cały okres wojenny, aby pod koniec stworzyć Szkołę Podchorążych Łączności w Kinross (Szkocja) - styczeń 1945 r.[44]

Kandydaci zdawali egzaminy wstępne z matematyki (pisemny i ustny), fizyki (ustny) i z j. polskiego.

Szkolenie trwało 11 miesięcy i składał się z okresu rekruckiego, który trwał dwa miesiące i obejmował powtarzanie matematyki i fizyki oraz wprowadzanie elewów w życie wojskowe. Na zakończenie odbywały się egzaminy z matematyki i fizyki. Drugi okres szkolenia obejmował następujące przedmioty: matematyka, fizyka, j.angielski, j.polski, elektrotechnika, szkolenie z nadawania i odbioru znaków Morsa, radiotechnika, telegrafia, telefonia wielokrotna oraz dalekopisy. W trzecim okresie szkolenia trwa intensywne szkolenie techniczne. Drugi i trzeci okres trwał po cztery miesiące.

Program szkoły przewidywał wyszkolenie ogólne oraz wojskowe. Po ukończeniu kursu i zdaniu egzaminów słuchacze otrzymywali:

- tytuł podchorążego i kierowani byli do jednostek wojskowych;
- uzyskiwali maturę;
- najlepsi kierowani byli do Wyższej Szkoły Wojennej Wielkiej Brytanii, gdzie studia trwały 3 lata, a absolwent uzyskiwał dyplom ukończenia wyższej uczelni.

Warunki działania Polskich Sił Zbrojnych we Francji i Wielkiej Brytanii były odmienne. Miało to zasadniczy wpływ na zasady szkolenia.

Naczelną zasadą obowiązującą w procesie szkolenia i wychowania na terenie Francji był utylitaryzm *. Uczono tylko tego, co miało praktyczne zastosowanie na polu walki, stąd prawie wcale nie zajmowano się szerszymi problemami taktyki wojskowej. Szkoły podchorążych, w myśl ówczesnych założeń, miały przygotować absolwentów wyłącznie do praktycznego dowodzenia plutonem. Pewne zmiany w zasadach szkolenia kadr wojskowych nastąpiły dopiero od marca 1940 r. Wtedy to wydane zostały przez Oddział III Sztabu Naczelnego Wodza "Wytyczne dla szkolenia dowódców".[45] Uwzględniały one już doświadczenia kampanii wrześniowej: zmasowany atak wojsk pancernych i lotnictwa, siłę ogniową i możliwości manewru tych wojsk. Dużą też uwagę zwracano na zasady taktyczne walki, tj. prowadzenia rozpoznania, marsz ubezpieczony, natarcie piechoty przy wsparciu ogniowym artylerii, działanie jednostek pancernych w rozpoznaniu i natarciu.

W procesie nauki zaczęto stopniowo zwracać uwagę na umiejętność podejmowania szybkiej decyzji na walkę z bronią pancerną i lotnictwem nieprzyjaciela. Uczono organizacji obrony przeciwpancernej i przeciwlotniczej we wszystkich fazach walki.

---

* *Utylitarny: mający na celu korzyść praktyczną, wygodę lub względy materialne; mający zastosowanie praktyczne; użytkowy, pożyteczny, dążenie do osiągnięcia celów praktycznych, korzyści, wygód.*

W procesie kształcenia zaczęto podkreślać rolę czynnika moralnego w walce, często dotychczas niedocenianego. Podkreśla się, że działalność kadr dowódczych w zakresie psychicznego przygotowania do walki powinna przebiegać w kilku kierunkach. Przede wszystkim należało uświadomić żołnierza i pouczyć go o grożącym mu niebezpieczeństwie w walce. Uznano to za zasadę wychowania. Zalecano, by podczas ćwiczeń stwarzać sytuacje bojowe, zapoznawać żołnierza z bronią i sprzętem bojowym przeciwnika.

Na terenie Wielkiej Brytanii przyjęto od Anglików organizację i częściowo zasady taktycznego użycia wojsk. Uważano, że w warunkach nowoczesnego pola walki podstawowe zadania bojowe będą wykonywać wielkie jednostki pancerne.
W programach szkolenia akcentuje się potrzebę znajomości zasad walki z bronią pancerną przeciwnika oraz organizacji obrony przeciwlotniczej. Nacisk też kładziono na znajomość organizacji i taktyki działania wojsk niemieckich.Jako zasadę w polskim szkolnictwie wojskowym w Wielkiej Brytanii przyjęto przeprowadzenie w tygodniu minimum jednego ćwiczenia aplikacyjnego na mapie lub w terenie. Przy tym każdy oficer wojsk lądowych miał być przygotowany do dowodzenia jednostką zmotoryzowaną o jeden szczebel wyżej.

Zorganizowane na emigracji szkolnictwo wojskowe wyszkoliło tysiące młodych dowódców, którzy rozumieli istotę współczesnej walki i potrafili na swoim szczeblu dowodzić żołnierzami. Szkoły wojskowe coraz szerzej i skuteczniej uwzględniały doświadczenia wojenne w pogłądach na sposób prowadzenia walki.

1.4.2.Kształcenie oficerów łączności w Armii Polskiej na terenie Związku Radzickiego

Formowanie regularnych jednostek Wojska Polskiego w Związku Radzieckim w 1943 roku, od samego początku przebiegało w warunkach dotkliwego braku kadry oficerskiej. Dotyczy to formowania 1 dywizji, a następnie korpusu i armii. Wynikało to również między innymi z odejścia w 1942 roku większości oficerów polskich, którzy znajdowali się na terenie Związku Radzieckiego wraz z armią Andersa na Bliski Wschód.

Pozostała część kadry była znikoma i nie mogła zapewnić organizowania się jednostek Wojska Polskiego. Do dnia 6 czerwca zgłosiło się do organizowanej 1 dywizji zaledwie 58 oficerów (spośród około 400 oficerów polskich przebywających w roku 1943 w Związku Radzieckim). [46] Oficerowie ci przydzieleni zostali do poszczególnych jednostek ogólnowojskowych .

Jeszcze gorzej przedstawiał się ten problem w wojskach technicznych. Podobne braki kadrowe występowały w wojskach łączności. W etacie 1 Dywizji Piewchoty im. T. Kościuszki z maja 1943 r. przewidziano około 30 oficerów łączności. Wyszkolenie tych oficerów realizowane było poprzez Oficerską Szkołę Łączności Armii Radzieckiej w Muromiu, gdzie w październiku 1943r. zorganizowano pierwszą kompanie podchorążych łączności, w której szkolono 48 podchorążych, a od października 1943 r. do lutego 1944 r. wyszkolono tam 90 oficerów łączności.

Ten rodzaj szkolenia nie zapewnił w dalszym ciągu obsady stanowisk łącznościowców w nowo tworzonych jednostkach Wojska Polskiego na terenie Związku Radzieckiego. Poszukiwanie rozwiązania tego problemu odbyło się w dwóch zasadniczych kierunkach: po pierwsze - zwrócono się do rządu Związku Radzieckiego z prośbą o skierowanie do jednostek polskich swoich oficerów , po drugie - rozpoczęto natychmiastowe kształcenie kadr oficerskich na kursach dywizyjnych i w szkołach oficerskich Armii Radzieckiej.

W systemie kształcenia i wychowania oficerów Wojska Polskiego w okresie II wojny światowej szczególną rolę odgrywały szkoły oficerskie, w których kandydaci na oficerów otrzymywali wykształcenie wojskowe i wychowanie decydujące o całokształcie ich kwalifikacji fachowych.

Szkoły Oficerskie Wojska Polskiego w okresie II wojny światowej przeszły w swoim rodzaju dwa zasadnicze etapy. Pierwszy etap obejmował okres od czerwca 1943 roku do lipca 1944 roku. Charakteryzuje się on tym, że szkoły organizowane były i funkcjonowały na terytorium Związku Radzieckiego i rozwój ich ściśle związany był z rozwojem Sił Zbrojnych. Podobnie jak Polskie Siły zbrojne rozwijały się od dywizji do armii, tak i szkolnictwo wojskowe rozwijało się na różnego rodzaju kursach dywizyjnych do Centralnej Szkoły Oficerskiej, w której kształciło się około 2000 oficerów różnych rodzajów broni.

W kwietniu 1944r. została zorganizowana Centralna Szkoła Podchorążych w Riazaniu.[47]

Szkoła ta przygotowała dla Polskich Sił Zbrojnych - od

maja do października 1944r. - 2322 oficerów różnych specjalności w tym 91 oficerów łączności.[48]

Centralna Szkoła Podchorążych rozpoczeła szkolenie w dniu 19 kwietnia 1944r. Kształciła ona początkowo oficerów piechoty ,obsługę broni maszynowej (ckm), moździerzy, artylerii oraz saperów i łącznościowców.

Problem kształcenia kadr przysparzał najwięcej trudności jak wcześniej wspomniałem, w wojskach technicznych. Dlatego w okresie kwiecień-czerwiec 1944r.do radzieckich akademii wojskowych, szkół oficerskich i podoficerskich skierowano ponad 3200 żołnirzy polskich. Według stanu na dzień 25 czerwca 1944r. w 22 radzieckich uczelniach wojskowych kształciło się 3234 [49] Polaków, z tego:

- w akademiach wojskowych i na wyższych kursach oficerskich - 131
- w szkołach oficerskich rodzajów wojsk i służb - 980
- na kursach specjalistów wojsk pancernych, samochodowych i lotniczych - 2123

Razem - 3234

Drugi etap rozwoju polskiego szkolnictwa wojskowego przypada na okres od sierpnia 1944r. do końca wojny.

Szkoła Podchorążych Łączności, wchodząca w skład Centralnej Szkoły Podchorążych w Riazaniu, była w lipcu jedyną tego rodzaju uczelnią kształcącą około 100 oficerów łączności.

19.10.1944r. Naczelne Dowódzctwo WP poleciło szefowi wojsk łączności gen. Jurynowi sformować w Zamościu Oficerską

Szkołę Łączności z etatem na 800 podchorążych. Szkoła ta została zorganizowana w oparciu o kadrę i sprzęt 67 zapasowego batalionu łączności, szkoły radiowej przy Polskim Sztabie Partyzanckim w Lublinie oraz oddziału łączności CSP w Riazaniu.

Nowo sformowana uczelnia składała się z dwóch batalionów liczących po 400 podchorążych: z batalionu łączności przewodowej i z batalionu łączności radiowej. Pod koniec 1944r.w szkole było 939 podchorążych.[50] Nauka w OSŁ rozpoczynała się 20.11.1944r. i trwała 5 miesięcy.

Uczelnia ta wykształciła w okresie wojny 634 oficerów. Dowódcą szkoły mianowany był płk M. Mackiewicz, a kadra szkoły liczyła 144 oficerów i 68 podoficerów przy czym zdecydowaną większość z nich stanowili wojskowi radzieccy.

W drugim okresie rozwoju szkolnictwo wojskowe organizowane było na terenie kraju i ujęte w pewien system organizacyjny. Powstaje wówczas szereg szkół oficerskich różnego rodzaju broni i służb, między innymi Oficerska Szkoła Łączności. Okres ten charakteryzuje się ciągłą ewolucją ,doskonalenie systemu, rozwójem ilościowy i jakościowy szkolnictwa wojskowego.

Na obu etapach szkolnictwa wojskowego w okresie II wojny światowej właściwe są następujące momenty:

- wzorowanie się na szkolnictwie wojskowym Armii Czerwonej tak w zakresie organizacji jak również treści i metod kształcenia;

- w pracy dydaktycznej szeroko wykorzystywane są doświadczenia bojowe;

- wypracowany został bardzo efektywny program wychowania;

- podstawową kadrę dydaktyczną stanowią oficerowie radzieccy.

Oba etapy miały decydujący wpływ na rozwój i dalsze funkcjonowanie polskiego szkolnictwa wojskowego.

Polskie szkoły i kursy w ZSRR opierały swą działalność pedagogiczną w zasadzie na programach radzieckich szkół oficerskich typu wojennego. Ze względu na duże zapotrzebowanie na kadry oficerskie szczególnie wyższego szczebla dowodzenia. Radzieckie programy szkolenia były w ten sposób opracowane, by w stosunkowo krótkim czasie (3-4 miesiące) zapewnić kandydatom na oficerów minimum wiedzy i umiejętności wojskowych niezbędnych na współczesnym polu walki oraz ukształtowanie nawyków rozkazodawczych. W szkołach polskich dodatkowo zapewniano oficerom wiedzę o społeczeństwie polskim i kulturze naszego narodu.

W szkołach tych proces nauczania był stosunkowo krótkotrwały, główną uwagę zwracano na praktyczne przygotowanie do wykonywania określonej funkcji. Naczelne miejsce zajmowała wiedza specjalistyczna uzupełniona wiedzą polityczną, ogólnowojskową i ogólnokształcącą.

W procesie nauczania w szkole oficerskiej typu wojennego wiedza ogólnowojs
w ograniczonym zakresie. Nadmienić należy, że w różnych typach szkół oficerskich różnie traktowano wiedzę ogólnowojskową, różne zajmowała ona miejsce w systemie kształcenia oficera.

TABELA 6

PROGRAM NAUK OGÓLNOWOJSKOWYCH W SZKOŁACH PODCHORĄŻYCH PIECHOTY ARTYLERII I ŁĄCZNOŚCI W RIZANIU *

Lp	Nazwa przedmiotu	Ilość godzin		
		Piechota	Artyleria	Łączność
1	Taktyka ogólna	110	40	32
2	Tereznawstwo	50	60	24
3	Administracja wojsk.	6	10	12
4	Łączność	11	24	-
5	Wyszkolenie saperskie	30	30	8
6	Wyszkolenie chemiczne	10	15	10
7	Nauka o broni	155	24	20
8	Musztra piesza	50	30	20
9	Regulaminy	20	20	20
10	Wyszkolenie fizyczne	20	24	24
11	Wyszkolenie sanitarne	5	5	8
12	Broń pancerna i ppanc	18	-	-
13	Lotnictwo	6	-	-
14	Artyleria	20	90	-
	Razem	511	352	178

Jak wynika z powyższego zestawienia,wiedza ogólnowojskowa w szkole podchorążych piechoty w Riazaniu była podawana w szerszym zakresie niż na oficerskich kursach innych szkół.

---

* *Tabela sporządzona na podstawie programów szkolenia trzymiesięcznego w OSP-1 i pięciomiesięcznego w OSA. CAW Centrum Wyszkolenia Oficerów WP t. 48.*

Poważne zróżnicowanie w ilości godzin programowych przeznaczonych na szkolenie ogólnowojskowe - w szkole piechoty 50%, a w szkole artylerii 39% i w szkole łączności 32%. Wynika stąd,że absolwent SPP był dowódcą ogólnowojskowym, natomiast dla absolwentów szkół technicznych niezbędna była wiedza specjalistyczna dotycząca tylko tego rodzaju broni.

Działanie oficera niższego szczebla jest przede wszystkim działalnością praktyczną. Dlatego w procesie nauczania główną uwagę kierowano na kształcenie tych umiejętności, które są szczególnie potrzebne na polu walki. Fakt ten stanowił specyfikę procesu nauczania w szkołach oficerskich okresu wojennego.

1.5.Kształcenie kadr oficerskich w latach 1944 - 1989

Kształcenie oficerów łączności nierozerwalnie łączy się z rozwojem wojsk łączności oraz rozwojem Oficerskiej Szkoły Wojsk Łączności na przestrzeni czasowej lat 1944 - 1989. Najlepsze odzwierciedlenie przeobrażeń kształcenia kadr oficerów łączności w omawianym okresie przedstawione jest na rysunku 1.7. Okres ten można podzielić na trzy podokresy: kształcenie kadr oficerskich w latach 1944-1947 "wojenny", kształcenie kadr oficerskich na poziomie średnim - lata 1947-1967 i kształcenie kadr oficerskich na poziomie wyższym - lata 1967-1989.

Powstanie oficerskiej Szkoły Łączności związane jest z rozwojem WP i zmianami, jakie zachodziły w jego organizacji, składzie kadrowym oraz wyposażeniu w coraz to nowszy sprzęt, w tym również sprzęt łączności.

Braki oficerów łączności występowały od chwili sformowania 1 Dywizji Piechoty w Sielcach nad Oką. Były one coraz większe i rosły tak szybko, jak szybko zwiększało się WP organizowane na wschodzie.

Problem kadr rozwiązano doraźnie poprzez awansowanie do stopni oficerskich wyróżniających się podoficerów, organizowanie krótkotrwałych kursów oficerskich oraz korzystanie z usług OSŁ Armii Radzieckiej w Muromiu, gdzie w latach 1943-44 wyszkolono dla potrzeby WP około 90 oficerów. Od marca 1944r. istniała w Riazaniu Centralna Szkoła Podchorążych Armii Polskiej w ZSRR, gdzie kształciła się 90-osobowa kompania łączności.

W czasie, kiedy front walki z hitlerowskim najeźdźcą przebiegał jeszcze wzdłuż wschodnich brzegów Wisły i dolnej Narwi, Naczelny Dowódca WP rozkazem nr 56 z dnia 13.10.1944r. powołał do życia Oficerską Szkołę Łączności z siedzibą w Zamościu, gdzie w grudniu rozpoczęto realizację 4-miesięcznego wojennego programu kształcenia. Mimo ogromnych trudności różnej natury mury OSŁ w Zamościu do chwili zakończenia wojny opuściło 607 oficerów skierowanych do jednostek 1 i 2 Armii WP

Wraz z zakończeniem wojny w Europie stworzyła się nowa sytuację.

Wówczas Ministerstwo Obrony Narodowej postanowiło przenieść OSŁ z Zamościa do Sieradza, gdzie latach 1945-1947 OSŁ kształciła oficerów według jednorocznego programu przewidywanego dla podoficerów łączności oraz według programu dwuletniego dla pozostałych podchorążych.

W październiku 1947r. OSŁ w Sieradzu opracowuje trzyletni program kształcenia. System trzyletni obowiązywał do 1967r., kiedy to OSŁ przyjęła status wyższej uczelni wojskowej.

W październiku 1947r. OSŁ w Sieradzu opracowuje trzyletni program kształcenia. System trzyletni obowiązywał do 1967r., kiedy to OSŁ przyjęła status wyższej uczelni wojskowej.

W 1950r. Polska zwiększyła swój potencjał obronny w związku z zaostrzającą się sytuacją międzynarodową. Dokonano analizy doświadczeń bojowych wojsk łączności w czasie drugiej wojny światowej. Dało się zauważyć rosnące znaczenie łączności radiowej. Powyższe stało się podstawą rozkazu organizacyjnego Szefa Wojsk Łączności nr 026 z 30 czerwca 1950r. powołującego do życia dwie szkoły łączności: Oficerską Szkołę Łączności Przewodowej w Sieradzu formowaną na bazie dotychczasowej OSŁ i Oficerską Szkołe Radiowej w Zegrzu formowaną na bazie Szkolnego Pułku Łączności. W ciągu 5 lat OSŁ kształciło 1248 okresowo ciągle modernizując proces dydaktyczny.

Z kolei w 1955r. następuje w stosunkach międzynarodowych zmniejszenie wysiłku militarnego Polski, w związku z tym we wrześniu 1955r. obie szkoły łączności zostały rozformowane,

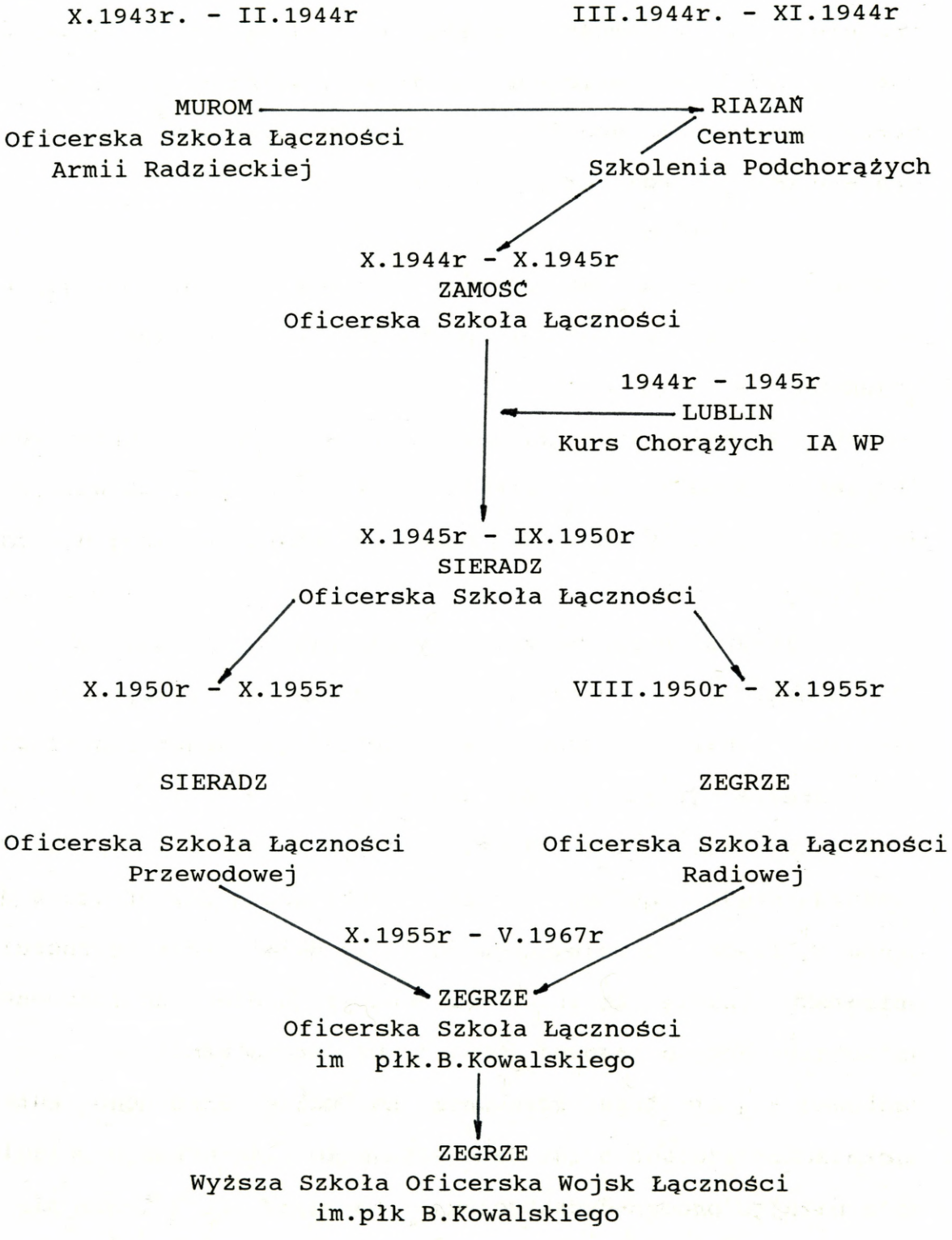

Rys.1.7. Przebieg kształcenia kadr oficerów łączności w latach 1944-1989

a na bazie OSŁR w Zegrzu powstała jedna Oficerska Szkoła Łączności, kształcąc oficerów łączności wszystkich specjalności dla wszystkich rodzajów wojsk i służb. Szkoła kształciła w dalszym ciągu według trzyletniego programu kształcenia, permanentnie udoskonalając go i modyfikując, aż do 1967r.

W 1967 r. Minister Obrony Narodowej zreformował system kształcenia w szkołach oficerskich, nadając im w 1967r. status uczelni wyższej. Od 20 maja 1967r. szkoła przyjęła nazwę Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Łączności, kształcąc podchorążych według czteroletniego programu studiów, a główne kierunki kształcenia to radiokomunikacja, telekomunikacja i teleinformatyka. Od 1970r. WSOWŁ kształci także oficerów politycznych na potrzeby wojsk łączności.

1.5.1.Kształcenie oficerów łączności w latach 1944-1945. ZAMOŚĆ (okres wojenny)

Pierwszy etap organizacji szkolnictwa LWP przypada na okres wojenny i pierwsze lata po wojnie. Zarówno struktura organizacyjna szkół i kursów jak i proces szkoleniowo - - wychowawczy podchorążych był w tym okresie całkowicie dostosowany do zadań przejściowych - masowego przygotowania kadry na potrzeby frontu.

Wyzwolenie wschodnich terenów Polski oraz nowe plany mobilizacyjne Naczelnego Dowódzctwa przewidywały rozwój Sił Zbrojnych Polski a tym samym powstanie szeregów szkół oficerskich między innymi Oficerskiej Szkoły Łączności.

Powołanie szkoły nastąpiło rozkazem N.D.WP nr 56 z 19 października 1944r. Na miejsce dyslokacji wyznaczono m. Zamość. Szkoła formowana została według etatu 0170/990 [51], który przewidywał stan 236 oficerów kadry, 90 podoficerów, 132 szeregowych oraz 800 podchorążych - razem 1258 osób.

Pierwszy program szkolenia podchorążych OSŁ oparty był na założeniach programu, jaki obowiązywał w Centrum Wyszkolenia Oficerów w Riazaniu [52]. Opracowany był on w dwóch wariantach. Wariant pierwszy przewidywał czteromiesięczny okres nauki, natomiast wariant drugi - - sześciomiesięczny. W czteromiesięcznym wariancie materiał szkoleniowy rozplanowany był tak żeby absolwentów przygotować w zakresie wyszkolenia pojedyńczego żołnierza, dowódcy drużyny i dowódcy plutonu. W sześciomiesięcznym wariancie pierwsze trzy miesiące szkolenia były takie same jak w czteromiesięcznym, następne dwa miesiące przeznaczono na szkolenie w zakresie dowódcy kompanii łączności oraz ostatni miesiąc poświęcono na powtarzanie i utrwalanie przerobionego materiału.

Czteromiesięczny program szkolenia podchorążych składa się z trzech zasadniczych części:

- **część pierwsza** - dotyczyła podstawowych celów dydaktycznych - wychowawczych, określała ogólną liczbę szkolonych podchorążych i wymieniała główne przedmioty;

- **część druga** - określała zasadnicze profile szkolenia oraz liczbę podchorążych szkolących się według danej specjalizacji, np: szkolono specjalistów łączności

przewodowej - 450, łączności radiowej-200, radiotechników - 100, radiotelegrafistów - 150;

- **część trzecia** - obejmowała szczegółowe rozliczenie wszystkich dni kalendarzowych przeznaczonych na szkolenie i podawała globalną ilość godzin na poszczególne przedmioty.

Ogólnie ze względu na rodzaj szkolenia oba programy można podzielić na trzy działy:

- wyszkolenie polityczne;
- wyszkolenie ogólnowojskowe;
- wyszkolenie specjalistyczne.

TABELA 7

KALENDARZOWE ROZLICZENIE GODZIN

Lp	Wyszczególnienie	Programy	
		4-miesięczny	6-miesięczny
1	Dni kalendarzowych	121	155
2	Dni zajęć	90	131
3	Dni świątecznych	23	28
4	Służby,warty,rez.d-cy	8	9
5	Godzin zajęć dziennie	10	10
6	Godzin zajęć w dni przedśw.	8	8
7	Razem godzin zajęć za cały okres szkolenia	854	1502

Z podziału godzin na poszczególne przedmioty można wnioskować, że programy kładły główny nacisk na szkolenie specjalistyczne, fachowe, przeznaczając na ten cel prawie 3/4 ogólnego czasu. Pozostałe przedmioty przerabiane były

ogólnikowo-zapoznawczo. Zasada ta była słuszna jak na warunki wojenne, albowiem bez przygotowania fachowego oficer łączności na froncie nie mógłby wykonać swego podstawowego zadania.

TABELA 8

PODZIAŁ GODZIN NA SZKOLENIE

Lp	Rodzaj szkolenia	Programy	
		4-miesięczny	6-miesięczny
1	Przedmioty fachowe z zakresu łączności.	640	1112
2	Przedmioty ogólnowojskowe i WF.	186	300
3	Przedmioty społeczno-polit.	40	90
Razem godzin szkolenia		866	1502

Program całego okresu szkolenia realizowany był w 4 etapach [53]:

- **etap pierwszy** (grudzień 1944r.) - przygotowanie pojedynczego żołnierza;

- **etap drugi** (sytyczeń 1945r.) - szkolenie w zakresie dowódcy drużyny lub dowódcy elementów łączności;

- **etap trzeci** (luty-marzec 1945r.) - przygotowanie słuchaczy na stanowiska dowódcy plutonu;

- **etap czwarty** (kwiecień-maj 1945r.) - szkolenie podchorążych w zakresie dowodzenia naszczeblu kompanii.[52]

Pod koniec czwartego etapu szkolenia w obu programach przewidziano 10 dni na przygotowanie do egzaminów i promocję.

Należy podkreślić, że oficerska szkoła łączności od początku istnienia nastawiła się na szkolenie oficerów według określonych specjalności zgodnie z potrzebami jednostek łączności. Taki podział determinowany był również posiadanym sprzętem. W warunkach wojsk łączności była to konieczność wynikająca z funkcji, jaką spełniały poszczególne jednostki w systemie dowodzenia wojskami.

Programy kształcenia obu kursów składały się z trzech zasadniczych działów:

- szkolenia politycznego;
- szkolenia ogólnowojskowego;
- szkolenia specjalistycznego.

Cele i zadania w poszczególnych działach można scharakteryzować następująco:

- w dziale **szkolenia politycznego** w obu programach były identyczne i ustalone przez Główny Zarząd Polityczno - - Wychowawczy Wojska Polskiego.[54]

Z układu tematycznego (tabl.9) wynika, że główną uwagę zwracano na wychowanie patriotyczne. Podkreślano też demokratyczny charakter nowo powstającego państwa polskiego. Celem szkolenia politycznego było kształtowanie pożądanych postaw społeczno - politycznych przyszłego oficera jako dowódcy i wychowawcy żołnierza.

- w dziale **szkolenia ogólnowojskowego** jednakowy program obowiązywał wszystkich podchorążych niezależnie od specjalności.

TABELA 9

TEMATYCZNY PROGRAM SZKOLENIA POLITYCZNEGO

Lp	Tematy	Programy	
		4-miesięczny	6-miesięczny
1	Walka narodu polskiego z okupantem hitlerowskim.	8	18
2	Budowa zrębów państwa polskiego	10	22
3	Koalicja państw demokratycznych w walce z hitleryzmem	7	18
4	Rewolucyjne i postępowe tradycje Polski	15	32
Razem godzin wyszkolenia polit		40	90

Z zakresu taktyki absolwent OSŁ powinien znać zasady działania pojedynczego żołnierza, drużyny, plutonu, w natarciu i obronie.

Z zakresu szkolenia strzeleckiego absobsolwent powinien znać: części składowe karabinu wz. 1891/30r., chwyty i przepisy do strzelań, części składowe rewolweru "Nagan" i pistoletu TT oraz chwyty i zasady strzelań. Powinien ponadto zapoznać się z budową i zasadami rzucania granatem ręcznym.

W zakresie musztry wyszkolenie obejmowało: musztrę żołnierza bez broni i bronią, szyk marszowy drużyny, plutonu i kompanii.

TABELA 10

TEMATYCZNY PROGRAM SZKOLENIA OGÓLNOWOJSKOWEGO

Lp	Nazwa przedmiotów	Programy	
		4-miesięczny	6-miesięczny
1	Taktyka ogólna	22	48
2	Wyszkolenie ogniowe	20	30
3	Musztra	20	30
4	Wychowanie fizyczne	24	36
5	Przepisy ustawowe	16	24
6	Topografia	24	36
7	Wyszkolenie wojsk - inż.	8	12
8	Wyszkolenie wojenno-chem.	10	15
9	Administracja wojskowa	12	18
10	Wyszkolenie sanitarne	8	12
Razem godz.szkol.ogólnowojsk.		174	261

Wychowanie fizyczne miało na celu przygotowanie absolwenta do wymagań pola walki a między innymi wybrać umiejętność walki na bagnety i wręcz, pokonywania przeszkód wodnych wpław oraz nauczania metodykę prowadzenia zajęć z WF.

Zajęcia z regulaminów miały na celu zaznajomienie absolwenta z regulaminami służby wewnętrznej, garnizonowej i przepisów dyscyplinarnych oraz praktycznego stosowania ich w życiu codziennym.

W wyszkoleniu topograficznym szczególną uwagę poświęcono na osiągnięcie umiejętności przez absolwenta orientowania się w terenie z mapą i bez, posuwania się w terenie wg azymutu

oraz znajomość skali mapy, znaków topograficznych na mapie, umiejętności pracy na mapie i wykonywania szkiców orientacyjnych dowódcy kierunku łączności.

Zajęcia ze szkolenia saperskiego prowadzone były pod kątem zapoznania podchorążych ze sprzętem i materiałami stosowanymi przy pracach minerskich, ze sposobami okopywania stanowisk strzeleckich i karabinów maszynowych, okopów i rowów łączących, z kryteriami wyboru i techniką budowy punktu obserwacyjnego oraz przykrycia stanowisk węzła łączności batalionów, pułków i dywizji jak również techniką pokonywania przeszkód i pól minowych.

Ze szkolenia chemicznego absolwent powinien znać: bojowe środki trujące, środki ochrony przeciwchemicznej.

Zadaniem zajęć z administracji wojskowej było zapoznanie podchorążych z organizacją armii obcych, zasadami gospodarki kompanii, zasadami sporządzania pism służbowych.

Wyszkolenie sanitarne miało nauczyć udzielania pierwszej pomocy, organizacji ewakuacji rannych z pola bitwy do pułkowego punktu lekarskiego.

- w dziale **szkolenia specjalistycznego** zasadniczym i podstawowym kierunkiem szkolenia podchorążych było nauczanie przedmiotów ściśle związanych ze specjalnością techniczną poszczególnych grup szkolenia .

Podane w tabeli 11 zestawienie przedmiotów z programu szkolenia specjalistycznego dotyczyło programu czteromiesięcznego, natomiast w programie sześciomiesięcznym zwiększono ilość godzin programu o 472 godz.

TABELA 11

TEMATYCZNY PROGRAM SZKOLENIA SPECJALISTYCZNEGO

Lp	Nazwa przedmiotu	Podział godzin według specjalności				
		D-cy plut. łączn przew	D-cy t/t plut.	Techn. t/t	D-cy łączn radio	Radio-technicy
1	Służba łącznności	140	110	70	110	70
2	Elektrotechnika	84	110	140	140	160
3	Telefonia	70	70	110	30	30
4	Telegrafia	16	110	160	-	-
5	Lin.sprawy i s-ss.g.	120	5-0	20	20	20
6	Praca na teleg.apar.sg	60	160	100	-	-
7	Radiowe sprawy	60	20	20	120	200
8	Odbiór słuch.pr na rst	120	-	-	200	120
9	Automato sprawy	-	-	20	20	40
Razem na szkolenie spec.		640	640	640	640	640

Ponadto program 6-miesięczny poszerzony był o zakres obowiązków dowódcy kompanii i odpowiednich funkcji na elementach łączności.

1.5.2.Kształcenie oficerów łączności w latach 1945 - 1950

Wiosna 1945r. przyniosła umęczonemu krajowi upragnioną wolność. Koniec wojny zapoczątkował nowy etap w życiu kraju, w tym także w szkoleniu wojskowym.

Zmienić się musiały cele i zadania Wojsk Łączności,a tym samym szkolenie, a co za tym idzie - programy nauczania.

Zgodnie z rozkazem z dnia 9 czerwca 1945r.nr 8/45, OSŁ przeszła do szkolenia na podstawie rocznego planu szkolenia. W 1946r. szkoła przechodzi do szkolenia w oparciu o dwuletni system szkolenia a w 1947r. - trzyletniego.

Program jednoroczny podzielony był podobnie jak program cztero czy sześciomiesięczny na trzy części i obejmował:

- wyszkolenie polityczne - 260 godz.
- wyszkolenie ogólnowojskowe - 488 godz.
- wyszkolenie specjalistyczne - 1542 godz.

Łącznie program jednoroczny przewidywał 2320 godzin. Czas trwania nauki wynosił 8 godzin dziennie. W programie uwzględnione były dni przeznaczone na wartę, służby, niedziele i święta. Wprowadzono 2 godziny nauki własnej.

W programie dwuletnim ze względu na wydłużenie trwania czasu szkolenia w rozliczeniu dni kalendarzowych uwzględniono dodatkowo czas na przerwę wakacyjną, i na egzaminy przejściowe.

Program trzyletni [56] przewidywał ponadto praktykę w pułkach i obozy szkoleniowe. Praktyki dowódcze i obozy szkoleniowe były nowością w systemie szkolenia. Wynikało to stąd, że w nowym programie zwrócono większą uwagę niż dotychczas na wyrobienie nawyków instruktorsko-metodycznych, umiejętności współdziałania i zgrywania czynności w warunkach zbliżonych do działań bojowych.

Dodatkową różnicą między programem dwuletnim a rocznym było to, że pierwszy przewidywał w dni robocze po 7 godzin zajęć dziennie, natomiast w dni przedświąteczne po 6 godzin zajęć.

W okresie pokojowym podział programów w latach 1945 - - 1950r.składał się z trzech części:

- część pierwsza - podstawowe cele dydaktyczne, główne przedmioty;
- część druga - wskazówki organizacyjno - metodyczne, profile szkolenia i jego zakres;
- część trzecia - podział na poszczególne przedmioty.

TABELA 12

KALENDARZOWE ROZLICZENIE GODZIN

Lp	Wyszczególnienie	Podział na lata nauki			Razem
		I rok	II rok	III rok	
1	Dni kalendarzowe	365	365	365	1095
2	Niedziele	46	44	43	133
3	Święta	10	11	11	32
4	Dni gospodarcze	24	23	22	69
5	Rezerwa komendanta	12	12	12	36
6	Egzaminy okresowe	9	9	6	24
7	Egzaminy końcowe	6	6	6	18
8	Dni urlopu	28	28	37	93
9	Dni na poligon	5	3	3	11
10	Praktyka w pułku	-	21	21	42
11	Dni nauki po 8 godz.dzien.	210	195	191	596
12	Dni nauki po 6 godz.dzien.	11	9	9	20
Razem godzin nauki		1746	1614	1582	4942

Ogólnie ze względu na rodzaj szkolenia program można podzielić na trzy działy:

- wyszkolenie polityczne;
- wyszkolenie ogólnowojskowe;
- wyszkolenie specjalistyczne;

TABELA 13

PODZIAŁ GODZIN NA SZKOLENIE

Lp	Wyszczególnienie	Ilość godzin w programach		
		1-roczny	2-letni	3-letni
1	Wyszkolenie polityczne	260	490	620
2	Wyszkolenie ogólnowojskowe	488	780	1134
3	Wyszkolenie specjalistyczne	1540	1520	2248
Razem godzin na wyszkolenie *		2320	3230	4942

Program dwuletni przewidywał szkolenie w dwóch profilach:

1) dowódców plutonów łączności na szczeblu batalionu piechoty i dowódców plutonów łączności w kompanich łączności;

2) dowódców plutonów radiowych.

Program trzyletni przewidywał szkolenie w trzech profilach:

** Niezgodność norm z poszczególnymi działami wynika z tego, że w ilościach godzin przewidzianych na działy nie uwzględnino czasu na powtórzenia.*

1) dowódców plutonów łączności na szczeblu batalionu piechoty i batalionu zmechanizowanego oraz dowódców plutonów łączności w kompaniach łączności;

2) dowódców plutonów radiowych;

3) radiotechników.

Podział godzin według poszczególnych działów szkoleniowych w programie trzyletnim był przewidziany do realizacji w trzech okresach i przewidywał:

TABELA 14

PODZIAŁ GODZIN W PROGRAMIE TRZYLETNIM WG DZIAŁÓW SZKOLENIA

Lp	Działy szkolenia	Podział na lata			Razem
		I Rok	II Rok	III Rok	
1	Wyszkolenie polityczne	220	200	200	620
2	Wyszkolenie specjalisty.	494	774	970	2248
3	Wyszkolenie ogólnowojsk.	536	250	352	1138
4	Wyszkolenie ogólne	496	390	60	946
Razem godzin na wyszkolenie		1546	1614	1582	4952

W programie tym pierwszy raz wyodrębniono nowy dział skolenia - dział wyszkolenia ogólnego.

Do poszczególnych działów zaliczano następujące przedmioty:

a) wyszkolenie ogólnowojskowe obejmowało przedmioty: wyszkolenie bojowe, taktyka ogólna, historia wojska, wyszkolenie strzeleckie musztra, wyszkolenie fizyczne, regulaminy, aministracja wojskowa terenoznawstwo, wyszkolenie

weterynaryjne, wyszkolenie samochodowe oraz posługiwanie się innymi rodzajami broni:

b) wyszkolenie specjalistyczne obejmowało przedmioty: taktyka wojsk łączności, elektrotechnika, silniki splainowe, radiotechnika, teletechnika, służba stacyjna eksploatacji radia, stacyjna eksploatacja Morse'a i służba eksploatacji stacji St-35;

c) wyszkolenie ogólne obejmowało przedmioty : fizyka, matematyka, chemia, j.polski, geografia, j.rosyjski.

Cele i zadania w poszczególnych działach można scharakteryzować następująco:

- **szkolenie polityczne** było ściśle powiązane z warunkami społeczno - politycznymi okresu utrwalania władzy ludowej w Polsce. Oficer opuszczający mury szkoły winien być gotowy do poświęcenia Ojczyźnie wszystkich swoich sił i umiejętności Winien posiadać szeroko rozbudowane i moralnie ugruntowane takie cechy jak patriotyzm i internacjonalizm.

Tematyka szkolenia politycznego była różnorodna i obejmowała m.in. takie zagadnienia jak:

- polityka zagraniczna Polski;
- walka o utrwalanie władzy ludowej;
- Niemcy po zakończeniu wojny;
- historia Polski i wojskowości.

Zwrócono również uwagę na staranne przygotowanie przyszłego oficera z zakresu metodyki prowadzenia zajęć.

- **szkolenie ogólnowojskowe** obejmowało 10 przedmiotów w programie jedno i dwuletnim, a 15 w programie trzyletnim.

Przewidziano na realizację tych przedmiotów następującą ilość nauki:

- 488 w programie jednorocznym;
- 780 w programie dwuletnim;
- 1138 w programie trzyletnim.

Realizacja programu nauczania pozwoliła osiągnąć w poszczególnych przedmiotach zakładane cele:

- taktyka ogólna - nauczanie zachowania się pojedynczego żołnierza na polu walki i umiejętności dowodzenia do szczebla szczebla kompanii;
- terenoznawstwo - nauczanie posługiwania się mapą, orientowanie się w terenie bez mapy,umiejętność wykonywania szkiców;
- wyszkolenie strzeleckie - zaznajomienie się z bronią znajdującą się w wyposażeniu pododdziałów łączności i praktyczna nauka posługiwania się nią;
- musztra - wyrobienie umiejętności zachowania się w szyku i poza nim;
- regulaminy;
- wychowanie fizyczne - wyrobienie wytrwałości, sprawności i śmiałości u przyszłych oficerów;
- wyszkolenie saperskie - nauczanie wykonywania prostych prac inżynieryjno - saperskich i umiejętności rozmieszczania węzłów łączności w terenie.

1.5.3.Kształcenie oficerów łączności w latach 1950 - 1955

Kształcenie oficerów tego okresu realizowane było w dwóch szkołach, tj. w Oficerskiej Szkole Łączności Radiowej (OSŁR) i Oficerskiej Szkole Łączności Piechoty (OSŁP). Cele procesu dydaktycznego zawarte były zawsze w Wytycznych Szefa Wojsk Łączności.Wytyczne te były opracowywane wspólnie dla OSŁR i OSŁP.

Cele procesu dydaktycznego w oficerskich szkołach łączności ujęto w trzech grupach problemowych:[57]

1. Zwrócono szczególną uwagę na sprawę postawe i morale przyszłego dowócy - wychowawcy, na wyrobienie u podchorążych szeregu cech indywidualnych, tak niezbędnych dla prawidłowego funkcjonowania przykładu osobistego w procesie dydaktycznym. Młodzi ludzie, którzy przychodzili do szkół oficerskich jeszcze świeżo mieli w pamięci minione dni wojny. Wielu z nich brało w niej czynny udział. Odwaga na polu walki była cechą najbardziej cenioną. Utożsamiano ją zawsze z mundurem. Nie mogło jej zabraknąć także wśród podchorążych, a w przyszłości oficerów. Na uwagę zasługuje również fakt rozwijania incjatywy własnej. Nie chodziło więc tylko o wyszkolenie oficera działającego wyłącznie na rozkaz. W wypełnianiu rozkazów wskazano na możliwość podejmowania własnych, umiejętnie realizowanych decyzji.Tego także musiał nauczyć się podchorąży w szkole. Nie mniejszą uwagę zwracano także na wyrabianie nawyku uczestniczenia w życiu kolektywu i troski o podwładnych. Wskazywano, że realizacja zadań wychowawczych musi odbywać się za pośrednictwem całego

procesu dydaktycznego, a nie tylko w trakcie nauczania przedmiotów społeczno - politycznych.

2. W grupie przedmiotów wojskowo - specjalistycznych i ogólnowojskowych zwrócono szczególną uwagę na wyrobienie umiejętności niezbędnych w rodzaju wojsk,jakim jest łączność. Za podstawę uznano mistrzowskie opanowanie sprzętu stanowiącego wyposażenie wojsk łączności. Wymagało to od przyszłych dowódców opanowania, dużego zasobu wiedzy teoretycznej i umiejętności zastosowania jej w praktyce. Ze względu na występujące podczas wojny niedogodne czynniki jak: stałe zagrożenie życia, trudne warunki eksploatacyjne, szybkość zmian zachodzących na polu walki, wpływ zmęczenia fizycznego i psychicznego, proces dydaktyczny musi stawiać podchorążym dodatkowe wymagania. Nie zapomniano jednocześnie o szeregu cechach niezbędnych każdemu żołnierzowi, bez względu na rodzaj sił zbrojnych i wojsk, w których służy.
W wytycznych zwrócono więc uwagę na kształcenie takich cech jak: umiejętność dowodzenia, poszanowania sprzętu, wyrobienie przekonania o niezawodności broni i sprzętu, kształtowanie postaw i cech dowódczych, umiejętności egzekwowania posłuszeństwa, wyrobienie odpowiednich cech psycho - motorycznych.

3. Wśród ogólnych zadań, które stawiano przed szkołami nie zabrakło także miejsca na naukę bycia nauczycielem i wychowawcą. Odpowiednia postawa etyczno - moralna, polityczna oraz doskonała znajomość rzemiosła wojskowego połączona z mistrzostwem w obsłudze sprzętu, to zbiór cech i umiejętności nie wystarczających dobremu dowódcy. Przyszły oficer to przede wszystkim wychowawca i nauczyciel żołnierza.

Trzeba było nauczyć ich umiejętności takiego przekazywania swojej wiedzy, aby przyszli podwładni jak najlepiej przyswoili sobie niezbędne wiadomości oraz technikę pracy na urządzeniach łączności. Stąd tak dużą wagę przywiązywano do kształcenia umiejętności instruktorsko - metodycznych.

Drugą zasadniczą częścią "Wytycznych Szefa Wojsk Łączności dotyczyącą opracowania programu nauczania" były wskazówki organizacyjno - metodyczne. Ustalały one pierwszy dzień programowego szkolenia w szkołach łączności w roku szkolnym 1950/51 na dzień 2 października.[58]

Proces kształcenia był podzielony na dwa okresy: zimowy i letni, te zaś na podokresy.[59]

Szkolenie na pierwszym roczniku było jednakowe dla wszystkich podchorążych i wprowadzono następujące podokresy:

1) rekrucki - 3 miesiące - (10,11,12 miesiąc roku) jako szkolenie unitarne z przedmiotów ogólnokształcących i ogólnowojskowych,

2) szkolenie pojedyńczego strzelca,

3) szkolenie dowódcy drużyny lub elementu,

4) szkolenie dowódcy plutonu.

W trakcie drugiego roku nauki szkolenie było jednakowe dla wszystkich podchorążych danej szkoły. Było to wynikiem różnic specjalnościowych OSŁR i OSŁR.[60] W wyniku obserwacji podchorążych i przejawianych przez nich skłonności i zdolności indywidualnych, po zakończeniu II roku nauki dzielono ich na dwie zasadnicze grupy:
w Oficerskiej Szkole Łączności Radiowej na:

- dowódców plutonów radiowych,

- radiotechników,

w Oficerskiej Szkole Łączności Przewodowej na:

- wykazujących większe zdolności w dowodzeniu - dowódców plutonów łączności,

- mających większe zdolności techniczne - - teletechników.[61]

Rozliczenie godzin na poszczególne działy przedmiotowe było jednakowe w obu szkołach i przedstawiało się następująco:

TABELA 15

ROZLICZENIE GODZIN NA SZKOLENIE W POSZCZEGÓLNYCH DZIAŁACH PRZEDMIOTOWYCH

Przedmioty Rok nauki	Szkolenie polityczne	Przedmioty ogólnokształcące	Przedmioty ogólnowojskowe
I	260	510	446
II	240	230	359
III	210	40	356
Razem	710	780	1161

Wskazówki organizacyjno - metodyczne zobowiązywały do prowadzenia znacznej ilości ćwiczeń w różnych warunkach meteorologicznych, w dobrej i złej widoczności. Podstawowymi metodami przyzwyczajenia do organizacji ciągłej łączności powinno być praktyczne szkolenie w terenie. Zajęcia z taktyki ogólnej, taktyki łączności, terenoznawstwa, wyszkolenia saperskiego, przedmiotów specjalistycznych - przeprowadzać

praktycznie w terenie w warunkach zbliżonych do bojowych, w różnych warunkach atmosferycznych, porach roku, dniem i nocą. Organizować dyżury na stacjach i węzłach łączności celem praktycznego wykonania obowiązków osób funkcyjnych.

Przedstawione problemy z Wytycznych Szefa Wojsk Łączności były podstawą do opracowania programów szkolenia w obu szkołach. Na postawie ich analizy można określić jak złożony był proces dydaktyczny. Zmuszał on szkoły, cały ich personel dydaktyczny, kadrę dowódczą, pracowników cywilnych i żołnierzy służby zasadniczej do największego wysiłku.

Rok szkolny podzielony był na dwa okresy szkolenia:

1) okres zimowy - obejmujący 24 tygodnie szkolenia w siedmiogodzinnych dniach szkolenia, a w soboty sześciogodzinny.

Po okresie zimowym i egzaminach przejściowych był sześciodniowy urlop.

2) okres letni - obejmujący 16 tygodni szkolenia w ośmiogodzinnych dniach szkolenia, a w soboty - - sześciogodzinny. Po okresie letnim i egzamin ach końcowych był jedenastodniowy urlop dla podchorążych I i II roku studiów i 28 - dniowy urlop dla absolwentów.

Pozostałe dni przeznaczone były na praktyki, egzaminy, dni dyspozycyjne i obozy szkoleniowe.

1.5.4.Kształcenie oficerów łączności w latach 1956 - 1967

W 1955 roku w związku z odprężeniem w stosunkach międzynarodowych następuje zmniejszenie wysiłku militarnego

Polski. W tym też okresie następuje redukcja stanów osobowych wojska, zredukowano i rozformowano dziesięć szkół oficerskich, trzy ośrodki szkolenia oraz korpus kadetów.

W zachowanych szkołach obniżono znacznie stany szkolonych. Jednocześnie zastosowano kryteria naboru do szkół oficerskich. Począwszy od roku szkolnego 1957/58 przyjmowano do szkół już wyłącznie absolwentów szkół średnich.

Dla stabilizacji i podniesienia rangi szkół oficerskich duże znaczenie miała uchwała nr.120 Prezydium Rządu z 12 lutego 1955 roku w sprawie przyznania tytułu technika absolwentom oficerskich szkół wojskowych o kierunku technicznym.[62]

Osiągnięcia naukowe w dziedzinie łączności, jak również doświadczenia z konfliktów zbrojnych toczonych po drugiej wojne światowej, uwidoczniają w sposób oczywisty, że łączność przewodowa generalnie jest przestarzała i nie spełnia wymogów nowoczesnego pola walki.

W tej sytuacji utrzymywanie dwóch szkół łączności OSŁP i OSŁR staje się niecelowe. Dlatego też zostają one rozformowane i w ich miejsce rozkazem organizacyjnym MON nr 077 (org. z dniem 22.11.1955 roku) powstaje jedna Oficerska Szkoła Łączności w Zegrzu kształcąca oficerów łączności wszystkich specjalności dla wszystkich rodzajów wojsk i służb.

Podstawowym **celem kształcenia** podchorążych Oficerskiej Szkoły Łączności było wychowanie ich i wyszkolenie na pełnowartościowych oficerów zawodowych Sił Zbrojnych Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.[63]

Szczegółową treść **celu głównego** stanowi:

- wychowanie podchorążych na przyszłych oficerów zawodowych gorąco miłujących swą Ojczyznę, gotowych oddać swe siły w obronie jej suwerenności i niepodległości w obronie pokoju i socjalizmu. Wychowanie to opierać należy na postępowych tradycjach Wojska Polskiego.

- Wyszkolenie podchorążych - przyszłych oficerów Wojsk Łączności w specjalniściach dowódczo - technicznych, którzy winni być gruntownie przygotowani do dowodzenia plutonem, a w perspektywie kompanią łączności, w warunkach bojowych oraz posiadać umiejętności techniczne prawidłowej eksploatacji sprzętu łączności.

Podstawowym zadaniem szkolenia w całym trzyletnim okresie kształcenia było wykształcenie pełnowartościowego oficera - dowódcy plutonu łączności zdolnego do samodzielnego podejmowania decyzji w roli szefa łączności batalionu, właściwych decyzji odnośnie organizowania i zapewnienia ciągłej łączności, - względnie oficera - dowódcy aparatowni lub urządzenia łączności zdolnego do samodzielnego kierowania elementami systemu łączności na szczeblu związku taktycznego, a także umiejącego właściwie organizować i realizować proces wychowania i szkolenia żołnierzy służby zasadniczej.[64]

Realizacja procesu wychowania i szkolenia winna zapewnić asolwentom Szkoły:

- poznanie broni masowego rażenia, zasad wykorzystania jej na polu walki oraz zasad organizacji i stosowania obrony zbiorowej i indywidualnej przed skutkami jej działania;

- znajomość zasad działania batalionu, pułku

i dywizji oraz ogólnych pojęć sztuki operacyjnej;

- gruntowne poznanie zasad wychowania żołnierskiego na podstawie o znajomości psychologii i pedagogiki;

- nabycie wysokiej sprawności fizycznej i dużej odporności psychicznej niezbędnej na współczesnym polu walki;

- opanowanie przepisów regulaminów obowiązujących w Siłach Zbrojnych oraz nawyków praktycznego stosowania ich w życiu codziennym;

- wyrobienie umiejętności zapewnienia łączności w warunkach współczesnego pola walki przy silnym i aktywnym oddziaływaniu nieprzyjaciela na system dowodzenia i łączności;

- dokładną znajomość sprzętu łączności stanowiącego wposażenie pododdziałów (oddziałów) łączności związku taktycznego;

- umiejętność organizowania prawidłowej eksploatacji i obsługi sprzętu łączności;

- znajomość przepisów prowadzenia korespondencji technicznymi środkami łączności;

- znajomość przepisów ruchu kołowego na drogach publicznych oraz umiejętność prowadzenia pojazdów mechanicznych;

- znajomość prowadzenia gospodarki w pododdziałach łączności oraz materiałowo - technicznego zabezpieczenia ich w walce;

- umiejętność właściwego organizowania, planowania i prowadzenia szkolenia tak fachowego jak i politycznego w pododdziałach łączności na podstawie i znajomość naukowych

zasad psychologii i pedagogiki.

Zadania powyższe ralizowane były w poszczególnych latach szkolenia następująco:

- na pierwszym roku nauki

W okresie szkolenia unitarnego podchorążowie powinni wdrożyć się w regulaminowy tryb życia wojskowego, zdobyć niezbędne wiadomości i nawyki pozwalające im w sposób prawidłowy działać na polu walki i umieć obchodzić się z uzbrojeniem i sprzętem stanowiącym wyposażenie pododdziałów łączności oraz poznać ogólne zasady metodyki prowadzenia zajęć z wyszkolenia pojedynczego żołnierza. W dalszym okresie pierwszego roku szkolenia należy przygotować podchorążych do gruntownego poznania teoretycznych podstaw radiotechniki, teorii łączenia i przenoszenia poprzez pełne zrealizowanie programu z matematyki zawierające elementy matematyki wyższej oraz elektrotechniki, materiałoznawstwa elektrycznego i urządzeń zasilających. Z przedmiotu Służba Ruchu przygotować podchorążych do możliwości uzyskania w następnym roku szkolenia kwalifikacji specjalisty łączności. W przedmiotach z działów szkolenia ogólnowojskowego i szkolenia rodzajów wojsk przerobić materiał z zakresu szczebli pluton-kompania.

W wyniku realizacji pierwszego roku szkolenia dokonać podziału podchorążych na odrębne profile szkolenia dowódców plutonów radiowych i dowódców plutonów teletechnicznych, biorąc pod uwagę uzyskane przez nich wyniki szkolenia, uzdolnienia i zamiłowania;

- na drugim roku nauki

W dziale przedmiotów szkolenia ogólnowojskowego i szkolenia rodzajów wojsk przerobić materiał z zakresu szczebla batalionu piechoty zmotoryzowanej i równorzędnych zarówno wojsk własnych jak i wojsk głównych państw NATO oraz przygotować podchorążych do złożenia egzaminów w celu uzyskania pozwolenia prowadzenia pojazdów mechanicznych. W dziale szkolenia specjalnego nauczyć podchorążych zasad prowadzenia działań bojowych oraz organizacji i zapewnienia ciągłej łączności na szczeblu batalionu w warunkach stosowania broni masowego rażenia.
W przedmiotach technicznych przerobić teoretycznie podstawy radiotechniki, teletransmisji, techniki łączenia i przenoszenia oraz zapoznać podchorążych z typowym sprzętem łączności stosowanym na szczeblu pododdziału taktycznego.

Z przedmiotu praca na urządzeniach łączności podchorążych szkolonych w profilu dowódców plutonów radiowych i dowódców plutonów lotniczych (51 plutonów) przygotować do złożenia egzaminu z kwalifikacji radiotelegrafistów łączności plutonów teletechnicznych i radioliniowych nauczyć nadawania dalekopisem z szybkością 800 gr/godz. Ze szkolenia metodycznego przygotować podchorążych do prowadzenia w ramach praktyki - zajęć ze szkolenia drużyny względnie załogi urządzenia łączności;

- na trzecim roku nauki

Trzeci rok nauki traktowany był jako specjalizacja w poszczególnych profilach szkolenia.

W profilu dowódców plutonów radiowych wojsk lądowych podchorążych - dokładnej znajomości sprzętu radiowego UKF i KF małej i średniej mocy, pokładowych radiostacji wozów bojowych i wozów dowodzenia, stacji radioliniowych szczebla taktycznego oraz aparatowni radioodbiorczych i radiotelefonicznych. Ponadto zapoznać pochorążych tego profilu szkolenia ze sprzętem teletechnicznym, zasadami budowy i eksploatacji polowych linii łączności oraz aparatowni węzłów łączności.

W profilu dowódców plutonów teletechnicznych - gruntownie nauczyć podchorążych znajomości aparatów i łącznic telefonicznych systemu MB i CB, aparatury telefonii i telegrafii wielokrotnej, aparatury telegrafii abonenckiej oraz dalekopisowej, wzmacniaków telefonicznych, aparatowni węzłów łączności oraz rozwijania i eksploatacji polowych linii łączności zarówno kablowych jak i stałych. Ponadto zapoznać podchorążych tego profilu szkolenia ze sprzętem radiowym małej i średniej mocy, stacjami radiolinowymi szczebla taktycznego oraz aparatowniami radiocdbiorczymi i radiotelefonicznymi.

W profilu dowódców plutonów radioliniowych nauczyć podchorążych dokładnej znajomości urządzeń radioliniowych szczebla taktycznego, zasad ich wykorzystania w kompleksowym systemie łączności oraz ich remontu i konserwacji. Ponadto zapoznać ich z podstawowymi radiostacjami małej i średniej mocy oraz aparatowniami radioodbiorczymi i radiotelefonicznymi jak również ze sprzętem teletechnicznym, aparatowniami węzłów łączności oraz zasadami budowy i eksploatacji polowych

linii łączności.

Poza tym podchorążych wszystkich trzech wymienionych profili szkolenia nauczyć zasad i sposobów prowadzenia działań bojowych na szczeblu oddziału oraz sposobów organizacji łączności i obowiązków funkcyjnych łączności w pułku zmechanizowanym (pułku czołgów) jak również rozwijania i eksploatacji węzłów łączności na szczeblu pułk-dywizja w warunkach kompleksowego wykorzystania radiowych, radioliniowych i przewodowych środków łączności.

W profilu dowódców plutonów radiowych Wojsk Lotniczych nauczyć podchorążych dokładnej znajomości sprzętu radiowego stosowanego w Wojskach Lotniczych i OPK zarówno stacji naziemnych jak i pokładowych oraz urządzeń ubezpieczenia lotów. Ponadto podchorążych tego profilu szkolenia zapoznać ze stacjami radioliniowymi szczebla taktycznego, sprzętem teletechnicznym, zasadami budowy i eksploatacji polowych linii łączności oraz aparatowniami radiotelefonicznymi. Podchorążych tego profilu nauczyć również zasad taktyki lotnictwa myśliwskiego, bombowego i myśliwsko-szturmowego oraz sposobów organizacji i zapewniania łączności na potrzeby dowodzenia, współdziałania i zabezpieczania lotów.

W profilu dowódców plutonów przeciwdziałania radiowego nauczyć podchorążych dokładnej znajomości sprzętu radiowego małej i średniej mocy stosowanego w naszym wojsku i w głównych państwach NATO oraz stacji zakłóceń radiowych i radionamierników. Nauczyć również znajomości organizacji łączności w armiach głównych państw NATO oraz sposobów wykonywania dokładnych namiarów radiowych, jak też

skutecznego wykonywania zakłóceń w systemie łączności radiowej nieprzyjaciela. Ponadto zapoznać podchorążych tego profilu z podstawowymi urządzeniami i sprzętem teletechnicznym oraz aparatowniami radiotelefonicznymi i aparatowniami węzłów łączności szczebli taktycznych.

Z przedmiotu "praca na urządzeniach łączności" wszystkich podchorążych III roku szkolenia przygotować do złożenia egzaminu w celu uzyskania kwalifikacji - w zależności od profilu szkolenia - radiotelegrafisty łączności słuchowej i dalekopisowej lub telegrafisty 3 klasy.

Ze szkolenia metodycznego przygotować absolwentów szkoły tak, aby samodzielnie planować i realizować proces szkolenia specjalnego w zakresie dowódcy plutonu łączności.

Proces kształcenia podchorążych w Oficerskiej Szkole Łączności trwał trzy lata. Kształcenie odbywało się w następujących profilach:

w latach 1956/1957

- dowódca plutonu łączności;
- dowódca plutonu łączności radiotechnicznej;
- dowódca plutonu łączności teletechnicznego;
- dowódca stacji radioliniowej.

w latach 1957/1960

- dowódca plutonu łączności pp i DP;
- dowódca plutonu łączności radio jednostek centralnych;
- dowódca plutonu łączności TT jednostek centralnych;
- dowódca stacji raioliniowych;

w latach 1961/1967

- dowódca plutonu radiowego;
- dowódca plutonu teletechnicznego;
- dowódca plutonu lotniczego;
- dowódca stacji radioliniowej.
- dowódca plutonu przeciwdziałania;

TABELA 16

ZESTAWIENIE

GODZINOWE PROGRAMÓW KSZTAŁCENIA W LATACH 1956-1967

Lp	Działy programów kształcenia	Lata realizacji programów			
		1956/57	1957/60	1961/64	1964/67
1	Przedmioty ogólnowojskowe	695	322	840*	660
2	Wyszkolenie polityczne	400	480	480	480
3	Przedmioty ogólnokształ.	580	270	393	353
4	Szkolenie rodzajów wojsk	375	375	-	210
5	Szklenie łączności/specj.	2215	2311	2037	2282
	Razem	3888	3756	4050	3985

Rok szkolenia podchorążych rozpoczynał się na ogół 1 października i trwał do 30 września następnego roku. Dzielił się na dwa okresy:

- okres zimowy trwający 7 miesięcy (1.10 - 30.04.);
- okres letni trwający 5 miesięcy (1.05 - 30.09.).

** w programie 1961/64 połączono dział ogólnowojskowy z działem szkolenia rodzajów wojsk.*

Z analizy programów nauczania w latach 1961 - 1967 wynika, że okres ten można podzielić na dwa podokresy, w których obowiązywałyby różne programy tzn. podokres 1961 - - 1964 i podokres 1964 - 1967.

Struktura organizacyjno - funkcjonalna uczelni w omawianym okresie zmieniała się w zależności od ilości podchorążych oraz od rodzaju szkolonych rezerw i kursów.

Oficerska Szkoła Łączności organizowana jest w Zegrzu wg etatu nr 2o/376.[68] Etat ten wprowadza niewielkie zmiany, toteż organizacja OSŁ niewiele różni się od swojej poprzedniczki OSŁR. Komendę szkoły stanowią:

- Komendant
- Zastępca k-ta d/s politycznych
- Zastępca k-ta d/s wyszkolenia
- Zastępca k-ta d/s technicznych
- Pomocnik k-ta d/s zaopatrzenia - nowy etat

W listopadzie 1958 roku zmieniono etat z 20/422 na etat 20/486 [68] o stanie osobowym stałym 238 wojskowych i 48 kontraktowych oraz zmiennym 250 podchorążych i 50 oficerów słuchaczy 50 podoficerów zawodowych słuchaczy i 900 oficerów rezerwy (4 turnusy po 225).

Od 1960 roku zwiększa się stan osobowy podchorążych i tak w roku 1961/62 szkolonych jest na III roczniku 6 plutonów, II roczniku 5 plutonów i na I roczniku 4 plutony oraz kurs doskonalenia podoficerów zawodowych łączności - 3 grupy i kurs przeszkolenia oficerów rezerwy.

W roku 1964 następuje dalszy wzrost ilościowy stanu zmiennego podchorążych.[69] W miejsce pięciu kompanii tworzy

się dwa bataliony podchorążych oraz organizuje się szkołę Młodszych Dowódców, w skład której wchodzi komendant i jego pomocnik plus 4 plutony elewów.

Struktura organizacyjna OSŁR wg etatu nr 20/422 przedstawiona jest na rysunku 1.8., a struktura organizacyjna OSŁR wg etatu nr 20/499 przedstawiona jest na rysunku 1.9.

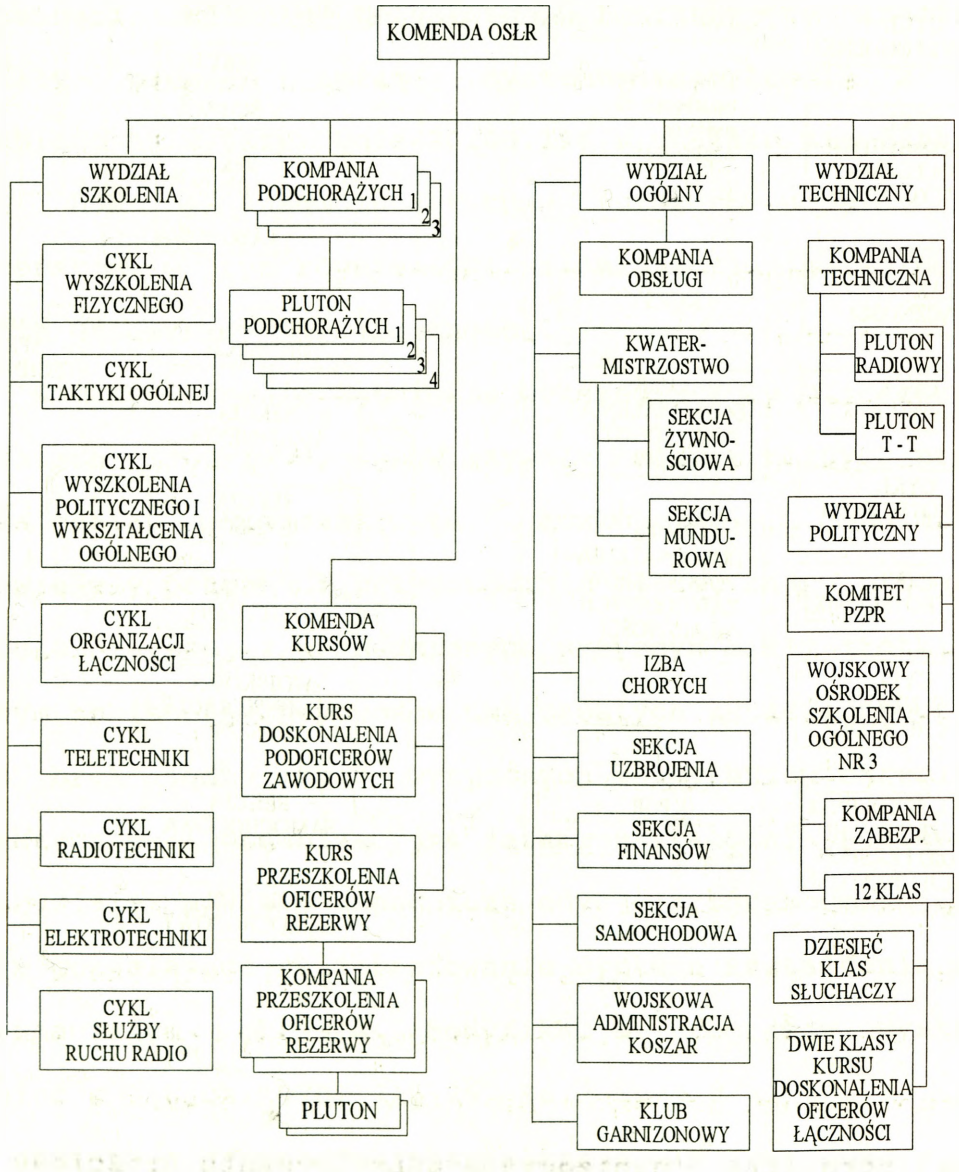

Rys.1.8.Struktura organizacyjna OSŁR wg etatu nr 20/422

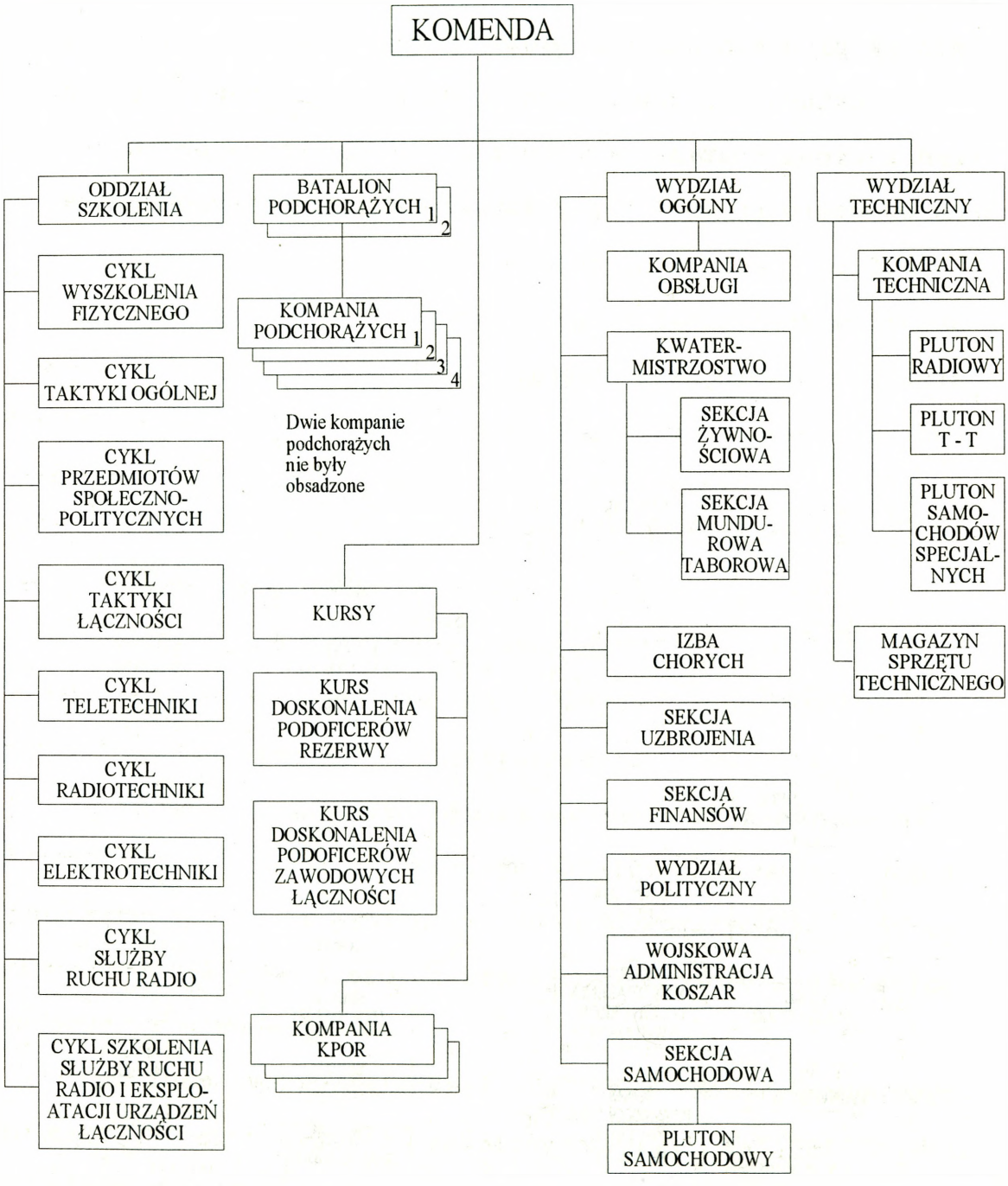

Rys.1.9.Struktura organizacyjna OSŁR wg etatu nr 20/499

1.5.5.Kształcenie oficerów łączności w latach 1967 -1989

Postęp naukowo-techniczny, jaki dokonał się w latach sześćdziesiątych znalazł swoje odzwierciedlenie w siłach zbrojnych, w ich przeobrażeniach strukturalnych oraz w zastosowaniu osiągnięć naukowych w technice bojowej. Spowodowało to zwiększenie wymagań wobec kadry zawodowej, jej przygotowania ogólnego i specjalistycznego, a zwłaszcza znajomości sprzętu technicznego.Potrzeby te zrealizowane zostały poprzez zmianę systemu kształcenia z poziomu średniego na wyższy. Dnia 20.05.1967r ukazało się zarządzenie nr37 MON o nadaniu statusu wyższych uczelni szkołom oficerskim w tym również OSŁ zmieniając jej nazwę na Wyższą Szkołę Oficerską Wojsk Łącznosci.

W całym okresie istnienia wyższej szkoły oficerskiej tj. w latach 1967-1989, obowiązywało siedem różnych programów kształcenia. Programy te, aczkolwiek w swoim czasie odpowiadały potrzebom przygotowania młodej kadry oficerskiej, to nie zawsze z uzasadnionych przyczyn miały krótki żywot. Jednym z istotnych powodów tak częstych mutacji programowych było brak jednolitych wytycznych i kryteriów określających dydaktyczne i organizacyjne zasady kształcenia podchorążych. W rozdziale omówiłem zasadnicze edycje programowe, tj. 67, 82 i 89, pozwalające na zobrazowanie systemu kształcenia w WSOWŁ w omawianym okresie. Modyfikacje programów występowały również w latach 1970, 71, 76, 86.

Zmiany programów kształcenia w zasadniczy sposób wpływały na organizację całego systemu kształcenia jak

również na przemiany strukturalno-funkcjonalne uczelni.

Podstawowym celem kształcenia w Wyższej Szkole Oficerskiej Wojsk Łączności od samego początku jej istnienia jest wychowanie i wykształcenie podchorążych na pełnowartościowych oficerów wojsk łączności w specjalnościach dowódczo-technicznych do samodzielnego doskonalenia posiadanej wiedzy i nabytych umiejętności, do wychowania i szkolenia podległych sobie żołnierzy, do dowodzenia nimi w warunkach pokojowych i na polu walki oraz do planowania, organizowania i eksploatowania systemów łączności batalionu piechoty (równorzędnego), a także elementów łączności wyższych szczebli dowodzenia.

Celem dodatkowym jest zapoznanie podchorążych z zasadami planowania,organizowania i eksplotowania systemu łączności pułku zmechanizowanego (rownorzędnego) oraz z zasadami dowodzenia batalionem łączności.

Cele i zadania podzielono na cele etapowe,realizowane etapowo w toku studiów na poszczególnych latach nauki.Kształcenie na I i II roku nauki realizowano według jednolitego programu nauczania dla wszystkich grup podchorążych W okresie tych 2 lat nauki podchorążowie powinni poznać ogólne zasady prowadzenia działań bojowych do szczebla bp włącznie oraz przerobić materiał objęty programem przedmiotów ogólnokształcących.

Kształcenie na III i IV roku nauki realizowano według zróżnicowanego programu uwzględniającego następujące specjalności:

- dowódcy plutonów radiowych wojsk lądowych;

- dowódcy plutonów radiowych wojsk lotniczych i OPK;
- dowódcy plutonów telekomutacji;
- dowódcy plutonów teletransmisji;
- dowódcy plutonów rozpoznania i przeciwdziałania radiowego;
- dowódcy plutonu urządzeń transmisji informacji.

Osiągnięcie celów i wykonanie określonych dla każdego roku zadań dydaktycznych stanowi podstawę przejścia do realizacji zadań następnego roku.

Ustalono następujące cele i zadania dydaktyczne na poszczególne lata nauczania:

w pierwszym roku nauki;

- wyszkolić pojedynczego żołnierza do samodzielnego działania na polu walki;
- wyszkolić dowódcę drużyny pododdziału łączności;
- przerobić materiał objęty programem przedmiotów ogólnokształcących i ogólnotechnicznych w zakresie umożliwiającym przystąpienie do nauczania sprzętu łączności na drugim roku nauki.

w drugim roku nauki:

- wyszkolić dowódcę plutonu łączności bp, który powinien umieć organizować i zapewniać ciągłą łączność na szczeblu batalionu w różnych rodzajach sytuacji bojowej;
- nauczyć znajomości sprzętu łączności stanowiącego wyposażenie bp oraz umiejętności jego praktycznego wykorzystania w różnych warunkach bojowych i rodzajach walki;
- przerobić materiał objęty programem przedmiotów ogólnokształcących i ogólnotechnicznych;

- przygotować do prowadzenia zajęć w ramach praktyki ze szkolenia politycznego i ogólnowojskowego z drużyną lub załogą urządzeń łączności.

w trzecim roku nauki:

- wyszkolić dowódcę plutonu łączności w szkolonej specjalności dla pododdziałów łączności pz i równorzędnych w zakresie zasad działania iorganizacji łączności w różnych rodzajach walki ze szczególnym uwzględnieniem organizacji łączności szkolonej specjalności;

- nauczyć organizacji i zasad działania pz w różnych rodzajach walki;

- nauczyć znajomości sprzętu łączności przewidzianego programem dla odpowiednich specjalności szkolenia, stanowiącego na wyposażeniu pododdziałów łączności pz i równorzędnych oraz wyrobić umiejętności praktycznego wykorzystania tego sprzętu w systemie łączności pz;

- przygotować do prowadzenia zajęć w ramach praktyki dowódczej w jednostkach łączności na stanowisku pomocnika dowódcy plutonu.

w czwartym roku nauki:

- kontynuować szkolenie według specjalności i wyszkolić dowódcę plutonu dla pododdziałów i oddziałów łączności DZ i Armii;

- nauczyć zasad organizacji i eksploatacji WŁ DZ oraz organizacji i pracy określonych grup elementów łączności w systemie WŁ Armii;

- nauczyć znajomości sprzętu w szkolonej specjalności stanowiącego na wyposażeniu pododdziałów i oddziałów

łączności związków taktycznych i operacyjnych oraz umiejętności jego wykorzystania w systemie łączności;

- zapoznać z podstawowymi normami taktycznymi DZ oraz z organizacją i rozmieszczeniem SD DZ i Armii;

- przygotować do prowadzenia zajęć w ramach praktyki dowódczej w jednostkach na stanowiskach dowódców plutonów i równorzędnych.

Całość kształcenia zakończyć egzaminem dyplomowym.

W organizacji procesu kształcenia stosować racjonalne formy oraz metody kierowania i planowania procesu dydaktyczno - wychowawczego.

TABELA 17

PODZIAŁ CZASU STUDIÓW

Rok studiów	Dni kalendarzowe			Dni szkoleniowe					
		w tej liczbie			w tej liczbie				
	Razem	Dni świąteczne	Ferie i urlopy	Dni dyspozycyjne	Razem	Nauczanie w WSO	Pobyt w JW	Samokształcenie w WSO	Sesje egzaminacyjne
I	395	65	35	32	263	215	-	36	12
II	365	61	35	22	247	200	-	35	12
III	365	61	35	22	247	200	-	35	12
IV	331	57	9	22	243	65	143	19	16
Razem	1456	244	114	98	1000	680	143	125	52

W organizacji studiów dokonano podziału na:

- nauczanie - 680 dni;
- samokształcenie - 125 dni;
- praktyki - 143 dni;
- sesje egzaminacyjne - 52 dni

Doskonalenie umiejętności dowódczych i instruktorsko-metodycznych podchorążych realizowane winno być podczas praktyk, które w pierwszym okresie działania wyższej uczelni wg programu E-67 realizowane były na II roku 60 dni i IV roku 60 dni, natomiast wg.programu E-82 praktyki odbywały się na IV roku 143 dni..

Zasadniczym celem praktyki podchorążych w jednostce łączności jest:

- utrwalenie wiedzy fachowo wojskowej, wyrobienie umiejętności wiązania jej z praktyczną działalnością;
- doskonalenie praktycznych umiejętności w zakresie dowodzenia pododdziałem;
- zapoznanie się z warunkami szkolenio - wychowawczymi i bytowymi w pododdziale;
- wyrobienie i doskonalenie umiejętności instruktorsko - metodycznych w zakresie szkolenia podwładnych.

Każdy podchorąży w okresie nauki w szkole winien wziąć udział w trzech 3-5 dniowych typowych ćwiczeniach dywizyjnych lub pułkowych z wojskami, po jednym na II, III i IV roku w ramach współpracy WSOWŁ z 1WDZ lub innymi jednostkami wojskowymi.

Uwieńczeniem całego okresu studiów był egzamin dyplomowy, który obejmował szkolenie społeczno-polityczne,

szkolenie taktyczno-specjalne, egzamin praktyczny na mapach oraz kompleksowy egzamin teoretyczno-praktyczny ze znajomości budowy, eksploatacji i obsługi zasadniczego sprzętu łączności.

1.5.5.1. Struktura programu kształcenia edycji 67.[70]

Program kształcenia składa się z czterech działów;

PRZEDMIOTÓW SPOŁECZNO-POLITYCZNYCH, OGÓLNOKSZTAŁCĄCYCH TECHNICZNYCH, OGÓLNOWOJSKOWYCH, SPECJALISTYCZNO-WOJSKOWYCH, obejmując odpowiednio 11; 26; 12 i 51% całego programu kształcenia, liczącego 4404 godzin.

DZIAŁ PRZEDMIOTÓW SPOŁECZNO-POLITYCZNYCH

Przedmioty realizowane w tym dziale pozwalają na ogólne humanistyczne przygotowanie podchorążych do przyszłej pracy z żołnierzami;obejmuje 500 godzin co, stanowi 11% czasu w całym programie. Realizuje się w tym dziale następujące przedmioty: historia myśli społecznej, historia wojskowości, filozofia marksistowska, ekonomia polityczna, stosunki międzynarodowe, Polska współczesna, psychologia wojskowa, socjologia i pedagogika wojskowa.

DZIAŁ OGÓLNOKSZTAŁCĄCY I TECHNICZNY

Przedmioty realizowane w tym dziale służą przygotowaniu ogólnokształcącemu i nauczaniu podstaw technicznych do dalszych studiów. Obejmuje 1164 godzin, co stanowi 26% czasu w całym programie. Realizuje się w tym dziale następujące przedmioty: matematyka, fizyka, chemia, rysunek techniczny elektrotechnika, miernictwo elektryczne, materiałoznawstwo

elektryczne, podstawy radiotechniki, przyrządy elektronowe, podstawy cybernetyki i język obcy.

DZIAŁ OGÓLNOWOJSKOWY

Przedmioty tego działu pozwalają na przygotowanie ogólnowojskowe przyszłego oficera. Obejmuje 526 godzin, co stanowi 12% czasu w programie. Realizuje się w tym dziale następujące przedmioty: regulaminy i przepisy wojskowe, musztrę, teorię i praktykę, strzelania, podstawowe przygotowanie do działań na polu walki (a w tym szkolienie taktyczne, szkolenie inż-sap, opbmar, terenoznawstwo), szkolenie gospodarcze i sanitarne, teoria i metodyka wychowania fizycznego.

DZIAŁ SPECJALISTYCZNO-WOJSKOWY

Przedmioty tego działu pozwalają na realizację głównego celu kształcenia,przygotowania do wykonywania zawodu inżyniera-oficera. Obejmuje 2214 lub 2248 godzin w zależności od profilu kształcenia, co stanowi odpowiednio 50 lub 51% czasu w całym programie. Realizuje się w tym dziale następujące przedmioty: taktyka ogólna, taktyka łączności, urządzenia radionadawcze, urządzenia radioodbiorcze, miernictwo specjalne, technika impulsów, podstawy teletechniki, podstawy utajniania i szyfrowania, sprzęt radiowy teletechniczny i radioliniowy, urządzenia szyfrujące transmisji informacji, urządzenia zasilające, linie łączności, praca na urządzeniach łączności, gospodarka materiałowa i bhp, szkolenie samochodowe.

1.5.5.2.Struktura programu kształcenia edycji 82.[71]

Program kształcenia składa się z trzech wewnętrznie skorelowanych działów przedmiotowych: DZIAŁ OGÓLNY, KIERUNKOWY, SPECJALISTYCZNO - BOJOWY, obejmując odpowiednio 24, 30, 46% całego programu kształcenia, liczącego 4040 godzin.

DZIAŁ OGÓLNY

Służy przygotowaniu ogólnemu i ogólnokształcącemu podchorążego, dając podstawy do dalszych studiów i dzieli się na dwa bloki:

- **społeczno-polityczny** - 572 godz., co stanowi 14% czasu w całym programie i obejmuje następujące przedmioty; marksizm - leninizm, historię i pracę partyjno-polityczną;.

- **ogólnokształcący** - 396 godz., co stanowi 10% czasu w całym programie i obejmuje następujące przedmioty: matematyka, fizyka, język rosyjski i angielski w zależności od profilu.

DZIAŁ KIERUNKOWY

Przedmioty tego działu służą do realizacji przede wszystkim celu kształcenia wojskowego i dzieli się na trzy bloki:

- **ogólnowojskowy** - 490 godz., co stanowi 12% czasu w całym programie i obejmuje następujące przedmioty: regulaminy i ceremoniał wojskowy, musztrę, szkolenie strzeleckie i fizyczne.

- **ogólnotechniczny** - 414 godz., co stanowi 10% czasu

w całym programie i obejmuje następujące przedmioty: taktykę ogólną, taktykę i technikę rodzajów wojsk oraz podstawy dowodzenia;

- **uzupełniający** - 290 godz., co stanowi 7% czasu w całym programie i obejmuje następujące przedmioty: topografię i geografię wojskową, szkolenie samochodowe, gospodarkę i tyłowe zabezpieczenie wojsk, przepisy wojskowe.

DZIAŁ SPECJALISTYCZNO-BOJOWY

Przedmioty tego działu służą do realizacji głównego celu kształcenia przygotowania do wykonywania zawodu inżyniera - - dowódcy i dzieli się na dwa bloki:

- **techniczno-specjalny** - 808 godz., co stanowi 20% czasu w całym programie i obejmuje następujące przedmioty: elektrotechnikę, elektronikę, podstawy telekomunikacji, informatykę i utajnianie, radiotechnikę, teletechnikę;

- **taktyczno-specjalny** - 1066 godz., co stanowi 27% czasu w całym programie i obejmuje następujące przedmioty: eksploatacja urządzeń łączności, pracę na urządzeniach łączności, taktykę wojsk łączności, urządzenia rozpoznania i obezwładniania radiowego, organizację rozpoznania i obezwładniania.

1.5.5.3.Ogólne cele kształcenia i organizacja studiów realizowanych według programu edycji 89.[72]

Ogólne cele kształcenia podchorążych w WSOWŁ wynikają z ukierunkowania przedsięwzięć dydaktyczno-wychowawczych na

ukształtowanie u absolwentów cech osobowych zawartych w charakterystyce osobowo-zawodowej. Aby te cele osiągnąć proces kształcenia podzielono na trzy etapy, a podchorąży w poszczególnych latach studiów wypełnić musi następujące zadania:

- **w pierwszym roku studiów** kształtować u podchorążych cechy żołnierskie i dowódcze, przygotować ich do zasadniczego etapu studiów poprzez uzupełnienie wiedzy ogólnej, zwłaszcza ogólnokształcącej, rozwijać umiejętności samokształcenia;
- **w drugim roku studiów** przekazać podchorążych w nie zbędną wiedzę ogólnorozwojową i ogólnozawodową, utrwalić cechy żołnierskie i dowódcze oraz wysoką sprawność fizyczną, doskonalić umiejętność samodzielnej pracy umysłowej;
- **w trzecim roku studiów** kształcić wiedzę specjalistyczną i techniczną, podtrzymać kondycję fizyczną i strzelecką, poprzez wykonanie pracy przejściowej przygotować ich do opracowania pracy dyplomowej;
- **w czwartym roku studiów** doskopnalić umiejętność eksploatowania techniki łączności, kierowania pracą systemu łączności, a także doskonalić umiejętności dowódcze i instruktorsko - metodyczne przygotowujące podchorążych do podjęcia zadań na stanowisku dowódcy kompanii łączności.

Czteroletnie studia obejmują 967 dni kalendarzowych. Są one podzielone na trzy etapy zróżnicowane zarówno pod względem treści programowych form i metod jak i statusu podchorążego:

Etapy te dotyczą:

- przygotowania ogólnowojskowego;

- studiów ogólnorozwojowych;
- przygotowania specjalistycznego.

W pierwszym etapie studiów,obejmującym 1 i 2 semestr, kształcić należy u podchorążych, głównie cechy żołnierskie i dowódcze, rozwijane w kolejnych etapach.

W drugim etapie, trwającym 3 kolejne semestry, proces kształcenia jest ukierunkowany na opanowanie przez podchorążych wiedzy ogólnej, w tym ogólnorozwojowej i ogólnozawodowej.

Trzeci etap kształcenia,obejmujący pozostały czas studiów przeznaczony jest zasadniczo,do organizowania i kierowania systemem łączności, znajomości sprzętu łączności oraz umiejętności jego eksploatacji.

W organizacji studiów dokonano podziału czasu na:

- nauczanie - 527 dni;
- samokształcenie - 230 dni;
- praktyki - 136 dni;
- zajęcia terenowe - 26 dni;
- sesje egzaminacyjne - 48 dni.

Doskonaleniu umiejętności dowódczych i instruktorsko - metodycznym podchorążych służyć powinna miesięczna praktyka dowódcza na stanowisku dowódcy drużyny (pomocnika dowódcy plutonu) w WSOWŁ oraz czteromiesięczna praktyka edukacyjna na stanowisku dowódcy plutonu odbyta w jednostce wojskowej.

Praktyce edukacyjnej podchorążych, organizowanej na stanowisku dowódcy plutonu (równorzędnym), nadaje się charakter stażowy. Podział czasu studiów przedstawiony jest w tabeli 18.

TABELA 18

PODZIAŁ CZASU STUDIÓW

Rok studiów	Dni kalendarzowe				Dni roboczych przeznaczonych na studia					
		w tej liczbie				w tej liczbie				
	Razem	Dni świąteczne	Urlopy	Dni dyspozycyjne	Razem	Nauczanie	Samokształcenie	Seminarium dyplomowe	Praktyki	Sesje egzaminacyjne
I	365	60	35	30	40	164	64	-	-	12
II	365	60	35	30	240	158	70	-	-	12
III	365	60	35	22	248	151	50	5	30	12
IV	335	60	9	27	239	54	46	21	106	12
Razem	1430	240	114	109	967	527	230	26	136	48

Powinna ona zapewnić podchorążym:

- ukształtowanie takich cech dowódczych jak: umiejętności organizatorskie, wymagalność, poczucie odpowiedzialności za podwładnych, powierzony sprzęt i mienie wojskowe, odwaga żołnierska, hart i zaradność w trudnych sytuacjach, sprawności i odporności fizyczna oraz szeroko pojmowane umiejętności dowódcze,wychowawcze i instruktorskie;

- opanowanie umiejętności eksploatowania techniki łączności oraz techniki wojskowej będącej w wyposażenie pododdziału łączności;

- wdrożenie do życia i służby w jednostce wojskowej oraz zapoznanie ze środowiskiem wojskowym i warunkami pracy.

Zaliczenie praktyk - równoznaczne z potwierdzeniem opanowania programu i odbycia stażu na stanowisku dowódcy plutonu (równorzędnym) - dokonuje dowódca jednostki wojskowej.

W planie studiów przewidziano trzykrotnie kompleksowe zajęcia praktyczne w terenie oraz dwukrotnie ćwiczenia grupowe w terenie ze sprzętem łączności. Zajęcia te winny służyć praktycznej weryfikacji wiedzy zdobytej podczas zajęć teoretycznych, kształceniu i doskonaleniu umiejętności eksploatowania sprzętu i systemu łączności oraz umiejętności organizowania i kierowania systemem łączności.

Praca dyplomowa stanowi odzwierciedlenie osiągnięcia założonego poziomu intelektualnego rozwoju absolwenta. Na jej podstawie należy ocenić umiejętność rozwiązywania problemów naukowych, taktycznych, technicznych i organizacyjnych oraz umiejętność poprawnej konstrukcji pisemnego opracowania, klarowność języka, a także poprawność użytych pojęć.

Przygotowaniu pracy dyplomowej do obrony winno służyć seminarium dyplomowe,na które w planie studiów przeznaczone jest 26 dni roboczych. Większość tego czasu planuje się w 8 semestrze.

Uwieńczeniem całego okresu studiów jest egzamin dyplomowy i obrona pracy dyplomowej oraz otrzymanie tytułu inżyniera - dowódcy o specjalności telekomunikacja.

1.5.5.4. Struktura blokowa i przedmiotowa programu edycji 89

Program kształcenia składa się z 3 wewnętrznie i wzajemnie skorelowanych działów przedmiotowych: DZIAŁU OGÓLNEGO, KIERUNKOWEGO, SPECJALISTYCZNEGO, obejmujących odpowiednio 35, 22 i 43% czasu studiów, liczącego 4020 godz.

DZIAŁ OGÓLNY

Służy ogólnemu przygotowaniu i rozwojowi intelektualnemu podchorążych, dając podstawy do studiów specjalistycznych i dzieli się na 2 poddziały:

- **społeczno-polityczny** - 480 godz.,co stanowi 12% czasu w całym programie i obejmuje następujące przedmioty: podstawy filozofii, ekonomię polityczną, podstawy nauki o polityce, wybrane zagadnienia historii powszechnej Polski i wojskowości, organizację i prowadzenie pracy partyjno-politycznej w pododdziale, podstawy teoretyczne i metodyczne działalności kulturalno-oświatowej w wojsku.

- **ogólnokształcący** - 920 godz., co stanowi 23% czasu w całym programie i obejmuje następujące przedmioty: matematykę, fizykę, chemię, informatykę, rysunek techniczny, podstawy szkolenia i wychowania oraz język rosyjski.

DZIAŁ KIERUNKOWY

Przedmioty działu kierunkowego służą do realizacji celu kształcenia wojskowego i składają się z 2 poddziałów:

- **ogólnowojskowego** - 440 godz., co stanowi 11% czasu w całym programie i obejmuje następujące przedmioty: regulaminy i musztrę, szkolenie strzeleckie oraz wychowanie fizyczne;

- **ogólnodowódczy** - 418 godz., co stanowi 10% czasu w całym programie i obejmuje następujące przedmioty: taktykę ogólną, teorię i praktykę dowodzenia, topografię wojskową i geografię wojenną.

DZIAŁ SPECJALISTYCZNY

Przedmioty działu specjalistycznego służą do realizacji dwóch zasadniczych celów:

- wprowadzenia studijujących w obszar wiedzy zawodowej inżyniera;

- opanowania wiedzy i umiejętności praktycznych niezbędnych do wykonywania zawodu oficera na stanowisku dowódcy pododdziału łączności szczebla taktycznego.

Dział ten składa się z trzech poddziałów:

- **ogólnotechniczny** - 586 godz., co stanowi 14% czasu w całym programie i obejmuje następujące przedmioty: teorię obwodów i sygnałów, elementy i układy elektroniczne, podstawy telekomunikacji, podstawy teletransmisji i komutacji, podstawy radiokomunikacji.

- **techniczno-wojskowy** - 588 godz., co stanowi 14,5% czasu w całym programie i obejmuje następujące przedmioty: urządzenia radiokomunikacyjne, urządzenia teletransmisyjne i komutacyjne, urządzenia teledacji i utajniania, zasilanie urządzeń, miernictwo eksploatacyjne i prace warsztatowe.

- **taktyczno-specjalny** - 588 godz.,co stanowi 14,5% czasu w całym programie i obejmuje następujące przedmioty: organizacja i kierowanie systemem łączności, elementy zabezpieczenia działania systemu łączności, eksploatacja systemu łączności.

1.6.Wnioski wynikające z analizy systemu kształcenia oficerów łączności w latach 1919 - 1989

Kształcenie kadr w omawianym okresie historycznym, tj. w latach 1919 - 1989 w sposób zasadniczy różniło się w poszczególnych podokresach.

Z analizy literatury i zasobów archiwalnych można wyróżnić następujące elementy tego kształcenia:

- kształcenie kadr oficerów łączności w latach 1919 - - 1939;
- kształcenie kadr oficerów łączności w latach II wojny światowej;
- kształcenie kadr oficerów łączności w latach 1945 - - 1967 dotyczące kształcenia na poziomie średnim;
- kształcenie kadr oficerów łączności w latach 1967 - - 1989 dotyczące kształcenia na poziomie wyższym.

Chrakterystykę kształcenia oficerów łączności w poszczególnych podokresach przedstawiam poniżej

1.6.1.Wnioski wynikające z analizy systemu kształcenia oficerów łączności II Rzeczypospolitej

Odzyskanie przez Polskę niepodległości wymusiło tworzenie sił zbrojnych. Powstawały one w skomplikowanych warunkach politycznych i militarnych. Zalążki Wojska Polskiego stanowiły kadry jawnych i tajnych formacji ochotniczych oraz kadry oficerskie, które rekrutowano z byłych armii zaborczych i rezerwy.

Wraz z powstaniem nowej armii kształtowały się pierwsze formacje łączności. Za datę powstania wojsk łączności przyjęto dzień 12 listopada 1918 roku, kiedy to utworzono stanowisko szefa łączności i powołano na nie płk inż. Kazimierza Drewnowskiego. Największe trudności przy tworzeniu nowej armii jak również wojsk łączności spowodowane były brakiem kadr oficerskich. Dlatego też istniała pilna konieczność kształcenia nowych kadr oficerskich.

Praktycznie kształcenie podstawowe oficerów odbywało się wyłącznie w szkołach oficerskich i podchorążych różnych rodzajów broni i służb, z wykorzystaniem modeli kształcenia stosowanych w innych państwach, szczególnie we Francji.
W modelu kształcenia oficerów II RP na uwagę zasługują więzi strukturalne, jakie łączyły szkoły wojskowe z uczelniami cywilnymi. System kształcenia oficerów zawodowych przyjęty po 1921 roku przedstawiony jest na rys.1.10.

Wypracowany model kształcenia oficerów oraz rozwój szkolnictwa wojskowego spowodował wypracowanie odpowiedniego systemu zarządzania tym szkolnictwem, który w 1937 roku przyjął ostateczny kształt. Przedstawiony na rys.1.11.

System kształcenia oficerów i zarządzanie szkolnictwem ogólnym miały zasadniczy wpływ na przyjęty system kształcenia oficerów łączności,w którym można wyróżnić trzy zasadnicze okresy, a mianowicie:

- **pierwszy okres**, tzw. okres szkolenia wojennego obejmujące lata 1919 - 1920, który charakteryzował się kursowym kształceniem wg koncepcji kształcenia na oficerów telefonistów 4 tygodnie i radiotelegrafistów - 8 tygodni;

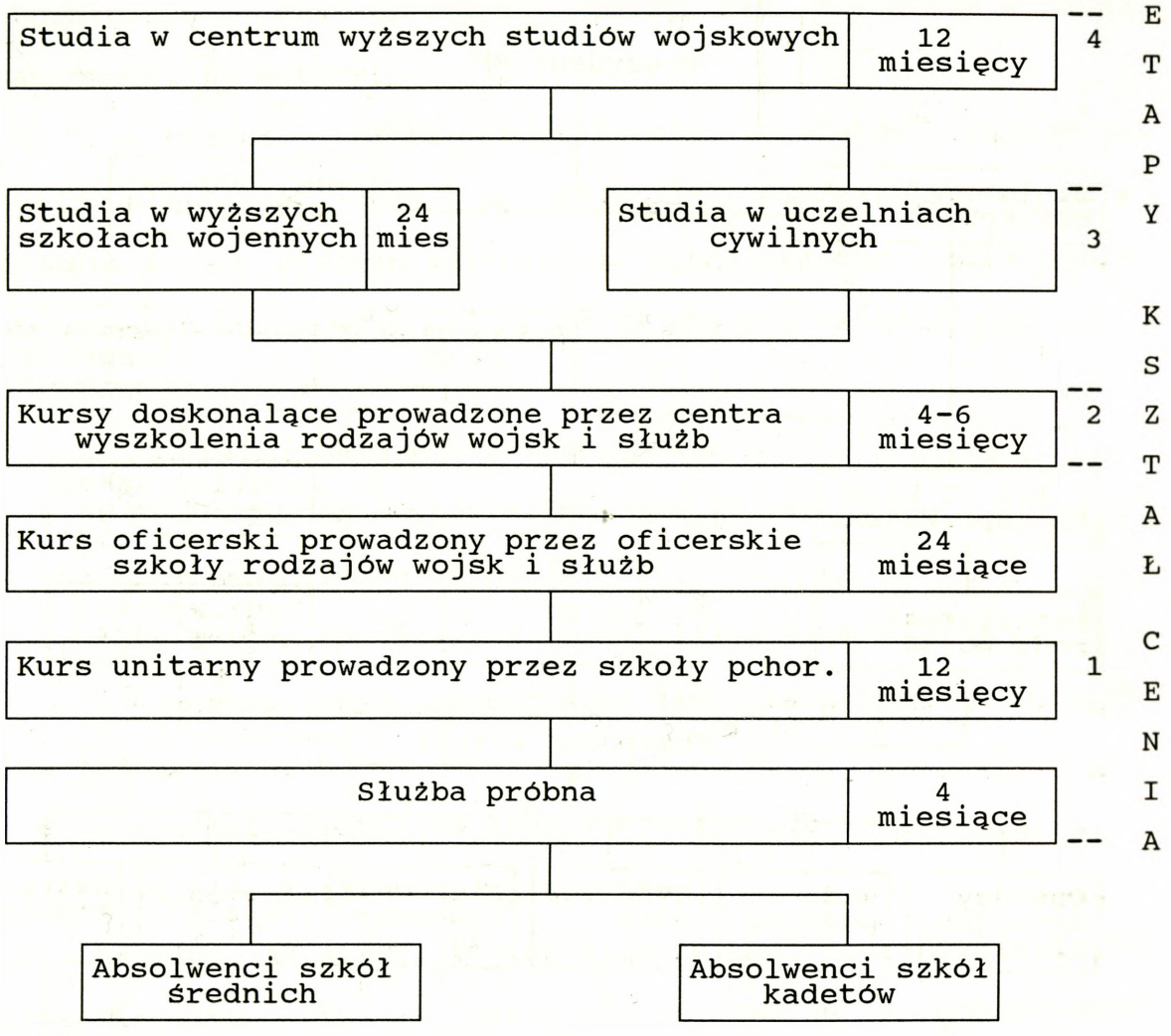

Rys.1.10.System kształcenia oficerów zawodowych przyjętych po 1921 roku

- **drugi okres** tzw. pokojowego kształcenia obejmował lata 1921 - 1929 i charakeryzował się wypracowaniem koncepcji kształcenia i doskonalenia kadr oficerów łączności, wynikiem czego pod koniec tego było okresu wypracowanie modelu kształcenia oficerów łączności, który obejmował: roczną szkołę podchorążych piechoty, po której podchorążowie kierowani byli do 3 - letniej szkoły oficerskiej uzyskując

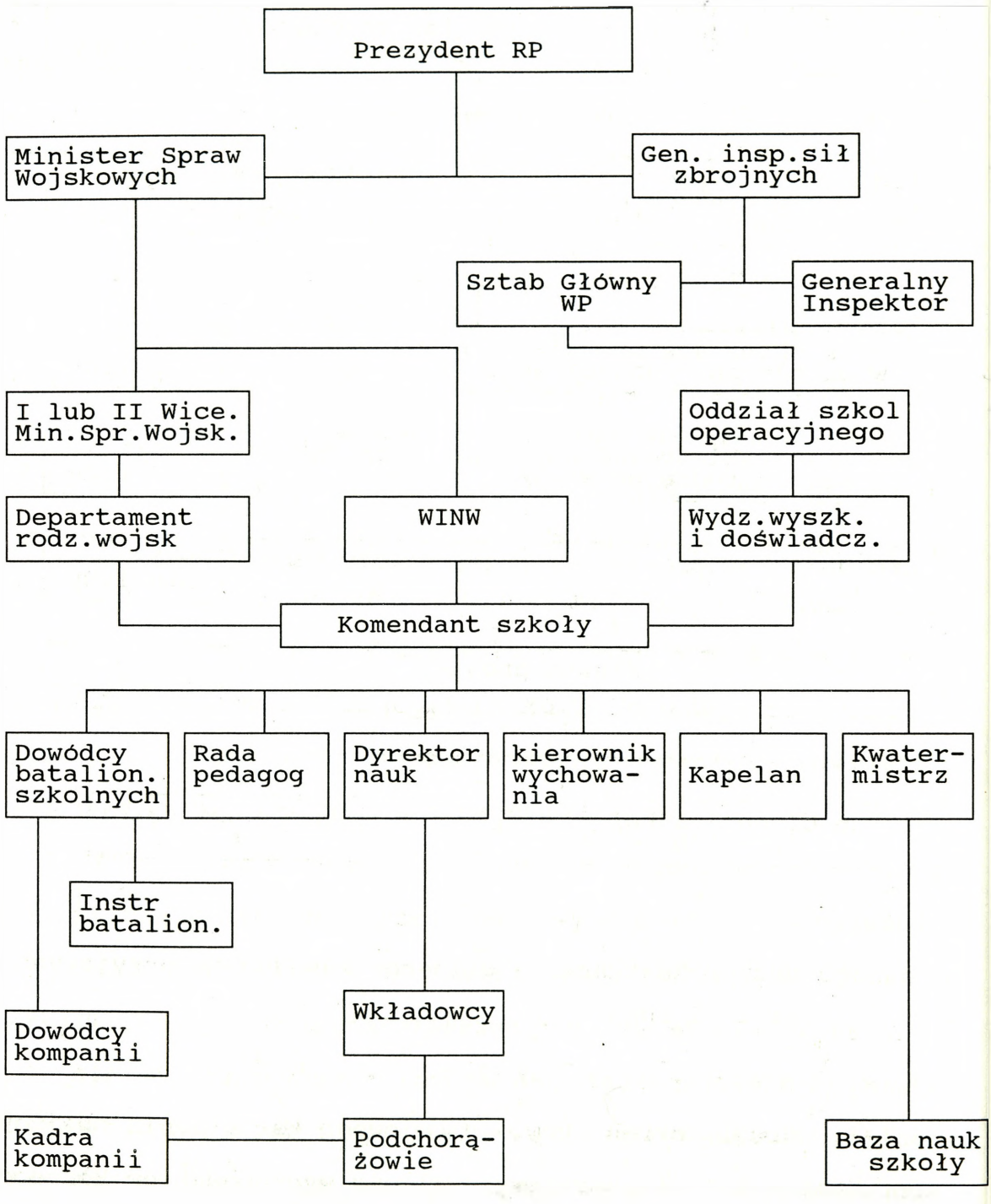

Rys.1.11.Struktura organizacyjna szkolnictwa WP w roku 1937

stopień podporucznika. Dalsze kształcenie odbywało się na kursach doskonalących.Prowadzono również w tym okresie kursy

uzupełniające dla oficerów, którzy nie posiadali cenzusu naukowego, tj.matury;

- **trzeci okres** kształcenia oficerów łączności obejmował lata 1929 - 1939 i charakteryzował się doskonaleniem systemu kształcenia wypracowanego w poprzednim okresie, który obowiązywał aż do II wojny i składał się z trzech etapów :

1) kształcenie podstawowe (1 rok);

2) kształcenie specjalistyczne (3 lata);

3) doskonalenie oficerów.

Etap trzeci obejmował dokształcanie oficerów poprzez:

- doskonalenie permanentne kadry zawodowej na kursach i w jednostkach;

- oddelegowanie na studia w kraju lub za granicą;

- staże krajowe i zagraniczne.

Należy zaznaczyć, że kształcenie kadr łączności w II RP zlokalizowane było w Warszawie i Zegrzu w początkowym okresie,a następnie tylko w Zegrzu.

Ponadto należy również zwrócić uwagę na dużą spójność systemu kształcenia kadr wojskowych z systemem kształcenia edukacji narodowej poprzez fundowane stypedia na uczelniach cywilnych lub kierowanie oficerów na studia uzupełniające.

1.6.2.Wnioski wynikające z analizy kształcenia kadr oficerskich łączności w II wojnie światowej

Kształcenie kadr oficerskich po klęsce wrześniowej ogranizowane było w ośrodkach tworzenia Sił Zbrojnych Polski

zarówno na zachodzie jak i wschodzie. kształcenie oficerów odbywało się metodą kursów trwających 5 -6 miesięcy, na których zapoznawano słuchaczy ze sprzętem używanym w wojskach łączności oraz wyszkoleniem ogólnym i wojskowym, a najlepsi słuchacze kierowani byli w Anglii do Wyższej Szkoły Wojennej, gdzie studia trwały 3 lata. Absolwent uzyskiwał dyplom ukończenia wyższej uczelni.

Formowane regularne jednostki Wojska Polskiego w Związku Radzieckim od samego początku borykały się z brakiem oficerów Dlatego też istniały dwa sposoby uzupełniania tych braków: pierwszy poprzez kierowanie własnych oficerów oraz drugi kierowanie kandydatów na oficerów do własnych szkół na terenie Związku Radzieckiego.

Następnie tworzone były własne szkoły, w których gro kadry dydaktycznej stanowili oficerowie radzieccy, a swą działalność pedagogiczną opierano na programach szkół radzieckich. Kształcenie trwało 3 -4 miesiące a realizowane cele kształcenia można ująć w trzech grupach: ogólnowojskową, specjalistyczną i ogólnokształcącą.Ze względu na krótkotrwały proces nauczania, główną uwagę zwracano na praktyczne przygotowanie do wykonywania określonej funkcji.

Dodać należy, że wraz z wyzwoleniem ziem polskich przez Wojsko Polskie i Armię Radziecką tworzono szkoły oficerskie, które rozpoczęły kształcenie oficerów na terenie kraju, gdzie w początkowym okresie obowjązywały programy 4 i 6 - - miesięczne.

Oceniając ogólnie programy kształcenia podchorążych OSŁ za lata wojenne trzeba podkreślić ich realizm i dostosowanie

do warunków wojennych. Zaplanowanie szkolenia dwu wariantowego uwzględniało trudne warunki czasowe i powodowało duży ładunek wiedzy fachowej dla młodych oficerów łączności.

1.6.3.Wnioski wynikające z analizy kształcenia kadr oficerów łączności na poziomie średnim

Kształcenie oficerów w tym okresie wynikało z roli i zadań w świetle nowych doktryn,rozwoju organizacyjnego oraz rozwoju technicznego Wojsk Łączności. Można go podzielić na kilka etapów:

- **pierwszy okres** obejmował czas wojenny (1944 - 45) i charakteryzował się systemem kształcenia kursowego trwającego 4 lub 6 miesięcy, przygotowując dla wojsk dowódców plutonów o wąskich specjalnościach, takich jak specjalistów łączności przewodowej i radiowej oraz radiotechników, zwracając szczególną uwagę na przygotowanie praktyczne;

- **drugi okres** kształcenia obejmował lata 1945 - 50, w którym to okresie Oficerska Szkoła Łączności przechodzi do kształcenia wg programu nauczania jednorocznego (1945), dwuletniego (1946) i od 1947 roku na program trzyletni, kształcąc dowódców plutonów radiowych, radiotechników, dowódów plutonów łączności przewodowej i teletechników;

- **trzeci okres** kształcenia obejmował lata 1950 - 55 i charakteryzował się rozdziałem kształcenia poprzez stworzenie dwóch szkół oficerskich: SzŁR w Zegrzu i SzŁP w Sieradzu realizujących trzyletni proces dydaktyczno - - wychowawczy. Cele i zadania procesu dydaktycznego szkół

określał Szef Wojsk Łączności w swoich wytycznych. W dalszym ciągu kształcono oficerów w ściśle określonych specjalnościach.

- **czwarty okres** kształcenia obejmował lata 1956 - 67 i charakteryzował się utworzeniem jednej szkoły oficerskiej łączności w Zegrzu oraz przyjęto jednolity trzyletni program kształcenia, kształcąc oficerów w następujących profilach: dowódcy plutonu radiowego, teletechnicznego, lotniczego, przeciwdziałania i stacji radioliniowej.

Przyjęty system kształcenia w poszczególnych okresach wymuszał doskonalenie struktur organizacyjno - funkcjnalnych uczelni, a tym samym doskonalenie procesu dydaktyczno - - wychowawczego.

Reasumując można przyjąć, że kształcenie na poziomie średnim powodowało, że:

- zaczęto przyjmować do szkoły absolwentów szkół średnich po maturze;

- podstawowym zadaniem kształcenia było wykształcenie pełnowartościowego oficera - dowódcy plutonu zdolnego do samodzielnego podejmowania decyzji w roli szefa łączności, batalionu łączności;

- kształcono oficerów w ściśle określonych profilach;

- doskonalono struktury organizacyjno - funkcjonalne;

- absolwenci uzyskiwali tytuł technika odpowiedniej specjalności;

- kształcenie ukierunkowane było na praktyczne przygotowanie do zawodu oficera w dziedzinie dowódczo - - wychowawczym i technicznym.

1.6.4.Wnioski wynikające z analizy kształcenia kadr oficerów łączności w wyższej uczelni

Przyjęta struktura programów nauczania zbieżna jest z nakazem do realizacji w szkołach wyższych podległych Ministrowi Nauki i Szkolnictwa Wyższego układem*, w myśl którego treści kształcenia powinny być ujęte w trzech grupach przedmiotów: ogólne, podstawowe kierunkowe, specjalizacyjne. Zawarta w nich wiedza o charakterze ogólnokształcącym (ogólnym), stanowić powinna podstawę wiedzy ogólnozawodowej (kierunkowej), która z kolei jest podstawą wiedzy specjalistycznej. Tak więc już w samym założeniu modelu podkreślona została specyficzna "wszechstronność" absolwenta WSO jako:

- świadomego absolwenta, mającego wiedzę ogólną odpowiadającą zawodowym studiom wyższym (dział ogólny);
- żołnierza - dowódcy, wychowawcy i nauczyciela powierzonego mu zespołu ludzi (dział kierunkowy);
- specjalisty wojskowego znającego doskonale zasady użycia i działania oraz technikę bojową (dział specjalistyczno-bojowy).

** Zarządzenie Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki z dnia 13 12 1984r w sprawie opracowania planów studiów i ramowych programów nauczania § 4(Dz. Urz. MNSZiT nr 8 poz. 35)*

Porównanie niektórych elementów struktury programów nauczania słuchaczy armii układu warszawskiego omawianego okresu przedstawione jest w tabeli 19.*

TABELA 19

ZESTAWIENIE

PORÓWNAWCZE NIEKTÓRYCH ELEMENTÓW STRUKTURY

PROGRAMÓW NAUCZANIA SŁUCHACZY WSO I ARMII UW

WYSZCZEGÓLNIENIE ELEMENTÓW STRUKTURY	W S O			
	AR	WAL	CZAL	WP
Ogólny wymiar godzin **	5097	4800	4932	5010
Ilość ogólna przedmiotów	32	50	37	36
Procentowy wymiar czasu przypadający na:	%	%	%	%
1.Przedmioty społeczno-polityczne	10	10	12	12
2.Przedmioty ogólnokształcące	13	15	13	9
3.Przedmioty ogólnowojskowe	8	15	9	10
4.Przedmioty kier. i specjalistycz.	64	55	62	52
5.Praktyki i staże	5	5	4	17

---

* *Materiał na plenarne posiedzenie RWSzW grudzień 1985 nt: "Analiza i Ocena Programów nauczania podchorążych WS kierunki doskonalenia s. 11/WSOWŁ t-47/85/*

** *z uwzględnieniem czasu praktyk*

Należy stwierdzić, że przedstawione elementy programów kształcenia w armii radzieckiej, czeskiej czy węgierskiej są porównywalne. Jedyną różnicę zauważa się w ilości godzin przeznaczonych na praktyki i staże. Wiąże się to z tym, że u nas w latach 1978-84 realizowane były tzw. studia przemienne, które w początkowym okresie przewidywały 9 - - miesięczną praktykę, a następnie 6 - miesięczną.

Ocenę programów nauczania według efektywności kształcenia absolwentów promocji 1981-83 przedstawia tabela 20.

Prowadzone badania przez ZDW w zakresie oceny przygotowania absolwentów do realizacji zadań w jednostkach wojskowych po rocznym pobycie, pozwalają stwierdzić, że poziom przygotowania absolwentów WSO do realizacji zadań jest ogólnie dobry. Podobne zdanie mieli dowódcy jednostek.

Systematycznie wraz z każdą edycją programów nauczania, zwiększa się wskaźnik proporcji czasu nauczania praktycznego do nauczania teoretycznego. O ile w programach z 1967 roku ten stosunek wynosił 46:54 procent, to w roku 1970 proporcja ta została odwrócona na korzyść zajęć praktycznych, a w 1976 roku wartość ta wynosiła 57:43, przy a uwzględnieniu studiów przemiennych stosunek ten wzrósł do wartości 65:35 procent na korzyść nauczania praktycznego. Wynikało to między innymi również z tego, że w tym okresie odbywało się wąskoprofilowe kształcenie podchorążych o zbyt wąskiej bazie podstawowej.

Analizując charakterystyczne wskaźniki poszczególnych edycji programów rys 1.12. możemy stwierdzić, że w stosunku do programu edycji 67 średnie wartości wszystkich wskaźników w stosunku do przyjętego programu bazowego edycji 82 znacznie

TABELA 20

OCENA PROGRAMÓW NAUCZANIA WEDŁUG EFEKTYWNOŚCI KSZTAŁCENIA ABSOLWENTÓW

PROMOCJI 1981 - 83.

ROK PROMOCJI	OCENA ŚREDNIA											
	UKOŃCZENIA SZKOŁY				ZA PRAKTYKĘ				PO ROCZNEJ SŁUŻBIE			
	WSOWZ	WSO WOPL	WOSR	WSOWŁ	WSOWZ	WSO WOPL	WOSR	WSOWŁ	WSOWZ	WSO WOPL	WOSR	WSOWŁ
1981	3,84	4,04	3,68	4,02	4,57	4,63	4,41	4,54	3,98	4.05	3,83	3,93
1982	3,94	4,06	3,74	4,08	4,42	4,39	4,29	4,45	3,91	4,28	3,81	3,84
1983	3,85	3,95	3,89	4,02	4,42	4,57	4,47	4,40	4,32	3,91	3,80	3,94

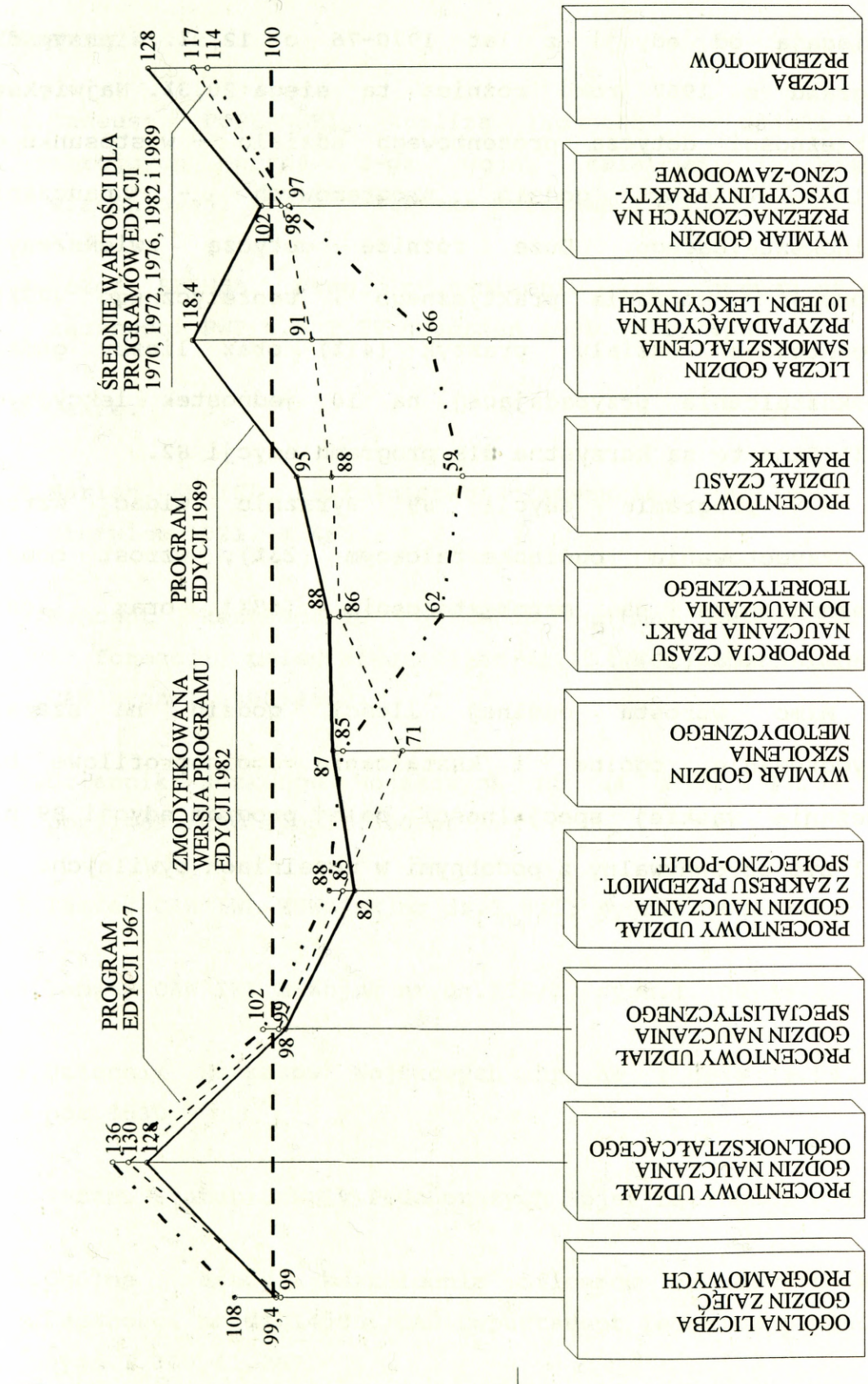

Rys. 1.12. Wykres porównawczy wartości charakterystycznych wskaźników procentowych dla programów nauczania edycji 1976, 1970-76, 1982 i 1989 roku

odbiegają od edycji z lat 1970-76 o 12,9%. W przypadku programu z 1967 roku różnica ta sięga 20,3%. Największe rozbieżności dotyczą procentowego udziału - w stosunku do ogólnej liczby godzin programowych - nauczania ogólnokształcącego. Duże różnice dotyczą zwiększonych proporcji nauczania praktycznego i teoretycznego (23%), procentowego udziału praktyk (41%) oraz liczby godzin samokształcenia przypadającej na 10 jednostek lekcyjnych (34%).Dane te są korzystne dla programu edycji 82.

W programie edycji 89 wyraźnie widać wzrost w przygotowaniu ogólnokształcącym (23%), wzrost godzin przeznaczonych na samokształcenie (18%) oraz ilości przedmiotów o (23%).

Mimo wzrostu ogólnej ilości godzin na szersze przygotowanie ogólne i kształcenie ogólnoprofilowe bez zawężania wąskiej specjalności dalej program edycji 89 nie mógł być porównywalny z podobnymi w uczelniach cywilnych.

PRZYPISY:

1. Tadeusz POPŁAWSKI, Analiza łączności w wojskach sił zbrojnych przed 2-gą wojną światową i kampanii wrześniowej. Praca doktorska Warszawa 1962 s.1.

2. Józef SERUGA, Uwagi o tworzeniu się korpusu oficerów łączności PWT z.6 T.IV grudzień 1928. s.1074.

3. Tamże.

4. Marian KUKIEL, Szkolnictwo oficerskie, "Bellona" nr 6 czerwiec 1921. s.465.

5. Koncept kształcenia oficerów wojsk telegraficznych i formacji telegraficznej nr dz.133/T z dnia 23.03.1919. CAW sygn.I. 300.46.2.

6. Dziennik Rozkazów Wojskowych nr 44 z dnia 24.04.1919. poz.1469. CAW sygn.I.300.46.2.

7. Tamże. CAW IWŁ MSWojsk nr dz.115/T, sygn.I.300.46.2.

8. Tamże. CAW IWŁ MSWojsk nr dz.138/T, sygn.I.300.46.2.

9. Dziennik Rozkazów Wojskowych nr 46 z dnia 29.04.1919. poz.1530.

10. Tamże. Statut Szkoły Podchorążych Wojsk Łączności s.10.

11. Ogólne zasady kształcenia oficerów zawodowych Wojsk Łączności nr dz.14586. CAW Departament Techniczny MSWojsk. sygn.I.300.41.207.

12. Szerzej, Andrzej ZAK. Kształcenie oficerów łączności wojska polskiego w latach 1919 - 1939. [praca magisterska] WSOWŁ Zegrze.

13. Organizacja służby i wojsk łączności nr dz.3070 z maja 1919. CAW.IWŁ MSWojsk,sygn.I.300.46.7.

14. Dziennik Rozkazów Wojskowych nr 23 z dnia 19.06.1923 poz.309.

15. Władysław FILLER, Problem kształcenia zawodowego Wojsk Łączności w swym rozwoju historycznym PWT nr 6 T.IV grudzień 1923 str.1134.

16. Dziennik Rozkazów nr 6 z dnia 4.08.1926.poz.58.

17. Szkoła Podchorążych Inżynierii. Zarys historii,opracowanie Związku Łącznościowców w Londynie s.3.

18. Dodatek tajny nr 12 do Dziennika Rozkazów Wojskowych nr 21 z dnia 31.05.1921.

19. Dziennik Rozkazów Wojskowych nr 6 z dnia 13.02.1923, poz.63.

20. Sprawozdanie ze szkolenia w OSWŁ za rok 1925 L.dz.181/26.CAW DT Wojsk sygn.I.300.41.229.

21. Dziennik Rozkazów Wojskowych nr 13. z dnia 10.04.1923. poz.173.

22. Stanisław RUTKOWSKI, Zarys dziejów polskiego szkolnictwa wojskowego. Warszawa 1970. s.102.

23.Rene MACHALSKI, Problemy szkolenia oficerów korpusu łączności PWT.z.6 T.VII.

24.Rene MACHALSKI, Problemy... op.cit.s.308.

25.Edmund IDŻKOWSKI.Rozważania nt.Szkolenie oficerów łączności PWT.z.6 T.XII.

26.Szkoła Podchorążych Inżynierii.op.cit.s.5.

27.Doskonalenie kadry zawodowej - wnioski L.dz.1121/19 wyszkol. pismo Szefa Łączności MSWojsk. CAW MSWojsk DWŁ sygn.I.300.41.9.

28.Instrukcja doskonalenia kadry zawodowej cz.III łączności L.dz.2302 [tj.wyszk.35 z dnia 15.11.1935.].CAW.Dział Instrukcji i Regulaminów nr.4707.

29.Tamże str 4 porównaj również z artykułem kpt.E.IDŻKOWSKIEGO, wyszkolenie taktyczne oficerów łączności PWT.z.5 T.V maj 1929.s.810.

30.Pismo Szefa Łączności MSWojsk do II Wiceministra Spraw Wojskowych,L.586 [wyszk.29 z dnia 07.09.1929.] w. CAW. MSWojsk DWŁ sygn.I.300.48.12.

31.Kształcenie inżynierów dla potrzeb wojska. MSWojsk. 800.L.520 [wyszk.z dnia 28.01 1931.] w: CAW.MSWojsk DWŁ sygn.I.300.49.12.

32.Plan kursów i praktyk w kraju na rok budżetowy 1933/34. CAW. MSWojsk. Zespół Departamentu Dowodzenia Ogólnego. sygn.I.300.22.107.

33.Rozkaz wykonawczy o wprowadzeniu w życie organizacji łączności na stopie pokojowej L.dz.150/og.tajne 29.z dnia 27.07.1928. CAW. Dział Instrukcji i Regulaminów nr9247.

34.Rozkaz Dzienny CWŁ nr 193 z dnia 27.08.1929. CAW.sygn. I.300.64.1.

35.CAW.Szef Łączności Rozkaz nr L.1000/og.tjn.31 z dnia 23.10.1931.

36.Andrzej KOZIOŁEK, Monografia historyczna Zegrze 1978. Praca dyplomowa s.59.

37.Tamże.

38.Dziennik Rozkazów Ministerstwa Spraw Wojskowych nr 38 poz.477 z dnia 16.08.1922. CAW.337/31.

39.Dziennik Rozkazów MSWojsk nr L.875/wyszk.29 z dnia 16.09.1929.t.nr 15. CAW.300.49.

40.Tamże.

41.Tamże.

42.Sprawozdanie końcowe z 5-miesięcznego kursu pułkowych oficerów łączności.Zegrze 27.07.1929.t.nr 15. CAW.300.49.

43.Stanisław RUTKOWSKI, Zarys...op.cit.s.189.

44.Kroniki Muzeum WSOWŁ.

45.Stanisław RUTKOWSKI Zarys...op.cit.s.200.

46.Stanisław RUTKOWSKI, Kształcenie oficerów LWP w okresie II wojny światowej.s.6.

47.CAW. III 94a t.69 s 70.

48.CAW.III - 4 t.95.s.11.

49.Stanisław RUTKOWSKI, Zarys...op. cit. s.230.

50.CAW. CWP,t.10.s.142.Dane z dnia 20.12.1944.

51.CAW.Zespół OSŁ sygn.71.s.13.[kronika OSŁ - odpis etatu].

52.CAW.Zespół 280 sygn. 9 s. 28-29.[program].

53.Tamże.

54.Główny Zarząd Polityczno-wychowawczy WP powołany został rozkazem nr 26 ND WP z dnia 19.09.1944.

55.CAW. Zespół 280 sygn.28 s.22.[program OSŁ].

56.CAW. Zespół 509 sygn.509.t.12189 [trzyletni plan szkolenia].

57.CAW. Zespół 509/58 sygn.12207 s.98.

58.Tamże s.99.

59.Tamże s.102.

60.Tamże s.102.

61.Tamże s.102.

62.Uchwała nr 120 Prezydium Rządu z dnia 12.02.1955. [Monitor Polski nr 17 poz.176].

63.Program szkolenia dla OSŁ cz.I kat.A arch. WOW.15475/2.

64.Program tematyczny dla OSŁ kat.A arch. WOW 15475/24.

65.Program tematyczny dla OSŁ kat.A arch. WOW 15475/44.

66.Księga etatowa z 1955. arch. WOW 14958/8.

67.Księga etatów OSŁ kat.A 1955 nr o27/55 arch. WOW.

68.Księga etatów OSŁ kat.A 1964 nr 21/64.arch. WOW.

69.Program tematyczny szkolenia Podchorążych WSOWŁ kat.A 1967 arch. WOW 15475/82.

70.Program nauczania podchorążych WSOWŁ Zegrze pf.4328.

71.Program nuczania podchorążych WSOWŁ Zegrze pf - 4328. Edycja 82.

72.Program nauczania podchorążych WSOWŁ Zegrze pf - 5472. Edycja 89.

II.ANALIZA PORÓWNAWCZA WYBRANYCH SYSTEMÓW I MODELI KSZTAŁCENIA

2.1.System kształcenia i jego model

Jednym z akcentów dominujących w rozwoju współczesnej nauki jest rozpowszechnienie się paradygmatu systemowego - metodologii badań systemowych lub tzw. podejścia systemowego.Pojęcie systemu przenikło również do potocznego myślenia odgrywając znaczącą rolę w życiu codziennym.

Istotą podejścia systemowego jest traktowanie badanego obiektu jako systemu. Kluczem do zrozumienia tego sposobu postrzegania obiektów jest analiza pojęcia "system", w tym określenie cech przypisywanych systemom oraz wyodrębnienie podstawowych ich typów. Problemowi temu poświęcono wiele opracowań naukowych i publikacji. Pojawiły się też specyficzne specjalności i zasady, jak np. projektowanie systemów, analiza systemowa, inżynieria systemów itp.

Rozwój mikroelektroniki, a tym samym informatyki powoduje powstanie nowych dziedzin wiedzy. Niesie za sobą wytwarzanie olbrzymiej ilości jakościowo różnych informacji, których nie możemy ani przyswoić sobie ani ich śledzić na bieżąco, dlatego też w konsekwencji doszło do myślenia nie w kategoriach "systemów".

Używanie pojęcia "system" w wielu dziedzinach nauki oraz w życiu codziennym spowodowało tworzenie różnych jego definicji. Każdy z autorów pojęcie to różnie definiuje w zależności od dziedziny jaką reprezentują.

W Encyklopedii Powszechnej podano: "System,uporządkowany wewnętrznie układ elementów mających określoną strukturę (całość), zespół zasad organizacyjnych norm i reguł obowiązujących w dowolnej dziedzinie (np. system finansowy, system dydaktyczno - wychowawczy); w metodologii zespół sposobów działania (metoda)".[1]

"System - wszelki skoordynowany wewnętrznie i wskazujący określoną strukturę układ elementów ;

- zespół sposobów (metod) działania, wykonywania założonych czynności;

- całókształt zasad organizacyjnych, ogół norm i reguł obowiązujących w danej dziedzinie;

- całościowy i uporządkowany zespół zadań powiązanych ze sobą określonymi stosunkami logicznymi, w szczególności stosunkami log - wynikowa".[2]

W Słowniku Języka Polskiego definicję systemu sformułowano następująco: "System, skoordynowany układ elementów, zbiór tworzący pewną całość uwarunkowaną stałym , logicznym uporządkowaniem jego części składowych.

System, określony sposób, metoda postępowania wykonywania jakiejś czynności: system akordowy, premiowy, system nauczania.[3]

W literaturze przedmiotowej, dotyczącej teorii badań systemowych, spotykamy się z rozmaitością podejścia do określenia pojęcia "system".

Należy przyjąć, że prekursorami w badaniach systemowych oraz definiowania pojęcia systemu byli amerykańscy i angielscy naukowcy. Wśród nich jest W. Gosling, który przez

system rozumie "zbiór prostych części[4], i L. von Bertanlanffyr, który prezentuje pojęcie system jako "zbiór elementów wzajemnie na siebie oddziałujących.[5]
Podobne podejście do tego zagadnienia prezentuje uznany radziecki naukowiec W. Sadowski, który system definiuje jako "zbiór wzajemnie powiązanych elementów występujących jako określona całość".[6]

Szerzej w sposób syntetyczny wybrane koncepcje i teorie systemowe przedstawia P. Sienkiewicz w pracy pt." Inżynieria systemów kierowania".[7]

Do swoich dalszych rozważań przyjąłem definicje P.Sienkiewicza, który przez system rozumie **" Każdy złożony obiekt wyróżniony z badanej rzeczywistości,stanowiący całość tworzoną przez zbiór obiektów elementarnych (elementów) i powiązań (relacji) pomiędzy nimi".**[8]

W ujęciu matematycznym jest to para uporządkowana

$$S = < M,R >$$

w której

$$M = \{ M_1, M_2, \ldots\ldots M_i \ldots M_w \}$$

gdzie M oznacza skończony zbiór elementów M_i i $\{ 1,w \}$, natomiast

$$R = \{ R_1, R_2 \ldots\ldots R_j \ldots R_N \}$$

gdzie R oznacza skończoną klasę relacji R_j określonych w zbiorze M, przy czym j $\{ 1,N \}$.

Definiując ogólnie wyższą szkołę wojskową jako system, należy przyjąć, że składa się on z celowo określonego zbioru

elementów współprzyczyniających się do osiągnięcia celów systemu oraz zbioru zachodzących między elementami relacji uporządkowania.[9]

Tak więc zdefiniowanie systemu, jakim jest wyższa szkoła wojskowa, polega na określeniu:

- elementów systemu;
- istotnych sprzężeń między elementami systemu;
- otoczenia systemu;
- wejść i wyjść systemu.

Wyodrębnienie podstawowych elementów systemu i istotnych sprzężeń między nimi stanowi połączenie funkcji wyższej szkoły wojskowej i jej potencjału. Do funkcji wykonawczych wyższej szkoły wojskowej można zaliczyć funkcje podstawowe i wspomagające.

Funkcje podstawowe dotyczą bezpośrednio realizacji przez nią misji określonej w statucie uczelni i można ją sprowadzić do funkcji: dydaktyczno-wychowawczej i naukowo - badawczej. [10]

Funkcje wspomagające, obejmują zasilanie materiałowo--energetyczne oraz obsługę funkcji podstawowych i kierowniczych.

Potencjał wyższej szkoły wojskowej jest rozumiany jako jej możliwości realizacji funkcji podstawowych. Możliwości te określają takie składniki jak: kadra, zasoby informacji naukowej, zabezpieczenie materiałowo-techniczne procesów podstwowych, organizacja procesów podstawowych, środowisko społeczne kadry i studentów wojskowych. Są to składniki wzajemnie współzależne i wywierają zasadniczy wpływ na

wewnętrzne warunki funkcjonowania wyższej szkoły wojskowej. Łącząc składniki potencjału uczelni wojskowej i jej funkcje można wstępnie wyróżnić elementy: podstawowe, gromadzenia i przepływu informacji naukowej, wspomagające, społecznego ruchu kadry i studentów wojskowych, kierownicze. W praktyce elementy te stanowią jednostki organizacyjne realizujące określone funkcje uczelni wojskowej.

Otoczenie systemu stanowią obiekty i ich cechy nie będące częściami systemu, natomiast zmiany w składnikach wywołują zmiany w stanie systemu. Tak więc otoczenie systemu składa się ze wszystkich zmiennych mogących oddziaływać na jego stan. Otoczenie systemu, jakim jest wyższa szkoła wojskowa mogą stanowić elementy systemu szkolnictwa wyższego oraz system sił zbrojnych, ale również elementy systemu nauki, gospodarki, kultury i innych działów życia kraju i regionu.

Wejście systemu, stanowi drogę oddziaływania otoczenia na system, w której można wyróżnić wejście warunkujące i kierownicze. Pierwsze z nich to funkcjonowanie uczelni; będące materialną i informacyjną podstawą funkcjonowania, stanowiącą drogę oddziaływania materialno-energetycznego, jak: kadra, kandydaci na studia, wyposażenie materialne, środki finansowe itp.

Wejście regulacyjne (kierownicze) to droga oddziaływania z instytucji nadrzędnych i bodźce z otoczenia wyrażające oczekiwania z otoczenia.

Wyjście systemu to droga oddziaływania systemu na otoczenie. Stanowi ją zbiór sprzężeń, za pośrednictwem

których wyższa szkoła wojskowa wpływa na swoje otoczenie. Są to absolwenci, wyniki badań i usługi świadczone przez uczelnię na rzecz otoczenia.

Według L. Kowalczyka wyższą szkołę wojskową przedstawić można jako system w ujęciu wej/wyj następująco: rysunek 2.1.

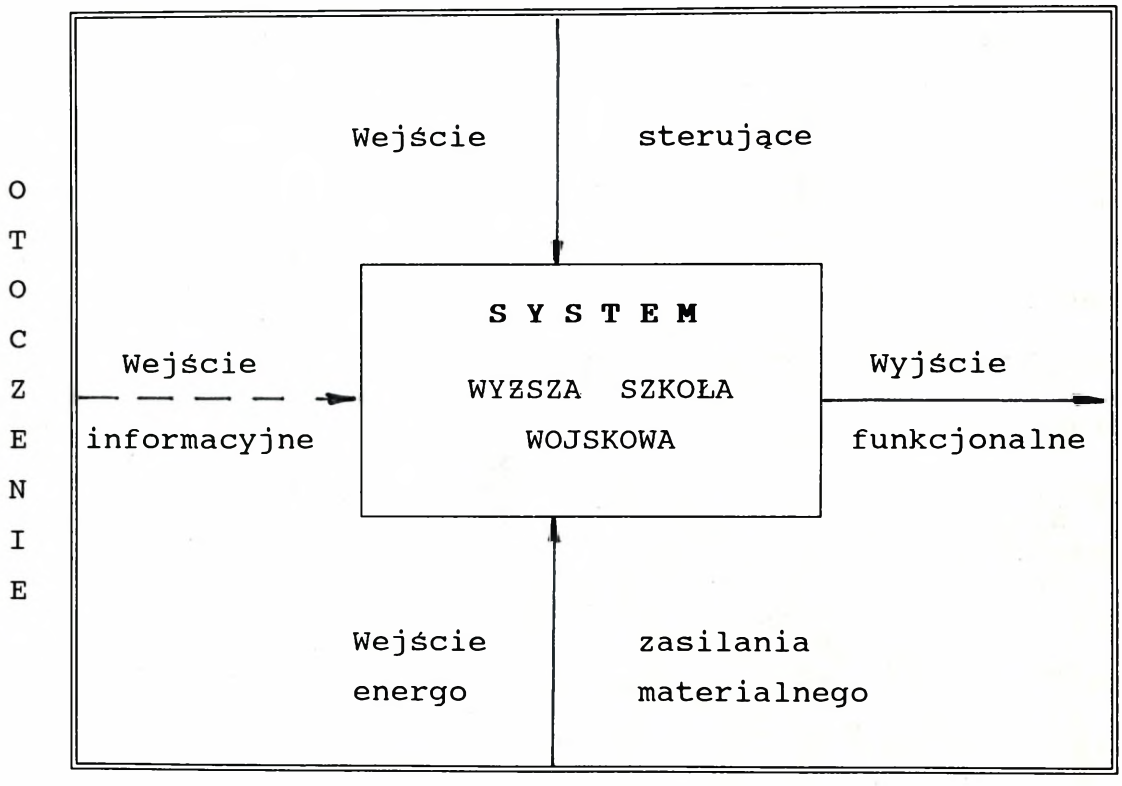

Rys.2.1. Wyższa Szkoła Wojskowa jako system w ujęciu wejście--wyjście

Ostatnim etapem ujęcia systemowego wyższej szkoły wojskowej jako organizacji jest konstruowanie modelu tego systemu.

Przy konstruowaniu modelu systemu musimy kierować się podstawowymi regułami, do których zaliczamy:

- **jasność systemu,** tzn. musi być jednocześnie wiadomo, które elementy należą do systemu, a które do jego otoczenia;

- **niezmienność systemu,** tj. elementy (te same) nie mogą być raz w systemie, innym razem w jego otoczeniu;

- **zupełność systemu,** tj. wszystkie elementy muszą być podporządkowane określonym;

- **rozłączność systemu,** tj. te same elementy nie mogą należeć do kilku podsystemów.

Powyższe reguły dotyczą każdego systemu, a ich uniwersalność spowodowała, że stały się one obowiązujące przy projektowaniu także perspektywicznego modelu systemu kształcenia kadr oficerskich wojsk łączności.

W ujęciu ogólnym przez model rozumie się "wzór,wg którego coś jest lub ma być wykonane".[11] Definicji modelu w literaturze możemy znaleźć wiele. Jednak do dalszych rozważań przyjmuję defnicję W. Staffa, który mówi, że **"model to dający się pomyśleć lub materialnie zrealizować układ, który odzwierciadlając lub odtwarzając przedmiot badań jest zdolny zastąpić go tak, że jego badanie dostarcza nowej informacji o tym przedmiocie"**.[12]

W zależności od przyjętych kryteriów modele można podzielić na pewne grupy. Ze względu na przeznaczenie dzielą się one na badawcze i pragmatyczne. Natomiast ze względu na formę przekazu informacji wyróżnia się modele: zjawiskowe, ocenowe, decyzyjne - pozwalające na podejmowanie decyzji.

Celem niniejszej pracy jest zbudowanie przede wszystkim modelu prognostycznego, który mógłby być wykorzystany do sterowania rzeczywistością - wspomagającym procesy decyzjne.

2.1.1.Kształcenie w ujęciu dydaktyki

Rozpatrując podstawowe pojęcia dydaktyki należy określić na wstępie co to jest dydaktyka i czym się zajmuje. Otóż dydaktyka to "dział pedagogiki, nauka, której przedmiotem jest - kształcenie (uczenie się i nauczanie)". [13] Zajmuje się teorią efektywnego nauczania, problem rozpatrywany przez dydaktykę dotyczy celów, treści i metod nauczania. Wyodrębnia się dydaktykę ogólną - rozpatrującą problemy podstawowe i wspólne dla nauczania oraz dydaktyki szczegółowe, tj. teorie nauczania w szkłach określonego typu i stopnia oraz dydaktyki poszczególnych przedmiotów szkolnych tzw.metodyki tych przedmiotów.

Jak wynika z definicji dydaktyki podstawowymi jej pojęciami są kształcenie, szkolenie , nauczanie, uczenie się,wykształcenie. Pojęcia te używane są w życiu codziennym na bieżąco, ale gdy przyjdzie je jednoznacznie interpretować i właściwie się nimi posługiwać, okazuje się, że sprawa nie jest prosta.Zakresy znaczeniowe powyższych pojęć są bowiem zbliżone do siebie i dlatego niekiedy trudno jest je rozdzielić i precyzjnie - jednoznacznie zrozumieć.

Pierwszym z tych pojęć jest - kształcenie. Definiuje je wielu autorów zajmujących się teorią dydaktyki, jednakże w różny sposób.

Kształcenie opiera się głównie na nauczaniu i na samokształceniu oraz na takich formach, jakie z tych dwóch wynikają lub się z nimi krzyżują. "Kształcenie człowieka to tyle, co zmieniać go, przekształcać, nadawać mu nową formę,

tworzyć jego osobowość".[14] Na treść pojęcia kształcenia składają się świadome oddziaływania, które mają na celu zapewnić "zdobycie określonego systemu wiadomości, umiejętności nawyków ukształtowanie poglądu na świat oraz rozwinięcie zdolności i zainteresowań poznawczych".[14]

Jan Bogusz w swej pracy pt. "Dydaktyka wojskowa" precyzuje następujące definicje kształcenia spotykane w dydaktyce:

- kształcenie jest to uniwersalny termin pedagogiczny, za pomocą którego określono zarówno, jako proces nauczania jak i wychowania, czyli kształcenie traktowane jest w tym wypadku jako pojęcie równoważne nauczaniu i wychowaniu;
- kształcenie jest pojęciem nadrzędnym wobec nauczania i podrzędnym wobec wychowania;
- kształcenie jest pojęciem niezależnym ani od nuczania, ani od wychowania.

Natomiast Kazimierz Żegnałek kształcenie definiuje jako "proces, który sprowadza się nie tylko do opanowania przez studentów (podchorążych) określonych wiadomości, umiejętności i nawyków, ale również, może nawet przede wszystkim, do harmonijnego rozwoju całej osobowości".[15]

Z przedstawionych definicji najbardziej odpowiada mi definicja Kazimierza Żegnałka, którą w dalszych rozważaniach będę się posługiwał przyjmując, że **kształcenie to nauczanie wpływające korzystnie na rozwój osobowości oraz uczenie się.**Tak więc istota kształcenia sprowadza się do kierowania procesem uczenia się, bo tylko wtedy mogą być osiągnięte zasadnicze cele kształcenia.

Pomiędzy pojęciami kształcenie i wykształcenie występuje ścisły związek. Według K. Żegnałka - " rezultate procesu kształcenia, czyli jego stan finalny stanowi wykształcenie,na które składa się zarówno praca nauczyciela i studenta, a więc rezultat nauczania ale również uczenia się".[15]

Rozpatrując pojęcie kształcenia nie sposób pominąć z tego pojęcia wynikające pojęcie kształcenia ogólnego i zawodowego.

Kształcenie ogólne jest procesem, który polega na zaznajomieniu kogoś lub samego siebie z "dorobkiem kultury nagromadzonym przez ludzkość, z wiedzą o przyrodzie i społeczeństwie, z najważniejszymi prawami rządzącymi rozwojem przyrody i życia społecznego, z zastosowaniem tych praw w różnych dziedzinach życia, jak również na kształceniu umiejętności posługiwania się tym prawami w praktyce".[14] Kształcenie ogólne stanowi podstawę dla wszystkich umiejętności zawodowych. W odnisieniu do kadry wojskowej jest to wspólna płaszczyzna umożliwiająca wzajemne porozumienie się ludzi posiadających różne specjalności zawodowe.[16]

Kształcenie zawodowe jest procesem zmierzającym do opanowania przez ucznia określonej specjalności zawodowej.[14]

Inaczej przez kształcenie zawodowe (wykształcenie zawodowe) rozumie się przygotowanie do wykonywania ściśle określonych czynności na danym stanowisku pracy, a więc opanowanie określonego zasobu wiedzy specjalistycznej, umiejętności i nawyków praktycznych oraz rozwinięcie uzdolnień i zainteresowań niezbędnych do wykonywania

obowiązków zawodowych.

Pojęcie **nauczania** pedagodzy i dydaktycy określają jednoznacznie. Najbardziej przystępną i zarazem zrozumiałą definicję daje W. Okoń, który przez nauczanie rozumie "..planową na wywoływaniu i utrwalaniu zmian w ich wiedzy, postępowaniu i całej osobowości pod wpływem uczenia się, opanowania wiedzy, przeżywania wartości i własnej działalności praktycznej".[16]

W przyjętych definicjach kształcenia i nauczania występuje pojęcie uczenia się. Bardzo zwięźle i zrozumiale definiuje je Czesław Kupisiewicz, który uczenie rozumie, jako "...proces zamierzonego nabywania przez uczący się podmiot określonych wiadomości, umiejętności i nawyków dokonujących się w toku bezpośredniego i pośredniego poznania rzeczywistości".[17]

Pojęciu **szkolenie** w literaturze poświęca się bardzo mało miejsca w celu jego sprecyzowania i zdefiniowania, ze względu na to, że uważane jest jako mniej ważne, a czasami - tożsame z kształceniem. Kazimierz Żegnałek przez szkolenie rozumie nauczanie sprowadzające się tylko i wyłącznie do kształcenia umiejętności i nawyków niezbędnych podczas wykonywania zadań wymagających jedynie minimalnego przygotowania teoretycznego. Natomiast Jan Bogusz szkolenie definiuje jako proces, którego celem jest kształcenie prostych umiejętności i nawyków niezbędnych podczas wykonywania zadań wynikających z pełnionej funkcji.

Omawiane pojęcia i ich wzajemne powiązania można przedstawić w postaci graficznej.

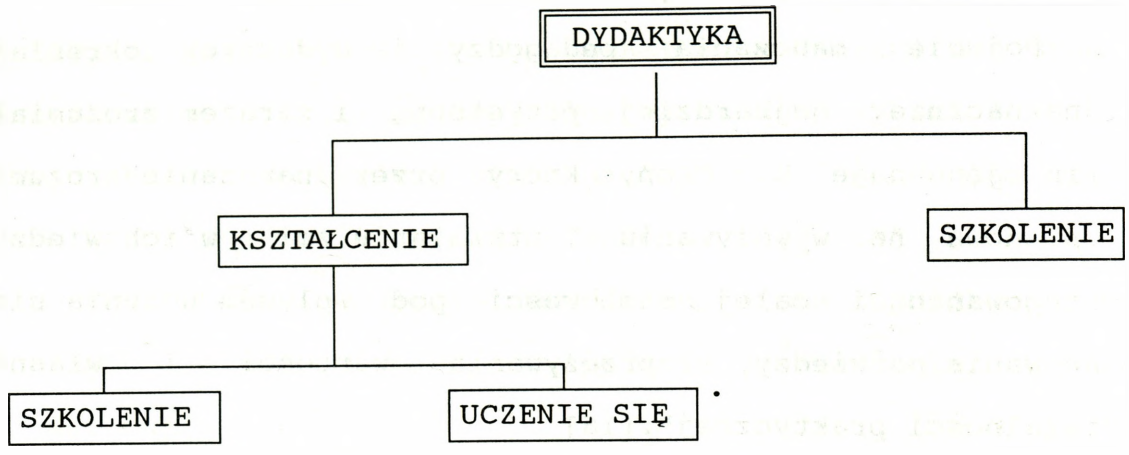

Rys.2.2. Zależności między podstawowymi pojęciami występującymi w teorii dydaktyki

2.1.2.Wybrane modele kształcenia.

Przemiany zachodzące w Polsce, szczególnie od połowy roku 1989, dotyczą w różnym stopniu wszystkich dziedzin życia społeczno-politycznego, ekonomicznego i kulturalnego. W tych obszarach mieści się również oświata i jej poszczególne elementy. Kształcenie zawodowe, jako ważny element systemu edukacyjnego, traktowany był w przeszłości głównie jako dziedzina służebna, rzadziej jako symulator rozwoju innych dziedzin życia społeczno-gospodarczego. Przyszłościowo, ta druga funkcja kształcenia zawodowego wydaje się wyrastać na priorytetową.

Przez pojęcie Edukacja Narodowa rozumie się ciągły proces wychowania społeczeństwa pod względem umysłowym Dożenie do uzyskania wykształcenia, nauczania. W obecnym polskim systemie Edukacji Narodowej występują: przedszkola,

szkoły podstawowe, szkoły średnie ogólnokształcące lub zawodowe oraz szkoły wyższe.

Począwszy od szkół średnich, tworzących drugi stopień w hierarchii edukacji narodowej, system ten wspomagają - tworzące szkoły pod własnym patronatem - różne resorty gospodarki narodowej, w tym również resort MON. Po uzyskaniu matury absolwenci szkół średnich mogą ubiegać się na studia wyższe, w tym również do wyższch szkół wojskowych lub szkół pomaturalnych. Model kształcenia obowiązujący obecnie w kraju przedstawiony jest na rysunku 2.3.

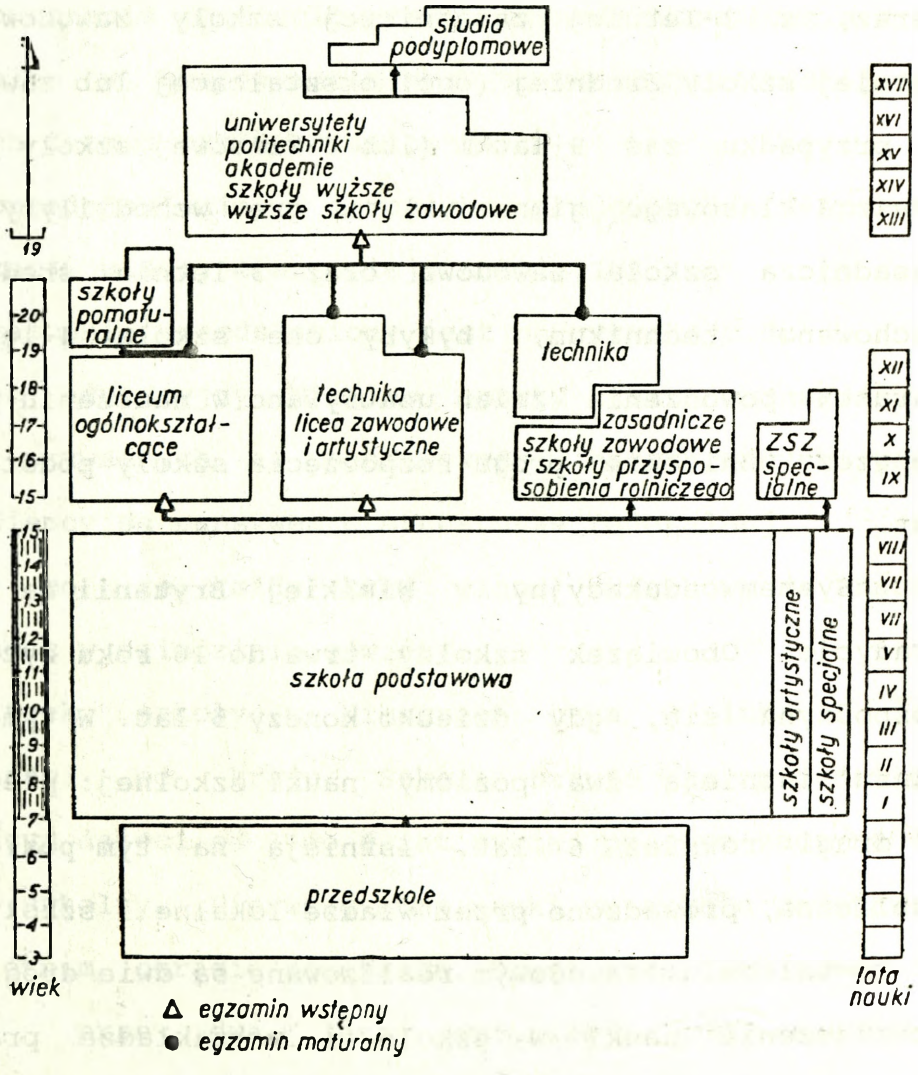

Rys.2.3. Struktura ogólna systemu edukacyjnego w Polsce

Doskonalenie systemu edukacji narodowej prowadził powołany w 1987 roku Komitet Ekspertów ds. Edukacji Narodowej, a końcowe rezultaty swoich prac przedstawił w listopadzie 1989 r. Postulaty swe komitet ekspertów przedstawił w następujący sposób; "Nawiązując do obecnego modelu edukacji ponadpodstawowej w Polsce można oczekiwać, po pierwsze, że jego kształt strukturalny zależeć będzie od zaakceptowanego przez władze modelu szkoły podstawowej. Jeśli będzie to dotychczasowa tzw. 8-klasowa szkoła podstawowa, wówczas szkolnictwo ponadpodstawowe składać się będzie, jak teraz, z 3-letniej zasadniczej szkoły zawodowej oraz 4-5 letniej szkoły średniej (ogólnokształcącej lub zawodowej). W przypadku zaś 9-latki (lub 6-klasowej szkoły podstawowej oraz 3-klasowego gimnazjum) w grę wchodziłyby 2-3 letnia zasadnicza szkoła zawodowa oraz 3-letnia średnia (gdyby zachowano technikum, byłyby one szkołą 4-letnią)".[18] Warunek powodzenia zmian upatrywano w nauczaniu podstawowym poprzez obniżenie progu rozpoczęcia szkoły podstawowej od 6 lat.

System edukacyjny w **Wielkiej Brytanii** ma wieloletnie tradycje. Obowiązek szkolny trwa do 16 roku życia, a nauka rozpoczyna się, gdy dziecko kończy 5 lat. W tym przedziale czasu istnieją dwa poziomy nauki szkolnej: pierwszy 6 lat i drugi również 6 lat. Istnieją na tym poziomie szkoły publiczne, prowadzone przez władze lokalne i szkoły prywatne. W kształceniu zawodowym realizowane są dwie drogi: pierwsza to łączenie nauki w szkole i w zakładze pracy, druga w collegach. Najogólniej można powiedzieć, że punkt ciężkości

położony jest na stronę praktyczną kształcenia, a więc zdobywanie umiejętności nawyków i przyzwyczajeń. Nie oznacza to zaniedbania podstaw teoretycznych. Prowadzone studia wyższe realizowane są w uniwersytetach, politechnikach oraz wyższych szkołach.

Doskonalenie systemu edukacyjnego można przedstawić w trzech punktach:

- ulepszenie przygotowania pracowników o kwalifikacjach odpowiadających przemianom w przemyśle i innych działach gospodarki narodowej;
- tworzenie całościowych programów kształcenia z ich zastosowaniem w eksperymentalnych zawodach dla studiujących w końcowych fazach cyklu kształcenia;
- przedstawienie dorosłym propozycji ulepszenia i aktualizacji wiedzy oraz umiejętności.[19]

Model ksztalcenia przedstawiony jest na rysunku 2.3.

System edukacyjny **Niemiec** oparty jest w zasadzie na szkołach prywatnych i państwowych, nadzorowanych przez państwo. Niemcy są państwem o strukturze federalnej, a oznacza to, że każdy kraj (land) związkowy ma znaczną samodzielność w dziedzinie oświaty.

Obowiązek szkoły w Niemczech trwa 9 lub 10 lat, w zależności od kraju. Szkoła bazuje na przedszkolu obowiązującym dzieci od 3 do 6 lat życia, po czym zaczyna się obowiązek szkolny. Pierwszy etap nauki to szkoła podstawowa o czteroletnim okrasie nauczania. Drugi etap jest częściowo jednolity; prze dwa lata orientacji, a następnie zróżnicowany. Można pobierać naukę w szkole głównej (3 lata),

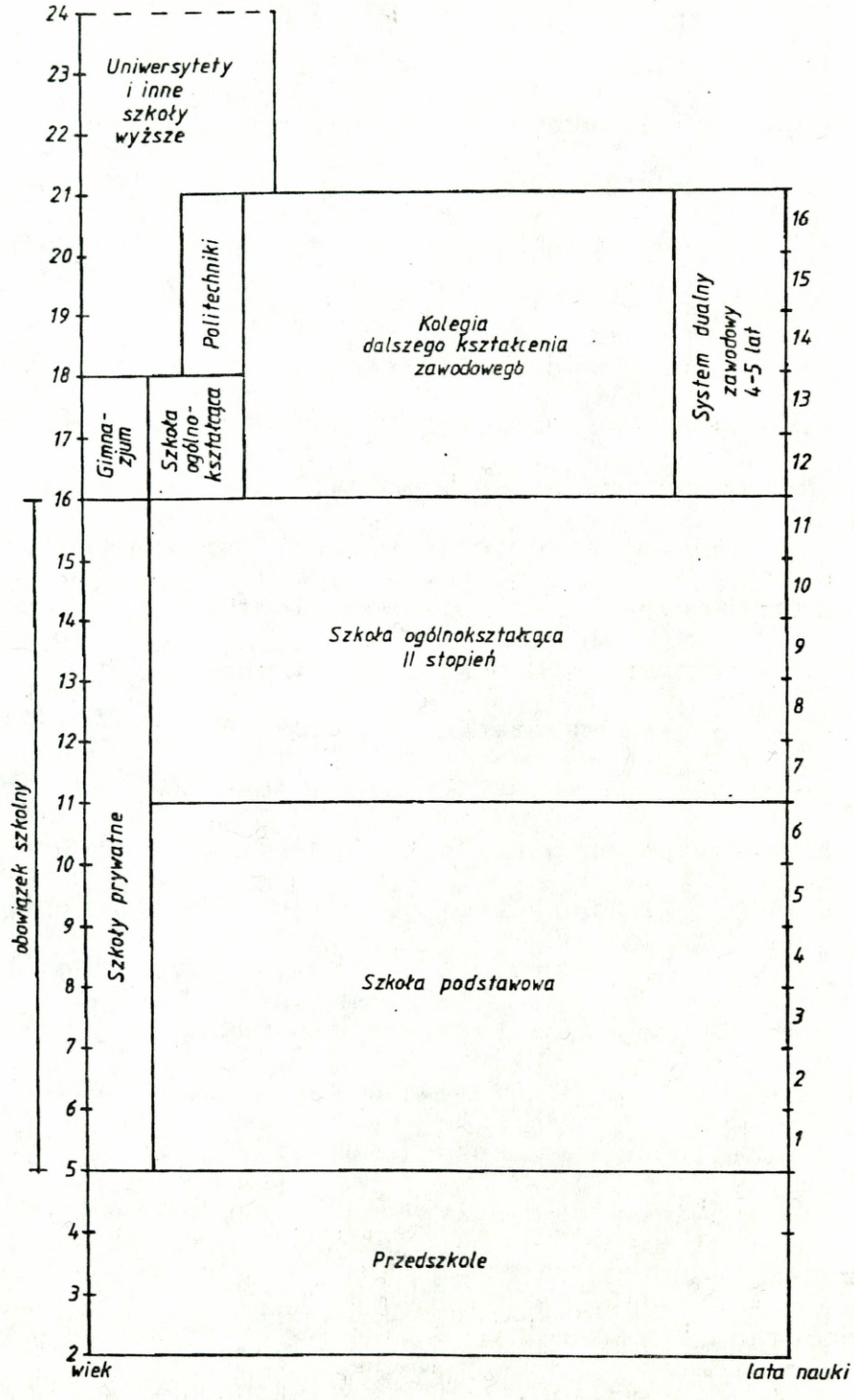

Rys.2.3. Struktura organizacyjna systemu edukacyjnego Wielkiej Brytanii

w szkole realnej (są to szkoły starego typu - 4 lata). Następnie można przejść do gimnazium lub gimnazium fachowego. Jedynie po tych szkołach można bezpośrednio przejść do szkół wyższych. Ponadto istnieją realne szkoły ogólne i zintegrowane szkoły ogólne (od 5 do 10 lat). Wszystkie wymienione szkoły posiadają różne warianty organizacyjne i programowe. Stanowią one podbudową do kształcenia zawodowego. Jedną z głównych idei oświatowych w Niemczech jest drożność kształcenia, a więc wszyscy, niezależnie od tego, jaką drogę kształcenia obrali mają możliwość osiągnięcia najwyższych stopni szkolnych i wykształcenia w systemie pozaszkolnym. Studia wyższe realizowane są w szkołach inżynierskich (3 lata), w uniwersytetach i szkołach wyższych II stopnia. Model kształcenia systemu edukacyjnego Niemiec przedstawiony jest na rysunku 2.4.

System edukacyjny **Francji** jest odmienny w stosunku do poprzednio omawianych. Szczególnie dotyczy to przygotowania zawodowego.

Obowiązek szkoły we Francji rozpoczyna się w 6 roku życia i trwa przez 10 lat. W skład tego kształcenia wchodzi szkoła elementarna (5 lat), następnie 4-letnie kolegium i w tym momencie następują różne drogi kształcenia. Pierwszy wariant umożliwia przejście do klasy przysposobienia zawodowego. W drugim wariancie uczniowie po ukończeniu kolegium mogą być skierowani do dwuletniego liceum zawodowego, gdzie w zależności od kursu nauki mogą uzyskać świadectwo przydatności zawodowej (1 rok nauki - CAP), świadectwo nauczania zawodowego po dwóch latach nauki (CEP),

względnie po dwóch latach nauki dyplom studiów zawodowych (BEP). Trzeci wariant jest przeznaczony dla młodzieży, która

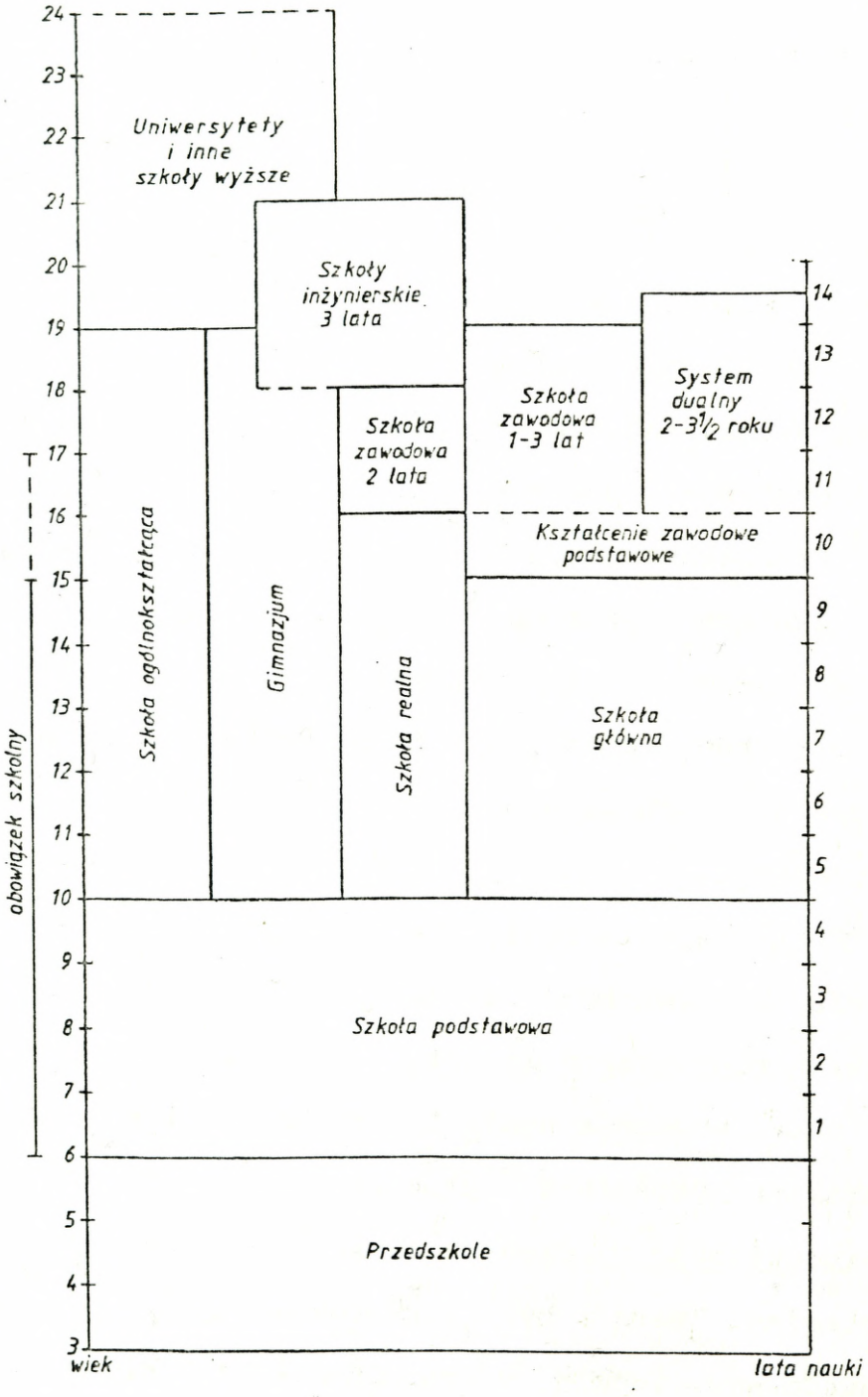

Rys.2.4. Struktura organizacyjna systemu edukacyjnego Niemiec

nie uzyskała matury lub też tej, która ukończyła klasę pierwszą liceum. Polega to na przyspieszonym cyklu nauczania (2-3 semestry), w trakcie którego można zdobyć kwalifikacje do wykonywania konkretnego zawodu. Uczniowie ci mogą uzyskać bez matury tzw. dyplom technika (BT). Studia wyższe realizowane są w szkołach wyższych i uniwersytetach. Model systemu edukacyjnego Francji przedstawiony jest na rys. 2.5.

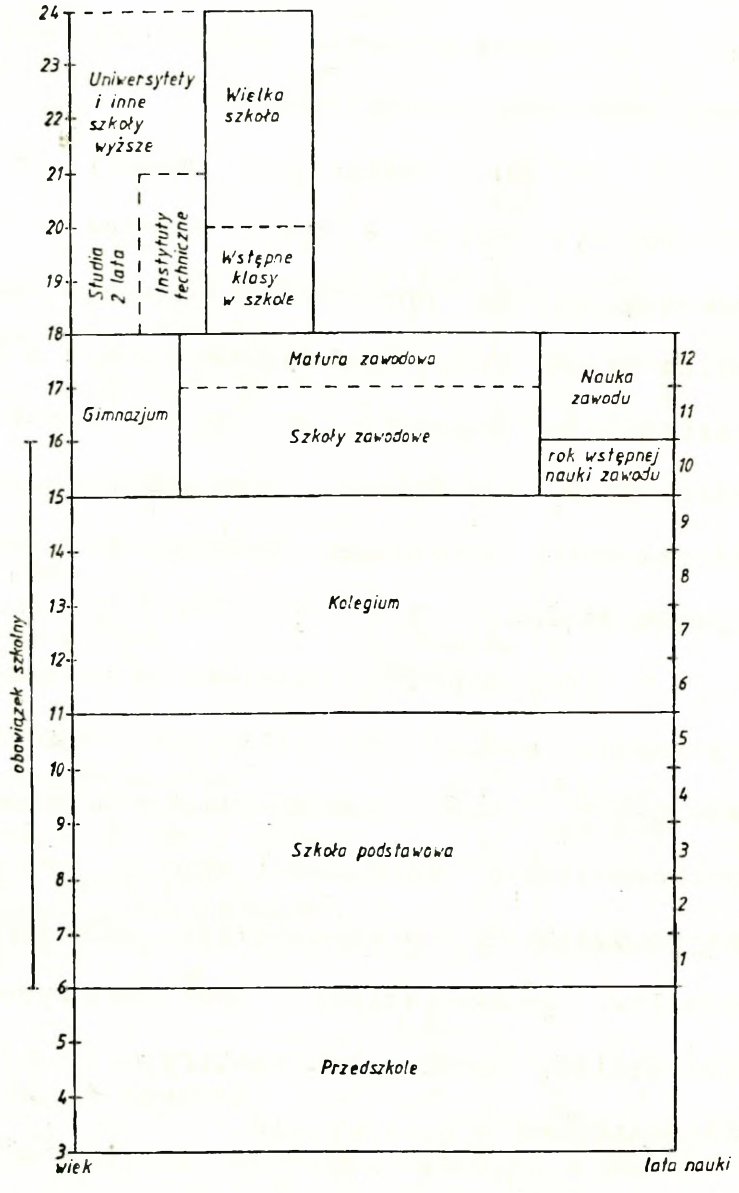

Rys.2.5. Struktura organizacyjna systemu edukacyjnego Francji

2.1.3.Wybrane modele kształcenia kadr dla Sił Zbrojnych RP

Zmiany zachodzące w Siłach Zbrojnych pociągają za sobą różne podejście do kształcenia przyszłych kadr oficerskich, co można zauważyć w licznych pracach poświęconych temu problemowi, a szczególnie modelom kształcenia w wyższym szkolnictwie wojskowym.

Projektując model szkolnictwa wojskowego należałoby dążyć do uwzględnienia maksymalnej ilości cech i założeń programowo-organizacyjnych.

Z wielu dostępnych modeli kształcenia oficerów przedstawię kilka - moim zdaniem - najciekawszych, które pozwolą mi na opracowanie własnego modelu kształcenia kadr oficerskich Wojsk Łączności. Jednym z takich może być model kształcenia przedstawiony przez Józefa Jurę, [22] oparty na strukturze modułowej, znajdującej odbicie w celach kształcenia, treściach programowych oraz przebiegu procesu dydaktycznego.

W proponowanym rozwiązaniu na każdym poziomie edukacji występują moduły obligatoryjne, wspólne dla całej populacji słuchaczy oraz moduły alternatywne, różnicowane dla poszczególnych kierunków studiów, a nawet dostosowane do indywidualnych predyspozycji studentów. Modułowy układ studiów przedstawiony jest na rysunku 2.6., w którym rozróżniamy moduły obligatoryjne - 1, 3, 5, 7, 9 i moduły alternatywne - 4, 6, 8, 10.

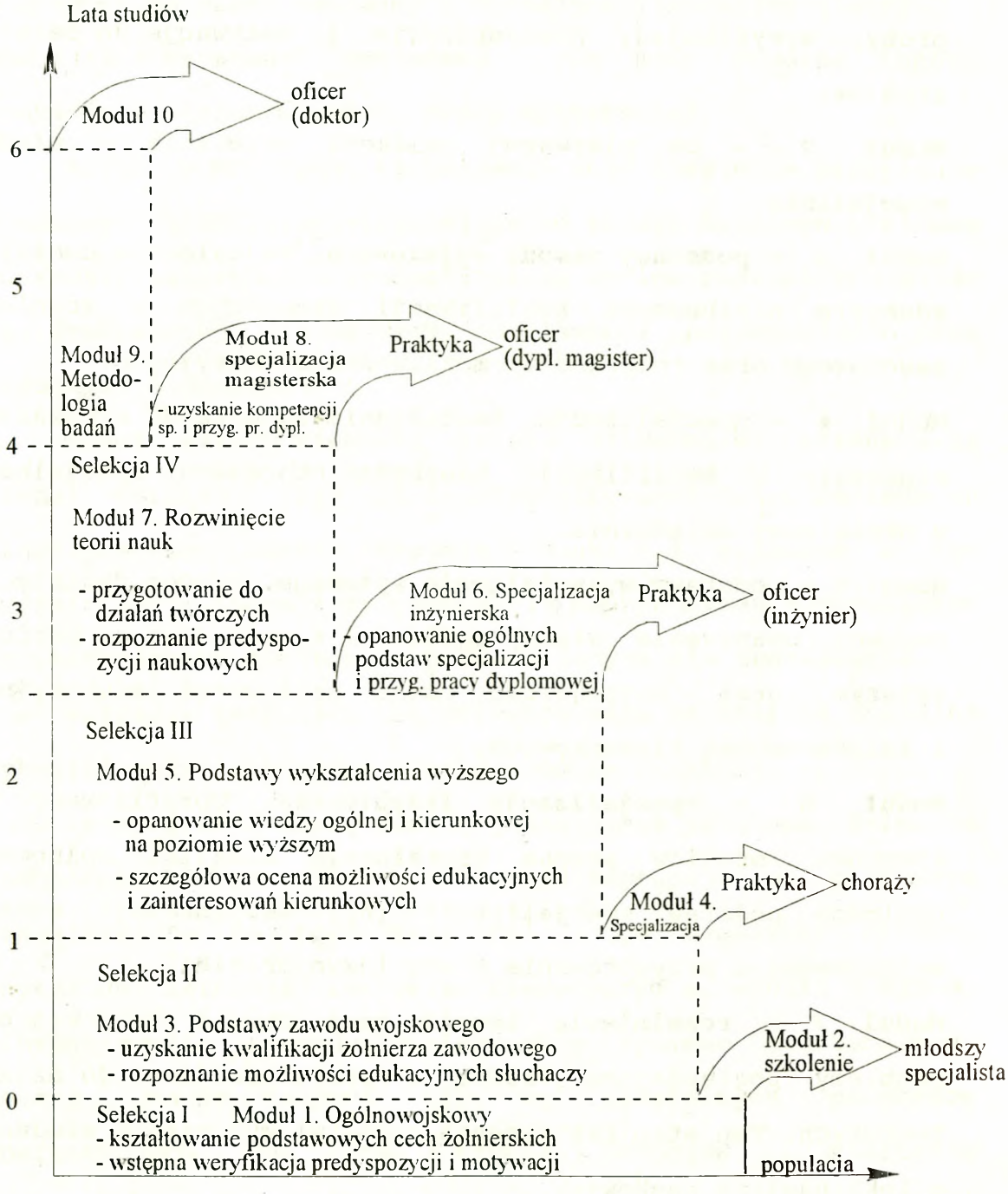

Rys.2.6. Modułowy układ studiów

Każdy z modułów spełnia określone funkcje, a mianowicie:

Moduł 1 - ogólnowojskowy. Szkolenie zapewnia ukształtowanie

podstwowych cech żołnierskich (proces dydaktyczny może być organizowany poza uczelnią). Jest to jednocześnie okres próby, weryfikujący predyspozycje i motywacje do dalszych studiów.

Moduł 2 - po pierwszej selekcji szkolenia - młodszy specjalista.

Moduł 3 - podstawy zawodu wojskowego. Kształcenie umożliwia zdobycie niezbędnych kwalifikacji wymaganych u żołnierza zawodowego oraz rozpoznanie możliwości edukacyjnych.

Moduł 4 - specjalizacja. Kształcenie zmierza do wyposażenia słuchaczy w kwalifikacje niezbędne chorążemu, specjalności w określonej dziedzinie.

Moduł 5 - podstawy wykształcenia wyższego. Proces dydaktyczny zapewni opanowanie wiedzy ogólnej i kierunkowej na poziomie wyższym oraz szczegółową ocenę możliwości edukacyjnych i zainteresowań kierunkowych.

Moduł 6 - specjalizacja inżynierska. Uprofilowany w/g kierunku studiów proces kształcenia umożliwi opanowanie ogólnych podstaw specjalizacji (np. eksploatacji sprzętu wojskowego) i przygotowanie pracy inżynierskiej.

Moduł 7 - rozwinięcie teorii nauk. Studia obejmować będą problemy pogłębiające wiedzę i przygotowujące do działań twórczych. Ten etap kształcenia umożliwi wyłonienie studentów o inklinacjach naukowych.

Moduł 8 - specjalizacja magisterska (dyplomowa). Studia zapewniają uzyskanie kompetencji specjalistycznych określonych kierunkiem kształcenia oraz przygotowanie pracy dyplomowej.

Moduł 9 - metodologia naukowa. Studia przygotowują wybranych studentów do pracy naukowej z określonej dziedziny wiedzy.

Moduł 10 - rozprawa doktorska. Ten etap studiów kończy edukację w akademii obroną pracy doktorskiej.

Autor w koncepcji kształcenia duże znaczenie przypisuje procesowi selekcji,prowadzonej przed każdym kolejnym poziomem edukacji. Zamierzenia te umożliwiają bowiem podział studentów wg predyspozcji zawodowych, możliwości percepcyjnych oraz uzdolnień kierunkowych.

Model wielopoziomowej szkoły oficerskiej przedstawia Michał Korczak, [23] co ilustruje rysunek 2.7., zakłada on zróżnicowanie czasu trwania nauki i związane z tym zróżnicowanie stopnia przygotowania do wykonywania obowiązków na stanowiskach służbowych przewidzianych dla absolwentów.

Wszyscy kandydaci na oficerów mają na starcie formalne wykształcenie: ukończoną szkołę średnią z maturą.

Rozpoczynają naukę według jednolitego programu. Selekcja podchorążych na tryb dwuletni następuje po pierwszym semestrze, a na tryb trzyletni - po semestrze drugim. Kryterium selekcji stanowią predyspozycje, wyniki w nauce, zinteresowania i indywidualne cele życiowe podchorążych. Dalsza nauka odbywa się wg oddzielnych programów dostosowanych do czasu trwania studiów i kierunków kształcenia. Wszyscy absolwenci zostają podporucznikami, przy czym absolwenci kursu czteroletniego uzyskują dyplom inżyniera i przygotowanie do objęcia stanowiska dowódcy kompanii. Absolwenci kursu trzyletniego i dwuletniego nie uzyskują w szkole dyplomu inżyniera i są bezpośrednio

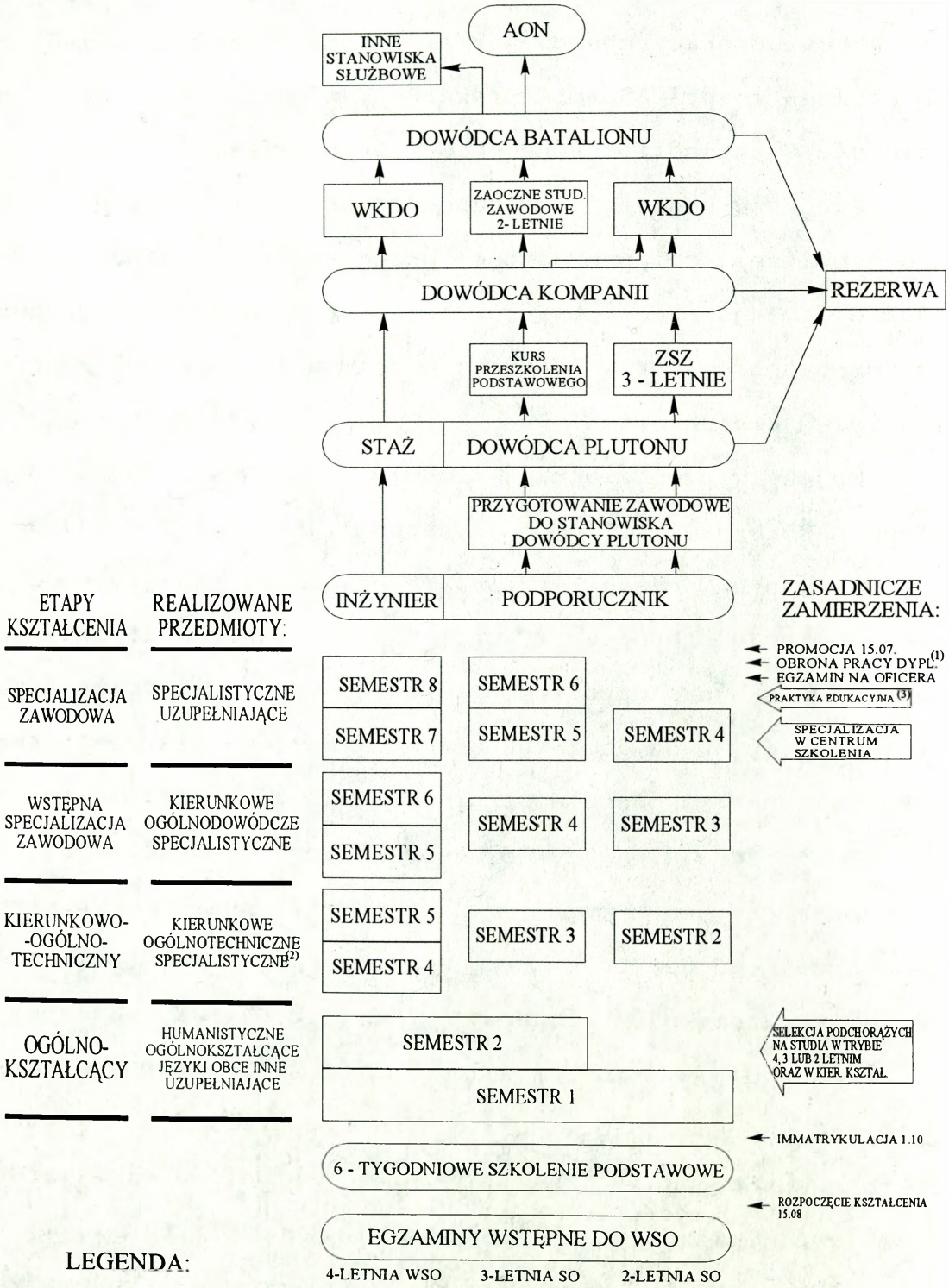

DOTYCZY: (1) 4-LETNIEJ WSO; (2) 3-LETNIEJ SO; (3) 4-LETNIEJ WSO i 3-LETNIEJ SO

Rys.2.7. Wariantowy model kształcenia kandydatów na oficerów (wg M.Korczaka)

przygotowani tylko do pełnienia służby zawodowej na pierwszym stanowisku służbowym - dowódcy plutonu. Przed wyznaczeniem na kolejne stanowiska muszą ukończyć odpowiedni kurs specjalistyczny albo zaoczne studia zawodowe.

K. Żegnałek w swej koncepcji [24] zilustrowanej na rys. 2.8. wskazuje cechy ekwiwalentne, ponieważ w przeciwieństwie do dotychczasowych predyspozycji uwzględnia różny poziom przygotowania kandydatów na żołnierzy zawodowych.

Przy projektowaniu wzięto pod uwagę nie tylko poziom edukacyjny szkoły jaką ukończył kandydat na żołnierza zawodowego, ale również właściwości tej szkoły. W zależności od przydatności kierunku kształcenia danej szkoły średniej, jego zbieżności z kierunkiem kształcenia w szkole wojskowej proponowany jest różny czas trwania nauki. Autor przedstawia w modelu różne poziomy wykształcenia i różny czas uzyskiwania odpowiednich kwalifikacji żołnierza zawodowego w odpowiednim korpusie.

B. Ciesielski w swej koncepcji modelu kształcenia zilustrowanej na rysunku 2.9. [25] kandydatów na żołnierzy zawodowych można nazwać modelem dwóch korpusów.

Zakłada on konieczność podjęcia decyzji dotyczącej drogi, kariery wojskowej w momencie ukończenia szkoły średniej, a niekiedy nawet wcześniej (w wypadku ubiegania się o przyjęcie do korpusu kadetów).

Zasadniczym źródłem dopływu kadr oficerskich są w tym modelu dwuletnie szkoły oficerskie o statusie pomaturalnym, przygotowujące absolwentów do objęcia pierwszego stanowiska służbowego.

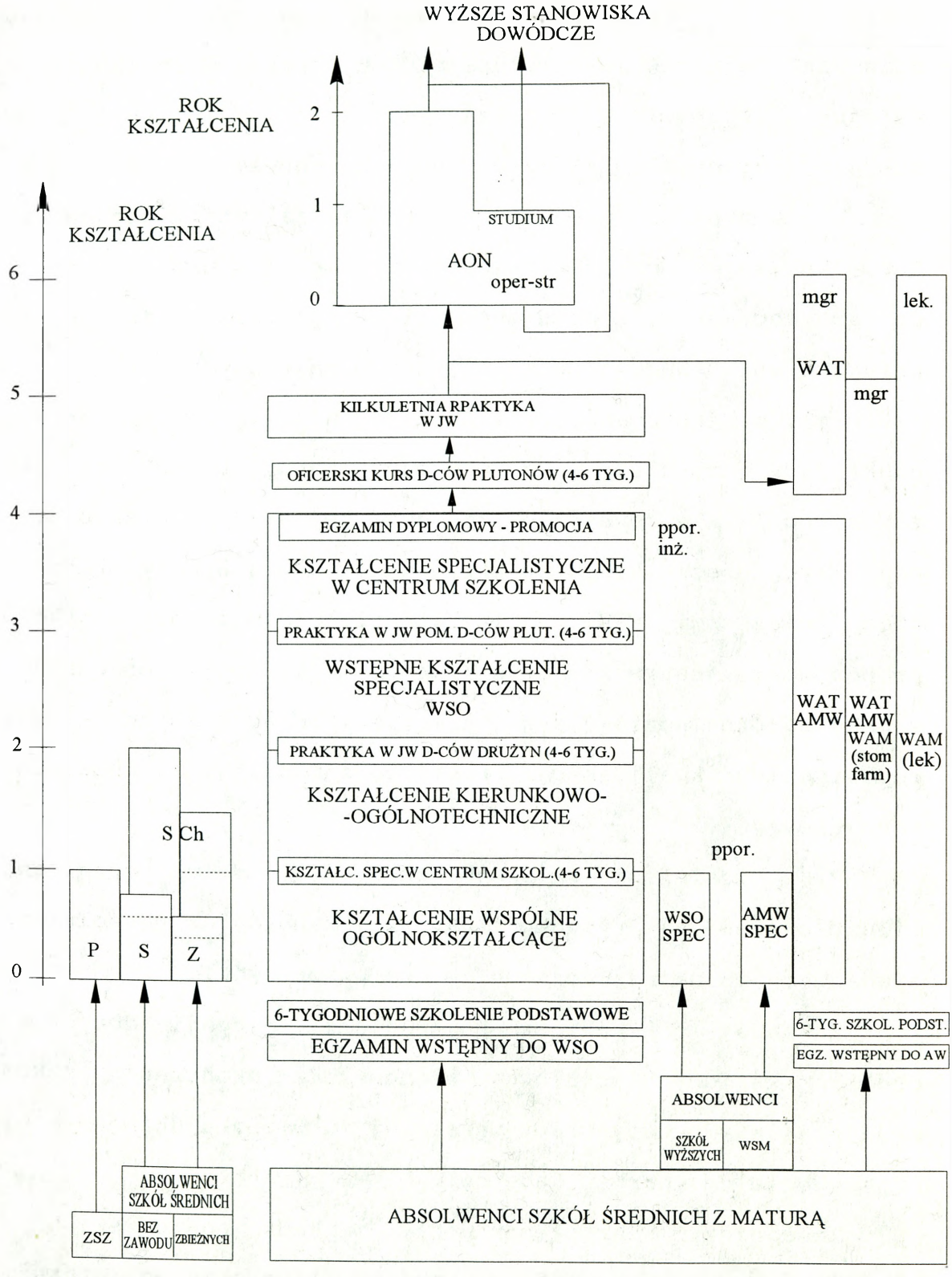

Rys.2.8. Wariantowy model kształcenia kandydatów na żołnirzy zawodowych (wg K. Żegnałka)

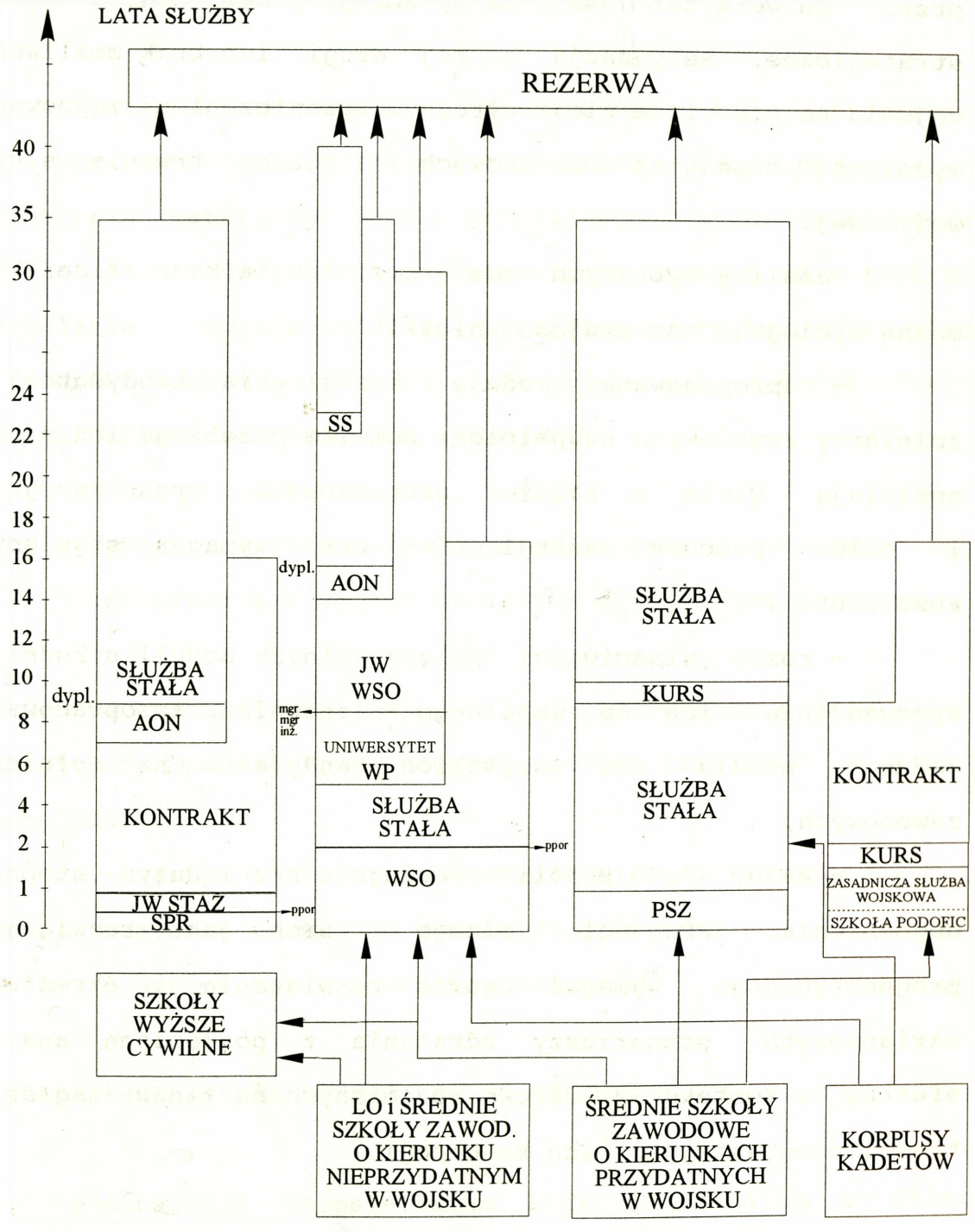

Rys.2.9. Wariantowy model kształcenia kandydatów na żołnierzy zawodowej służby (stałej i kontraktowej) oraz przebiegu ich służby

Dalszy rozwój po pierwszym okresie służby stałej wiedzie przez Uniwersytet WP, a później przez AON i studia strategiczne. Rezygnacja z tej drogi lub brak możliwości wejścia na nią wiąże się z wyraźnym ograniczeniem: zajmowania wyższych stanowisk służbowych i czasu trwania służby wojskowej.

Z analizy wybranych modeli kształcenia kadr oficerskich można wyciągnąć następujące wnioski:

- zaproponowane modele kształcenia kandydatów na żołnierzy zawodowych uzupełnione modelem przebiegu ich służby spełniają wiele z założeń programowych, organizacyjnych i celów procesu kształcenia oraz wymagań stawianych absolwentom.

- różne właściwości poszczególnych modeli utrudniają sprowadzenie ich do wspólnego mianownika i opracowania jednego modelu dla wszystkich kandydatów na żołnierzy zawodowych;

- każdy z modeli cechuje się dużym stopniem uogólnienia. Przyjęcie jednego z nich jako rozwiązania prognostycznego wymagać będzie rozwiązania i określenia wariantowych scenariuszy wdrażania z pogłębioną analizą efektów w kontekście szeroko rozumianych nakładów, zagadnień treści programowych i ich koncepcji.

2.2.System kształcenia i doskonalenia kadr oficerskich w wybranych armiach państw zachodnich

System kształcenia i doskonalenia kadr oficerskich w wybranych armiach państw zachodnich opracowany został na podstawie materiałów Sztabu Generalnego i w zasadzie dotyczy tylko sił lądowych wybranych armii, w których to mieści się szkolenie specjalistyczne dotyczące kształcenia kadr oficerskich różnego rodzaju służb wojskowych, a w tym również kształcenia oficerów wojsk łączności.

2.2.1.System kształcenia i doskonalenia zawodowego kadr oficerskich w Siłach Zbrojnych Stanów Zjednoczonych

System szkolenia i doskonalenia zawodowego kadr w Siłach Zbrojnych Stanów Zjednoczonych można rozróżnić w trzech aspektach:

- system kształcenia kandydatów na oficerów;
- system szkolenia kursowego oficerów;
- doskonalenie zawodowe ofiecerów.

System kształcenia kandydatów na oficerów

Podstawowym uzupełnieniem kadr oficerskich w Siłach Zbrojnych Stanów Zjednoczonych są **akademie wojskowe** sił zbrojnych:

- Akademia Wojsk Lądowych w WEST POINT;
- Akademia Sił Powietrznych w COLORADO SPRINGS;

- Akademia Sił Morskich w ANNAPOLIS.

Drugim źródłem pozyskiwania kadr oficerskich są dwie **uczelnie cywilne (prywatne) o randze collegu** mające uprawnienia do mianowania swych absolwentów - za zgodą Kongresu i wiedzą Dowództwa Sił Zbrojnych na pierwszy stopień oficerski, pozyskując w ten sposób około 30 - 40 % korpusu oficerskiego.

Trzecim źródłem pozyskiwania kadr oficerskich około 50 % jest realizacja kształcenia w studiach wojskowych przy **uczelniach cywilnych.**

Czwartym źródłem pozyskiwania kadr oficerskich są szkoły oficerskie kształcące na oficerów wyselekcjonowanych i wyróżniających się w służbie podoficerów zawodowych stanowiących około 10 % kształconych kadr.

Kształcenie kadr w akademiach wojskowych cieszy się ogromnym zainteresowaniem wśród młodzieży amerykańskiej. Do każdej ze wspomnianych akademii wojskowych rodzajów Sił Zbrojnych przyjmowanych jest około 1200 kandydatów na pierwszy rok nauki z około 120000 ubiegających się o przyjęcie. Każdy z kandydatów musi przedstawić rekomendacje swojego senatora lub kongresmena, a ponadto musi spełniać następujące wymagania:

- wiek 17 - 22 lata;
- być stanu wolnego;
- mieć dobry stan zdrowia i wysoką sprawność fizyczną;
- wykazywać cechy przywódcze oraz prezentować odpowiednie cechy charakteru i wartości moralne jakich wymagać się będzie od przyszłego oficera;

- zdać konkursowy egzamin z matematyki oraz z wiedzy ogólnej naukowego i logicznego rozumowania.

Szczególnie preferowani są kandydaci różnego rodzaju olimpiad naukowych, wybitni sportowcy oraz działacze różnego rodzaju organizacji, ujawniają którzy predyspozycje i umiejętności działania w zorganizowanej grupie, a także cechy przywódcze. Do nich kierowane są specjalne zaproszenia o przystąpienie do egzaminów

Akademie wojskowe dają wszechstronne wykształcenie cywilne i wojskowe przyszłym oficerom zawodowym. Program kształcenia realizowany jest w ciągu 4 lat studiów obejmuje około 80% tzw. przedmiotów "cywilnych". Każdy ze słuchaczy ma obowiązek uczestniczenia w 50 % zajęć nauczanych przedmiotów. Jest to rdzeń programowy. Pozostała cześć przedmiotów słuchacze wybierają indywidualnie stosownie do swoich zainteresowań. Z doświadczeń wynika, że około 80% słuchaczy wybiera nauki ścisłe, np:inżynierię systemów i matematykę.

W toku studiów szkolenie ogólnowojskowe obejmuje jedynie musztrę i podstawy dowodzenia. Zasadniczy blok tematyczny tego szkolenia odbywa się po zakończeniu każdego roku akademickiego na jednomiesięcznych obozach letnich oraz podczas praktyk (w jednostkach wojskowych), na które w czasie wakacji kierowani są kadeci 3 i 4 roku studiów.

Absolwenci po ukończeniu studiów uzyskują tytuł ukończenia wyższej uczelni - równoznaczny z tytułami nadawanymi przez wyższe uczelnie cywilne. Mianowani są na pierwszy stopień oficerski i stosownie do uzyskanych wyników w nauce i potrzeb Sił Zbrojnych powoływani do zawodowej

służby wojskowej lub przenoszeni do rezerwy.

Przy wszystkich uczelniach cywilnych istnieją studia wojskowe. Szkolenie w studiach wojskowych rozpoczyna się po pierwszym roku studiów i uczestniczą w nim wyłącznie ochotnicy. Słuchacze studium są stypendystami wojska, które ponosi wszelkie koszty związane z procesem kształcenia oraz wypłaca kieszonkowe około 100$. Z tej formy kształcenia korzysta około 10 - 15 % studentów.

Program studium wojskowego realizowany jest głównie w godzinach popo udniowych i obejmuje tygodniowo 5 - 6 godz. zajęć. Ponadto słuchacze w czasie wakacji uczestniczą w 6-cio tygodniowych obozach wojskowych przechodząc praktyczne przeszkolenie wojskowe. Po zakończeniu 3 roku studiów ze studentami, którzy uzyskali najlepsze wyniki w szkoleniu i jest na nich zapotrzebowanie w Siłach Zbrojnych - jako specjalistów określonej dziedziny podpisywany jest kontrakt na co najmniej 4 lata. Po zakończeniu studiów trwających 4 lata i zdaniu egzaminów oficerskich słuchacze studium wojskowego mianowani są na pierwszy stopień oficerski, a ci którzy podpisali kontrakt kierowani są na specjalistyczne przeszkolenie wojskowe, a następnie na pierwsze stanowisko służbowe; pozostali są oficerami rezerwy.

System szkolenia kursowego oficerów.

Wszyscy absolwenci: akademii wojskowych; uczelni cywilnych, którzy uczestniczyli w studium wojskowym oraz specjaliści na których jest zapotrzebowanie sił zbrojnych, kierowani są na **podstawowy kurs oficerski**, który w zależności

od ukończonej uczelni trwa od 10 do 24 tygodni. Np: dla absolwentów akademii wojskowej wojsk lądowych trwa 14 tygodni. Program tego kursu obejmuje:szkolenie ogniowe, podstawy dowodzenia i praktykę w tym zakresie niezbędną do objęcia pierwszego stanowiska służbowego jako oficera ogólnowojskowego.

Kolejnym etapem szkolenia oficera wojsk lądowych jest uczestnictwo w 16-tygodniowym - tzw. **podstawowym (bazowym)** kursie oficerów wojsk lądowych. Celem powyższego kursu jest praktyczna weryfikacja umiejętności dowódczych oraz uzyskanie kwalifikacji do zajęcia stanowiska dowódcy plutonu (z-cy d-cy komp.). Absolwenci tego kursu są mianowani do stopnia porucznika i kierowani do jednostek liniowych.

Prowadzonych jest również szereg kursów specjalistycznych, których czas trwania wynosi od 3 do 14 miesięcy, a po ich ukończeniu oficerowie kierowani są na stanowiska zgodne z ukończonym kursem.

W 4-5 roku służby kierowani są na tzw. **zaawansowany kurs oficerski** trwający 20 tygodni. Jego celem jest nauczenie oficerów, jak myśleć na polu walki, ukierunkowanie na współdziałanie wszystkich środków technicznych walki na poziomie taktycznym. Kurs ten przygotowuje swych absolwentów do dowodzenia kompanią lub zajmowania stanowisk sztabowych na szczeblu batalionu i brygady. Zaawansowane kursy oficerskie prowadzone są w różnych specjalnościach wojskowych, np: piechoty, wojsk pancernych, artylerii pancernej, wojsk łączności, artylerii polowej itp.

Program kursu ułożony jest w 5 blokach tematycznych.

1-4 tydzień kursu - zasady dowodzenia, zarządzanie, historia, łączność, rozpoznanie (topografia), rozwijanie cech przywbdczych,

5-12 tydzień kursu - taktyka szczebla kompanii

13-17 tydzień kursu - taktyka szczebla batalionu

18-19 tydzień kursu - taktyka szczebla brygady

20 tydzień kursu - ćwiczenia praktyczne w polu oficera batalionu i brygady.

Ostatnich 6 tygodni trwania kursu przeznacza się na doskonalenie swych profesjonalnych umiejętności w określonej specjalności wojskowej i przygotowanie do zajęcia konkretnego stanowiska. Końcowym etapem szkolenia kursowego oficerów, na który są kierowani w 8-9 roku służby jest uczestnictwo w 9 tygodniowym kursie, prowadzonym w szkole sztabu sił zbrojnych i służb pomocniczych. Rozpoczęcie tego kursu poprzedza 140-godz. szkolenie korespondencyjne, które kończy się wszechstronnym egzaminem wstępnym.

Program kursu obejmuje:

- zasady pracy sztabu;
- zasady szkolenia wojsk, a w tym: opracowanie wykazu zasadniczych zadań szkoleniowych, przygotowanie najważniejszych zadań szkoleniowych, przygotowanie krótkoterminowego i długoterminowego planu szkolenia, wykorzystanie standardowych systemów szkolenia;
- zarządzanie zasobami (środkami) a w tym: korelacja szkolenia w batalionach, stan jednostek, budżet roczny, potrzeby personalne - oficerowie, żołnierze, cywile, razem, rozliczenie budżetu jednostki;

- zadania mobilizacyjne, a w tym: analiza planu przedmobilizacyjnego, korekta planu mobilizacyjnego, przeprowadzenie mobilizacji, opracowanie planu poprawy gotowości bojowej wojsk;

- przygotowanie do działań bojowych: ocena potrzeb personalnych, logistycznych, operacyjnych, opracowanie planu operacyjnego działania z uwzględnieniem wywiadowczego przygotowania pola walki, a także udział w seminariach dowódczych;

- rozwinięcie wojsk, a w tym: plan ćwiczenia sprawdzającego gotowość bojową wojsk oraz gotowość sprzętu, a także planu transportu wojsk;

- ćwiczenia sztabowe w ramach konfliktu o niskim natężeniu.

Kurs ten poprzedza rozpoczęcie studiów w akademiach dowódczo-sztabowych rodzajów sił zbrojnych, na których są kierowani oficerowie w 7-15 roku służby.

Doskonalenie zawodowe oficerów w systemie szkolnictwa wojskowego Stanów Zjednoczonych realizowane jest w pierwszym etapie drogi rozwojowej w Wojskach Lądowych w Akademii Dowódczo-Sztabowej Wojsk Lądowych (Army Commond and General Staff College) w Fort Leavenworth.

Studia w tej uczelni trwają 10 miesięcy (40 tygodni) i są na nie kierowani oficerowie z poszczególnych rodzajów sił zbrojnych w 7-15 roku ich służby zawodowej - najczęściej w stopniach major-podpułkownik, w wieku poniżej 41 lat. Ich celem jest przygotowanie wyselekcjonowanej grupy oficerów do zajmowania stanowisk dowódczych od szczebla batalionu do

brygady (równorzędne), a także do pracy w sztabach szczebla taktycznego i operacyjnego. Program studiów m.in. obejmuje: operacje bojowe, działania poszczególnych rodzajów wojsk, ewolucję nowoczesnej wojny, zasady dowodzenia na wyższych szczeblach, umiejętność formułowania myśli, sztukę prowadzenia operacji wojennych, zarządzanie, prowadzenie działań partyzanckich i przeciw partyzanckich, prawo wojskowe, zasady współdziańania na współczesnym polu walki.

Drugi etap (stopień) doskonalenia zawodowego oficerów stanowią studia w jednej z akademii wojennych, tj:

- Akademii Wojennej Wojsk Lądowych;
- Akademii Wojennej Sił Powietrznych;
- Akademii Wojennej Sił Morskich.

Studia w tych uczelniach trwają również 10 miesięcy i są na nie kierowani absolwenci studiów dowódczo-sztabowych w 16-23 roku służby przewidziani do objęcia stanowisk dowódców wyższych związków taktycznych i operacyjnych oraz oficerowie przewidziani na stanowiska kierownicze w wyższych sztabach wojskowych. Na studia do akademii wojennych kierowana jest wyselekcjonowana kadra oficerska w stopniach podpułkownika - pułkownika. Nie wszyscy oficerowie - absolwenci akademii wojennych - zostają generałami, ale każdy z generałów armii amerykańskiej jest absolwentem jednej z akademii wojennych.

W Siłach Zbrojnych Stanów Zjednoczonych najwyższy poziom edukacji zapewniają studia w jednej z uczelni: Narodowego Uniwersytetu Obrony.

Uniwersytet jest bezpośrednio podporządkowany Komitetowi Szefów Sztabów, a jego rektorem (prezydentem) jest zawsze trzygwiazdkowy generał. Akademie i instytuty wchodzące w skład uniwersytetu realizują swoje zadania samodzielnie, lecz łączy je ścisła więź zawodowa, która znajduje swój wyraz w dzieleniu się doświadczeniem akademickim oraz możliwościami badawczymi wszystkich uczelni uniwersytetu. I tak np.: **Narodowa Akademia Wojenna** jednorazowo kształci 120 słuchaczy, z czego 3/4 to oficerowie a 40 (1/4) to cywile, głównie pracownicy Departamentu Stanu, Sprawiedliwości, Handlu, Budżetu, Biura Analiz Kongresu. Wśród oficerów w równych proporcjach są uwzględniani przedstawiciele poszczególnych rodzajów sił zbrojnych, tak by w procesie nauczania mogli wzajemnie dokładnie poznać swoją specyfikę, co sprzyja zrozumieniu i współdziałaniu w ramach operacji na współczesnym polu walki. średnia wieku studenta ok.42 lat i ok. 20 lat służby. Każdy ze słuchaczy musi mieć perspektywę 10 lat. Wśród kadry oficerskiej panuje przekonanie, że łatwiej zostać pułkownikiem niż dostać się na tę uczelnię. Program studiów m.in. obejmuje: wstęp do historii i teorii strategii, historię dyplomacji i użycia siły wojskowej, politykę bezpieczeństwa, podejmowanie decyzji w sferze bezpieczeństwa zgodnie z konstytucją, ustawami, i ograniczeniami prezydenta, a także przegląd spraw międzynarodowych w poszczególnych regionach świata, np. interesy USA wobec Polski, strategię wojskową i szereg ćwiczeń strategicznych od użycia sił powietrznych, aż do konfliktu jądrowego. Słuchacze odbywają także podróże studyjno-sztabowe do różnych

regionów świata (ok.40 krajów), stosownie do zapotrzebowania i specjalizacji poszczególnych uczestników.

TABELA 20

SYSTEM

KSZTAŁCENIA I DOSKONALENIA ZAWODOWEGO OFICERÓW WOJSK LĄDOWYCH SIŁ ZBROJNYCH STANÓW ZJEDNOCZONYCH

DOSKONALENIE ZAWODOWE	3	Narodowy Uniwersytet Obronny		10 - 12 miesięcy	16- 23 ppłk--płk	Stanowiska kierownicze w armii, stanowiska kierownicze wyższych sztabach wojskowych
		Narodowa Akademia Wojenna	Akademia Przemysłowa Sił Zbrojnych			
		Akademia Wojenna Wojsk Lądowych				
	2	Akademia Dowódczo-Sztabowa Wojsk Lądowych		10 miesięcy	7-15 mjr--ppłk	batalion-pułk, brygada
	1	Szkoły Aplikacyjne Wojsk Lądowych		3 - 6 miesięcy	2-8 por-kpt	kompania
PODSTAWOWY	0	Akademia Wojsk Lądowych		4 lata	ppor.	pierwsze stanowisko służbowe dowódca plutonu -równorzędne
		Uczelnie cywilne				
		College	Studia Wojskowe			
Poz. wykształcenia		Uczelnie		czas trwania	lata służby stopień	Zajmowane stanowisko po przejściu odpowiedniego etepu kształcenia

2.2.2. System kształcenia i doskonalenia zawodowego kadr oficerskich w Siłach Zbrojnych Niemiec

System kształcenia i doskonalenia zawodowego w Siłach Zbrojnych Niemiec jest dostosowany do struktur kadry, którą tworzą:

- oficerowie zawodowi;
- oficerowie - specjaliści (najlepsi podoficerowie po 7 latach służby i ukończeniu 2,5-rocznego kursu mianowani do stopnia porucznika - odpowiednik korpusu chorążych w WP);
- oficerowie służby okresowej (pozostają oni w służbie od 3 do 15 lat na zasadach służby kontraktowej przedłużanej kolejno co kilka lat);
- podoficerowie zawodowi;
- podoficerowie służby okresowej (pełnią służbę od 2 do 15 lat).

Wśród żołnierzy pełniących służbę w Bundeswehrze 17 % stanowią żołnierze zawodowi, 43 % żołnierze służby okresowej i 40 % żołnierzy służby zasadniczej.

Przygotowanie i szkolenie kandydatów na oficerów wojsk lądowych rozpoczyna się szkoleniem obowiązkowym razem z żołnierzami zasadniczej służby wojskowej w jednej z jednostek szkoleniowych. Szkolenie podstawowe trwa 6 miesięcy i obejmuje okres szkolenia ogólnowojskowego, które muszą przejść wszyscy kandydaci na oficerów, niezależnie od rodzaju specjalności wojskowej i okres szkolenia specjalistycznego, w którym główny akcent jest położony na zapoznanie się z danym rodzajem broni - specjalnością wojskową.

Następne 3 miesiące poświęcone są na tzw. szkolenie praktyczne, w ramach którego kandydaci na oficerów uzyskują również obowiązkowe prawo jazdy.

Pierwszy rok szkolenia kandydatów na oficerów wojsk lądowych kończy 3-miesięczny kurs podchorążych. Kursy te prowadzone są w ośrodku szkolenia, a w trakcie ich trwania kandydat na oficera uczy się dowodzić drużyną lub sekcją swego rodzaju broni.

Kolejny rok szkolenia rozpoczyna 3-miesięczna praktyka liniowa na stanowisku dowódcy drużyny podczas szkolenia podstawowego lub specjalistycznego w swoim rodzaju broni. W trakcie tej praktyki kandydat na oficera powinien również udokumentować swe możliwości fizyczne i sportowe wymagane od żołnierza.

Wszyscy kandydaci na oficerów po zakończeniu praktyki na stanowisku dowódcy drużyny kierowani są na szkolenie komandosów oraz praktykę podstawową. Po zakończeniu tej praktyki - na przełomie 2 i 3 roku szkolenia - kandydaci na oficerów kierowani są do jednego z ośrodków szkolenia wojsk lądowych w Hanowerze lub Monachium na trwający 5 miesięcy kurs oficerski, który kończy się egzaminem na oficera. Wśród nauczanego materiału znajdują się podstawy dowodzenia w warunkach bojowych i problemy wychowawcze. Ukończenie tego kursu kończy zasadniczy proces szkolenia kandydatów na oficerów wojsk lądowych.

Dalszy przebieg służby oficera uzależniony jest od posiadanego wykształcenia cywilnego i deklarowanej formy (rodzaju) służby. Ci, którzy zdeklarowali się pełnić służbę

w charakterze oficerów zawodowych lub oficerów służby, okresowej i posiadają świadectwo dojrzałości średniej szkoły ogólnokształcącej lub zawodowej kierowani są na studia wyższe w jednym z uniwersytetów Bundeswehry. Studia w tych uczelniach, w zależności do ich profilu - kierunku studiów - - trwają od 3 do 4 lat.

W zależności od przyjętej przez oficera specjalności wojskowej rozpoczęcie studiów poprzedza kurs dowódców plutonów i służba w jednostce wojskowej na tym stanowisku, bądź służba w jednostce wojskowej w pionie zaopatrzenia (logistyki). Dla większości oficerbw studia rozpoczynają się w 40 miesiącu służby, natomiast ci, którzy odbywali służbę w pionie logistyki studiują już po 27 miesiącach służby, gdyż dopiero po ukończeniu studiów odbywają kurs dowódców plutonów.

Dla kandydatów na oficerów, zobowiązanych do 4-letniej względnie 3-8 letniej służby okresowej nie przewiduje się w toku służby ukończenia studiów wyższych. Po ukończeniu kursu podchorążych wyznaczani są oni na stanowiska dowódców drużyn w jednostkach. Ich dalsze szkolenie odbywa się w zależności od okresu zobowiązania do służby, w szkole oficerskiej i w ośrodkach szkolenia.

System kształcenia i doskonalenia oficerów Bundeswehry jest wielostopniowy i obejmuje następujące stopnie:

Pierwszy etap stopień "A" obejmuje szkolenie specjalistyczne na poziomie dowódcy plutonu oraz służbę w jednostce i dotyczy kandydatów na oficerów służby zawodowej i okresowej.

TABELA 21

KSZTAŁCENIE KADR W WOJSKACH LĄDOWYCH

<table>
<tr><td rowspan="3">Lata</td><td colspan="2">Tok szkolenia obejmujący studia</td><td colspan="2">Tok szkolenia bez studiów</td></tr>
<tr><td colspan="2">kandydaci na oficerów zawodowych i służby okresowej</td><td colspan="2">kandydaci na oficerów służby okresowej</td></tr>
<tr><td>studia po 39 miesiącach</td><td>studia po 27 miesiącach</td><td>służba 5–15 lat</td><td>służba 3–4 lata</td></tr>
<tr><td rowspan="2">7</td><td>służba w jednostce</td><td rowspan="3">służba w jednostce</td><td rowspan="4"></td><td rowspan="5">służba w jednostce</td></tr>
<tr><td>kurs doskonalący dla oficerów rodzajów wojsk – ośrodek szkolenia</td></tr>
<tr><td>6</td><td rowspan="3">studia wyższe – wyższe studia zawodowe</td><td>kurs dowódców plutonów – ośrodek szkolenia</td></tr>
<tr><td>5</td><td rowspan="3">studia wyższe – wyższe studia zawodowe</td><td rowspan="3">służba w jednostce</td></tr>
<tr><td>4</td><td rowspan="2">służba w jednostce w roli dowódcy plutonu</td></tr>
<tr><td rowspan="2">3</td><td rowspan="2">służba w jednostce</td></tr>
<tr><td>kurs dowódców plutonów – ośrodek szkolenia</td><td>służba w jednostce w pionie zaopatrzenia (3)</td><td>kurs dowódców plutonów rodzajów wojsk</td></tr>
<tr><td rowspan="3">2</td><td colspan="3">kurs oficerski – Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych (4,5)</td></tr>
<tr><td colspan="2">praktyki (szkolenie komandosów) w jednostce, służba w jednostce lub ośrodku szkolenia w roli dowódcy drużyny (4,5)</td><td>szkolenie komandosów – służba w jednostce w roli dowódcy drużyny</td><td>kurs dowódców plutonów – ośrodek szkolenia
kurs oficerów rezerwy</td></tr>
<tr><td colspan="3">praktyka w roli dowódcy drużyny w jednostce (3)</td><td>służba w jednostce w roli dowódcy drużyny</td></tr>
<tr><td rowspan="4">1</td><td colspan="4">kurs podchorążych – ośrodek szkolenia (3)</td></tr>
<tr><td colspan="4">szkolenie praktyczne (prawo jazdy) w jednostce (3)</td></tr>
<tr><td colspan="4">specjalistyczne szkolenie podstawowe w jednostce (3)</td></tr>
<tr><td colspan="4">ogólnowojskowe szkolenie podstawowe w jednostce (3)</td></tr>
</table>

Kolejnym etapem kształcenia - stopień "B" - rozpoczyna się studiami akademickimi. Wszyscy oficerowie po około 39 miesiącach służby są kierowani na studia w jednym z dwóch uniwersytetów Bundeswhry w Monachium lub Hamburgu, na których są wyłącznie cywilne kierunki studiów. Kierunek studiów oficera w zasadzie ustala jednostka wojskowa.
Dowódca jednostki może uwzględnić prośbę oficera, musi jednak kierować się potrzebami sił zbrojnych.

TABELA 22

KIERUNKI STUDIÓW W UNIWERSTETECH BUNDESWEHRY

Kierunki uniwersyteckie (naukowe)	Uniwersytet w	
	Hamburgu	Monachium
Budownictwo		*
Elektrotechnika	*	*
Intormatyka		*
Technika lotnicza i kosmiczna		*
Budowa maszyn	*	*
Pedagogika	*	*
Geodezja		*
Organizacja i zarządzanie		*
Ekonomika przedsiębiorstw	*	
Ekonomika	*	
Inżynieria gospodarcza	*	
Historia	*	
Nauki polityczne	*	
Pedagogika sportowa (od 1991 r.)		*
Kierunki zawodowe (ukierunkowanie praktyczne)		
Ekonomika przedsiębiorstw		*
Elektrotechnika		*
Budowa maszyn		*

Studia trwają trzy lata i cztery miesiące, ale mogą być przedłużone do czterech lat. Oficerowie w czasie studiów

otrzymują normalne uposażenie. Sprawność nauczania wynosi prawie 65%. Szkolenie wojskowe ogranicza się do zajęć popołudniowych raz w miesiącu.

Absolwenci uczelni uzyskują dyplom inżyniera dyplomowanego I stopnia - równoważny z dyplomem cywilnym i kierowani są do jednostek na stanowisko dowódcy pododdzialu (kompanii, baterii), oficerów sztabu batalionu lub brygady.

Oficerowie zawodowi w 11 roku służby rozpoczynają kolejny cykl szkolenia doskonalącego - stopień "C", który obejmuje kolejno:

- kurs podstawowy;
- kursy specjslistyczne (profilujące) służby sztabowej i sztabu generalnego (oficerów dyplomowanych);
- kursy funkcyjne i specjalne (szkolenie doskonalące dla wyższych oficerów).

W pierwszym etapie stopnia "C" wszyscy oficerowie zawodowi danego rocznika muszą ukończyć tzw.**kurs podstawowy.** Trwa on trzy i pół miesiąca i ma na celu przekazanie podstawowej wiedzy poterzebnej oficerowi sztabu. Umożliwia ponadto sprawdzenie umiejętności oficera i określenie jego przydatności do pracy sztabowej lub dowódczej. Na tym kursie dokonuje się selekcji kandydatów na studia w Akademii Dowodzenia.

Wszyscy oficerowie, którzy pomyślnie ukończyli kurs podstawowy, kierowani są na kurs służby sztabów lub kurs oficerów sztabu genarnego (oficerów dyplomowanych).

Kurs służby sztabów, w którym uczestniczy większość absolwentów kursu podstawowego, trwa osiem tygodni.

Prowadzony jest w grupach specjalistycznych w zależności od rodzaju wojsk. szkolenie obejmuje: ogólne zasady dowodzenia i kierowania ludźmi, planowanie, przedmioty społeczno-polityczne, wywiad wojskowy i zasady tajemnicy wojskowej, zasady działania rodzajów sił zbrojnych, organizacji planowanie szkolenia, logistykg, łączność i informatykę.

Celem kursu jest uzmysłowienie uczestnikom, na czym polega rola oficera sztabu w procesie decyzyjnym. Po trzytygodniowym szkoleniu uzupełnionym tematami dot. polityki bezpieczeństwa absolwenci są kierowani do pracy w sztabach brygad i dywizji.

Tylko 10 -15% absolwentów kursu podstawowego odbywa dwuletnie studia w Akademii Dowodzenia Bundeswehry. Celem tych studibw jest przygotowanie oficerów do samodzielnego wykonywania zadań w czaie pokoju i wojny na różnych szczeblach dowodzenia.

Oficerowie mają nauczyć się myślenia operacyjnego, wykorzystania technik symulacyjnych, operatywnego działania w różnych sytuacjach oraz poznać warsztat pracy oficera dowódcy. Tematykę studiów można podzielić na cztery ogólne bloki tematyczne:

- polityka bezpieczeństwa a siły zbrojne, strategia i koncepcja użycia sił zbrojnych;
- dowodzenie i planowanie operacyjne;
- planowanie i prowadzenie szkolenia;
- funkcjonowanie sił zbrojnych w czasie pokoju.

W procesie kształcenia teoretycznego przeważają seminaria oraz samodzielne rozwiązywanie problemów.

TABELA 24

STRUKTURA SYSTEMU KSZTAŁCENIA OFICERÓW SIŁ LĄDOWYCH NIEMIEC [28]

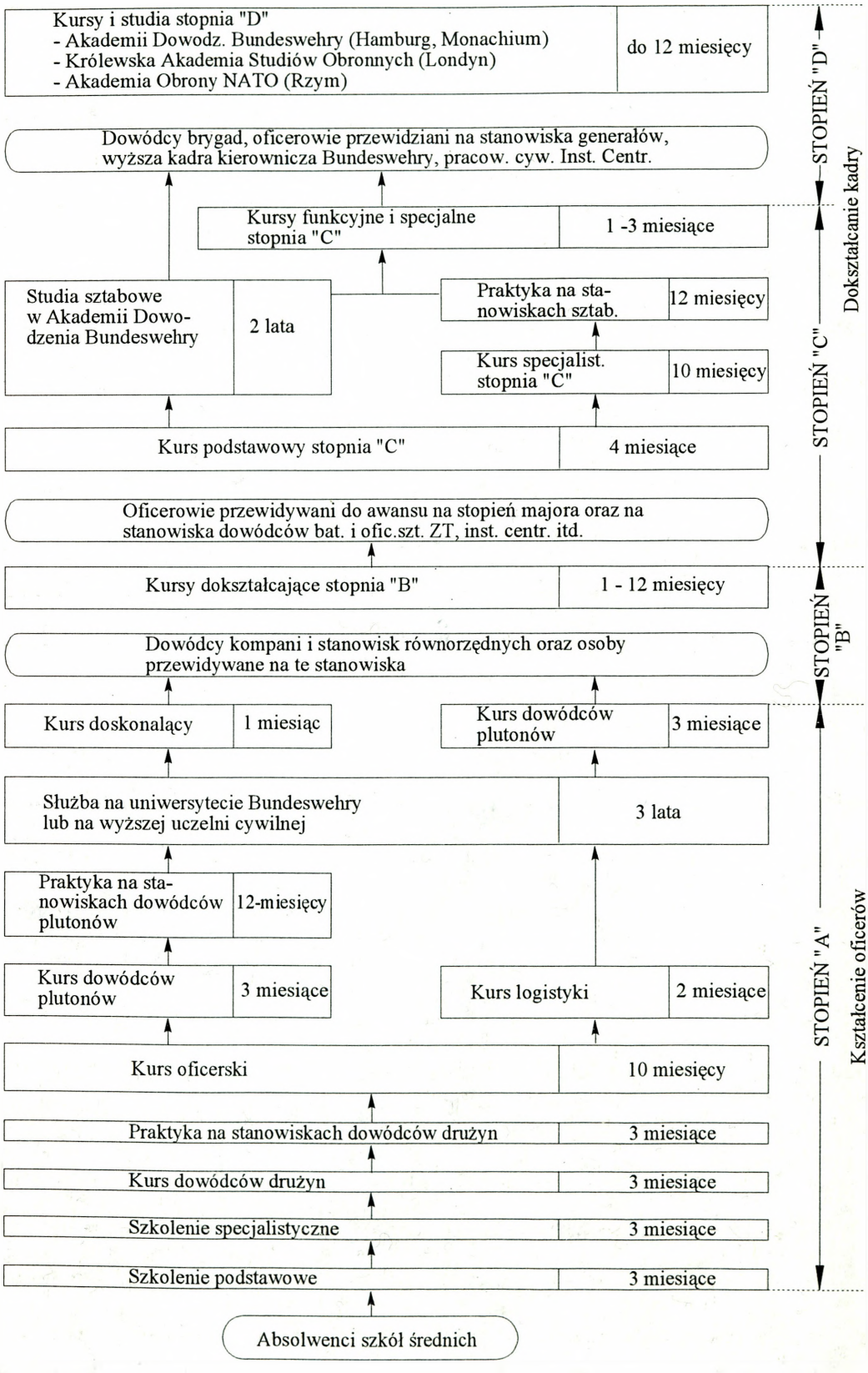

2.2.3.System kształcenia i doskonalenia zawodowego kadry w siłach zbrojnych Wielkiej Brytanii

W Siłach Zbrojnych Wielkiej Brytanii istnieje dobrze rozwinięty system szkolnictwa wojskowego, oparty na sieci wyższych, średnich i podstawowych szkół specjalistycznych oraz ośrodków szkolenia, zapewniających przeszkolenie żołnierzy, kształcenie kadry podoficerskiej i oficerskiej wszyskich rodzajów się zbrojnych. Brytyjski system szkolenia wojskowego obejmuje: 7 wyższych uczelni wojskowych, 6 szkół oficerskich, 40 specjalistycznych szkół rodzajów wojsk i służb oraz 32 ośrodki szkolenia.

W Siłach Zbrojnych Wielkiej Brytanii system kształcenia kandydatów na oficerbw zdecydowanie odbiega od rozwiązań w tym zakresie stosowanych w innych państwach.

Kandydatem na oficera może być mężczyzna lub kobieta w wieku powyżej 18 lat, absolwent(ka) szkoły średniej, która upoważnia do podjęcia studiów wyższych. Kandydaci zgłaszają się do biur rekrutacyjnych, które po dokonaniu wstępnej oceny przydatności do służby wojskowej, kierują potencjalnych kandydatów (ochotników) na oficerów do tzw. ośrodków selekcyjnych. W tych ośrodkach przechodzą oni pewien zbiór testów, które pozwalają m.in. na określenie zdolności przywódczych kandydata, umiejętności pracy i zachowań w grupie, sprawności fizycznej i zdrowotnej, poziomu inteligencji i predyspozycji do zawodowej służby wojskowej w stopniu oficerskim. Ci kandydaci, którzy z wynikiem

pozytywnym przejdą te testy kierowani są na 3-letnie studia wyższe w uczelniach cywilnych na zasadzie stypendystów wojskowych. Wysokość stypendium jest na tyle konkurencyjna w stosunku do innych studentów, że ta forma studiów cieszy się dużym zainteresowaniem młodzieży.

Wojsko jest zainteresowane całym spektrum kierunków studiów uniwersyteckich i politechnicznych i nie stawia w tym zakresie kandydatom żadnych wymagań i ograniczeń. Z dotychczasowej praktyki wynika, że ponad 50% wybiera nauki ścisłe jako główny profil studiów.

W czasie studiów stypendysta wojskowy ma obowiązek 2 razy w tygodniu uczestniczyć w zajęciach o charakterze wojskowym. Działać w funkcjonujących przy uczelniach stowarzyszeniach wojskowych, a w czasie wakacji uczestniczyć w obozie wojskowym, który m.in. obejmuje obserwację życia wojskowego w pułku. Profil obozu wojskowego jest podyktowany wybranym przez kandydata rodzajem wojsk, w którym w przyszłości chce służyć. Tak więc kandydaci do służby w wojskach lądowych kierowani są do jednostek ogólnowojskowych, a lotnictwa do pułków lotniczych, a marynarka swych przyszłych oficerów zabiera na okręty. Taka praktyka pozwala od chwili podjęcia decyzji o zostaniu oficerem rozwijać swe zainteresowania i zamiłowania do danego rodzaju wojsk.

Bezpośrednio po ukończeniu studiów wyższych absolwenci - stypendyści wojska - są kierowani do ośrodka selekcyjnego na trwający ok. 6 miesięcy kurs oficerski, który kończy się egzaminem i mianowaniem na pierwszy stopień oficerski. Na ten

kurs mogą zostać przyjęci rbwnież i ci absolwenci uczelni wyższej, którzy nie byli stypendystami wojska i w czasie studiów nie przechodzili żadnego przeszkolenia wojskowego. Program kursu jest taki sam dla obu rodzajów absolwentów uczelni cywilnych, a jedyna różnica między nimi jest ta, że jedni odbyli studia bezpłatnie otrzymując jeszcze pensję od wojska, a drudzy cały ciężar finansowania studiów pokryli osobiście.

W Siłach Zbrojnych Wielkiej Brytanii można zostać oficerem również bez ukończenia studiów wyższych. Decyzje o tym podejmuje sam kandydat. W przypadku, gdy decyduje się zostać oficerem bez studiów wyższych, po pomyślnych testach w ośrodku selekcyjnym pozostaje w nim na rocznym kursie, a następnie przechodzi 6-miesięczny kurs oficerski. Po jego ukończeniu dalszy przebieg szkolenia jest taki sam jak dla absolwentów studiów wyższych, jednak nie osiągnie on wyższych stanowisk i stopni wojskowych, a w 8 - 10 roku służby zostanie zwolniony z zawodowej służby wojskowej.

Po zakończeniu kursu i otrzymaniu nominacji na pierwszy stopień oficerski młodzi podporucznicy kierowani są na roczny staż (praktykę) do jednostek wojskowych zgodnie z obranym rodzajem sił zbrojnych. W czasie tej praktyki zapoznaje się z codzienną pracą jednostki i bierze w niej czynny udział. Jest to również okres na rozwijanie osobistych zainteresowań, które są decydujące co do wyboru specjalności wojskowej. Podczas całej praktyki młodym oficerem opiekuje się doświadczony podoficer zawodowy, który służy mu przykładem, pomaga i uczy wykonywania podstawowych funkcji dowódczych,

inspiruje do rozwijania zainteresowań i pomaga w ich realizacji.

Bezpośrednio po zakończeniu praktyki oficerowie są kierowani do ośrodków szkolenia na kursy specjalistyczne. Czas trwania tych kursów jest zróżnicowany w zależności od rodzaju wojsk i obranej specjalności wojskowej. W wojskach lądowych trwają ok. 1 roku i przygotowują np. sapera, łącznościowca, pancerniaka, artylerzystę.

Doskonalenie zawodowe oficerów w Siłach Zbrojnych Wielkiej Brytanii jest dwuetapowe. **Pierwszy etap** stanowi ukończenie kursu w jednej z akademii funkcjonujących w każdym rodzaju sił zbrojnych. Akademie te szkolą oficerów w dwóch zasadniczych kierunkach: dowódczo-technicznym i naukowo-technicznym. Studia na fakultecie dowódczo-technicznym przygotowują oficerów do pracy w sztabach służb technicznych, a studia na fakultecie naukowo-technicznym - do pracy w ośrodkach naukowo - badawczych i zakładach doświadczalnych, przede wszystkim przemysłu zbrojeniowego.

Rolę takiej akademii w siłach lądowych pełni Akademia Sztabowa Sił Lądowych (The Army Staff College), która kształci oficerów posiadających kilkuletnią praktykę w jednostkach w stopniach kapitan-major (31-33 lata).

Kadra oficerska podnosi swoje kwalifikacje również w Królewskiej Akademii Technicznej (The Royal Military of Science) w Ahrivenham. Szkolenie w tej akademii trwa od 2 do 11 miesięcy i uczestniczą w nim oficerowie:

- inżynierowie - naukowcy po studiach technicznych (kurs trwa 9,5 miesiąca i uczestniczy w nim ok.30 osób);

- z praktyką naukowo-techniczną (kurs trwa 11 miesięcy i uczestniczy w nim ok. 40 osbb);

- z innych specjalności sił lądowych (kurs trwa 2 miesiące).

Drugi etap doskonalenia zawodowego oficerów, umożliwia zdobycie najwyższych kwalifikacji. Są to studia w Akademii Sił Zbrojnych, w której oficerowie kształcą się na:

- **Kursie Obrony Sił Zbrojnych.** Na kurs ten kierowani są wytypowani oficerowie wszystkich rodzajów sił zbrojnych w stopniu majora-podpułkownika; kurs trwa 3 miesiące.

- **Wyższym Kursie Dowódczo-Sztabowym.** Uczestniczą w nim oficerowie wszystkich rodzajów sił zbrojnych w stopniu pułkownika (podpułkownika), którzy są przewidziani do pracy w Ministerstwie, w sztabach rodzajów sił zbrojnych, w dowództwach i sztabach NATO (kurs trwa rok) oraz w Królewskiej Akademii Studiów Obronnych.

Kształci ona oficerów wyższych dowództw wojskowych (pułkownik-brygadier), funkcjonariuszy aparatu partstwowego oraz służby dyplomatyczne. Studia w tej uczelni trwają rok.

TABELA 25

SYSTEM KSZTAŁCENIA I DOSKONALENIA OFICERÓW SIŁ ZBROJNYCH WIELKIEJ BRYTANII

DOSKONALENIE ZAWODOWE		Królewska Akademia Studiów Obronnych		1 rok	płk bryg.	funkcjonariusze aparatu państwowego, służby dyplomatyczne
	2	Akademia Obrony Sił Zbrojnych	Kurs obrony	1 rok	płk-ppłk	MO, sztaby RSZ, d-ctwa i sztaby Nato
			Kurs Obrony Sił Zbrojnych	3 miesiące	mjr-ppłk	
	1	Akademia Sztabu Sił Lądowych		9,5 miesiąca	kpt-mjr	
		dowódczo-techniczna	naukowo-techniczna			
PODSTAWOWY	0	Kursy specjalistyczne np. łączność		12 miesięcy	por.	pierwsze stanowisko sł. zg. z wykształceniem
		Staż (praktyka) w Jednostce Wojskowej		1 rok	ppor.	dowódca plutonu
		Ośrodki Selekcyjne, kurs oficerski		6 miesięcy	ppor.	
		Wyższe studia Cywilne w Uniwersytetach lub Politechnikach		3 lata		
		Ośrodki Selekcyjne		kilka tyg.		
Poz. wykształcenia		Uczelnie		czas trwania	stopień uzyskany	Przewidziane stanowisko

2.2.4. System kształcenia i doskonalenia zawodowego kadr oficerskich w Siłach Zbrojnych Francji

Struktura osobowa Sił Zbrojnych Francji jest następująca:

- żołnierze zawodowi (oficerowie i podoficerowie);
- żołnierze kontraktowi (oficerowie, podoficerowie oraz szeregowcy);
- żołnierze zasadniczej służby wojskowej (czas odbywania służby - 12 miesięcy);
- pracownicy cywilni (urzędnicy państwowi, pracownicy kontraktowi).

System kształcenia i doskonalenia zawodowego kadr w armii francuskiej zapewnia właściwe, pod względem ogólnym i specjalistycznym, przygotowanie kandydatów na żołnierzy zawodowych oraz ustawiczne kształcenie kadr wojskowych w toku całej ich służby. Stwarza on sprzyjające warunki do naturalnej selekcji zgodnie ze ściśle określonymi wymogami kwalifikacyjnymi, a tym samym pozwala na prowadzenie racjonalnej polityki kadrowej.

Kształcenie kandydatów na oficerów można podzielić na dwa etapy:

- kształcenie podstawowe;
- doskonalenie zawodowe oficerów.

Kształcenie podstawowe, którego celem jest wykształcenie kandydatów na oficera, tzn. wyposażenie go w zasób wiedzy ogólnej, wojskowej i naukowo-technicznej oraz danie mu metodologicznych podstaw do samokształcenia w toku dalszej

służby, jak również przygotowanie specjalistyczne do działalności na pierwszym stanowisku służbowym.

Realizowane jest w szkołach oficerskich sił lądowych, powietrznych i morskich, a także w ośrodkach szkolenia specjalistycznego rodzajów wojsk i służb - tzw. szkołach aplikacyjnych.

Kształcenie podstawowe może być poprzedzone tzw. kształceniem przygotowawczym. Zalicza się do niego licea wojskowe, których podstawowym zadaniem jest przygotowanie kandydatów do szkół oficerskich. Licea wojskowe podlegają dowództwu poszczególnych rodzajów sił zbrojnych. Siłom lądowym podlega 5 liceów (w Saint-Cyr, Aix-en-Provence, Mans i La Fleche), siłom powietrznym liceum w Grenoble, a morskim w Brest.

Spośród szkół oficerskich sił lądowych największą renomą cieszy się Wojskowa Szkoła Specjalna w Soint-Cyr (L Ecole spe Ciale militaire de Soint-Cyr). Jej absolwenci osiągają najwyższe stanowisko w hierarchii wojskowej i państwowej.

Nauka w szkole trwa trzy lata i prowadzona jest na następujących kierunkach: nauki ścisłe, technologia, ekonomia - zarządzania, rozpoznanie - języki obce.

Na **I roku studiów** słuchacze odbywają 5-miesięczną praktykę w jednostkach wojskowych na stanowisku dowódcy drużyny.

Na **II roku studiów** przechodzą 1-miesięczne przeszkolenie typowe dla komandosów oraz odbywają dwie krótkoterminowe (1 miesiąc) praktyki w jednostkach wojskowych. Po ukończeniu

drugiego roku studiów słuchacze mianowani są na stopień podporucznika.

Na **III roku studiów,** po uzyskaniu niezbędnej wiedzy w zakresie dowodzenia plutonem, jako podporucznicy odbywają staż na stanowisku dowódcy plutonu, a pod koniec studiów 15-dniowe ćwiczenia w szczególnie trudnych warunkach (Afryka, Gujana), których celem jest zahartowanie słuchacza do trudów służby wojskowej.

Po ukończeniu szkoły słuchacze mianowani są na stopień porucznika i otrzymują dyplom uprawniający do podjęcia studiów w wyższych uczelniach cywilnych:

- na 3 roku studiów uniwersytetu na kierunku humanistycznym;
- na 2 roku szkoły inżynierskiej (2-letniej).

Studia w uczelniach wyższych, które są odbywane wyłącznie w trybie zaocznym mogą być podjęte dopiero po wyznaczeniu oficera na stanowisko dowódcy kompanii lub batalionu. Podejmuje je prawie 60% absolwentów, w tym ok.50% w szkołach inżynierskich i około 10% na kierunkach humanistycznych. Pozostali absolwenci szkół oficerskich swe kwalifikacje podnoszą poprzez podjęcie studiów dowódczych w Wyższej Szkole Wojennej. Kadry oficerskie na potrzeby sił lądowych przygotowują także następujące szkoły:

- Szkoła Ogólnowojskowa w Coetquidan;
- Wojskowa Szkoła Techniczna i Administracyjna w Coetquidan;
- Szkoła Intendentury Wojsk Lądowych w Montpellier.

Kandydatami do **Szkoły Ogólnowojskowej** są podoficerowie

zawodowi z wykształceniem średnim po rocznym korespondencyjnym kursie przygotowawczym. Nauka w tej uczelni trwa 2 lata i prowadzona jest na takich samych kierunkach jak w Saint-Cyr. Po pierwszym roku studiów słuchacze są mianowani na stopień podporucznika, a po ukończeniu szkoły na porucznika. Dyplom ukończenia tej szkoły uprawnia do podjęcia studiów wyższych na 2 roku studiów uniwersyteckich.

Wojskowa **Szkoła Techniczna i Administracji** przyjmuje podoficerów zawodowych i kontraktowych z wykształceniem średnim lub studentów po ukończeniu I roku studiów. Nauka w tej szkole trwa 2 lata, w tym pierwszy rok nauki w szkole, a drugi rok w szkole aplikacyjnej.

Kandydatami do **Szkoły Intendentury Wojsk Lądowych** są absolwenci szkół średnich z dyplomem wymaganym dla kandydatów ubiegających się o przyjęcie na studia do Państwowej Szkoły Administracyjnej. Nauka w tej szkole trwa 2 lata i obejmuje m.in. 5-miesięczne szkolenie ogólnowojskowe. Po ukończeniu szkoły absolwenci są mianowani na stopień porucznika-oficera intendentury.

Ukończenie Wojskowej Szkoły Specjalnej w Soint-Cyr oraz Szkoły Ogólnowojskowej w Coetquiden nie daje absolwentom żadnej określonej specjalności wojskowej. Tę specjalność zdobywają oni dopiero w szkołach rodzajów wojsk - tzw. szkołach aplikacyjnych. W szkołach tych na rocznych kursach oficerowie, oprócz wykształcenia w zakresie określonej specjalności, zdobywają wiedzę z zakresu organizacji wojsk, uzbrojenia oraz zasad działania oddziałów, związków taktycznych i dowodzenia na szczeblu batalionu.

Istnieją następujące szkoły aplikacyjne sił lądowych:

- piechoty w Montpellier;
- wojsk pancernych w Saumur;
- artylerii klasycznej, rakietowej i przeciwlotniczej w Draguignam;
- wojsk inżynieryjnych w Angers;
- **wojsk łączności w Montargis;**
- wojsk transportowych w Tours;
- zabezpieczenia materiałowo-technicznego w Bourges;
- lotnictwa lekkiego sił lądowych w Le Cannet-des -Maures.

Dopiero ukończenie szkoły aplikacyjnej uprawnia młodego oficera do podjęcia stanowiska dowódcy plutonu w określonej specjalności wojskowej.

Doskonalenie zawodowe oficerów odbywa się w toku całej służby zawodowej i realizowane jest instytucjonalnie bądź w drodze samokształcenia bądź systemem kursowym. Instytucjonalne wojskowe kształcenie doskonalące jest realizowane w następujących etapach:

Pierwszy etap doskonalenia dla oficerów sił lądowych obejmuje:

a)kursy doskonalenia oficerów, tzw. szkoła kapitańska. Kształcenie na tym kursie trwa 3 miesiące, a ukończenie kursu stwarza możliwość mianowania do stopnia podpułkownika włącznie. Program kursu obejmuje przedmioty wojskowe w wymiarze 50% czasu trwania kursu, a 30% przeznaczonych jest na ćwiczenia dowódcze oraz zajęcia z zakresu problematyki pedagogicznej.

b) kursy w Szkole Sztabowej (E.E.M.) Sił Lądowych w Compiegne k.Paryża. Przyjęcie do szkoły odbywa się drogą egzaminów konkursowych. Kształceni na 5-miesięcznych kursach są oficerowie w stopniu kapitana (ok. 30 lat), a także oficerowie rezerwy. Program kursu obejmuje: zajęcia z zakresu pracy sztabów (30% czasu), ćwiczenia taktyczne (25%), zajęcia z problematyki czasu "P" (20%), samokształcenie i wychowanie fizyczne (25%). Absolwenci uzyskują dyplom oficera sztabu (D.E.M.) i wyznaczani są na stanowiska służbowe w sztabach pułku i dywizji, a w niektórych przypadkach - na stanowiska pomocnicze w sztabach związków operacyjnych.

c) oficerowie przewidziani do objęcia stanowisk ogólnowojskowych o charakterze technicznym kierowani są z urzędu na 2-letnie studia do jednej ze szkół:

- Wyższej Szkoły Wojsk Inżynieryjnych w Versoilles;
- Wyższej Szkoły Elektronicznej Wojsk Lądowych w Rennes.

Absolwenci tych uczelni uzyskują dyplom ukończenia wyższych studiów technicznych I stopnia.

Drugi etap doskonalenia dla oficerów wojsk lądowych obejmuje:

a) studia dowódczo-sztabowe w Wyższej Szkole Wojennej Sił Lądowych. Celem tych studiów jest przygotowanie oficerów do objęcia stanowisk dowódczych (kierowniczych) oraz wyższych stanowisk sztabowych, a w przyszłości po praktyce i odbyciu studiów w Centrum Wyższych Studiów Wojskowych - stanowisk dowódczych od związku taktycznego wzwyż. Słuchaczami są oficerowie w stopniu majora - podpułkownika (ok. 80 rocznie).

Przyjęcia odbywają się drogą egzaminów konkursowych. Studia trwają 2 lata. Absolwenci uzyskują dyplom ukończenia wyższych studiów wojkowych (B.E.S.M.) - odpowiednik oficera dyplomowanego.

b) studia naukowo-techniczne (E.M.S.S.T.). Studia te są dwuetapowe. Pierwszy etap studiów trwa 2 lata i odbywa się w Wyższej Szkole Wojennej - razem ze słuchaczami studiów kierunku dowódczo-sztabowego. Absolwenci uzyskują ten sam dyplom wyższych studiów wojskowych (B.E.M.S.).

Trzeci etap kształcenia i doskonalenia oficerów Sił Zbrojnych Francji stanowią studia w Instytucie Wyższych Studiów Obrony Narodowej (Z.H.E.D.N.), a także studia w Centrum Wyższych Studiów Wojskowych (CHEM).

Studia w Instytucie Wyższych Studiów Obrony Narodowej stanowią najwyższy etap wykształcenia wojskowego. Studia te odbywają się w trybie zaocznym. Trwają 1 rok, a zajęcia odbywają się w godzinach popołudniowych trzy razy w tygodniu (w tym również w soboty). Na studia kierowani są oficerowie w stopniu pułkownika i generała (1/3 stanu słuchaczy), wyżsi funkcjonariusze administracji państwowej (1/3), a także przedstawiciele (menagerowie) przemysłu pracującego na korzyść armii (1/3), którzy są przewidziani do objęcia wysokich stanowisk w państwie wymagających znajomości m.in. polityki militarnej, jej relacji do polityki zagranicznej, a także użycia sił zbrojnych.

Studia w Centrum Wyższych Studiów Wojskowych przeznaczone są dla niewielkiej grupy oficerów w stopniu pułkownika - kandydatów do awansu na stopień generała.

TABELA 26

ORGANIZACJA WYŻSZEGO KSZTAŁCENIA WOJSKOWEGO WE FRANCJI

Rodzaje uzyskiwanych dyplomów

Rodzaj sił	Dyplom	Warunki uzyskania dyplomu	Uwagi
1	2	3	4
WYŻSZE KSZTAŁCENIE WOJSKOWE I STOPNIA			
SIŁY LĄDOWE	D.E.M. Dyplom oficera sztabu	Uzyskiwany po ukończeniu Szkoły Sztabowej Sił Lądowych oraz Wyższej Szkoły Służby sztabów oficerów rezerwy.	Odpowiednik świadectwa wyższego kursu doskonalenia oficerów /WKDO/
	D.T. Dyplom techniczny	Uzyskiwany po ukończeniu wyższej wojskowej szkoły technicznej /studia 2-letnie/ I stopnia.	Odpowiednik ukończenia wyższych technicznych studiów zawodowych
	D.M.S. Dyplom wyższego kursu doskonalenia oficerów	Uzyskiwany po ukończeniu wyższego kursu doskonalenia zawodowego /zdaniu egzaminu/ dla oficerów starszych i kapitanów mających ponad 18 lat służby wojskowej	
	D.Q.M. Dyplom kwalifikacji wojskowych	Specyficzne kształcenie kapitanów /wyjątkowo poruczników/ Posiadanie dyplomów jest jednym z warunków formalnych przy mianowaniu na stopień podpułkownika.	
	D.E.T.A. Dyplom techniczno-administracyjny	Uzyskany po zdobyciu specjalizacji przez oficerów korpusu technicznego i administracyjnego sił lądowych. Posiadanie dyplomu jest jednym z warunków formalnych przy mianowaniu na stopień podpułkownika.	
WYŻSZE KSZTAŁCENIE WOJSKOWE II STOPNIA			
SIŁY LĄDOWE	B.E.S.M. Dyplom wyższych studiów wojskowych	Uzyskiwany po ukończeniu Wyższej Szkoły Wojennej Sił Lądowych	Odpowiednik dyplomu oficera dyplomowanego
	B.T. Dyplom techniczny II stopnia	Uzyskiwany po ukończeniu cywilnej lub wojskowej wyższej szkoły technicznej II stopnia	Odpowiednik dyplomu ukończenia wyższych studiów tech.

TABELA 27

WSPÓŁZALEŻNOŚĆ SYSTEMU KSZTAŁCENIA WOJSKOWEGO I DROGI ROZWOJOWEJ OFICERA W SIŁACH ZBROJNYCH FRANCJI

	CEL KSZTAŁCENIA	KIERUNEK	ŚRED. WIEK	STOPIEŃ WOJSK.	WOJSKA LĄDOWE	DYPLOM
III STOPIEŃ	Przygotowanie ofic. do objęcia wyższych i najwyższych stanowisk w SZ	Dowódczo sztabowy	45 - 50	płk gen.	INSTYTUT WYŻSZYCH STUDIÓW OBRONY NARODOWEJ - 1 rok CENTRUM WYŻSZYCH STUDIÓW WOJSK. - 1 rok CENTRUM WYŻSZYCH STUDIÓW UZBRO. - 1 rok	
II STOPIEŃ	Przygotowanie ofic. do wyk. funkcji dow., sztab. i kier. wymagających wysokiego poziomu wiedzy ogólnej i wojskowej	Dowódczo sztabowy	35 - 40	mjr.	WYŻSZA SZKOŁA WOJENNA SIŁ LĄDOWYCH - 2 lata	B.E.M.S. B.Q.M.S.
		Naukowo-techniczny	33 - 35	kpt. mjr	WYŻSZA SZKOŁA WOJENNA SIŁ LĄD. - 2 lata KSZTAŁCENIE W RAMACH WYŻSZEGO SZKOLNICTWA NAUKOWO-TECHNICZNEGO - 2 lata WYŻSZA SZKOŁA CYWILNA LUB WOJSKOWA	B.T.E.M.S. B.T.
I STOPIEŃ	Podwyższanie kwalifikacji specjalistycznych oficerów w niektórych dziedzinach	Sztabowy	40 - 45	kpt. mjr ppłk	SZKOŁA SZTABOWA	D.M.S.
		Sztabowy	30	kpt.	SZKOŁA SZTABOWA - 5 miesięcy	D.E.M.
		Naukowo-techniczny	30 - 35	kpt.	KSZTAŁCENIE W RAMACH WYŻSZEGO SZKOLNICTWA NAUKOWO-TECHNICZNEGO - 2 lata WYŻSZE SZKOŁY WOJSKOWE - 2 lata	D.T.S.
		Administracja	35	kpt.	WYŻSZA SZKOŁA INTENDENTURY - 2 lata	D.E.T.A.
	Przygotowanie specjalistyczne ofic. do dział. na pierwszym st. służb.	Dowódczy	20 - 26	por.	SZKOŁY APLIKACYJNE - 1 rok w tym łączności	
	Wykszt. oficera			ppor.	WOJSKOWA SZKOŁA SPECJALNA - 3 lata SZKOŁA OGÓLNOWOJSKOWA - 2 lata	
	Wykształcenie oficera oraz przygot. specjalist. do działalności na pierwszym st. służb			ppor.	WOJSKOWA SZKOŁA TECHNICZNA I ADMINISTRACJI - 2 lata SZKOŁA INTENDENTURY WOJSK LĄDOWYCH - 2 lata	

LEGENDA:

B.E.M.S.-dyplom wyższych studiów wojsk.

S.Q.M.S.-dyplom wyższych kwalifikacji wojsk.

B.T.EMS-dyplom wyższych studiów techniczno wojsk.

B.T.- dyplom techniczny II stopnia

D.M.S.-dyplom wyższego kursu doskonalenia oficerów

D.E.M.-dyplom oficera sztabu

D.T.-dyplom techniczny

D.T.S.-dyplom techn. II stopnia

D.E.T.A.-dyplom techn.--administracyjny

2.3.System kształcenia i doskonalenia kadr oficerskich w wybranych armiach państw byłego Układu Warszawskiego

2.3.1.System kształcenia i doskonalenia kadr oficerskich Armii Węgierskiej *[29]

Zmiany zachodzące w AW, w tym restrukturyzacja, zmniejszenie stanu osobowego, a także dotychczasowe doświadczenia spowodowały konieczność wprowadzenia zmian w kształceniu kadr oficerskich.

Nowy system przewiduje: naukę w wyższej szkole oficerskiej; kursy dla dowódców batalionów; kursy dla oficerów sztabowych; studia w Akademii Wojskowej im.Zrinyi oraz kształcenie dowódców wyższego szczebla.

Do szkół oficerskich przyjmowani są absolwenci szkół średnich, którzy spełniają warunki wymagane dla kandydatów na żołnierzy zawodowych i zdali egzaminy wstępne. Szkolenie w WSO trwać będzie 4 lata (dotychczas 3). Przebieg szkolenia i procentowy podział czasu szkoleniowego przedstawia załączona tabela. W nowym programie szkolenia zmniejszony został, procentowy udział nauk społecznych, natomiast zwiększono liczbę godzin przeznaczonych na szkolenie specjalistyczne i naukę języków obcych. Na ostatnim roku kładzie się nacisk na przygotowanie słuchacza do pracy na

---

** materiał opracowany na podstawie Komunikatu miesięcznego Szefostwa Służb Informacyjnych 1-31.01.1992r.*

konkretnym, pierwszym stanowisku służbowym. Po obronie pracy dyplomowej w końcu 7 semestru słuchacz odbywa trzymiesięczną praktykę w jednostce na stanowisku, które ma objąć po promocji. Potem wraca do szkoły i po 1,5 - miesięcznym przygotowaniu zdaje egzamin państwowy, otrzymuje stopień oficerski i dyplom honorowany przez cywilne Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego. Następnie jest kierowany do służby w jednostce.

Odpowiednio do wyników osiąganych w jednostce oraz predyspozycji oficerowie są kwalifikowani do pracy w charakterze dowódców, zastępców dowódców (specjalistów) lub oficerów sztabów.

Po określonym stażu na pierwszym stanowisku, w zależności od wyników pracy oficera oraz od potrzeb kadrowych wyznacza się go na kolejne stanowiska służbowe, co jest poprzedzone odpowiednim kursem.

Jeżeli oficer osiąga dobre wyniki w pracy, jest kierowany na wyższy kurs doskonalenia oficerów (WKDO) i wyznaczany na wyższe stanowisko. Jest to kolejny etap kształcenia oficerów, którzy ze względu na swoje predyspozycje nie są przewidziani do studiowania w Akademii. Dalszym etapem ich szkolenia mogą być kursy specjalistyczne lub przekwalifikowujące.

Część najbardziej perspektywicznych oficerów jest kierowana na studia w Akademii Wojskowej im. Zrinyi. Po jej ukończeniu oficer jest wyznaczany na kolejne wyższe stanowisko do jednostki, gdzie pełni dalszą służbę. Oficerowie ci przewidywani są na stanowiska dowódców ZT, ZO lub na

stanowiska w IC MO kieruje się na szkolenie dowódców wyższego szczebla. Szkolenie to może odbywać się na kursie w Akademii Wojskowej im. Zrinyi lub w zagranicznych akademiach wojskowych.

Oficerowie sztabowi lub pracownicy dydaktyczni mogą odbywać studia podyplomowe lub doktoranckie w Akademii Wojskowej im. Zrinyi.

Niewielka część oficerów i kandydatów na oficerów, tak jak dotychczas, będzie się kształcić na uczelniach cywilnych. Dotyczy to specjalności, których nie ma w systemie szkolnictwa wojskowego. Po ukończeniu studiów kandydaci na oficerów odbywają 11-miesięczne przeszkolenie wojskowe.

W Republice Węgierskiej istnieją następujące szkoły i uczelnie wojskowe:

- Wyższa Szkoła Wojskowa;
- Wyższa Oficerska Szkoła Techniczna;
- Wyższa Oficerska Szkoła Techniki Lotniczej;
- Akademia Wojskowa.

Wyższa Szkoła Wojskowa im. L Kossutha w Szentendre przygotowuje kadrę oficerską dla wojsk zmechanizowanych, pancernych, inżynieryjno-saperskich, rozpoznania wojskowego i ochrony pogranicza. Absolwenci tej uczelni otrzymują awans do stopnia podporucznika i uzyskują tytu "nauczyciela - - wychowawcy. "

Wyższa Oficerska Szkołą Techniczna im.Mate Zalka w Budapeszcie przygotowuje specjalistów łączności (dowódców i techników), wojsk obrony przeciwlotniczej, wojsk chemicznych oraz służb uzbrojenia, kwatermistrzowskiej

czołgowo - samochodowej. Absolwenci są mianowani na stopień podporucznika i otrzymują tytuł inżyniera określonej specjalności.

Wyższa Oficerska Szkoła Techniki Lotniczej im.Gyorgy Kiliana w Szolnok szkoli specjalistów lotniczych w zakresie kierowania lotami, obsługi silników lotniczych, oprzyrządowania samolotów, urządzeń radiotechnicznych, uzbrojenia lotniczego, a także pilotów śmigłowców i samolotów tłokowych. Absolwenci otrzymują awans do stopnia podporucznika i tytuł "nauczyciel-wychowawca" (piloci) lub "inżynier specjalista" (specjaliści techniczni).

Akademia Wojskowa im. Miklosa Zrinyi jest jedyną na Węgrzech wyższą uczelnią wojskową dla kadry dowódczej i wychowawczej jednostek ogólnowojskowych, rodzajów sił zbrojnych i służb, w tym także dla Wojsk Ochrony Pogranicza (podległych MSW). Do Akademii są przyjmowani oficerowie z 4-5 - letnią praktyką na stanowiskach dowódców kompanii lub batalionów. Uczelnia prowadzi: 3 - letnie studia stacjonarne; 4 - letnie studia podyplomowe (na których przewidziane są kursy szczebla operacyjnego, kursy specjalistyczne i kursy na nowo powstających specjalnościach); studia doktoranckie; szkolenie z zakresu dydaktyki dla wszystkich ośrodków szkolenia AW; prace naukowo-badawcze we współdziałaniu z wyższymi uczelniami cywilnymi, zagranicznymi uczelniami wojskowymi, krajowymi i zagranicznymi instytutami naukowymi oraz z jednostkami wojskowymi.

Zasadnicze szkolenie oficerów w akademii ma od 1993 roku trwać 3 lata, a dla studiujących zaocznie lub

korespondencyjnie 4 lata. Szkolenie na kursach obejmuje okres od kilku tygodni do 2 lat. Akademia jako jedyna wojskowa uczelnia ma prawo nadawać stopnie doktorski. Studia doktoranckie trwają do 2 lat i kończą się egzaminami oraz obroną pracy doktorskiej.

W związku z opracowaniem nowej doktryny obronnej następują w akademii istotne przewartościowania całej tematyki szkoleniowej. W szkoleniu operacyjnym zagadnienia obrony zajmują ok.2/3 czsu szkoleniowego, natomiast działania zaczepne - 1/3. Więcej czasu niż dotychczas przewiduje się na szkolenie oficerów słuchaczy w działaniu praktycznym w czasie pokoju (sprawy wychowania, administracyjne itd.). Dotychczas na tę tematykę przeznaczono 5% czasu szkoleniowego, obecnie ma on wzrosnąć do 50%. Zwracać się będzie uwagę na szkolenie praktyczne oraz na opanowanie języków obcych.

W Akademii prowadzi się naukę 4 języków obcych (niemieckiego, francuskiego, angielskiego i włoskiego), a każdy słuchacz kursu stacjonarnego uczy się dwóch.

Akademia szkoli także oficerów wg. programu indywidualnego; nazywa się on na Węgrzech szkoleniem elitarnym.

Oficerowie kończą Akademię uzyskując wyższe wykształcenie II stopnia.

2.3.2.System kształcenia i doskonalenia kadr oficerskich Armii Czechosłowackiej *

System kształcenia kadr dla Sił Zbrojnych Czechosłowackiej armii ludowej charakteryzuje się wielopoziomowością kształcenia, a mianowicie:

- gimnazja wojskowe - 4-letnie szkoły średnie dla absolwentów szkół podstawowych;
- szkoły chorążych - 4-letnie szkoły dla absolwentów podstawowych - kończące się maturą;
- szkoły oficerskie - 2-letnia dla absolwentów szkół zaodowych kończących się maturą;

wyższa szkoła oficerska - 4-letnie studia wyższe dla kierunków: dowódczo-inżynieryjnych, wojskowo-inżynieryjnych, (dla absolwentów szkół oficerskich), ekonomicznych i politycznych;

- 5-letnie studia wyższe na kierunkach wojskowo - inżynieryjnych dla absolwentów szkół średnich;
- 6-letnie studia wyższe lekarskie dla absolwentów szkół średnich;
- **akademie wojskowe** - 3-letnia akademia polityczna dla WSO o kierunku politycznym;
- 2-letnia akademia wojskowa (studium inżyniersko-sztabowe) dla absolwentów 5-letnich WSO oraz na

---

** materiał opracowany na podstawie sprawozdań z wymiany doświadczeń - wizyt w latach 1987, 1988 i 1989 w CzAL oficerów ZSzW WP.*

kierunku ekonomiczno-organizatorskim dla absolwentów WSO kierunku ekonomicznego;

- 3-letnia akademia wojskowa (studium dowódczo-sztabowe) dla absolwentbw 4-letnich WSO o kierunku inżyniiryjno-dowódczym;

- 3-letnia akademia wojskowa (studium ekonomiczno-organizatorskie) dla WSO kierunków dowódczo - - iżynierskich i wojskowo - inżynierskich;

- **kursy o charakterze:** doskonalenia, przeszkolenia, wyższe kursy akademickie.

Strukturę i funkcjonowanie wyższych szkół oficerskich w CzAL przedstawiam na podstawie WSO w VYSKOVE. Jest to Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych - uczelnia wielowydziałowa kształcąca podchorążych (kobiety i mężczyzn), kandydatów na oficerów wojsk lądowych, w specjalnościach: piechoty, czołgów, łączności, kwatermistrzostwa, artylerii, chemicznym. Kandydaci są w większości absolwentami średnich szkół wojskowych, około 50% kandydatów przyjmowanych bez egzaminów wstępnych. Pozostali są absolwentami szkół średnich i ich obowiązuje egzamin z matematyki, fizyki, WF(jeżeli na maturze mieli ocenę 3) oraz z języka rosyjskiego.

Zadaniem WSO jest przygotowanie absolwentów do dowodzenia kompanią i ogólne zapoznanie się w zakresie dowodzenia batalionem. Uczelnia przygotowuje jednocześnie oficerów z wyższym inżynierskim wykształceniem w dziedzinie eksploatacji systemów uzbrojenia.

Studia w uczelni trwają 4 lata (osiem semestrów). Rozwiązania organizacyjno - metodyczne i działalność

planistyczno - szkoleniowa w uczelni zbliżone są do rozwiązań w uczelniach krajowych.

W strukturze organizacyjnej szkoły w VYSKOVE występują cztery wydziały: ogólnowojskowy, wojsk pancernych, rodzajów wojsk, tyłowego i technicznego zabezpieczenia działań. Działalność podstawowa w szkole prowadzona jest na 11 kierunkach w 24 katedrach, w tym 9 katedr występujących poza strukturą wydziałową podlega bezpośrednio komendentowi.

Szkolenie w WSO w VYSKOVE realizuje pułk zabezpieczenia w sile 6-ciu batalionów (ok.1000 ludzi) wyposażony w najnowocześniejszą technikę i sprzęt. Szkoła dysponuje 167 salami wykładowymi, 36 laboratoriami i pracowniami oraz poligonem szkolnym o wymiarze 20 x 30 km tylko do dyspozycji szkoły.

Obowiązująca wersja programów kształcenia opracowana została w 1979 roku, a kolejna została wdrożona w 1988 roku. Założenia procesu kształcenia przyjmują, że istotą wykształcenia słuchaczy jest wposażenie ich przede wszystkim w wiedzę i umiejętności specjalistyczne na mniejszej (w porównaniu z programem WSOWZ) bazie wiedzy ogólnej. Uzyskany dyplom nie zapewnia uprawnień odpowiadających specjalnościach cywilnych.

W szkolnictwie wojskowym obowiązuje 5-dniowy tydzień pracy (wolne soboty). W dni wolne organizowana jest praca masowo-sportowa, działalniść kulturalna oraz udostępnia się pracownie dla sekcji i kół naukowych.

Proces doskonalenia zawodowego realizowany jest poprzez organizowanie kursów w WSO oraz wyższe kursy akademickie, które prowadzone są między innymi w Wojskowej Akademii

Antoniego Zapotockiego w Brnie (VAAZ).Struktura organizacyjna VAAZ składa się z:

1.Fakultetu I, ktbry kształci oficerów dowódców na poziomie akademickim (odpowiednik AON WP).

2.Fakultetu II,który kształci m.in. w specjalnościach: samochodowej, pancernej (oficerowie techniczni), artylerzystów (uzbrojeniowców), specjalistów wojsk inż-sap., rakietowców.

3.Fakultetu III, który kształci specjalistów informatyków, budownictwa, metrologów, kartografów i łącznościowców.

4.Fakultetu IV, który kształci oficerów z armii zaprzyjaźnionych.

Ogólnie można by stwierdzić, że VAAZ w Brnie stanowi zintegrowaną AON WP oraz WAT.

Studia trwają 5 lat dla kandydatów z cywila po szkole średniej oraz 4 lata dla chorążych i oficerów, którzy nie mają wykształcenia wyższego. Oficerowie po ukończeniu akademii uzyskują stopień zawodowy inżyniera odpowiadający specjalności dla absolwentów politechnik.

W okresie studiów podchorążowie odbywają 2 praktyki:

- na IV roku studiów - praktykę fachową o wymiarze 3 tygodni, w batalionach remontowych (126 godzin);

- na V roku studiów praktykę wojskową w jednostce liniowej, na stanowiskach technicznych (256 godzin).

Na IV roku studiów (pod koniec) wydawane są tematy prac dyplomowych. Obrony prac dyplomowych odbywają się w X sem.

Program kształcenia zbudowany jest podobnie jak u nas, dotyczy podziału godzin na działy przedmiotowe, tj.

1.Ogólna liczba godzin na 5 lat studiów wynosi 5866 godzin programowych z tego na:

a) przedmioty społeczno-polityczne - 10,2%;

b) przedmioty ogólnowojskowe - 56,2%;

c) przedmioty ogólnokształcące - 12,7%;

d) przedmioty specjalistyczne - 18,7%

Oprócz godzin programowych, określa się jeszcze dodatkowo liczbę godzin na samokształcenie, które na 5 lat wynosi 3866 godzin oraz 514 godzin rezerwy na niezrealizowane zajęcia.

2.3.3.System kształcenia i doskonalenia kadr oficerskich Bułgarskiej Armii Ludowej *

Przygotowanie kadr oficerskich w Armii Ludowej Bułgarii odbywa się w czterech wyższych szkołach oficerskich oraz Akademii Ogólnowojskowej, które stanowią: dwie WSO wojsk lądowych, wyższa oficerska szkoła lotnicza oficerska szkoła marynarki wojennej.

Czas trwania kształcenia podchorążych od 1988r. trwa 5 lat (do 1988r. trwa 4 lata).wynika to ze zmian programowych wprowadzonych w tym roku a mianowicie: nastąpiło zwiększenie ilości godzin na przedmioty humanistyczne takie jak:

** materiał opracowany na podstawie sprawozdań z wymiany doświadczeń - wizyty oficerów GZSB WP i DK MON - wrzesień 1988 r. oraz informacji attache wojskowego BAL kondradmirała D. DANEW z dnia 27.07.1993r.*

pedagogika, psychologia, etyka i estetyka - w wymiarze od 60 do 150 godzin na przedmiot w celu lepszego przygotowania młodych oficerów pod względem humanistycznym oraz na piątym roku wprowadzenie rozszerzonego programu kształcenia języków obcych, dotyczy to głównie języka angielskiego, który prowadzny jest w wymiarze 700 - 800 godzin.

Wszyscy absolwenci WSO uzyskują dyplomy odpowiadające dyplomom absolwentów wyższych uczelni cywilnych (zdecydowana większość absolwentów WSO otrzymuje tytuł inżyniera silników spalinowych; absolwenci WSO kierunku kwatermistrzowskiego - tytuł specjalisty handlu wewnętrznego, podobnie jak absolwenci cwilnych uczelni ekonomiczno- handlowych; absolwenci WSO kierunku chemicznego - tytuł inżyniera chemika produkcji wyrobów gumowych).

Wynika to z obowiązkowego ujęcia w programach kształcenia podchorążych WSO 80% godzin kształcenia ogólnego i specjalistycznego studentów uczelni cywilnych, zaś programy kształcenia podchorążych uzgadniane są z ministrem oświaty i podpistwane przez ministra tego resortu.

Program kształcenia na 5-letnich studiach wynosi około 6680 godzin z rozliczeniem procentowym na poszczególne działy przedmiotowe:

- przedmioty społeczno-polityczne - 11-13%;
- kształcenie wojskowo-specjalistyczne - ok.54%;
- przedmioty ogólnokształcące - ok.31%;
- samokształcenie - 2-3%.

Należy nadmienić, że w BAL istnije specjalny system przygotowania oficrów politycznych, których przygotowanie

odbywa się w wymienionych uprzednio WSO w/g: następującej procedury. Po dwóch latach studiów według jednolitego programu odbywa się kwalifikowanie podchorążych (chętnych) na kierunek polityczny, a następnie 3 lata studiów wg. oddzielnych programów.

Akademia Ogólnowojskowa (BAL) ksztalci oficerów wszystkich specjalności (z wyjątkiem marynarki wojennej) w okresie 2-letnich studiów Posiada ona struktur fakultatywną wg specjalności. Absolwenci tej uczelni uzyskują wykształcenie wyższe II stopnia.

Wyższa Szkoła Marynarki Wojennej i Wyższa Oficerska szkoła Lotnicza przygotowują również specjalistów cywilnych dla gospodarki narodowej. W zakresie przedmiotbw wojskowych są oni szkoleni na poziomie oficerów rezerwy (wg oddzielnych programów). Zinteresowane resorty cywilne wnoszą pełną odpłatność za przygotowanie odpowiednich fachowców.

Należy zwrócić uwagg na przygotowywanie oficerów rezerwy w BAL, który odbywa się generalnie wg. jednolitego systemu zakładającego (zgodnie z potrzebami terytorialnymi), iż każdy absolwent szkoły średniej, który uzyska dobre oceny i pozytwną opinię - jeżeli nie podejmuje nauki w WSO - powinien być przygotowany jako oficer rezerwy w szkole oficerów rezerwy. Czas trwania nauki w szkole - 11 miesięcy, a po ukończeniu - 12 miesięcy służby (praktyka) na stanowisku dowódcy plutonu w jednostce wojskowej.

Absolwentów szkoły oficerów rezerwy awansuje się do stopnia podporucznika po zakończeniu praktyki w jednostce wojskowej i przenosi do rezerwy.

2.3.4.System kształcenia i doskonalenia kadr oficerskich Armii Rosji*[30]

System kształcenia kadr oficerskich w Związku Radzieckim był identyczny jak w naszym kraju. Nasz system kształcenia kadr oficerskich w w okresie tworzenia armii polskiej w Związku Radzieckim oraz w PRL był wzorowany wzorowany na systemie Radzieckim.

System ten oparty był na kształceniu oficerów w wyższych szkołach oficerskich rodzajów sił i służb oraz na kształceniu akademickim.

Przykładem akademickiego kształcenia kadr oficerskich może być Mińska Wyższa Inżynierska Szkoła Obrony Przeciwlotniczej.

Struktura tej uczelni przedstawia się następująco:

- czas kształcenia - 5 lat;
- absolwent po ukończeniu uczelni otrzymuje tytuł zawodowy "inżyniera wojskowego elektroniki lub elektrotechniki"
- uczelnia posiada 5 fakultetów; (1 radiotechniczny, 3 rakietowe, i 1 słuchaczy zagranicznych):
- w każdym fakultecie 2-3 katedry profilujące;
- w każdym fakultecie 1-5 roczników słuchaczy.

Program kształcenia obejmuje ogółem 6292 godziny

** materiał opracowany na podstawie sprawozdania z wymiany doświadczeń - wizyty oficerów w 1988r. oraz Komunikatu miesięcznego Służb Informacyjnych 28.04.1993r.*

z rozliczeniem procentowym na poszczególne działy przedmiotowe:

- przedmioty społeczno-polityczne - 544 godz. - 8,9%
- przedmioty ogólnokształcące - 14,6%
- przedmioty ogólnotechniczne - 12,5%
- przedmioty ogólnowojskowe - 12,0%
- przedmioty wojskowo-techniczne i taktyczno-specjalne - 30,2%
- przedmioty wojskowo-specjalne - 21,8%

Praktyki

1) szkolna-na II roku - podstawy inżynierskie - 62 godz
2) naukowo-badawcza - na III roku - 42 godz
3) remontowo-eksploatacyjna - na III roku - 62 godz
4) poligonowa - na IV roku - 1 miesc

Wraz z rozpadem Związku Radzieckigo następują również zmiany w armii i szkolnictwie wojskowym Rosji. Obecnie w dyspozycji sił zbrojnych Rosji znajduje się 17 akademii, 3 instytuty i 81 wyższych szkół wojskowych.

Poza granicami Federacji Rosyjskiej pozostało 47 uczelni wojskowych, przygotowujących kadry w 53 specjalnościach. Dlatego też już w 1992 roku dokonano szeregu zmian, w tym między innymi: nabór do niektórych akademii wojskowych został zmniejszony o ok.50-60% (w porównaniu z 1991r.); część szkół, w tym inżynierskie, zmieniła swój profil i wprowadzono w nich 5-letni okres nauczania; wstrzymano przyjęcia kandydatów na uczelnie przewidziane do likwidacji.

Obecnie w SZ FR trwa dyskusja nad dostosowaniem szkolnictwa wojskowego do przyszłych potrzeb, wynikających

m.in. z planów modernizacji oraz wymiany uzbrojenia i sprzętu wojskowego.

Kierunki reformowania szkolnictwa wojskowego SZ FR obejmują:

1)optymalizację sieci uczelni wojskowych zgodnie z rzeczywistym zapotrzebowaniem SZ Rosji na kadrę oficerską poprzez zmniejszenie do jednej trzeciej stanu osobowego, z jednoczesnym utworzeniem ośrodków naukowych dla poszczególnych rodzajów SZ i wojsk, w których przyszłe kadry otrzymywałyby przygotowanie teoretyczne, natomiast praktyczne w ośrodkach poligonowych.

Innym rozwiązaniem może być stopniowe 3-etapowe redukowanie uczelni wojskowych z równoczesną zmianą profilu kształcenia;

2)podniesienie poziomu szkolnictwa wojskowego do standardów cywilnych uczelni krajowych i zagranicznych. Wymagać to będzie przejścia uczelni wojskowych na 5-letni, a w niektórych specjalnościach nawet 6-letni okres studiów w najbliższych dwóch latach,

3)zachowanie i wzmocnienie potencjału naukowego istniejących uczelni wojskowych, między innymi poprzez określenie ich statusu prawnego, polepszenie warunków pracy kadry dydaktycznej oraz stworzenie nowego systemu jej doskonalenia;

4)usprawnienie systemu kierowania działalnością uczelni wojskowych.

2.4.Wnioski z analizy systemów i modeli kształcenia

Przedstawione systemy i modele kształcenia na poziomie podstawowym i średnim ogólnym oraz zawodowym w zasadzie w małym stopniu różnią się od przyjętego reformowanego systemu i modelu w Polsce.

Wiele realistycznych założeń i wniosków można dostrzec w podstawowych tezach raportu Komitetu do spraw Edukacji Narodowej pt. Edukacja narodowa priorytetem (1989r.)[32]. Ocena systemu edukacji narodowej wskazuje na wiele uwarunkowań i barier polskiej oświaty, o charakterze zarówno obiektywnym, jak i subiektywnym, trwałym i przejściowym, wewnętrznym i zewnętrznym.

Stwierdza się w nim, że "od przełomu lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych dynamiczny do tego czasu - rozwój oświaty i szkolnictwa wyższego został w Polsce zahamowany, a nawet uległ regresowi". O tym, że ten stan rzeczy się utrzymuje, świadczy przede wszystkim niedostateczny postęp w zakresie upowszechniania zinstytucjonalizowanej edukacji, czego rezultatem jest, że zaledwie 43% absolwentów szkoły podstawowej kontynuowało naukę w maturalnych szkołach średnich, a aż 54% uczyło się w zasadniczych szkołach zawodowych, czyli na poziomie robotnika wykwalifikowanego; do szkól wyższych notomiast rekrutowano około 10% młodzieży 19-letniej, to znaczy o 4% mniej aniżeli pod koniec lat siedemdziesiątych.

W latach 1979-1989 liczba studentów w Polsce zmalała z prawie pół miliona do 350 tysięcy, a więc o 34%.

Niekorzystnie przemawia także wskaźnik absolwentów studiów wyższych na 10 tysięcy mieszkańców, a także wskaźnik liczby studentów i absolwentów wyższych uczelni na 100 tysięcy mieszkańców, który wynosi: kraje OCDE - 1750/250, USA - 5118/765, Japonii - 1985/500, Polska 993/291 studentów i absolwentów. Aktualne wskaźniki powszechności kształcenia nie są zgodne z potrzebami i aspiracjami społeczeństwa, a nawet zpowiadają w niezbyt odległej przyszłości niedobór kadr o wyższym wykształceniu w niektórych zawodach.

O niedostatkach obecnego systemu edukacyjnego świadczą w planach i programach: encyklopedyzm, historyzm, uniformizm, jednostronny intelektualizm, niedostateczne przystosowanie materiału programowego do możliwości percepcyjnych uczniów, a także brak powiązania z życiem.

W świetle powyższych stwierdzeń wręcz koniecznością staje się przeprowadzenie reformy stanu oświaty i szkolnictwa wyższego. Podjęcie tej reformy w Polsce niejako wymusiło również prace nad restrukturyzacją szkolnictwa wojskowego, które borykało sie również z podobnymi mankamentami jak cała nasza Edukacja Narodowa. Należy jednak zaznaczyć, że podjęcie prac nad restruktyracją wyższego szkolnictwa wojskowego wynikło również z wielu innych uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych, o których nadmieniłem wcześniej w pracy.

Przedstawione modele edukacyjne w wybranych państwach różnią się przede wszystkim ilością lat kształcenia, stopni edukacyjnych, które musi przejść uczeń w trakcie kształcenia, aby uzyskać wyznaczony cel, tj. uzyskania możliwości dalszego rozwoju poprzez podjęcie studiów w wyznaczonej uczelni

zarówno cywilnej jak też wojskowej.

Omówione modele kształcenia kandydatów na żołnierzy zawodowych oraz systemy kształcenia w wybranych armiach państw zachodu i wschodu pozwoliły mi - moim zdaniem - na opracowanie racjonalnego modelu kształcenia oficerskich kadr łączności.

2.4.1.Wnioski z analizy kształcenia kadr oficerskich w wybranych armiach państw zachodnich

W rozpatrywanych armiach państw zachodnich kształcenie oficerów dostosowane jest do potrzeb i możliwości oraz uwzględnia ich wymagania i tradycje ściśle związane ze szkolenictwem cywilnym.

System kształcenia kadr wojskowych w armiach zachodnich przystosowany jest do struktury sił zbrojnych poszczególnych krajów. Właściwe funkcjonowanie armii, jak również potrzeby w zakresie wysoko wykwalifikowanych specjalistów, determinują konieczność istnienia wieloszczeblowego systemu szkolnictwa wojskowego. Elementami tego systemu są: akademie, szkoły oficerskie, ośrodki szkolenia.

Każdy z omawianych systemów kształcenia posiada swój własny model kształcenia kadr na potrzeby armii, pozytywnie zweryfikowany w praktyce.

W **Stanach Zjednoczonych** szkoły oficerskie mają status wyższych uczelni cywilnych pierwszego stopnia i dopiero po odbyciu tych studiów absolwenci kierowani są na szkolenie specjalistyczne w ośrodkach szkolenia rodzajów wojsk i służb,

które uprawniają do objęcia stanowiska dowódcy plutonu.

Istotę systemu stanowi Akademia Wojsk Lądowych w West Point, uczelnia z wielkimi tradycjami, której absolwenci zajmują gros eksponowanych stanowisk w armii.

Otwartość szkolnictwa wojskowego i przejrzyste reguły kwalifikowania stwarzają równe szanse wszystkim kandydatom po zdaniu konkursowego egzaminu wstępnego.

Pozyskiwanie kandydatów na oficerów odbywa się wielotorowo, a kształcenie realizowane jest przez ośrodki wojskowe i uczelnie cywilne.

W **armii Niemiec** obowiązuje czterostopniowy system przygotowania kadr oficerskich. Kształcenie ma dwie zasadnicze formy - studia wyższe (cywilne i wojskowe) i nauki w szkołach zawodowych Bundeswehry (tylko dla kandydatów na żołnierzy służby okresowej, oficerów rezerwy i specjalistów wojskowych). Najwyższą formą kształcenia oficerów są studia podyplomowe w Akademii Dowodzenia Bundeswehry lub podyplomowego typu w uczelniach zagranicznych. System kształcenia na potrzeby Bundeswehry stanowi najbardziej pragmatyczny wariant spośród prezentowanych systemów kształcenia państw zachodnich. Jest systemem najoszczędniejszym, pozwalającym na osiągnięcie optymalnych rezultatów przy ograniczonych nakładach finansowych. Wyraża się to w jedności całego systemu szkolenia wojsk, bez wyodrębniania jako takiego autonomicznego systemu kształcenia kadr oficerskich.

Model niemiecki charakteryzuje użyteczność, przejrzystość i prostota.

Brytyjski system kształcenia kadr oficerskich diametralnie różni się od modeli funkcjonujących w omawianych państwach zachodnich. Istotę angielskiego modelu kształcenia stanowi uczelnia cywilna, na której studiuje kandydat na oficera, będący stypendystą sił zbrojnych.

System kształcenia oficerów jest czteroetapowy. Pierwszy stopień oficerski kandydaci otrzymują po ukończeniu szkoły oficerskiej, której nauka w zależności od posiadanego wykształcenia trwa od sześciu miesięcy do trzech lat.

Kolejne etapy kształcenia oficerowie przechodzą na studiach w akademiach wojskowych. Najwyższą formą kształcenia są studia w Państwowej Akademii Obrony i Królewskiej Akademii Studiów Obronnych:

Jest to system nie przystający do polskiej rzeczywistości, głównie ze względu na możliwości finansowe państwa.

Francuski system kształcenia kadr oficerskich jest czteroetapowy i rozpoczyna się już od liceów wojskowych. Kształcenie podstawowe odbywa się w szkołach oficerskich rodzajów sił zbrojnych i szkołach aplikacyjnych. Nauka w szkole trwa trzy lata, zaś na kursie aplikacyjnym 1-2 lat. Ukończenie szkoły oficerskiej obliguje jej absolwenta do podjęcia studiów wyższych wyłącznie w trybie zaocznym.

Kolejne etapy kształcenia obejmują kursy umożliwiające awans na kolejne stopnie wojskowe i stanowiska służbowe. Absolwenci szkół oficerskich moga kontynuować naukę w uczelniach cywilnych lub Wyższej Szkole Wojennej danego rodzaju sił zbrojnych. Najwyższą formą kształcenia oficerów we Francji jest nauka w Centrum Wyższych Studiów Wojskowych,

która trwa 1 rok. Nauk podejmują w niej tylko oficerowie w stopniu pułkownika przewidziani do objęcia najwyższych stanowisk w armii.

Porównanie okresu kształcenia oficerów w Wojsku Polskim i w wybranych armiach państw zachodnich przedstawia tab. 28.

TABELA 28

PORÓWNANIE SYSTEMÓW KSZTAŁCENIA OFICERÓW W SZ RP I ARMIACH WYBRANYCH PAŃSTW ZACHODNICH

Państwo	Szkoła	Czas nauki w lat.	Rok służby	Uprawnienia wojskowe	Przygotowanie do pracy cywilnej
1	2	3	4	5	6
POLSKA	WSO	4	0-4	d-ca komp.	zawodowe średnie
	WSOWŁ	4	0-4	d-ca komp.	wyższe I stop
	WKDO	0,5	3-4	d-ca bat.	
	AON	2	8-12	d-ca pułku	Równorzędne z II stopniem studiów cywil
	Kurs	0,25	15-20	ofc.sztabu ZT,ZO	
	Kurs	1	20-30	kier.kadra szczebla odd	
	Akademia zagraniczna	2	15-12	kierownicza kadra	
	Razem	7,75/ /8,75			

1	2	3	4	5	6
STANY ZJEDNOCZONE	Szkoły ofc.	4	0-4	d-ca plutonu	wyższe I stop
	Studia wojskowe przy ucz.cywil.	3	absolw. uczelni cywil.	d-ca plutonu	
	Kurs d-ców komp.	0,25--0,75	2-5	d-ca komp.	
	Wyższy kurs oficerski	0,25--0,75	8-12 kpt-mjr	wg potrzeb	
	Akademia dowódczo--sztabowa	1	6-9 mjr-ppł	d-ca bat. pułku,bryg. lub sztabu	
	Akademia wojenna	1	15-23 ppłk-pł	d-ca dywizji korpusu,szef sztabu w połączonych SZ NATO	
	Narodowy uniwersytet obrony	1	18-25	dca,z-ca dcy szef sztabu w połączonych SZ NATO	
	Razem	6,5/8,5			
NIEMCY	Ośrodki szkolenia	4 x 0,3	0-1	d-ca drużyny	średnie
	Kurs oficerski w szkole oficerskiej	0,25	2	d-ca plutonu	
	Uniwersytet Bundeswehry	3,5	3	możliwość ukończenia kolejnych kursów	
	Kurs dokształcający	do 1 r. różne	4-8	d-ca komp. d-ca bat.	
	Akademia Dowodzenia Bundeswehry	2	-"-	d-ca bat. stanowiska w IC MO	

1	2	3	4	5	6
	Kurs dokształcający	różne do roku	płk gen.	Możliwość studiów w Akademii Obrony NATO	
	Razem	7-8			
WIELKA BRYTANIA	WSO	2-3	0-3	każde stanowisko ofic. mł.	wyższe I°
	Kurs dowódczo-sztab. ofic.mł.	0,25	każdy ofic. w wieku 26-29	stanowiska dowódcze i sztab.ofic. mł.	
	Akademia rodzaju wojsk	0,75--1,25	każdy ofic. w wieku 30-33	stan.d-cze i sztab.ofic. starszego	wyższe II°
	Akademia obrony	1	wybrani ofic.w wieku 27-42	dowódcze W RSZ i MO	do pracy w administracji państwowej
	Razem	4-5			
FRANCJA	Szkoła oficerska	3	0-3	uzyskuje por	
	Szkoła aplikacyjna	1	3-4	d-ca plut. komp.	specjalista danej broni -służby
	Kursy doskonalące	różne	różny	kolejne awanse	
	Szkoła sztabu	0,5-2	5-12 kpt.	d-ca pułku	wyższe I°
	Wyższa Szkoła Wojenna	2	7-17 kpt-mjr	dca ZT	wyższe II°
	Razem	8			

2.4.2.Wnioski z analizy kształcenia kadr oficerskich w wybranych armiach państw byłego Układu Warszawskiego

Omawiane systemy kształcenia kadr oficerskich w wybranych armiach byłego Układu Warszawskiego w zasadzie nie różnią się od systemu naszego.

Należy nadmienić, że wraz ze zmianami politycznymi w krajach wschodniej Europy oraz rozpadu Związku Radzieckiego, zmieniły się doktryny, nastąpiły znaczne redukcje istniejących armii, co z kolei spowodowało zmniejszenie zapotrzebowania na kształcenie kadr oficerskich.

Wszystkie omawiane państwa przystąpiły do reorganizacji systemów kształenia kadr oficerskich. W systemy tych istnieją pewne specyficzne rozwiązania charakterystyczne dla danego kraju.

Na **Węgrzech** studia w WSO trwają 4 (poprzednio 3) lata. Dyplomy absolwentów uznawane są w środowisku cywilnym na podstawie porozumienia Ministra Obrony Narodowej i Ministra Wyższego Szkolnictwa Cywilnego.

W **Czechosłowacji** kandydaci do WSO wywodzą się z absolwentów 4-letnich gimnazjów wojskowych (ok. 50% kandydatów), absolwentów szkół średnich oraz absolwentów 1 i 2-letnich szkół oficerskich (dla absolwentów szkół zawodowych) kończących się maturą.

Studia w WSO trwają 4 lata (kierunek dowódczo-inżynieryjny, wojskowo-inżynieryjny dla absolwentów Szkół Oficerskich, ekonomiczno-organizacyjny) oraz 5 lat na kierunkach wojskowo-inżynieryjnych dla absolwentów szkół

średnich. Ustawa rządowa reguluje formalnie porównywalność dyplomów uczelni wojskowych i uczelni cywilnych. Wskazano w niej np. jakim specjalnościom i kwalifikacjom cywilnym odpowiadają kwalifikacje uzyskane przez absolwentów WSO. Na 3 lub 5 roku studiów najlepsi słuchacze mogą być awansowani do stopnia podporucznika, np. w WSO w VYSKOVE jest to około 8 - 10% słuchaczy. Sprawność studiów kształtuje się na poziomie 60%, przy czym 20% kandydatów rezygnuje na pierwszym roku studiów.

W **Bułgarii** kształcenie w Wyższych Szkołach Oficerskich trwa 5 lat. Program kształcenia ogólnego i specjalistycznego w WSO w ok.80% pokrywa się z programem kształcenia w uczelniach cywilnych. Programy uzgodnione są między Ministrem Obrony Narodowej i Ministrem Oświaty oraz zatwierdzone przez nich. Dyplom absolwenta WSO porównywalny (równoznaczny) jest z dyplomem absolwenta uczelni cywilnych.

W **Rosji** kształcenie kursantów trwa 4 lata (WSO dowódcze i tyły) oraz 5 lat (WSO o kierunkach technicznych). Absolwenci otrzymują tytuły zawodowe inżynierów, np.eksploatacji techniki wojsk zmechanizowanych, eksploatacji i remontu samochodów, niekiedy równoważne z dyplomami uczelni cywilnych. Wystarcza to do zajmowania stanowisk dowódcy plutonu i kompanii. Dopiero ukończenie 3-letnich studiów w Akademii Rodzajów Wojsk daje uprawnienia do zajmowania stanowisk od dowódcy batalionu wzwyż.

We wszystkich systemach dąży się do uzyskania porównywalności dyplomów. Istnieją pewne próby kształcenia kadr oficerskich w uczelniach cywilnych.

TABELA 29

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA SYSTEMÓW KSZTAŁCENIA

KANDYDATÓW NA OFICERÓW W WYBRANYCH PAŃSTWACH BYŁEGO UKŁADU WARSZAWSKIEGO

Nazwa państwa	Baza rekrutacyjna	Czas kształcenia w SO	Kształcenie lub praktyka po SO	Stopień wykształc. porównyw.studiów
Węgry	1.Kandydaci z internatów wojskowych. 2.Młodzież po maturze.	3 lata (3 WSO)	-	Dyplom absolw.WSO odpow.dypl.absolw. uczelni cywilnej
Czecho-słówacja	1.Absolwenci 4-letnich gimnazjów wojskowych. 2.Absolwenci SO (1 lub 2-letniej). 3.Absolwenci szkół średnich.	4 lub 5 lat	1.Służba w JW 2.Studia w akademiach wojsk	Ustawa rządowa reguluje porównywalność dyplomów absolwentów uczelni cywilnych
Bułgaria	1.Młodzież po maturze. 2.Studenci uczelni cywilnych objęci systemem stypedialnym wojska.	5 lat	1.Służba w JW 2.Studia w akademiach wojsk	Dyplom absolwenta WSO odpowiada dypl absolw.uczelni cyw.
Rosja	1."Suworowcy"(30% kand. bez egz. wstępnych). 2.Absolwenci szkół średnich po zdaniu egzaminów.	4 lata WSO - dowódcze 5 lat WSO - technicz.	1.Służba w JW 2.Studia w akademiach wojsk	Absolwenci szkół otrzymują tytuł zawodowy inżyniera

Reasumując należy stwierdzić, że modeli armii zachodu i wschodu nie da się "wprost" w całości w sposób bezkonfliktowy przetransponować na grunt polski. Trudno zresztą znaleźć racjonalne uzasadnienie tej potrzeby. Podstawowymi barierami w tym względzie są: zdecydowanie różne wielkości sił zbrojnych omawianych państw oraz ich uwarunkowania ekonomiczne. Należy zatem wykorzystać jedynie najlepsze doświadczenia i rozwiązania tych systemów w dziedzinie metod i zakresów kształcenia kadr ogólnowojskowych i poszczególnych rodzajów wojsk.

Najbardziej wartościowe rozwiązanie dla kształcenia naszych kadr wojskowych można odnaleźć w systemie amerykańskim. Dotyczy to przede wszystkim jego różnorodności w sposobach kształcenia i doskonalenia kadr wojskowych, dużego zintegrowania z wyższymi uczelniami cywilnymi a także umiejętnego połączenia edukacji o wartościach ogólnospołecznych z edukacją zapewniającą wysoki profesjonalizm w różnych specjalnościach wojskowych.

Biorąc pod uwagę nasze możliwości ekonomiczne należy dokonywać poszukiwań w opracowaniu własnego systemu kształcenia kadr oficerskich na podstawie istniejącego już system kształcenia, biorąc z niego to wszystko co dobre, rozwijając go w dalszym kierunku wraz z wynikającymi ograniczeniami spowodowanymi restrukturyzacją Sił Zbrojnych oraz uczynić go spójnym z ogólnonarodowym systemem szkolnictwa wyższego.

Ten kierunek poszukiwań optymalnego kształcenia kadr wojskowych wskazuje na konieczniść zachowania 2-3 akademii

wojskowych oraz integrację szkół oficerskich (3-4) przygotowujących kadrę oficerską na poziomie wojskowej uczelni I-go stopnia - studia zawodowe wraz z uzyskaniem dyplomu równoważnego z ukończeniem uczelni cywilnej o podobnym profilu.

Konfrontując właściwe rozwiązania z doświadczeniami płynącymi z zewnątrz należy stwierdzić, że polski system edukacji wojskowej ma niepowtarzalną szansę zafunkcjonować racjonalnymi rozwiązaniami będącymi swoistą syntezą tego co sprawdzone i najlepsze oraz możliwe do wdrożenia w specyficznych warunkach polskich.

PRZYPISY

1.Encyklopedia Powszechna [s.755] PWN W-wa 1982

2.Encyklopedia Powszechna [s.356) PWN W-wa 1987

3.Słownik Języka Polskiego [s.387) PWN W-wa 1981

4.W.Gosling. The Design of Enginecring systems [s.1] Londyn 1962

5.L.Bertalanffyr.General Systems Theory [s.2].New York 1962

6.W.Sadowski. Podstawy ogólnej teorii systemów [s.26] W-wa 1972

7.P.Sienkiewicz. Inżynieria systemów kierowania [s.22-49] W-wa PWE 1988

8.P.Sienkiewicz. Teoria efektywności systemów [s.8] PWN 1987

9.L.Kowalczyk. Kierunki doskonalenia funkcjonowania wyższej szkoły wojskowej.[s.133].Dodatek do biuletynu WOSR Jelenia Góra.

10.Ustawa o wyższym szkolnictwie wojskowym.

11.Słownik Języka Polskiego [s.199] PWN W-wa 1979

12.W Staff. Modelowanie i filozofia. W-wa 1971

13.Encyklopedia Powszechna [s.653].PWN W-wa 1983

14.W.Okoń. Zarys pedagogiki ogólnej [s.9] PZWS W-wa 1968

15. K.Żegnałek. Kształcenie i samokształcenie w uczelni wojskowej.[s.8] W-wa 1991

16.Tamże [s.8]

17.Tamże [s.8]

18.W.Okoń.Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej.[s.59].PWN W-wa 1987

19.Cz.Kupisiewicz. Podstawy dydaktyki ogólnej. [s.19]. PWN. W-wa. 1973

20.J.Gęsicki.Gra o nową szkołę.[s.79].PWN.W-wa 1993

21.S.Kaczor. Kształcenie i doskonalenie zawodowe w okresie przemian.[s.23].W-wa. 1993

22.J.Jura.Koncepcja kształcenia oficerów.Ekspertyza do tematu badawczego pt.Kształcenie kadr dla Sił Zbrojnych RP Koszalin 1992

23.S.Kotlicki.Sprawozdanie z pracy naukowo-badawczej nt.Koncepcja kształcenia kadr dla SZ RP.Koszalin 1991

24.Tamże.

25.Tamże.

26.A.Buczyński.Kształcenie i doskonalenie kadr armii państw zachodnich. Dodatek do nr 10 Przeglądu Wojsk Lądowych nr 10/92

27.M.Wiatr: Akademia Dowodzenia Bundeswehry. Myśl Wojskowa nr 3/92

28.J.Pięta, J.Telep, J.Sztanc. Nowy model szkolnictwa wojskowego. Myśl Wojskowa nr 5/91

29.Komunikaty miesięczne Szefostwa Służb Informacyjnych 1-31.04.92

30.Tamże.28.04.93

31.Tamże

32.Praca zbiorowa: Edukacja narodowa priorytetem.

III. PERSPEKTYWICZNY SYSTEM KSZTAŁCENIA I DOSKONALENIA KADR OFICERSKICH WOJSK ŁĄCZNOŚCI

3.1. Warunki społeczno-polityczne i doktrynalne zmiany w systemie obronnym RP

Zmiany polityczno-militarne i ekonomiczne, jakie dokonały się na przełomie lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych w Europie środkowej i wschodniej wywołały jakościowo nową systuację, która w zasadniczy sposób rzutuje na bezpieczeństwo narodowe państw tego obszaru, a w tym również - Polski.

Okres ten w dziejach naszej państwowości, szczególnie ostatnio, to przechodzenie od zależności do suwerenności państwowej, od totalitaryzmu do demokracji, od przymusowego uczestnictwa w Układzie Warszawskim do samodzielności oraz od koalicyjnej doktryny ofensywnej do **narodowej doktryny obronnej.**

Przeobrażenia te to procesy i zadania skomplikowane i bardzo trudne do rozwiązania w krótkim czasie. Wymagają tworzenia systemu obronnego RP na fundamencie własnych sił i możliwości. Sprostowanie tym wymogom odbywa się przede wszystkim przez nowelizowanie aktów prawnych traktujących o bezpieczeństwie państwa, głównie przez precyzyjnie określenie kompetencji w tym zakresie najwyższych organów państwowych oraz obowiązki wszystkich elementów organizacyjnych państwa i obywateli. Jest to kluczowy element w kształtowaniu nowego, skutecznego systemu obronnego, postrzeganego jako skoordynowany wewnętrznie zbiór elementów

organizacyjnych na rzecz obrony państwa.*[1]

O kształcie tego systemu traktują w głównej mierze trzy podstawowe dokumenty:

- Konstytucja RP;
- Uchwała o powszechnym obowiązku obrony;
- Doktryna obronna RP.

Mała Konstytucja uchwalona przez Parlament w dniu 17 października 1992 r. określa wzajemne stosunki między władzą ustawodawczą i wykonawczą RP oraz samorządzem terytorialnym, reguluje kompetencje najwyższych organów władzy państwowej i administracyjnej, w tym również w zakresie obronności i bezpieczeństwa państwa.

Obowiązująca Ustawa o powszechnym obowiązku obrony RP, która niebawem, z inicjatywy ustawodawczej Prezydenta RP, będzie w nowej wersji skierowana pod obrady Parlamentu, ustanowiła Komitet Obrony Kraju [KOK] jako organ właściwy w sprawach obronności i bezpieczeństwa państwa. KOK jako organ kolegialny, któremu przewodniczy Prezydent RP, podejmował uchwały oraz wydawał wytyczne i zalecenia w zakresie obronności i bezpieczeństwa państwa w zgodności z ustaleniami Rady Ministrów.

W dniu 2 listopada 1992 r. KOK przyjął dwa dokumenty doktrynalne określające nowe zasady polityki bazpieczeństwa narodowego, a manowicie:

pierwszy - "Założenia polskiej polityki bezpieczeństwa"

---

* *Kształtowanie bezpieczeństwa narodowego RP - gen. bryg. Czesław LASZCZKOWSKI - Warszawa 1993 r.*

sygnowane przez Prezydenta RP, określające podstawy polityki naszego kraju w dziedzinie zewnętrznego i wewnętrznego bezpieczeństwa państwa oraz

drugi - "Polityka bezpieczeństwa i strategia obronna RP" - rozwijający i prezentujący te zasady.

W pierwszym dokumencie podkreśla się, że bezpieczeństwo państwa obejmuje zarówno sferę polityczną i militarną, jak i aspekty gospodarcze, ekologiczne i etniczne. We wszystkich tych dziedzinach polska polityka bezpieczeństwa jest zgodna z prawem międzynarodowym.

Rzeczpospolita Polska traktuje jako nienaruszalne istniejące granice i nie ma żadnych roszczeń terytorialnych wobec sąsiadów. Szanujemy suwerenność innych państw, wyrzekamy się użycia siły i pragniemy ściśle współpracować z państwami sąsiednimi.

Drugi dokument rozwija i precyzuje zasady polityki Rzeczypospolitej Polskiej w dziedzinie zewnętrznego i wewnętrznego bezpieczeństwa oraz określa założenia strategii obronności państwa oraz skład, strukturę i zasady funkcjonowania systemu obronnego.

Celem podstawowym obrony RP jest zachowanie suwerenności, niepodległości i integralności terytorium państwa. Cel ten osiąga się przez: przygotowanie, rozbudowę i utrzymanie infrastruktury obronnej państwa; przygotowanie obronne społeczeństwa; działania zapobiegające kryzysom i wybuchowi wojny; działania zbrojne (kampanie, operacje, walki) mające na celu odparcie agresji.

Rzeczpospolita Polska nie traktuje żadnego ze swych sąsiadów ani innego państwa jako wroga. Uwzględnia natomiast obiektywne istnienie potencjalnych źródeł zagrożeń wojennych. Dlatego nasza strategia jest ukierunkowana głównie na opanowanie i rozwiązywanie sytuacji kryzysowych o charakterze militarnym.

Podstawowym atrybutem suwerenności Rzeczypospolitej Polskiej jest posiadańie własnego potencjału obronnego. Potencjał ten jest oparty na utrzymywanym w okresie pokoju i rozwijanym na okres stanów wyższej konieczności państwa systemie obronnym.

Struktura systemu obronnego RP obejmuje trzy podstawowe elementy:

1) układ militarny, który stanowią siły zbrojne;

2) układ pozamilitarny, w którego skład wchodzą pozamilitarne ogniwa: ochrony państwa; gospodarczo-obronne i ochrony ludności (obrony cywilnej);

3) system kierowania obronnością, który tworzą organy władzy i administracji państwowej, stosownie do kompetencji i zadań obronnych przypisanych im w ustawie Konstytucyjnej RP i innych aktach normatywnych.

Siły Zbrojne są podstawowym elementem systemu obronnego państwa. Ich potencjał bojowy w czasie pokoju jest dostosowany do potrzeb strategiczno-operacyjnych i możliwości ekonomicznych państwa, z uwzględnieniem ograniczeń wynikających z zobowiązań międzynarodowych.

Struktura sił zbrojnych czasu pokojowego zapewnia sprawne mobilizacyjne rozwijanie ich na czas zagrożeń.

Wojsko Polskie składa się z trzech podstawowych rodzajów sił zbrojnych: wojsk lądowych; wojsk lotniczych i obrony powietrznej oraz marynarki wojennej. Te zaś zorganizowane są w związki taktyczne oraz oddziały i pododdziały. Na czas zagrożenia i wojny, w zależności od ich rodzaju i skali, przewiduje się tworzenie związków operacyjnych o różnym składzie i strukturze, stosownie do planowanych zadań operacyjno-strategicznych w ramach konkretnej wojny lub kampanii.

Układ pozamilitarny zapewnia warunki funkcjonowania struktur państwa i przetrwania społeczeństwa w okresie stanu wyższej konieczności oraz stanowi bazę zaopatrującą i wspierającą siły zbrojne.

Ogniwa ochrony państwa przeznaczone są do ochrony struktur państwa i społeczeństwa przed destrukcyjnym oddziaływaniem wywiadowczym, dywersyjnym, terrorystycznym i innymi rodzajami zagrożeń z pogranicza zbrojnych i niezbrojnych. Główną rolę w tym zakresie spełniają wyspecjalizowane organy i jednostki resortu spraw wewnętrznych, które tworzą warunki do utrzymania porządku i bezpieczeństwa wewnętrznego. Sprawne ich działanie umożliwia skuteczne przeciwstawienie się zagrożeniom, które mogą zakłócać proces przejścia Rzeczypospolitej Polskiej i jej sił zbrojnych ze stanu pokojowego na wojenny, a w tym również rozwinięcia wojennego systemu kierowania państwem.

Ogniwa gospodarczo-obronne tworzą potencjał ekonomiczny, od którego zależy siła obronna państwa,w tym także zdolność bojowa sił zbrojnych.

Ogniwa te spełniają dwie główne funkcje:

- pierwsza polega na zaspokojeniu bieżących potrzeb materialnych systemu obronnego;

- druga związana jest z przygotowaniem gospodarki narodowej do funkcjonowania w okresach stanów wyższej konieczności.

Zadania dla tych ogniw określają najwyższe organy władzy. Natomiast odpowiedzialność za przygotowanie mobilizacyjne poszczególnych ogniw gospodarczo-obronnych ponoszą właściwi ministrowie oraz wojewodowie.

Ogniwa obrony cywilnej są osadzone na strukturach administracyjno-gospodarczych państwa. Mają one na celu realizację zadań związanych z ochroną ludności przed następstwami działań zbrojnych, katostrof i klęsk żywiołowych.

Główny ciężar odpowiedzialności za przygotowanie obrony cywilnej spoczywa na kierownikach (właścicielach) zakładów pracy oraz na organach administracji rządowej i samorządowej.

Klamrą spinającą cały system obronny w jednolitą, sprawnie funkcjonującą całość jest **system kierowania obronnością państwa.** Głównymi jego ogniwami są: **Parlament, Prezydent i Rząd Rzeczypospolitej Polskiej.** Rola tych organów została określona w ustawie konstytucyjnej, zaś kompetencje szczegółowe precyzuje ustawa o powszechnym obowiązku obrony RP, która przygotowywana jest do nowelizacji.

Parlament - jako najwyższa władza ustawodawcza w czasie pokoju podejmuje decyzje polityczne, gospodarcze i militarne uwzględniające potrzeby bezpieczeństwa i doskonalenia systemu

obronnego państwa. W ten sposób decyduje o podstawach obronności państwa, uprawnieniach organów wykonawczych oraz środkach na realizację zadań obronnych.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej - jako najwyższy organ władzy wykonawczej - sprawuje ogólne kierownictwo w dziedzinie zewnętrznego i wewnętrznego bezpieczeństwa państwa. Jest najwyższym zwierzchnikiem Sił Zbrojnych RP. W porozumieniu z ministrem Obrony Narodowej mianuje i zwalnia szefa Sztabu Generalnego WP, a na wniosek ministra-zastępców szefa Sztabu Generalnego WP oraz dowódców rodzajów sił zbrojnych i okręgów wojskowych. Prezydent na okres wojny mianuje i zwalnia Naczelnego Wodza. W razie zagrożenia zewnętrznego państawa może wprowadzić stan wojenny lub, gdy Sejm nie obraduje, postanowić o stanie wojny. Ponadto Prezydent może wprowadzić stan wyjątkowy, a także ogłosić częściową lub powszechną mobilizację.

Zgodnie z projektem ustawy o powszechnym obowiązku obrony RP prezydent ustala założenia polityki bezpieczeństwa państwa i koordynuje wypracowanie szczegółowych zasad tej polityki oraz strategii obronnej państwa; ustala zasady podwyższania gotowości obronnej państwa i kierowania jego obroną; sprawuje ogólny nadzór nad stanem bezpieczeństwa państwa oraz wykonamiem zadań w ramach powszechnego obowiązku obrony.

Jako najwyższy zwierzchnik ustala założenia organizacji sił zbrojnych oraz określa główne kierunki ich rozwoju. Sprawuje ogólny nadzór nad przygotowaniem sił zbrojnych do wojny. Swoje zwierzchnictwo nad siłami zbrojnymi sprawuje:

- w zakresie kierowania - poprzez ministra Obrony Narodowej;

- w zakresie dowodzenia - w czasie pokoju poprzez szefa Sztabu Generalnego WP, a w czasie wojny poprzez Naczelnego Wodza.

Rząd Rzeczypospolitej Polskiej jest organem zapewniającym realizację postanowień ustawowych w zakresie bezpieczeństwa. W ramach zapewnienia bezpieczeństwa zewnętrznego i wewnętrznego przygotowuje zarówno administrację państwową jak i gospodarkę narodową do działania w okresie stanów wyższej konieczności.

Organizuje, koordynuje i kontroluje pracę wszystkich organów administracji państwowej wykonujących zadania obronne. Za ich pracę ponosi odpowiedzialność przed parlamentem.

Zgodnie z nowym projektem ustawy o powszechnym obowiązku obrony rząd Rzeczypospolitej Polskiej:

- określa szczegółowe zadania w zakresie bezpieczeńswta państwa dla organów administracji państwowej i samorządu terytorialnego, podmiotów gospodarczych i innych jednostek organizacyjnych oraz organizacji społecznych, a także ustala zasady i tryb wykonywania tych zadań;

- określa zakres przedsięwzięć związanych z podwyższaniem gotowości obronnej państwa;

- ustala program mobilizacji gospodarki oraz określa zasady tworzenia i utrzymania rezerw państwowych, finansowania zadań w zakresie powszechnego obowiązku obrony, ochrony ludności przed skutkami działań wojennych, katastrof

i klęsk żywiołowych;

- ustala także proces przygotowania organów administracji państwowej i samorządowej, podmiotów gospodarczych i innych jednostek organizacyjnych do funkcjonowania w okresach stanów wyższej konieczności, a także przygotowuje warunki funkcjonowania najwyższych organów państwowych;

- koordynuje i kontroluje wykonywanie zadań w dziedzinie bezpieczeństwa państwa.

Koordynującą rolę w sprawach, które wymieniłem, sprawuje Prezes Rady Ministrów lub wyznaczony członek Rady Ministrów.

Minister Obrony Narodowej - jako naczelny organ administracji państwowej - realizuje politykę państwa w zakresie jego obrony oraz kieruje siłami zbrojnymi poprzez szefa Sztabu Generalnego WP.

Przygotowuje on założenia polityki obronnej państwa oraz realizuje założenia i wytyczne prezydenta RP, a także decyzje rządu w dziedzinie obronności. Kieruje przygotowaniem sił zbrojnych do prowadzenia działań wojennych. Minister Obrony Narodowej utrzymuje kontakty międzynarodowe w dziedzinie obronności.

Szef Sztabu Generalnego WP - jest organem właściwym w sprawach dowodzenia Siłami Zbrojnymi Rzeczypospolitej Polskiej. W zakresie dowodzenia realizuje ustalenia prezydenta RP jako najwyższego zwierzchnika Sił Zbrojnych.

Szef Sztabu Generalnego w ramach swoich kompetencji określonych w ustawie o powszechnym obowiązku obrony RP: realizuje zadania związane z przygotowaniem sił

zbrojnych do obrony państwa, a przede wszystkim do ich rozwinięcia i użycia w okresie stanów wyższej konieczności z planowaniem użycia sił zbrojnych i utrzymaniem ich w stałej gotowości bojowej i mobilizacyjnej oraz ustala zasady jej podwyższania.

W celu zachowania ciągłości kierowania obronnością państwa na czas stanów wyższej konieczności nie zakłada się zasadniczych zmian w strukturach organów kierowania. Przewiduje się natomiast dokonanie korekt w kompetencjach niektórych organów.

Sejm i Senat nadal będą pełnić funkcje ustawodawcze. W celu skrócenia czasu podejmowania decyzji może być zmieniona obowiązująca w czasie pokoju procedura stanowienia prawa. W razie niemożności wykonywania funkcji ustawowych przez Sejm i Senat, ich kompetencje przejmie Prezydent RP, upoważniony do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy w sprawach dotyczących obrony państwa.

Prezydent RP - sprawuje ogólne kierownictwo obroną Państwa. W celu sprawnego spełniania tej funkcji na jego potrzeby zakłada się zorganizowanie Sztabu Wojennego.

Do głównych zadań Sztabu Wojennego Prezydenta RP należy:

1) przygotowanie decyzji dotyczących strategicznego wykorzystania całego ponencjału obronnego państwa, w tym użycia Sił Zbrojnych, udziału w obronie RP sił państw sprzymierzonych, przestrzegania prawa międzynarodowego itp.;

2) gromadzenie, analiza i przetwarzanie informacji dotyczących sytuacji militarnej i społecznej na obszarze państwa;

3) przekazywanie decyzji prezydenta RP wykonawcom oraz nadzór nad ich realizacją;

4) sprawowanie ogólnego nadzoru nad sprawnością systemu kierowania obroną państwa.

Zakłada się, że prezydentowi RP będzie bezpośrednio podlegał Prezes Rady Ministrów i Naczelny Wódz.

Prezes Rady Ministrów kieruje pracą Rady Ministrów oraz koordynuje i kontroluje wykonywanie zadań nałożonych na ministrów. W razie niemożności wykonywania funkcji ustawowych przez prezydenta RP - przyjmuje ogólne kierownictwo obroną państwa.

W celu sprawnego pełnienia funkcji kierowania zakłada się zorganizowanie na potrzeby prezesa Rady Ministrów - Gabinetu Wojennego. Jego głównymi zadaniami będą:

1) nadzór nad realizacją zadań obronnych przez ministrów i wojewodów, w tym szczególnie zadań wykonywanych na rzecz sił zbrojnych;

2) przygotowanie propozycji decyzji wykonawczych oraz zadań z niej wynikających dla ministrów i wojewodów.

Naczelny Wódz dowodzi siłami zbrojnymi, przedstawia prezydentowi RP propozycje dotyczące militarnej obrony RP oraz występuje do naczelnych organów państwowych w sprawach zaspokojenia potrzeb sił zbrojnych. Organem wykonawczym Naczelnego Wodza będzie Sztab Generalny Wojska Polskiego.

Ministrowie organizują wykonywanie zadań obronnych przez podległe i nadzorowane jednostki organizacyjne oraz podmioty gospodarcze.

Ministrowi Obrony Narodowej przypada szczególna rola w kierowaniu obroną Państwa. Sprawuje on ogólne kierownictwo nad realizacją zadań wykonywanych przez resorty i organy administracji państwowej na rzecz sił zbrojnych, koordynuje uzupełnienie i zabezpieczenie sił zbrojnych oraz przedstawia w tym zakresie propozycje prezesowi Rady Ministrów.

Uchwalone dokumenty formalno - prawne oraz określenie odpowiedzialności, zadań instytucji państwowych, osób funkcyjnych państwa pozwala na określenie kształtu bezpieczeństwa narodowego RP.

Niemniej jednak podstawą struktury obronnej RP jak zawsze będą Siły Zbrojne, które od wielu lat poddawane są presji różnorodnych czynników, powodujących konieczność dokonania niezbędnych zmian zarówno w sposobie organizacji jak i ilościowych i jakościowych potrzebach państwa. Wojsko Polskie, jak każda inna integralna część składowa organizmu państwowego, weszła w fazę dokonywania koniecznych przeobrażeń.

Bez względu na to, czy pracę tę nazwiemy projektowaniem nowej organizacji, czy też usprawnieniem już istniejącej, to na pierwszy plan we wszystkich rozważaniach wysuwa się problem przewidywania celu ogólnego, jego podziału na cele cząstkowe oraz wynikających stąd zadań, jakie po roku dwutysięcznym mogą stać przed siłami zbrojnymi, pojmowanymi jako element spójnego systemu bezpieczeństwa RP.*[2]

** A. Włodarski, A. Kasprzewski - Koncepcja modelu struktur Sił Zbrojnych RP - Zeszyty Naukowe AON 1/93*

W wyniku wielu porównań rodzi się przekonanie, że celem zasadniczym, może być organizowanie i utrzymanie w różnych stopniach gotowości bojowej takich sił, które szybko i zdecydowanie mogą rozwiązywać przez działania militarne wszelkie konflikty przygraniczne i lokalne, a w razie stwierdzenia oznak przygotowania się przez któregokolwiek z sąsiadów do wojny z RP - będą mogły w odpowiednim czasie ześrodkować się na kierunkach przewidywanych zagrożeń, powstrzymując potencjalnego przeciwnika przed wdarciem się na terytorium Polski i tym samym osłonić zarówno proces mobilizacji jak i przechodzenia struktur państwa, zwłaszcza gospodarki narodowej, na działalność wojenną. W toku wojny siły te muszą mieć zdolność tworzenia zgrupowań operacyjnych i strategicznych niezbędnych do wykonywania zwrotów zaczepnych w celu rozbicia przeciwnika, włamującego się w głąb kraju i całkowitego odzyskania utraconego terenu, a być może - przeniesienia działań poza obszar RP. Przewiduje się również nowe zadania polegające na doraźnym tworzeniu specjalnych sił, biorących udział w misjach pokojowych ONZ.

Zadania przedstawione siłom zbrojnym realizowane byłyby poprzez siły składające się z dwóch zasadniczych elementów:

1.Siły operacyjne:

- o możliwie wysokim stopniu uzawodowienia i wynikającym z niego odpowiednio wysokim poziomie wyszkolenia i profesjonalizmu we wszelkich rodzajach działań;

- nasycone nowoczesnym sprzętem, nie ustępującym swoim poziomem sprzętowi sąsiadów (w tym także odpowiednia liczba nowoczesnych środków plot i ppanc);

- wysoce mobilne i zdolne do działań samodzielnych, również w okrążeniu lub osamotnieniu.

W proponowanym modelu siły operacyjne powinny zawierać następujące zasadnicze człony:

- siły powietrzne, pojmowane jako wszystkie te środki walki, które z powietrza będą razić cele powietrzne i naziemne. Są to: lotnictwo, rakiety oraz elementy desantowo-szturmowe. Siły te powinny być zasadniczo podporządkowane naczelnemu dowódcy:

- siły OP, pojmowane jako środki startujące z ziemi i niszczące cele w powietrzu; podporządkowane dowódcom okręgu - korpusu [O-K];

- siły szybkiego użycia, złożone z wydzielonych w czasie pokoju określonych jednostek O-K i jednostek z sił powietrznych. Siły te w okresie pokoju muszą być w najwyższym stopniu przygotowane do użycia a precedensem może być ich wyposażenie w sprzęt nowszych generacji w stosunku do wyposażenia pozostałych jednostek wojsk operacyjnych;

- odwód ND, składający się z jednostek i ZT zawczasu wydzielonych z sił powietrznych i tych okręgów-korpusów, które nie biorą bezpośrednio udziału w walce;

- marynarka wojenna (traktowana w czasie pokoju jako odrębny rodzaj sił zbrojnych) oraz związki taktyczne Piechoty Górskiej, przeznaczone do obrony północy i południa terytorium RP; działające tylko w wyznaczonych obszarach; operacyjnie podporządkowane dowódcom odpowiednich O-K;

- wojska operacyjne czterech okręgów-korpusów;

- siły specjalne, wydzielone i organizowane doraźnie

do działań w misjach pokojowych i rozjemczych.

2.Siły obrony regionalnej:

- odpowiednio lekkie i szybkie;
- działające w dobrze sobie znanym i zawczasu przygotowanym terenie;
- wyposażonych w niezbędne przenośne zestawy ppanc i plot, miny, materiały wybuchowe i broń strzelecką.

Siły ORe zasadniczo powinny składać się z brygad funkcjonujących w każdym z województw oraz pułków i batalionów obrony lokalnej przeznaczonych do obrony konkretnych obszarów i obiektów o kluczowym znaczeniu zarówno dla wojska jak i dla gospodarki narodowej.

Wszelkie działania wojsk operacyjnych i regionalnych powinny się wzajemnie uzupełniać i być pojmowane jako spójny system jednolitych działań bojowych. Wymaga to utworzenie jednolitego systemu szkolenia.

3.1.1.Kierunki rozwoju systemów łączności

Sprawne działanie Sił Zbrojnych w czasie pokoju jak również w czasie działań wojennych jest zależne od systemu kierowania i dowodzenia nimi. Stanowi on integralną część systemu obronnego państwa.

W okresie pokoju system ten funkcjonuje poprzez sztaby i instytucje MON oraz sztaby okręgów wojskowych, rodzajów sił zbrojnych, związków taktycznych i oddziałów.

Na okres zagrożenia i wojny ze Sztabu Generalnego WP i instytucji centralnych MON tworzy się sztab Naczelnego Dowódcy SZ RP. Sztab ten jest głównym organem dowodzenia Siłami Zbrojnymi.

Na potrzeby dowództw i sztabów czasu ''W'' rozwija się wojenny system stanowisk dowodzenia. Stanowiska dowodzenia i zapasowe stanowiska dowodzenia organizuje się na bazie stacjonarnych, zawczasu przygotowanych obiektów oraz rozwija się system polowych stanowisk dowodzenia.

Stanowiska te funkcjonują na podstawie ''dalekosiężnych i wewnętrznych systemów łączności''.

W systemie łączności SZ RP można wyodrębnić dwie części składowe: **stacjonarną** i **polową**. Obie są ze sobą ściśle powiązane, wzajemnie się uzupełniają, a procent ich udziału w zapewnieniu dowodzenia wojskami zależy od szczebla dowodzenia.

Stacjonarny system łączności przeznaczony jest do zapewnienia łączności dowodzenia, współdziałania, powiadamiania i alarmowania SZ RP. Obecnie są to głównie przewodowe, analogowe systemy łączności, oparte w około 80 % na sprzęcie wyprodukowanym w latach 70-80 - tych.

Podstawowymi elementami stacjonarnego systemu łączności są stacjonarne węzły łączności (w tym garnizonowe) wraz z liniami abonenckimi, stanowiące własność wojska oraz linie łączności dalekosiężnej (połączenia międzywęzłowe), w większości dzierżawione od Ministerstwa Łączności.

Stacjonarny system łączności MON jest wyposażony w urządzenia będące w eksploatacji w resorcie łączności oraz

jednocześnie w sprzęt umożliwiający współpracę z polowym systemem łączności (radiostacje, stacje radioliniowe, urządzenia utajniające, itp.).

Pomimo systematycznej rozbudowy stan infrastruktury telekomunikacyjnej na obszarze kraju jest bardzo zróżnicowany i, z punktu widzenia obronności, nie w pełni zadowalający. Około 55 % linii dalekosiężnych stanowią linie napowietrzne, których niskie parametry użytkowe ograniczają możliwości wykorzystania na potrzeby Sił Zbrojnych. Znaczna część stacji wzmacniakowych rozmieszczona jest w budynkach naziemnych, zlokalizowanych w zwartej zabudowie miast i na wypadek wojny - szczególnie zagrożonych. Sytuacja ta, może w poważnym stopniu utrudnić manewr traktami nośnymi i łączami oraz odtwarzanie naruszonego systemu łączności.

Przewidywane w niedalekiej przyszłości duże zmiany w systemie telekomunikacyjnym państwa (przyznane ostatnio kredyty, możliwości budowy nowych systemów łączności przez ośrodki regionalne) prawdopodobnie doprowadzą do tego, że część sprzętu tworzącego dotychczas stacjonarny system łączności stanie się bezużyteczna. Można założyć, że już po 1995 r. będą takie rejony na obszarze kraju, gdzie łączność w systemie analogowym zostanie zastąpiona w całości systemem cyfrowym (PCM), w praktyce odcinając od łączności dalekosiężnej leżące w tej strefie garnizony.

W związku z powyższym, z punktu widzenia obronności, istnieje potrzeba budowy na obszarze kraju nowego, perspektywicznego systemu telekomunikacyjnego. Naprzeciw tym potrzebom i oczekiwaniom wychodzi koncepcja budowy Narodowego

Systemu Łączności Specjalnej na potrzeby naczelnych i centralnych organów władzy, administracji państwowej, Sił Zbrojnych RP, organów porządku i bezpieczeństwa publicznego.

Polowy system łączności jest tą częścią systemu łączności SZ RP, która zapewnia łączność dowództwom i sztabom wszystkich szczebli dowodzenia w warunkach zagrożenia i wojny, po opuszczeniu przez wojska (lub sztaby) miejsc stałej dyslokacji.

Polowy system łączności ściśle współdziała ze stacjonarnym systemem łączności MON, systemem telekomunikacyjnym obszaru kraju, a w warunkach dużych zniszczeń i uszkodzeń systemu stacjonarnego może stanowić samodzielny, autonomiczny ograniczony system łączności SZ RP.

Najważniejszy wpływ na określenie kierunków rozwoju systemu łączności SZ RP mają obecnie dwa czynniki: kształt doktryny wojennej państwa i konieczność zautomatyzowania procesów dowodzenia.

Zmiana doktryny RP na obronną pozwala szeroko oprzeć system łączności na sieciach stacjonarnych. Obecnie panuje zgodna opinia, że trwałą łączność dla Sił Zbrojnych RP można zapewnić jedynie poprzez kompleksowe wykorzystanie systemu telekomunikacyjnego kraju, systemu stacjonarnego MON oraz polowego systemu łączności.

Potrzeba wprowadzenia pełnej automatyzacji procesów dowodzenia staje się koniecznością. Uzyskanie nowych jakości w tym zakresie będzie możliwe przy zastosowaniu urządzeń pracujących na podstawie techniki cyfrowej.

Środki cyfrowe umożliwiają automatyzację zbierania, przetwarzania, utajniania, przekazywania, zobrazowania i dokumentowania wszystkich rodzajów informacji, zarówno na potrzeby osób funkcyjnych sztabów jak i dla wymiany danych między zautomatyzowanymi stanowiskami pracy i komputerami. Pełne wykorzystanie środków automatyzacji dowodzenia będzie możliwe dopiero po zastosowaniu cyfrowych systemów łączności.

W dążeniu do zapewnienia łączności dla potrzeb kierowania i dowodzenia w Siłach Zbrojnych RP modelu lat dziewięćdziesiątych przyjęto prognozę rozwoju wojsk i systemów łączności, która przewiduje:

- osiągnięcie wyprzedzającej gotowości systemów łączności w stosunku do gotowości bojowej wojsk;
- wysoki stopień utajniania informacji, zapewnienie bezpieczeństwa i żywotności systemu łączności;
- zwiększenie ilości i wiarygodności przekazywanych informacji w różnej postaci oraz skrócenie czasu ich przekazywania;
- wprowadzenie na szeroką skalę automatyzacji procesów zarządzenia (dowodzenia) i kierowania środkami walki.

Prognozowanym systemem łączności, spełniającym ww warunki jest system cyfrowy oparty na nowoczesnej technologii, jednolity dla łączności operacyjnej zarówno w części stacjonarnej jak i polowej, wdrażany do Sił Zbrojnych etapami, z zachowaniem gotowości bojowej wojsk i przy uwzględnieniu możliwości finansowych państwa.

W związku z powyższym, równolegle z tworzeniem nowych struktur Sił Zbrojnych - modelu lat dziewięćdziesiątych -

przewiduje się wdrożenie do wojsk urządzeń i aparatowni łączności opracowywanych w ramach tematu badawczego ''STORCZYK''. Należy do nich szeroka gama urządzeń komutacyjnych, zwielokrotniających, transmisyjnych i końcowych umożliwiających budowę utajnionych sieci cyfrowych z automatyczną komutacją kanałów o przepływności 16/32 kbit/s. Zaletą powyższej techniki jest i to, że pozwala ona na ewolucyjne przejście od techniki analogowej, poprzez analogowo - cyfrową do cyfrowej.

Zgodnie z harmonogramem rozwoju łączności w SZ RP w latach 1992 - 2000 przewiduje się:*[3]

- wprowadzenie zautomatyzowanego, utajnionego, podsystemu łączności radioliniowej i przewodowej przy pomocy ruchomych węzłów łączności RWŁ-C, aparatownie łączności dalekosiężnej ADŁC i cyfrowych stacji radioliniowych;

- modernizację podsystemu łączności radiowej i radiotelefonicznej poprzez wprowadzenie do wyposażenia wojsk przenośnych radiostacji kompanijnych i batalionowych małej mocy oraz radiostacji średniej mocy KF/UKF nowej generacji;

- wprowadzenie zautomatyzowanych wozów dowódczo - sztabowych na transporterach opancerzonych i samochodach terenowych;

---

* *Gen. bryg. Henryk Andracki: Systemy łączności na potrzeby kierowania i dowodzenia Siłami Zbrojnymi RP*

- wdrożenie systemu transmisji danych dla komputerowego wspomagania dowodzenia przy pomocy aparatowni typu CKP oraz podsystemu łączności telefaksowej;

- pełną modernizację podsystemu łączności specjalnej na bazie nowej generacji urządzeń szyfrowych i kodowych oraz indywidualnych abonenckich urządzeń utajniających.

Koncepcja i prognoza wdrażania nowego systemu łączności oparta jest przede wszystkim na urządzeniach i aparatowniach łączności cyfrowej, produkowanych w kraju na bazie własnych rozwiązań technicznych.Po roku 2000 zamierza się realizować drugi etap nasycenia wojsk środkami łączności umożliwiający zapewnienie pełnej cyfryzacji i automatyzacji systemu łączności, automatyzację procesów dowodzenia i kierowania środkami walki, podniesienie żywotności systemu na szczeblach taktycznych oraz pełną integrację systemu łączności stacjonarnej z systemem polowym.

Przyjmuje się, że model zintegrowanego, perspektywicznego systemu łączności SZ RP tworzyć będą:

- elementy stacjonarnej krajowej sieci łączności;

- polowa sieć operacyjno - taktyczna.

Obecnie, przy udziale kilku resortów, prowadzone są prace nad koncepcją perspektywicznej, stacjonarnej krajowej sieci łączności dla organów administracji państwowej, Sił Zbrojnych RP oraz organów porządku i bezpieczeństwa publicznego MSW na okres pokoju i wojny. Przyjęto dla niej robocze określenie - Narodowy System Łączności Specjalnej.

Narodowy System Łączności Specjalnej (NSŁS)

Według wstępnych założeń sieć łączności Narodowego Systemu Łączności Specjalnej oparta będzie na systemie grupowego utajniania między węzłami i indywidualnego u abonentów.

Sieć NSŁS mają tworzyć węzły bazowe z centralami tranzytowo - końcowymi oraz trakty cyfrowe.

Do bazowych węzłów dowiązywać się będzie węzły łączności stanowisk dowodzenia związków operacyjnych, związków taktycznych i oddziałów oraz podstawowe węzły sieci operacyjno - taktycznej. Bazowe węzły Narodowego Systemu Łączności Specjalnej i podstawowe węzły sieciowe będą tworzyć sieć oczkową o dużej odporności na ogniowe i radioelektroniczne oddziaływanie nieprzyjaciela, zapewnią automatyczne zestawianie kanałów oraz przekazywanie informacji w systemie pakietowym. Połączone traktami radioliniowymi, kablowymi i światłowodowymi przejmą - po rozwinięciu sieci - około 90 % ruchu telekomunikacyjnago.
W dalszych planach rozwoju przewidywane jest sprzężenie z powyższą siecią systemu radiodostępu.

W ramach tworzenia perspektywicznego, polowego systemu łączności, zwanego dalej **siecią operacyjno - taktyczną** zakłada się stopniowe eliminowanie aktualnie eksploatowanego, analogowego systemu gwiaździsto - hierarchicznego, opartego na ręcznej komutacji kanałów.

Docelowa sieć operacyjno - taktyczna realizowana będzie z wykorzystaniem urządzeń kanałotwórczych, komutacyjnych,

utajniających i końcowych umożliwiających pełną współpracę z NSŁS.

Do budowy polowej sieci operacyjno - taktycznej przewiduje się wdrożenie następujących aparatowni:

- na szczeblu pułku - ruchomego węzła łączności cyfrowej na transporterze, wyposażonego w zautomatyzowane miejsca pracy osób funkcyjnych;

- na szczeblu taktycznym - ruchomego węzła łączności cyfrowej na samochodzie.

Zmiany organizacyjne w systemach łączności są pochodną przyjęcia założeń doktryny obronnej i nowej koncepcji dowodzenia wojskami, a także wynikają z przyjęcia nowych struktur organizacyjnych SZ.

Zmiany organizacyjne systemu łączności radiowej ukierunkowane są m.in. na:

- doprowadzenie do pełnej integracji systemu stacjonarnego z polowym systemem łączności;

- unowocześnienie i zagęszczenie sieci systemu radiotelefonicznego SZ (rozważana jest możliwość udziału wojska w budowie nowego systemu radiotelefonicznego, zbliżonego do sieci komórkowej);

- zmniejszenie w polowym systemie łączności ilości nadajników i radiostacji dużej mocy, a w miarę wprowadzania do uzbrojenia systemów radiowych o wysokim stopniu automatyzacji - także zmniejszenie stanu osobowego obsług urządzeń łączności.

3.1.2. Wnioski

Podkreślić należy, że przy opracowywaniu założeń ogólnych i szczegółowych perspektywicznego systemu kształcenia kadr oficerów łączności należy przyjąć na podstawie przedstawionych warunków społeczno-politycznych i doktrynalnych, iż zmiany w systemie obronnym RP oraz kierunki rozwoju systemów łączności wymuszają niejako nowe spojrzenie na przygotowanie kadr w tym również kadr oficerów łączności. Kształcenie kadr oficerów łączności w szybko zmieniającej się rzeczywistości politycznej i militarnej powinno być uzależnione między innymi od ogólnych następujących przesłanek:

- kierunków reorganizacji Sił Zbrojnych, a w tym wojsk łączności;

- ilościowych i jakościowych potrzeb wojska na oficerów łączności;

- rozwoju technicznego i technologicznego urządzeń i systemów łączności;

- zapotrzebowania na nowych oficerów o specjalnościach wynikających z wprowadzenia nowoczesnych systemów dowodzenia i kierowania wojskami;

- określenia miejsca i roli Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Łączności w systemie kształcenia wyższego szkolnictwa wojskowego i cywilnego;

- spełnienia przez uczelnię [WSOWŁ] podstawowych warunków i wymagań uczelni jednowydziałowej wyznaczonych przez Radę Główną Szkolnictwa Wyższego do prowadzenia kierunku studiów.

3.2.Ocena potrzeb kadrowych w korpusie oficerskim Wojsk Łączności

Do podstawowych determinant polityki kadrowej w Siłach Zbrojnych należą czynniki określające sytuację społeczno - polityczną i ekonomiczną kraju oraz rozpoczęte w 1988 roku zmiany organizacyjno - strukturalne określone mianem restrukturyzacji.

W wyniku restrukturyzacji w latach 1989-2006 stan etatowy Sił Zbrojnych zmniejszy się o około 27000 stanowisk przewidzianych dla żołnierzy zawodowych, a uzawodowienie armii wzrośnie z około 33% do 50% w roku 2006. Natomiast w wojskach łączności przewiduje się do 1995 roku utrzymanie kadry na obecnym poziomie a od 1996 roku wzrost etatów o 10% dla oficerów, o 12% dla chorążych i 15% dla podoficerów zawodowych. Przewiduje się ponadto w całej armii istotne zmiany jakościowe np: pomiędzy liczbą stanowisk dla oficerów starszych (obecnie 73%) i młodszych (27%). Zmienią się proporcje pomiędzy stanami etatowymi w poszczególnych korpusach osobowych, a także nazwy i specjalności. Będzie to miało bezpośredni wpływ na potrzeby kadrowe i szkoleniowe trudne do przewidzenia na obecnym etapie prognozowania.

Przesłankami decydującymi o strukturze i rozmiarach kształcenia w szkołach przygotowujących kandydatów na żołnierzy zawodowych są;

- planowana restrukturyzacja Sił Zbrojnych;
- stopień ukompletowania Sił Zbrjnych kadrą zawodową;
- aktualny stan kształcenia w wojskowych szkołach

zawodowych (w najbliższych latach: 4 lata (WSO) i 5-6 lat (AW);

- ogólna sprawność nauczania;

- aspiracje edukacyjne młodzieży, w tym chęć kształcenia w uczelniach wojskowych;

- zwolnienia kadry z zawodowej służby wojskowej.

Według danych z dnia 01.01.1991r.stan etatowy Sił Zbrojnych wynosił 114500 stanowisk przewidzianych dla żołnierzy zawodowych, w tym 52300 (46%) to stanowiska oficerskie - w wojskach łączności 4216 (8,1%) 31200 (27%) dla chorążych - w wojskach łączności 5642 (10,7%) i 31000 (27%) dla podoficerów zawodowych - w wojskach łączności 4243 (8,1%).

Struktura etatowa korpusu oficerskiego była następująca:

- około 1% stanowisk etatowo przewidzianych dla generałów;

- 72% dla oficerów starszych (mjr-płk)

- 27% dla oficerów młodszych.

Stopień uzawodowienia armii, określany jako stosunek stanu etatowego stanowisk przewidzianych dla żołnierzy zawodowych do ogólnego stanu etatowego sił zbrojnych, kształtował się na poziomie około 33%.

Pożądany stopień ukompletowania kadrą zawodową oszacowuje się wyborem koncepcji ukompletowania kadra sił zbrojnych. Istnieją trzy ogólne sposoby podejścia do rozwiązania tego problemu:

- "nasycony" (tzn.100%) stopień ukompletowania Sił Zbrojnych;

- "realny" - gwarantujący właściwą realizację zadań służbowych (około 92 - 95%);

- "nienasycony" (80%) stopień ukompletowania stanowisk przewidzianych dla żołnierzy zawodowych.

Wieloletnie doświadczenia wskazują, że korzystnym wariantem jest przyjęcie "realnego" stopnia ukompletowania Sił Zbrojnych.

Zgodnie z przyjętą koncepcją konstruowania modelu Sił Zbrojnych lat dziewięćdziesiątych zakłada się, że w perspektywie 2000 r.stan etatowy wojska będzie wynosił 230--250 tys., a uzawodowienie armii wzrośnie w tym czasie do około 50%. Tak więc przewiduje się, że liczba stanowisk etatowo przeznaczonych dla żołnirzy zawodowych ukształtuje się na poziomie około 120 tys. [4]*.

Stan ewidencyjny żołnierzy zawodowych w poszczególnych korpusach kadry, uwzględniający perspektywiczne stany etatowe sił zbrojnych i "realny" (92 -95%) stopień ukompletowania ilustruje poniższa tabela 30.

Stan etatowy kadry wojsk łączności przyjęto na podstawie danych SWŁ MON na dzień 1.01.1991r., ukompletowanie odpowiednio wynosiło w korpusie oficerów 77%, w korpusie chorążych 57%, a w korpusie podoficerów zawodowych 39%. W perspektywie lat dziewięćdziesiątych w wojskach łączności przewiduje się wzrost etatowy kadr po 1995 roku w korpusie oficerów o 10%, w korpusje chorążych o 12%, a w korpusie

---

* *stan ukompletowania SZ kadrą zawodową z uwzględnieniem potrzeb wynikających z "Modelu Sił Zbrojnych RP lat 90"*

TABELA 30

STAN

ETATOWY I EWIDENCYJNY ŻOŁNIERZY ZAWODOWYCH

Korpus kadry		Stan na 1.01.1991r.		Stan na 1.01.1996r.		Stan na 1.01.2001r.		Stan n 1.01.20	
		Etat.	Ewidencyj.	Etat.	Ewidencyj.	Etat.	Ewidencyj.	Etat.	E n
Oficerów	Ogółem	52300	47000	50000	46000	50000	46000	50000	4
	w wojsk. łączności	4216	3246	4650	4280	4650	4280	4650	
Chorążyc	Ogółem	31200	25900	34500	31000	34000	31000	34000	3
	w wojsk. łączności	5642	3215	6770	6230	6770	6230	6770	
Podofic. zawodowych	Ogółem	31000	20500	36000	33000	36000	33000	36000	3
	w wojsk. łączności	4242	1654	6370	5860	6370	5860	6370	
Razem	Ogółem	114500	93400	120000	110000	120000	110000	120000	1
	w wojsk.łąc	14100	8115	17790	16370	17790	16370	17790	

podoficerów zawodowych o 15%. Stopień ukompletowania 92-95%. W obliczeniach przyjęto 92%.

Należy zaznaczyć, że w najbliższej perspektywie zmieni się udział kadry WŁ w poszczególnych korpusach i będzie wynosił:26% korpus oficerów, 38% korpus chorążych, 36% korpus podoficerów zawodowych.

Dopływ do wojska nowych żołnierzy zawodowych w najbliższych latach uwarunkowany będzie aktualnymi stanami podchorążych i kadetów w akademiach, WSO i szkołach chorążych. Przewidywany dopływ do wojsk absolwentów w latach 1990 -1996, w korpusie oficerów przedstawia tabela 31.

TABELA 31

PRZEWIDYWANY

DOPŁYW ABSOLWENTÓW WSOWŁ I WAT DO WOJSK ŁĄCZNOŚCI*

		Lata						
		1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
WAT (łączność)		30	30	13	16	24	20	22
WSOWŁ	pchor.	110	78	80	74	100	150	150
	WSZ	24	20	-	26	21	-	-
Ogółem		164	128	93	116	142	170	172

Niezależnie od dopływu do wojsk absolwentów zawodowych szkół wojskowych kształcących kandydatów na żołnierzy zawodowych, korpus oficerów każdego roku wzbogacany jest (około 100) absolwentami SPR mianowanymi na pierwszy stopień oficerski i powoływanymi z rezerwy do służby kontraktowej. W wojskach łączności w 1991 powołano 5 a w 1992 1 absolwenta SPR oraz około 200 chorążych i podoficerów zawodowych mianowanych na pierwszy stopień oficerski, głównie po ukończeniu 2-letnich studiów w WSO, w łączności około 20, studia tego typu w WSOWŁ prowadzone będą tylko do 1994 roku.

---

* *dane uzyskane z WAT i WSOWŁ na podstawie stanów kształconych w latach 1990 - 1996*

3.2.1.Ocena możliwości zaspokojenia potrzeb kadrowych.

W ostatnich latach proces zwolnień z zawodowej służby wojskowej był wybitnie niekorzystny i dla korpusu oficerów wyniósł 12,5% stanu osobowego w latach 1989 -1991. Przewiduje się jednak, że w następnych latach sytuacja ta ustabilizuje się na poziomie z lat poprzedzających przebudowę strukturalno - organizacyjną armii, a zwolnienia nie będą przekraczały 6% stanu osobowego rocznie.

Zakłada się, że odpływ żołnierzy zawodowych w korpusie oficerów, w poszczególnych okresach 5-letnich będzie następujący:

TABELA 32

PROGNOZOWANY

ODPŁYW KADRY OFICERSKIEJ Z ZAWODOWEJ SŁUŻBY WOJSKOWEJ

		Lata				Razem
		1991	1992-93	1996--2000	2001--2006	
zwolnienia z zawodowej sł.wojsk	ogółem	6000	10000	15000	10000	36500
	w wojsk łączn.	464	662	915	930	2971

Dokonywanie systematycznych analiz procesu zwolnień z zawodowej służby wojskowej w ścisłej korelacji z dopływem do wojska nowych żołnierzy zawodowych stanowi punkt wyjścia do opracowania bilansów kadrowych, które stanowią podstawę racjonalnej gospodarki kadrowej oraz analizy rozwoju ilościowego poszczególnych korpusów kadry, a więc

i zaspokojenia potrzeb kadrowych sił zbrojnych, w tym wojsk łączności w ich perspektywicznym wymiarze.

Uwzględniając perspektywiczny stan etatowy stanowisk przewidzianych dla oficerów oraz przyjmując "realny" (92-95%) stopień ich ukompletowania zasoby tego korpusu, bilansowane etapowo (na kolejne lata rozpoczęcia pięciolatki) powinny kształtować się następująco:

TABELA 33

PROGNOZOWANY

STAN ETATOWY STANOWISK PRZEWIDZIANYCH DLA OFICERÓW

Lata	ogółem	w wojskach łączności
1.01.1991r.	49000	4216
1.01.1996r.	46000	4650
1.01.2001r.	50000	4650
1.01.2006r.	50000	4650

Przyjmując początek horyzontu prognozy - 1.01.1991r. służbę zawodową pełniło 52300 (w tym w wojskach łączności 4216) oficerów. Sytuację kadrową w korpusie oficerów, uwzględniając przedstawione tendencje w zakresie dopływu do wojsk nowych oficerów oraz zwolnień z zawodowej służby wojskowej przedstawiono na rysunku 3.1.

Z przedstawionych danych wynika, że ukompletowanie stanowisk etatowo przewidzianych dla oficerów, w przypadku gdy nie zostanie zapewniony odpowiedni dopływ żołnierzy do

służby kontraktowej, obniży się w 1996r. do niepokojąco niskiego poziomu sięgającego około 74%, a w wojskach łączności do około 65,7%, a więc zdecydowanie poniżej wyznaczonego "realnego" stopnia ukompletowania. Zachodzi zatem konieczność podjęcia określonych zabiegów informacyjnych i organizacyjnych, które zapewnią dopływ do wojsk oficerów na poziomie gwarantującym właściwą realizację zadań służbowych.

Zrekompensowanie deficytu kadrowego w drodze zwiększenia liczby podchorążych kształconych w uczelniach wojskowych byłoby rozwiązaniem bardzo kosztownym, ale często koniecznym. Bardziej realne wydaje się osiągnięcie "realnego" stopnia ukompletowania poprzez rozwój służby kontraktowej. W tym celu w latach 1992-2000 należałoby powołać do służby kontraktowej około 9000 oficerów (po około 1100 rocznie).

Biorąc pod uwagę aktualne stany osobowe podchorążych w AW i WSO, przyjmując sprawność studiów na poziomie 70%, a także uwzględniając pomyślny rozwój sytuacji w zakresie służby kontraktowej oraz dotychczasowe doświadczenia w pozyskiwaniu kandydatów do służby zawodowej z innych źródeł można przypuszczać, że dopływ oficerów będzie następujący: tabela 34.

W zestawieniu przyjęto liczbę miejsc na I roku studiów na poziomie roku 1991, a sprawność nauczania około 70%. Z analiz sprawności nauczania w ostatnich 12 latach w WSOWŁ wynika, że wskaźnik ten wynosi 58,26%, stąd też przy perspektywicznych obliczeniach wskaźnik ten przyjęto na poziomie 60%.

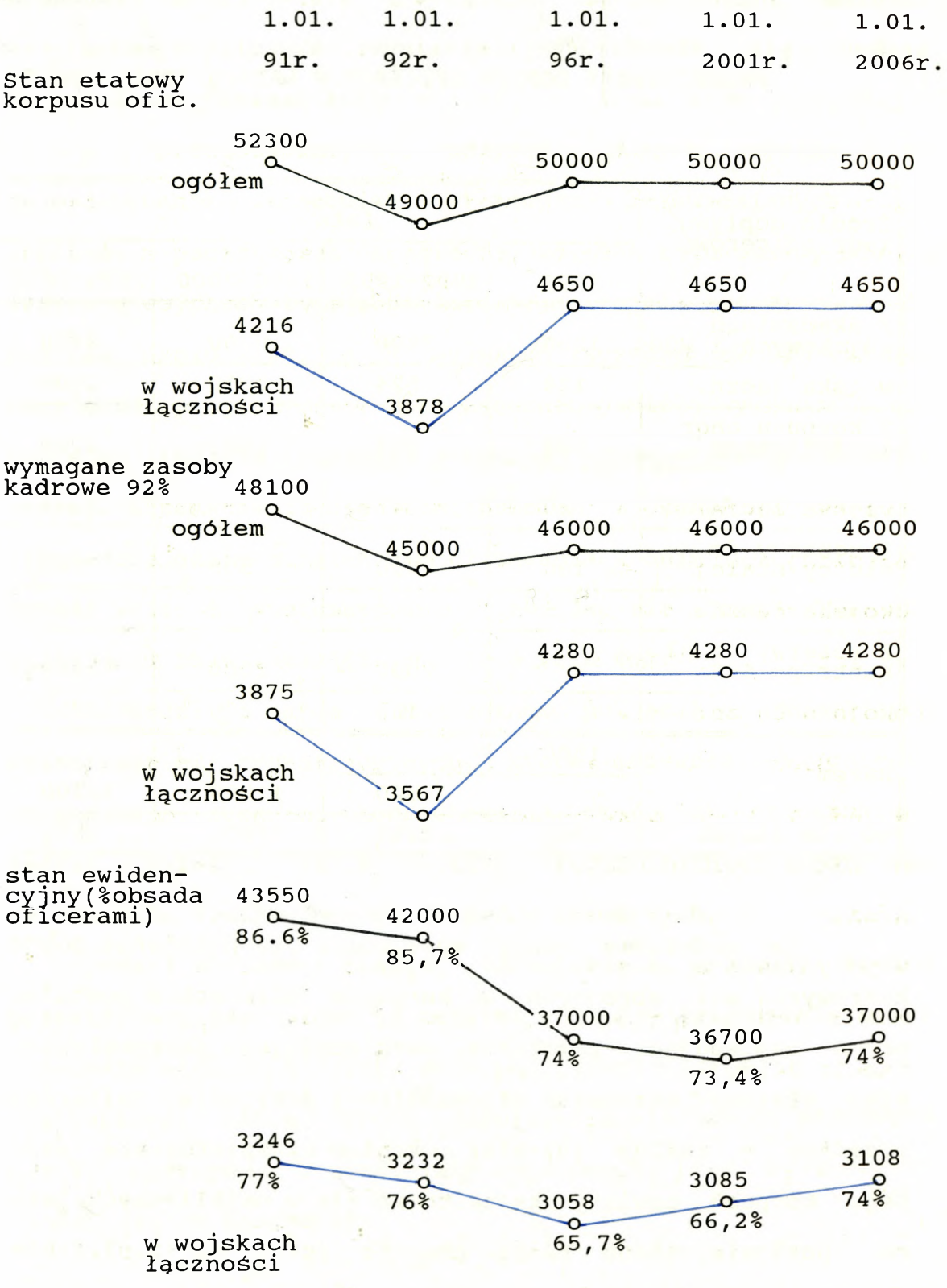

Rys.3.1.Sytuacja kadrowa w korpusie oficerskim w latach 1991-2006

TABELA 34

PRZEWIDYWANY DOPŁYW OFICERÓW W LATACH 1991 - 2006

Źródło dopływu kadr oficerów	Lata			
	1991	1992-1995	1996-2000	2001-2005
Z akademiach wojskowych i WSO	1200	3800	8700	8800
wojska łączn.	128	524	1000	1000
Z korpusu chor. ipodoficerów	200	800	1000	1000
wojska łączn.	20	47	-	-
Z rezerwy do służby stałej	100	800	500	500
wojska łączn.	5			
Z rezerwy do sł. kontr.po SPR	-	2000	2000	2000
wojska łączn.	5	120	200	200
Razem	1500			
		8500	12200	12300
wojska łączn.	158	2244	1200	1200

Na podstawie oceny możliwości zaspokojenia potrzeb kadrowych sił zbrojnych w korpusie oficerskim postulować można następujące założenia uwzględniając perspektywiczny stan etatowy stanowisk oficerskich i przyjmując najbardziej pożądany - realny (92-95%) stopień ukompletowania, zasoby tego korpusu powinny ukształtować się w najbliższych latach na poziomie 50000 osób. Obecnie (stan na 1.01.1991r.) zawodową służbę wojskową pełni 46976 oficerów, w tym w wojskach łączności 4216. Z bilansu dopływu do wojsk nowych oficerów oraz zwolnień z zawodowej służby wojskowej (średnio

rocznie około 6%) wynika, że sytuacja kadrowa w perspektywicznym wymiarze kształtować się będzie następująco: rysunek 3.2.

Z przedstawionych powyżej danych wynika, że ukompletowanie stanowisk etatowych przewidzianych dla oficerów w początkowym okresie tj. do 1996 roku obniży się do 79%, a w wojskach łączności do 66%, następnie zaś wzrośnie do poziomu około 84%, a w wojskach łączności do 69% w końcu horyzontu prognozy, a więc znacznie poniżej wyznaczającego potrzeby kadrowe realnego stopnia ukompletowania. Jeszcze gorzej przedstawia się ten problem w korpusie oficerów łączności, gdzie stopień ukompletowania w dniu 1.01.1991 roku wynosi 77% i systematycznie obniża się (Tabela 35), aby osiągnąć w 1996 roku 66%, a w 2006 roku 69%.

Zachodzi zatem konieczność podjęcia określonych przedsięwzięć organizacyjnych, które zapewnią osiągnięcie zakładanego stopnia ukompletowania stanowisk oficerskich. Sądzić należy, że w związku z tym istnieje potrzeba zwiększenia dopływu nowych oficerów zawodowych.

Na obecnym etapie formułowania prognozy trudno przewidzieć, czy byłoby to możliwe w drodze zwiększenia ponad planowane wielkości liczby osób pełniących służbę kontraktową. Zatem źródła uzupełnienia niedoborów kadrowych należy upatrywać w uczelniach wojskowych, przy zwiększonej ilości naboru kandydatów.

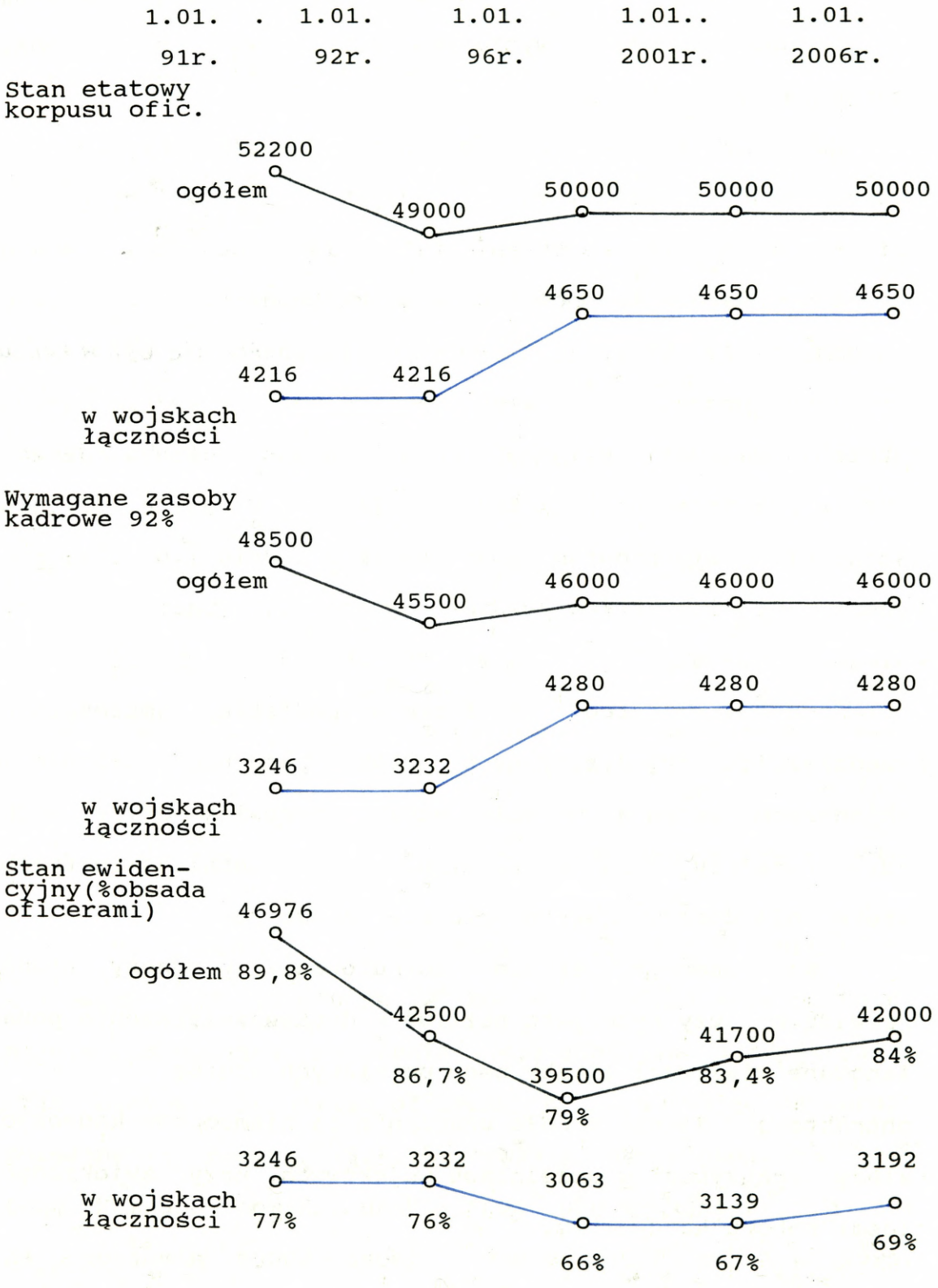

Rys.3.2. Prognoza zaspokojenia potrzeb kadrowych w korpusi oficerskim

TABELA 35

PROGNOZA

DOPŁYWU KADRY OFICERÓW DO WOJSK ŁĄCZNOŚCI

Lata	Stan kadry oficerskiej			Ubyło do rez.	Przybyło kadry z		
	etat.	ewiden	%ukomp		WSOWŁ	WAT	Inne
1991	4216	3246	77	464*	98	30	5*
1992	4216	3232	76	95	80	13	1*
1993	4216	3162	75	194**	100	24	-
1994	4216	3063	73	189	150	20	-
1995	4216	3044	65	184	150	40	-
1996	4650	3063	66	183	160	40	-
2001	4650	3139	67	187	160	40	-
2006	4650	3192	69	191	160	40	-

** dane uzyskane z Departamentu Kadr MON*

*** do obliczeń przyjęto 6% zwolnień kadry do rezerwy rocznie*

3.2.2.Wnioski z analizy potrzeb kadrowych do kształcenia oficerów łączności

Analiza potrzeb kadrowych oficerów łączności w ujęciu perspektywicznym wskazuje na konieczność zwiększonego, począwszy od 1993 roku, przypływu do wojska żołnierzy zawodowych. Rozwiązanie tego problemu musi być realizowane wielotorowo:

- poprzez wprowadzenie służby kontraktowej (w WŁ pozyskano w 1991r - 5 oficerów, w 1992r - 1 oficera,
- zwiększyć ilość kształconych słuchaczy w WSOWŁ i WAT

Zapotrzebowanie to, obecnie na poziomie 160 - 180 oficerów rocznie jest niewystarczające, w najbliższych latach - według szacunkowych danych Departamentu Kadr MON i SWŁiI Sztabu Generalnego WP wzrośnie o około 175 - 200. Jest to efekt przewidywanego wzrostu ilości etatowych stanowisk oficerskich w korpusie osobowym łączności o ok. 10%. Biorąc pod uwagę fakt, że aktualny stopień ukompletowania stanowisk oficerskich wynosi 77% doraźne rozwiązania podnoszenia tego wskaźnika do 85% poprzez obsadzenie etatów oficerskich chorążymi (obecnie 344) i podoficerami(10) na dłuższy okres nie rozwiązuje problemu, docelowo wskaźnik ten winien wynosić 92 - 95%. Po roku 1995 wskaźnik ten znacznie się obniży (66% w 1996 roku) ze względu na przewidywany wzrost etatów do 4650 i bez radykalnych decyzji dotyczących kształcenia zwiększonej ilości podchorążych WSOWŁ i WAT oraz zabiegów informacyjno - organizacyjnych wśród absolwentów uczelni cywilnych uczestniczących w szkoleniu SPR nie pozwoli na normalne funkcjonowanie WŁ.

Uwzględniając kształtującą się na przestrzeni lat sprawność studiów w granicach 60% i proporcje 5:1 kształcenia stosownie do średnich potrzeb w grupie dowódczo - sztabowej (kształcenie w WSOWŁ) i technicznej (kształcenie w WAT) należałoby pozyskiwać rocznie 240 oficerów łączności. Aby sprostać zapotrzebowaniu rocznemu na 240 oficerów łączności, na pierwszy rok studiów należy przyjąć ok. 450 kandydatów w tym w WSOWŁ (odpowiednio 400-300-250-200).

Wynika stąd, że kształcenie oficerów łączności musi odbywać się zarówno w WSOWŁ jak i WAT. Ponadto należy

prowadzić szeroką pracę informacyjno - organizacyjną wśród absolwentów wyższych uczelni cywilnych odbywających szkolenie w SPR celem pozyskania do służby kontraktowej ok.40 (już od 1996 roku) oficerów o specjalnościach elektronika, telekomunikacja i informatyka, przy stworzeniu odpowiednich warunków motywacyjnych.

3.3.Stan badań nad restrukturyzacją szkolnictwa wojskowego

Badania nad doskonaleniem systemu kształcenia prowadzone są przez różne instytucje wojskowe oraz zespoły badawcze i osoby pojedyncze. Najszerzej badania prowadzone były i są w Zarządzie Szkolnictwa Wojskowego i w Zarządzie XII Sztabu Generalnego WP. Dlatego też te dwa źródła najszerzej omawiam w rozdziale.

Innym ośrodkiem zajmującym się koncepcją kształcenia oficerów w Siłach Zbrojnych RP jest Instytut Dydaktyki Wojskowej AON, gdzie prace realizowane są pod kierunkiem płk.doc.dr hab.Bogdana Szulca.

Indywidualnie tym problemem zajmował się pan ppłk Janusz Sztanc, który propozycję doskonalenia systemu kształcenia oficerów przedstawił w rozprawie doktorskiej nt "Kierunki doskonalenia organizacji kształcenia oficerów WP", natomiast Pan mjr Michał Drost rownież w rozprawie doktorskiej nt."Perspektywiczny model systemu kształcenia wojskowego w RP", przedstawił inne spojrzenie na omawiany problem.

3.3.1.Badania prowadzone w Zarządzie XII Sztabu Generalnego Wojska Polskiego

Prace nad restrukturyzacją szkolnictwa wojskowego rozpoczęto na podstawie zarządzenia szefa Sztabu Generalnego WP nr 019 z dnia 7.12.1988 roku.

Problematykę reorganizacji szkolnictwa wojskowego rozpatrywano przyjmując następujące założenia:

1) zmniejszenie liczby akademii, szkół oficerskich, szkół podchorążych rezerwy i szkół choążych;

2) włączenie szkół podchorążych rezerwy do szkół oficerskich;

3) oddzielenie szkół chorążych od szkół oficerskich.

W marcu 1989 roku zespół dokonał analizy możliwości restrukturyzacji szkolnictwa i przedstawił wnioski w odniesieniu do wyższych szkół oficerskich, które wyemitował w postaci dwóch wariantów.

WARIANT I.

1) utworzenie wielowydziałowej Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych we Wrocławiu z połączenia WSOWZ i WSOWI i CH.

2) połączenie WSO WOPL z WOSR i zlokalizowanie nowej szkoły w Jeleniej Górze. Istnieją tu dobre warunki kwaterunkowe; zajdzie jednak konieczność budowy bazy szkoleniowej dla specjalności przeciwlotniczych. Poważną wadą tej koncepcji jest duże oddalenie od poligonu w Ustce.

3) utworzenie WSOWP w Poznaniu z połączenia WSOWP

z WOSS. W takiej strukturze szkoła może funkcjonować po uzupełnieniu bazy gabinetowej i poligonowej dla specjalności samochodowych i transportowych.

WARIANT II.

1) utworzenie trzech wieloprofilowych wyższych szkół oficerskich:

WROCŁAW - z połączenia WSOWZ z WSOWIiCH

POZNAŃ - z połączenia WSOWP z WSOSK i WOSS

TORUŃ - z połączenia WSOWRiA z WSOWOPL.

2) utworzenie WSOWLiOP w Dęblinie z połączenia WOSL z WOSR.

3) utworzenie Wyższej Szkoły Oficerskiej Systemów Kierowania (WSOSK) w ZEGRZU.

Dalsze doskonalenie tego wariantu umożliwia w miejsce istniejących 11 WSO uzyskanie 5 WSO z tego 3 wojsk lądowych, 1 Wojsk lotniczych i OP oraz 1 Systemów Kierowania(Łączności).

- 1 WSOWL - we Wrocławiu z połączenia WSOWZ z WSOWIiCH;

- 2 WSOWL - w Poznaniu z połączenia WSOWP z WOSS i WSOSK;

- 3 WSOWL - w Toruniu z połączenia WSOWRiA z WSOWOP

- 4 WSOWLiOP w Dęblinie z połączenia WOSL z WOSR.

- 5 WSOSK - (Łączności) w Zegrzu.

W wyniku przeprowadzonej analizy przyjęto koncepcję wariantu II, uzasadniając go poprzez określenie zalet i wad.

Zalety:

1) koncepcja jest zgodna z założeniami kierownictwa MON zmierzającymi do zmniejszenia liczby szkół wojskowych z 11 do 5. Uwzględnia przewidywaną strukturę wojsk.

2) rozwiązuje jednoznacznie problem podporządkowania szkół.

4) umożliwia oddziaływanie dowódców i szefów poszczególnych rodzajów wojsk i służb w zakresie liczby słuchaczy i programów ich kształcenia stosownie do potrzeb.

5) wieloprofilowość nauczania przybliża model szkoły do typu akademickiego poprzez zmianę modelu nauczania umożliwiającego przejście od kształcenia w wąskich specjalnościach do specjalności ogólnych oraz zorganizowanie silnego środowiska naukowego, umożliwia lepszego urządzenia i wykorzystanie bazy oraz obiektów szkoleniowych.

6) jest możliwe do realizacji ze względów lokalowych przy zdecydowanie mniejszych nakładach finansowych jak w każdym innym wariancie.

7) zmniejsza łączne potrzeby kadry dowódczej, naukowo - dydaktycznej i administracyjnej oraz żołnierzy służby zasadniczej i pracowników cywilnych.

Wady:

1) przebudowa bazy szkoleniowej oraz oderwanie jej od dotychczasowej, szczególnie ośrodków poligonowych.

2) naruszenie środowiska naukowego, zerwanie kontaktów z lokalnymi środowiskami naukowymi, konieczność przeniesienia części kadry.

3) konieczność nowych inwestycji.

TABELA 36

MOŻLIWOŚCI KSZTAŁCENIA W NOWO POWSTAŁYCH UCZELNIACH

Nazwa uczelni (miejscowość)	WSO	Etat progn.	Razem max.	Razem min.
Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych WROCŁAW	**WSOWZ**	etat	1770	
	WSOWI	"	1330	
	Razem	etat	3100	
	WSOWZ	progn.	1525	1325
	WSOWI	"	905	705
	WSOWCH	"	400	305
	Razem		2830	2335
Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych POZNAŃ	**WSOWP**	etat	1330	
	WSOSK	"	1210	
	Razem	"	2510	
	WSOWP	progn.	610	530
	WOSS	"	335	275
	WSOSK	"	1100	870
	Razem	"	2045	1675
Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych TORUŃ	**WSOWRiA**	etat	1265	
	WSOWRiA	progn.	945	740
	WSOW OPL	"	500	390
	Razem	"	1445	1130
Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrz. DĘBLIN	**WOSL**	etat	1610	
	WOSL	progn.	770	725
	WOSR	"	560	540
	Razem	"	1330	1265
Wyższa Szkoła Ofic Wojsk Łączności ZEGRZE	**WSOWŁ**	etat	1020	
	WSOWŁ	progn.	1065	885

Przyjęcie wariantu II pozwoli we wszystkich uczelniach kształcić 8715 słuchaczy w prognozie maksymalnej i 6025 w prognozie minimalnej, co w stosunku do obecnie kształconych zmniejszy się o ponad 50% oraz kadra nauczycielska i obsługująca zmniejszy się o około 4000 osób.

3.3.2. Badania prowadzone w Zarządzie Szkolnictwa Wojskowego

Prace prowadzone w Zarządzie Szkolnictwa Wojskowego dotyczą doskonalenia systemu kształcenia kandydatów na żołnierzy zawodowych w akademiach i uczelniach wojskowych od bardzo dawna, przedstawiając swoje koncepcje w materiałach na plenarne posiedzenia Rady Wyższego Szkolnictwa Wojskowego i Nauki.

Formalnoprawną podstawę podjęcia pracy nad tematem "Integracja szkolnictwa wojskowego" stanowiła decyzja Przewodniczącego RWSZWiN - Ministra Obrony Narodowej, zawarta w zarządzeniu nr PF 4/MON z dnia 17.06.1987r. w sprawie kontynuowania prac nad koncepcją doskonalenia systemu kształcenia kadr Sił Zbrojnych.

W materiale nt." Zarys koncepcji integracji szkolnictwa wojskowego", przygotowanym na plenarne posiedzenie RWSzWiN w grudniu 1988 roku stwierdza się, że aktualne struktury szkolnictwa wojskowego i systemu zarządzania, mimo że w przeszłości okazały się przydatne, zapewniające Siłom Zbrojnym dopływ odpowiednio wykwalifikowanych kadr, to jednak nie będą mogły sprostać potrzebom przyszłości ze względu na wiele niedociągnięć i ograniczeń, do których można zaliczyć:

- istniejące trudności z naborem na studia w WSO odpowiedniej liczby kandydatów o odpowiednich predyspozycjach do zawodu wojskowego;

- występujące w systemie szkolnictwa wojskowego rozdrobnienie i rozproszenie oraz brak jednolitego organu zarządzającego;

- realizacja procesu kształcenia na odpowiednim poziomie naukowym w WSO jest utrudniona, ponieważ kadra dydaktyczno - naukowa szkół zaangażowana jest do kształcenia słuchaczy na co najmniej trzech poziomach; podstawowym (PSZ), średnim (SCH) i wyższym (WSO);

- negatywny wpływ na jakość przygotowania kadr wywiera fakt niedostatecznej korelacji działalności dydaktyczno - wychowawczej w całym systemie szkolnictwa wojskowego zarówno w odniesieniu do charakterystyki zawodowej jak też celów i treści kształcenia;

- wyższe uczelnie wojskowe posiadają ograniczone uprawnienia wewnętrzne powodujące trudności w ukształtowaniu właściwego charakteru oraz uruchomieniu mechanizmów samodoskonalenia i samorozwoju;

- oddziaływanie, poza bezpośrednim przełożonym znacznej ilości innych decydentów, co w wielu przypadkach nie korzystnie wpływa na realizację podstawowych funkcji dydaktyczno - wychwawczych i naukowo - badawczych uczelni.

Dlatego też do podstawowych przesłanek determinujących potrzebę integracji szkolnictwa wojskowego można zaliczyć:

- przesłanki wynikające z doktryny obronnej i planu rozwoju Sił Zbrojnych;

- przesłanki wychowawcze i dydaktyczne dotyczące zmiany koncepcji kształcenia i doboru treści kształcenia;

- przesłanki ekonomiczne.

Biorąc pod uwagę ocenę dotychczasowego stanu szkolnictwa wojskowego należy stwierdzić, że modernizacja szkolnictwa wojskowego powinna dotyczyć zarówno jego struktury organizacyjnej jak i modelu zarządzania.

W odniesieniu do modelu zarządzania między innmi proponuje się:

- zapewnienie pełnej jednolitości w merytorycznym kierowaniu uczelniami poprzez zmniejszenie liczby decydentów i ścisłe określenie zakresu ich kompetencji;

- zapewnienie koordynacji działalności dydaktyczno - wychowawczej i naukowo - badawczej oraz wyszkolenia specjalistycznego między poziomami szkolnictwa wojskowego;

- ujednolicenie polityki naukowej prowadzonej przez WSO.

Według; modelu integracji proponuje się: w odniesieniu do szkół kształcących oficerów zawodowych połączyć ASG WP z WAP i CDO tworząc AON; w odniesieniu do szkół kształcących kandydatów na oficerów zawodowych :

- **Akademii Wojsk Lądowych**, tworząc uczelnię wielowydziałową z połączenia: WSOWZ,WSOWP, WSOWIiCH oraz kształcącej dowódców pozostałych rodzajów wojsk lądowych, tj.wojsk łączności i służby samochodowej;

- **Akademii Obrony Powietrznej i Lotnictwa**, obejmującą WOSL, WSOWOPL i WOSR;

- Wojskowej Akademii Służb Kwatermistrzowskich (ewentualnie Akademię Logistyki Tyłów) na bazie WAM i WSOSK.

Propozycje te pozwoliły na opracowanie modelu zintegrowanej struktury szkolnictwa wojskowego i systemu kierowani nim, który graficznie przedstawia rysunek 3.1.

Dalsze prace nad integracją wyższego szkolnictwa wojskowego prowadzone w ZSzW doskonaliły przyjęty model emitując różne warianty w różnym czasie, z których najistotnijszym wydaje się materiał przedstawiony na posiedzeniu Zespołu MON w kwietniu 1992 r, którego udoskonaleniem był opracowany materiał na powyższy zespół we wrześniu 92r. W wyniku zamierzeń integracyjnych liczbę 14 wyższych szkół wojskowych (4 akademie i 10 WSO) zmniejszono do pięciu (3 akademie i 2 WSO).

Strukturę przyszłego docelowego modelu wyższego szkolnictwa wojskowego tworzyłyby:*[5]

AON - w Warszawie - prowadząca kształcenie na poziomie studiów II stopnia i doskonalenie wyższych kadr wojskowych na potrzeb RWiS wszystkich rodzajów SZ, a także cywilnych kadr administracji państwowej;

WAT - w Warszawie - prowadząca kształcenie na poziomie studiów I i II stopnia po przejęciu technicznych kierunków kształcenia inżynierskiego, z niektórych WSO oraz doskonalenie kadr technicznych dla wszystkich rodzajów sił zbrojnych;

** materiał na posiedzenie zespołu MON - kwiecień 1992r. str. 7*

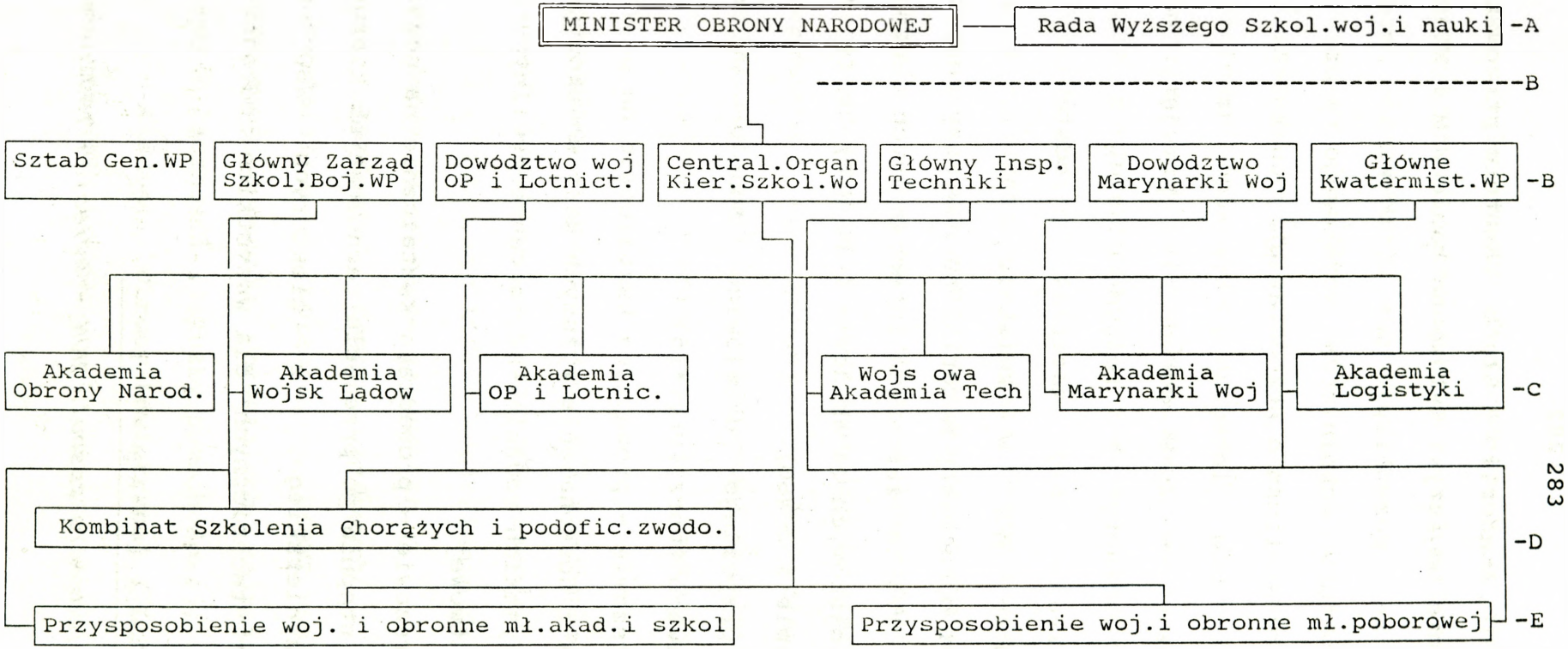

A - szczebel zwierzchniego kierowania; B - szczebel nadzoru funkcjonalnego; C - akademie wojskowe; D - szkoły chorążych , PSZ, SP i MS; E - szkolenie poza wojskiem.

Rys.3.1.Graficzny modle perspektywicznej zintegrowanej struktury szkolnictwa wojskowego i systemu kierowania nim.

AMW - w Gdyni - prowadząca kształcenie na poziomie studiów I i II stopnia oraz doskonalenie kadr oficrskich dla marynarki wojennej;

WSWL - we Wrocławiu - prowadząca kształcenie na poziomie studiów I stopnia oraz doskonalenie kadr oficerskich dla sił lądowych;

WSSOP - prowadząca kształcenie na poziomie studiów I stopnia oraz doskonalenie kadr oficerskich dla sił obrony powietrznej.

Koncepcję powyższą przedstawia rys 3.2. Natomiast zasadnicze warianty i tryb kształcenia podchorążych w przyszłym modelu studiów wyższych pierwszego stopnia przedstawione są na rys. 3.3 a jego zalety i wady na rys.3.4.

Kompleksową propozycją rozwiązania omawianego problemu jest opracowanie materiału na dyskusję panelową w ZSzW materiału nt."Model kształcenia kandydatów do służby stałej i kontraktowej w dniu 14.01 1993r.

Proponowany system studiów w Wyższej Szkole Oficerskiej opierać się będzie na powielanym modelu niezależnym od rodzaju szkoły.

Zawiera ona w sobie dwa podsystemy, podsystem zasadniczy - studia czteroletnie (inżynierskie) dla wyselekcjonowanej większości pozwalający na ukończenie studiów wyższych I stopnia i uzyskują stopnia podporucznika z możliwością dalszego podnoszenia kwalifikacji w akademii wojskowej lub uczelni cywilnej oraz podsystem uzupełniający - skrócony do 2,5 lat, system studiów półwyższych, zakończonych egzaminem na

chorążego*,[6] umożliwiający dalsze kształcenie w WSO (zaocznie), a także uzyskanie wykształcenia wyższego I stopnia oraz mianowania na pierwszy stopień oficerski.

W organizacji procesu dydaktyczno - wychowawczego wydziela się etapy nauki wspólne dla obu trybów kształcenia oraz - po przeprowadzeniu selekcji - etapy kształcenia zróżnicowane pod względem treści programowych, form i metod oraz zadań wychowawczych:

Etapy wspólne dla obu trybów kształcenia:

1. **Podstawowe szkolenie ogólnowojskowe** - poprzedzające bezpośrednio studia (okres 15.08 - 26.09) - ma charakter kształcenia podstawowego, umożliwiającego kandydatom opanowanie wiedzy i umiejętności ogólnowojskowych oraz taktyczno - specjalnych żołnierza. Etap ten, obok funkcji adaptacyjnej, umożliwić powinien rozpoznanie i weryfikację motywacji oraz predyspozycji słuchaczy.

2. **Etap przygotowawczy** (I semestr) obejmujący blok przedmiotów ogólnokształcących, stanowiących podstawę zasadniczej selekcji podchorążych na typ studiów (4 bądź 2,5 -letni), obóz zimowy (terenowo-szkoleniowy) oraz sesję egzaminacyjną i pogłębione badania psychologiczne.

---

* *model ksształcenia kandydatów do służby stałej i kontraktowej;materiał na dyskusję panelową styczeń 1993r.*

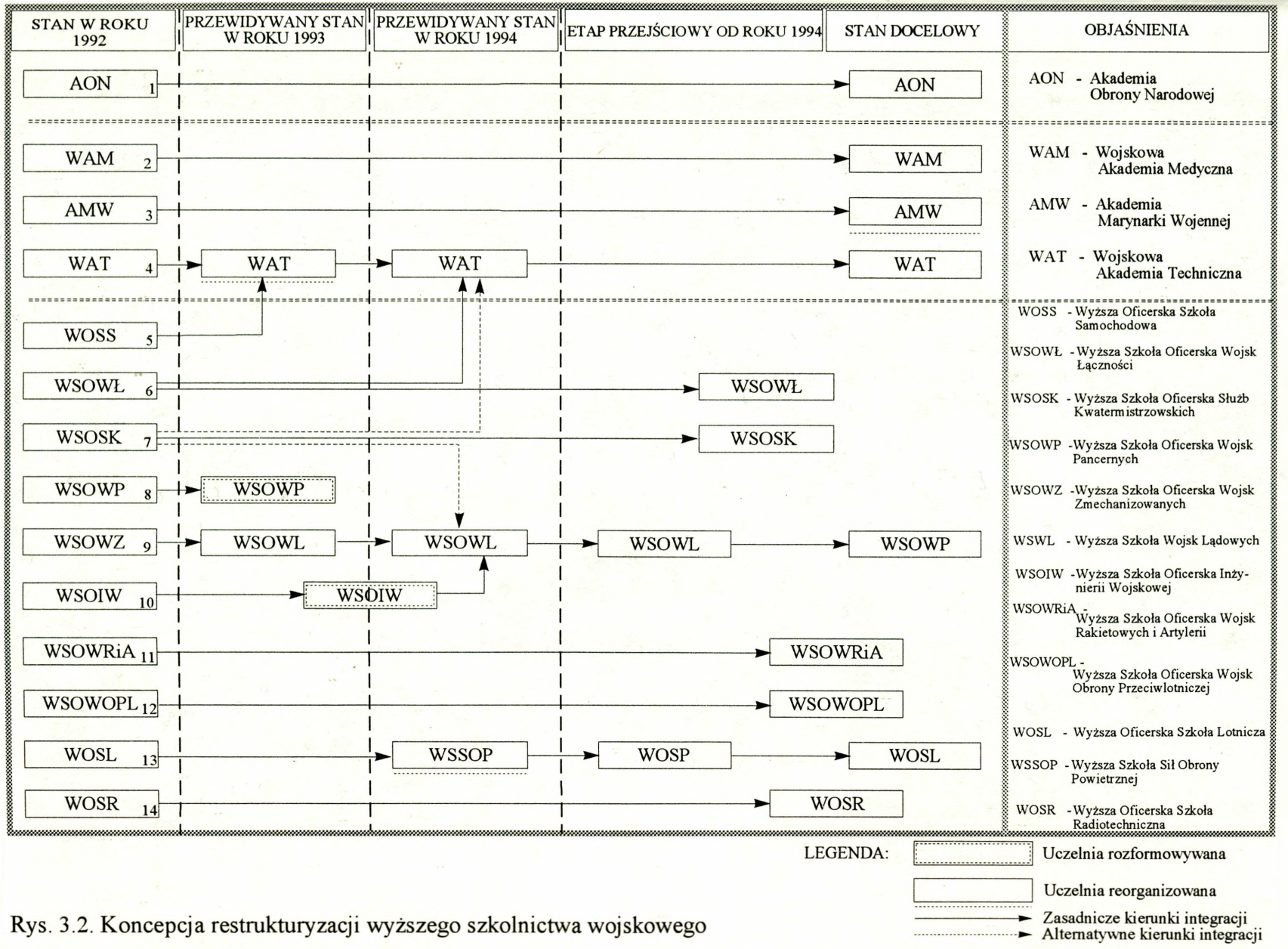

Rys. 3.2. Koncepcja restrukturyzacji wyższego szkolnictwa wojskowego

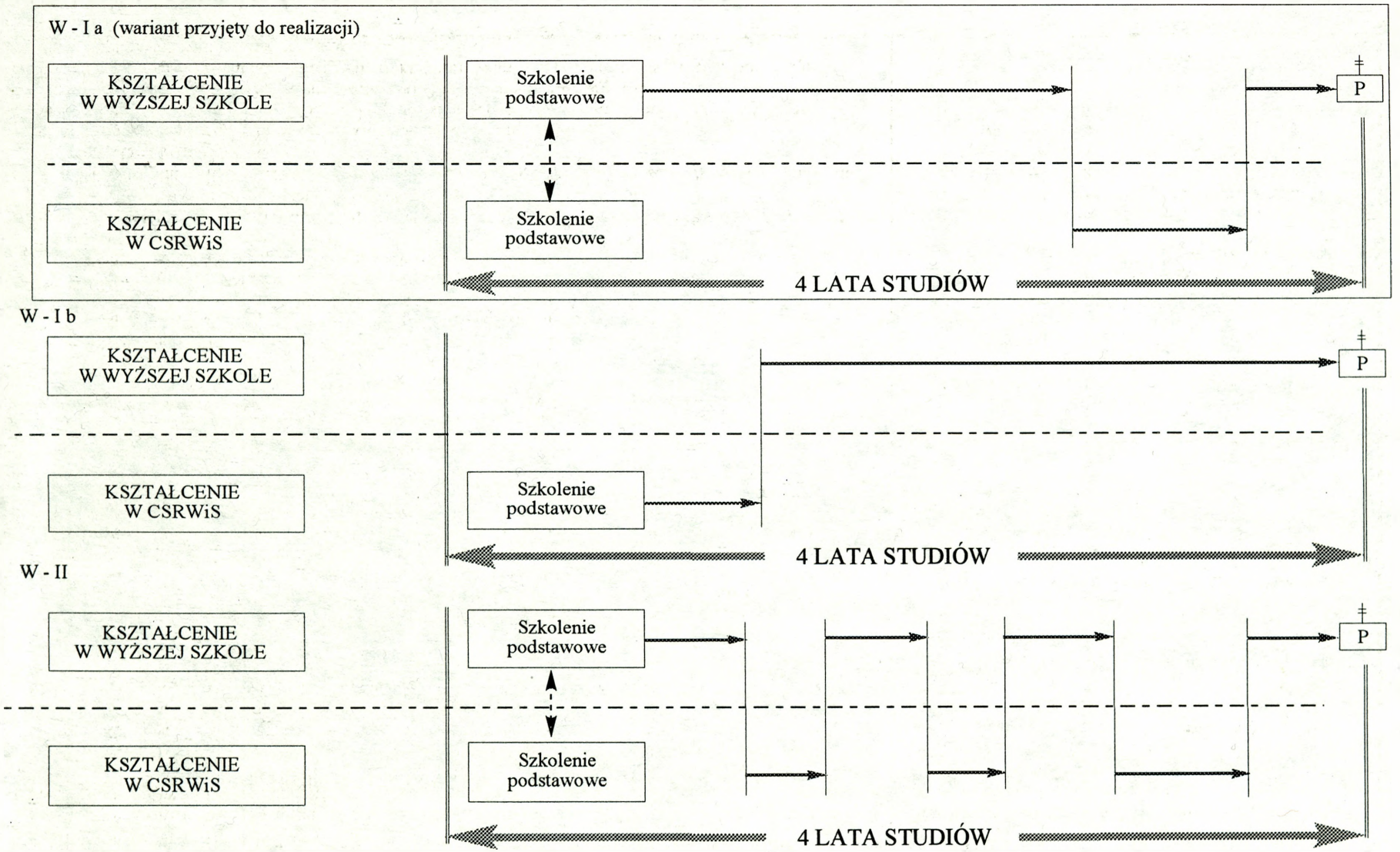

Rys.3.3. Zasadnicze warianty organizacji i trybu kształcenia podchorążych w przyszłym modelu studiów wyższych pierwszego stopnia

WARIANT I	
a. Przejrzystość układu ułatwia organizację procesu kształcenia, który nie wymaga tak precyzyjnego programowania i planów, jak w przypadku wariantu II (układ mniej wrażliwy na zakłócenia. b. Łatwiejsze sterowanie całym procesem edukacji złożonym z dwóch współzależnych podsystemów kształcenia, ale ze znacznie prostszym układem wzajemnych relacji i zależności (powiązań). c. Możliwość precyzyjnego określania zakresu kompetencji i odpowiedzialności za wykształcenie słuchaczy (odpowiedzialność szkoły wyższej i centrum). d. Lepsze warunki (w porównaniu z wariantem II - do zachowania pożądanej rytmiki nauczania. e. Łatwość przejścia na taki model edukacji, w którym kandydaci na oficerów (w niektórych specjalnościach) otrzymywaliby w niektórych placówkach szkolnictwa wojskowego tylko przygotowanie wojskowospecjalistyczne (studia w szkołach cywilnych) bądź też na model, w którym pewna część podchorążych otrzymywałaby przygotowanie wojskowospecjalistyczne w wojskowych szkołach zagranicznych np. po trzyletnich studiach w naszych wyższych szkołach wojskowych.	a. Realizacja procesu kształcenia słuchaczy nie stwarza tak dobrych jak w przypadku wariantu II - możliwości jego optymalizacji, zwłaszcza stosowania pożądanych zasad nauczania (wymienione w "zaletach wariantu II). b. Organizacja studiów sprzyja pojawieniu się w procesie kształcenia błędów: przeteoretyzowanie (w szkole wyższej) lub zbytniego praktycyzmu (w centrum). c. Wymaga wzbogacenia bazy dydaktycznej szkoły wyższej, w której podczas długiego okresu kształcenia słuchaczy muszą być stosowane zarówno zasada poglądowości, jak i łączenia teorii z praktyką, mimo planowanego oddzielnego etapu kształcenia w centrum.
FORMUŁY REALIZACYJNE ("a" i "b") WARIANTU I Rozpoczęcie studiów od nauki w szkole wyższej (formuła I"a") ma w stosunku do formuły I"b" - następujące zalety: - jest etapem lepiej dostosowanym do oczekiwań młodego człowieka po maturze, który przede wszystkim ma ambicję studiować. Rozpoczynając natomiast edukację w centrum, wkraczałby od razu zamiast w naukę, w długi okres szkolenia wojskowego, który wraz z nieuchronnymi u młodego człowieka rozczarowaniami, może zaowocować znacznym obniżeniem motywacji do zawodu wojskowego; - umożliwia realizację procesu nauczania, w którym teoria poprzedza praktykę. Jest to model sprawdzony i częściej stosowany w praktyce edukacyjnej; Podstawową zaletą (formuły I"b") jest szybkie pozyskiwanie kadr wojskowych o podstawowym przygotowaniu oficerskim, co w określonych okolicznościach może mieć istotne znaczenie dla gotowości mobilizacyjnej sił zbrojnych.	
WARIANT I I	
a. Organizacja i tok studiów umożliwiają pełną optymalizację procesu kształcenia oraz osiąganie pożądanej efektywności dzięki: - zachowaniu niezbędnej ciągłości kształcenia (realizacja zasady systematyczności nauczania); - najlepszym możliwościom permanentnego wyrabiania tak niezbędnych cech osobowości i przyszłego oficera, jak odporność psychiczna, wytrzymałość na trudy, czy samodzielność w działaniu; - możliwość ciągłego, twórczego łączenia wiedzy teoretycznej z praktyką (optymalne warunki przestrzegania zasady poglądowości w nauczaniu); - najdogodniejszym warunkom do stosowania w procesie kształcenia przyszłych dowódców zasady realizmu (unikanie umowności i uproszczeń); - możliwości systematycznego kształtowania swoistej świadomości żołnierskiej i pożądanie postawy wobec niezbędnej w każdej armii stałej gotowości bojowej; - możliwości prawie jednoczesnego opanowania wiedzy teoretycznej i umiejętności fachowych, a wraz z tym umiejętności metodycznych; - systematycznemu przygotowaniu instruktorsko-metodycznemu. b. Większa ranga centrum specjalistycznego jako stałego partnera szkoły wyższej w procesie realizowanego programu studiów podchorążych (ściśle programowe związki korelacyjne i koordynacyjne działań). c. Przyjęta organizacja i tok studiów chronią proces kształcenia zarówno przed jego przeteoretyzowaniem, jak i zbytnim praktycyzmem.	a. Skomplikowana realizacja procesu kształcenia (wrażliwość na zakłócenia wynikające nawet z najmniejszych błędów lub niedokładności planowania) może stanowić istotną przeszkodę w spożytkowaniu zalet tego wariantu studiów. b. Bardzo trudne sterowanie całym procesem edukacji złożonym z współzależnych i funkcjonujących równolegle podsystemów kształcenia (w szkole wyższej oraz w centrum). c. Prawdziwie przemienny proces edukacji wymaga bardzo precyzyjnie skonstruowanego programu i takiegoż planowania bieżącego. d. Trudny do dokładnego określenia zakres odpowiedzialności szkoły wyższej i centrum za wykształcenie słuchaczy.

Rys. 3.4. Główne zalety i wady przyszłej organizacji kształcenia podchorążych

Studia w trybie 4 - letnim

(podsystem zasadniczy)

3a. **Etap ogólnoinżynierski** (II - IV semestr) obejmujący przygotowanie ogólne i ogólnotechniczne niezbędne do wykonania pracy dyplomowej oraz uzyskania wiedzy specjalistycznej na poziomie studiów wyższych. Ponadto w etapie tym przewidziano do realizacji blok przedmiotów ogólnowojskowych oraz ogólnodowódczych wraz z praktyką dowódczą w JW i dwoma zgrupowaniami poligonowymi zapewniającymi przygotowanie do dowodzenia drużyną (zapoznawczo - dowodzenia plutonem).

W przypadku wyeliminowania słuchaczy z tego trybu kształcenia (np. niezaliczenie semestru) mogą być oni:

- zwalniani do rezerwy jako podoficerowie rezerwy;
- kierowani do jednostek wojskowych jako podoficerowie zawodowi;
- ubiegać się o przyjęcie na odpowiedni semestr trybu 2,5 - letniego;

4a. **Etap kierunkowy** (V - VI semestr) obejmujący blok przedmiotów ogólnotechnicznych i ogólnodowódczych oraz wstępną specjalizację zawodową (przedmioty taktyczno i techniczno- specjalne) w centrum rodzajów wojsk i służb. W etapie tym przewiduje się praktykę dowódczą dla podchorążych na stanowisku instruktora lub pomocnika dowódcy plutonu. Pomyślne zakończenie przez podchorążych tego etapu kształcenia jest zasadniczym kryterium nadania im stopnia chorążego.

5a. **Etap specjalistyczny** (VII i VIII semestr) podporządkowany jest uzyskaniu przez słuchaczy specjalizacji zawodowej. Etap ten obejmuje blok przedmiotów ogólnodowódczych, taktyczno i techniczno - specjalnych (szkolenie specjalistyczne w centrum szkolenia rodzajów wojsk i służb), praktykę dowódczą na stanowisku dowódcy plutonu oraz dwa seminaria dyplomowe. Etap kończy się egzaminami: dyplomowym oraz na oficera. Słuchacze, którzy nie uzyskają absolutorium lub nie zdadzą egzaminu dyplomowego są kierowani w stopniu chorążego do jednostek wojskowych na stanowisko dowódcy plutonu. Chorążowie ci mogą w kolejnym roku zdać zaległe egzaminy i przystąpić do obrony pracy dyplomowej.

Warunkiem otrzymania stopnia oficerskiego podporucznika jest zdanie (oprócz dyplomowego) egzaminu oficerskiego (na patent oficerski). W przypadku niezdania egzaminu oficerskiego, chorąży jest kierowany do jednostki wojskowej. Po roku służby stałej będzie on miał możliwość ponownego złożenia egzaminu oficerskiego w WSO.

Studia w trybie dwu i półletnim

(model uzupełniający)

Równolegle ze studiami czteroletnimi organizuje się w WSO studia półwyższe, przeznaczone dla słuchaczy, którzy w wyniku kolejnych selekcji nie będą mogli podołać trudom studiów inżynierskich, a którzy posiadają predyspozycje dowódcze i silną motywację zostania żołnierzami zawodowymi. Wyodrębnienie w WSO tego typu studiów ma wyraźnie motywacyjny

charakter dla wszystkich słuchaczy, a z drugiej strony, ukończenie studiów "skróconych" nie zamyka absolwentom (po uzupełnieniu wykształcenia) możliwości dalszej kariery w siłach zbrojnych.

3b. **Etap kierunkowy** (II i III semestr) obejmujący blok przedmiotów ogólnych, ogólnotechnicznych i ogólnodowódczych oraz taktyczno i techniczno-specjalnych (okres wstępnej specjalizacji zawodowej w centrum szkolenia rodzajów wojsk i służb) spełnia dwie podstawowe funkcje:

- wyposażenia słuchaczy w podstawy wiedzy i umiejętności niezbędnych do uzyskania specjalizacji zawodowej;
- przygotowania teoretycznego zapewniającego słuchaczom możliwość kontynuacji studiów wyższych w dalszym toku służby (po okresie około 3 lat).

Ponadto w etapie tym organizowane będą dla słuchaczy: praktyka dowódcza oraz zgrupowanie poligonowe. W przypadku niezaliczenia przez podchorążych tego etapu kształcenia słuchacze będą kierowani do rezerwy lub jako podoficerowie zawodowi do jednostek wojskowych.

4b. **Etap specjalistyczny** (semestr IV i V) podporządkowany jest uzyskaniu przez podchorążych specjalizacji zawodowej. Etap ten zawiera blok przedmiotów ogólnodowódczych, ogólnotechnicznych oraz taktyczno i techniczno-specjalnych (okres specjalizacji zawodowej w centrum szkolenia rodzajów wojsk i służb).Etap zamyka egzamin na chorążego. Słuchacze, którzy nie zaliczą sesji egzaminacyjnej kończącej proces kształcenia, bądź egzaminu na stopień

chorążego, są kierowani do rezerwy lub też mogą podjąć służbę w jednostkach wojskowych na stanowiskach przewidzianych dla podoficerów.

Przedstawiony model kształcenia kandydatów na żołnierzy zawodowych przedstawia rys.3.5. Opracowaną koncepcję kształcenia zamierza się realizować w jednym z proponowanych wariantów rys.3.6. strukturalnych szkolnictwa wojskowego przyjmując wariant pierwszy jako docelowy rys.3.7.

Wydaje się, że ostateczną koncepcją dotyczącą reorganizacji wyższego szkolnictwa wojskowego opracowaną przez Zarząd Szkolnictwa Wojskowego jest koncepcja zawarta w materiale przygotowanym na spotkanie Szefa Sztabu Generalnego WP z komendantami wyższych szkół wojskowych odbyte w dniu 9.02.93r. w Toruniu.[7]

W koncepcji tej przyjęto następujące podstawowe założenia:

- odejście od dotąd obowiązującej zasady, iż szkolnictwo wojskowe jest jedyną instytucją powołaną do kształcenia kadr dla sił zbrojnych;

- maksymalne dostosowanie modelu kształcenia kadr do zmieniających się się potrzeb jakościowych sił zbrojnych oraz oczekiwań i ambicji intelektualnych kandydatów do służby stałej i kontraktowej;

- stopniowe osiąganie niezbędnej spójności ze szkolnictwem cywilnym w ramach systemu edukacji narodowej;

- zapewnienie "drożności" kształcenia w systemie przygotowania kadr wojskowych zarówno między korpusami osobowymi jak i kierunkami oraz poziomami kształcenia;

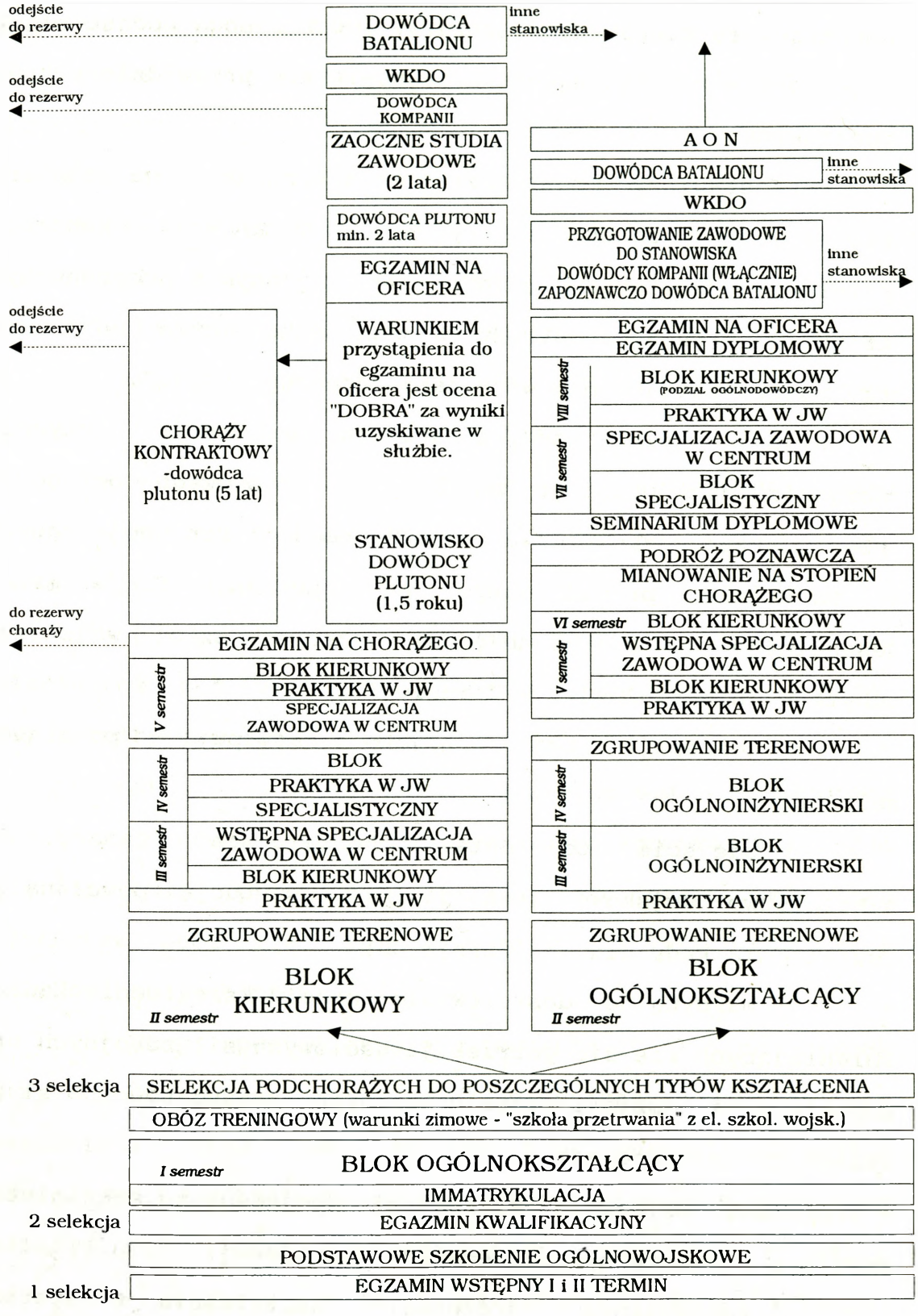

Rys. 3.5. Model kształcenia kandydata na oficera w Wyższej Szkole Oficerskiej w trybie cztero- i dwu i półletnim.

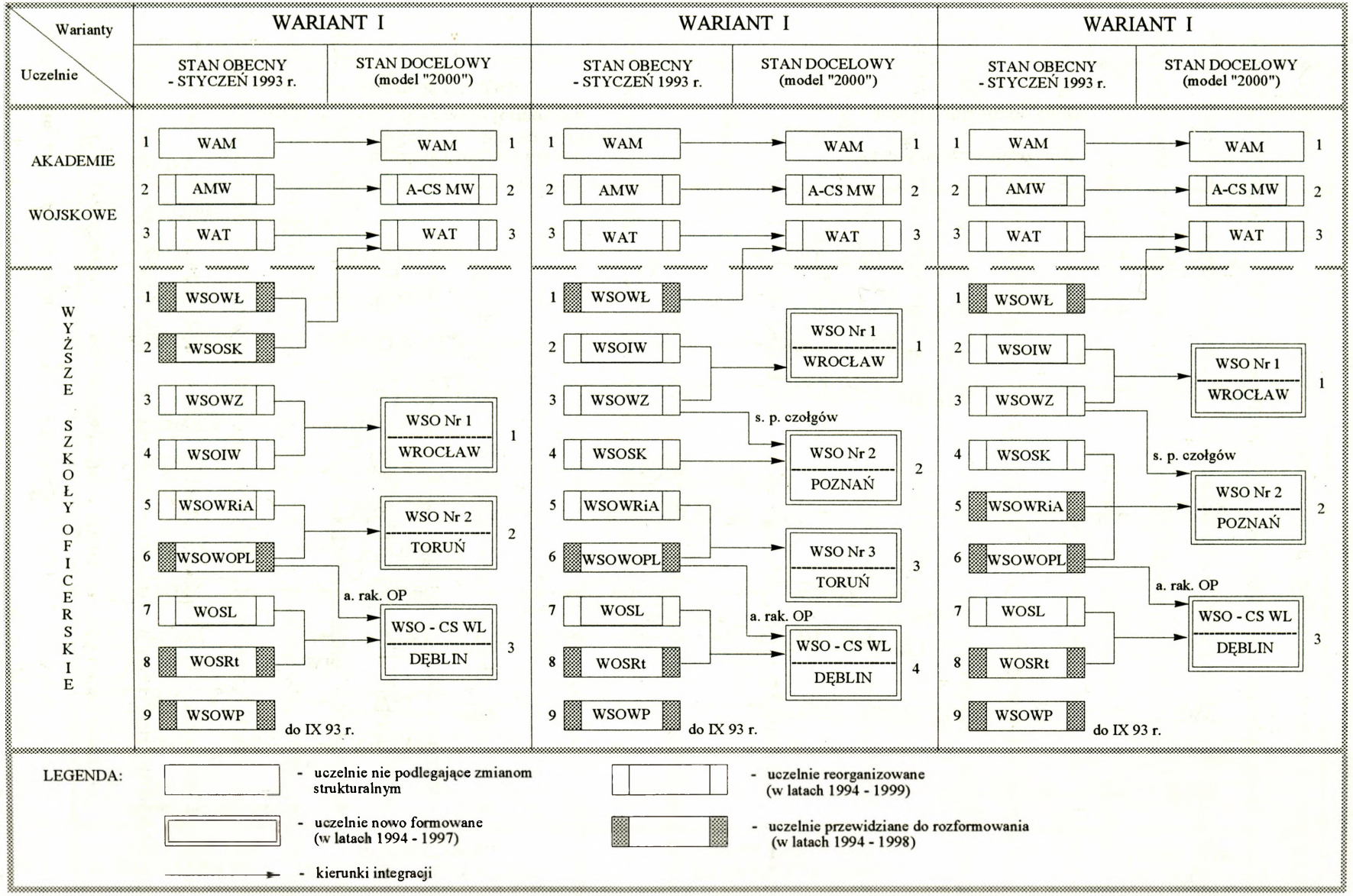

Rys. 3.6. Warianty restrukturyzacji wyższego szkolnictwa wojskowego

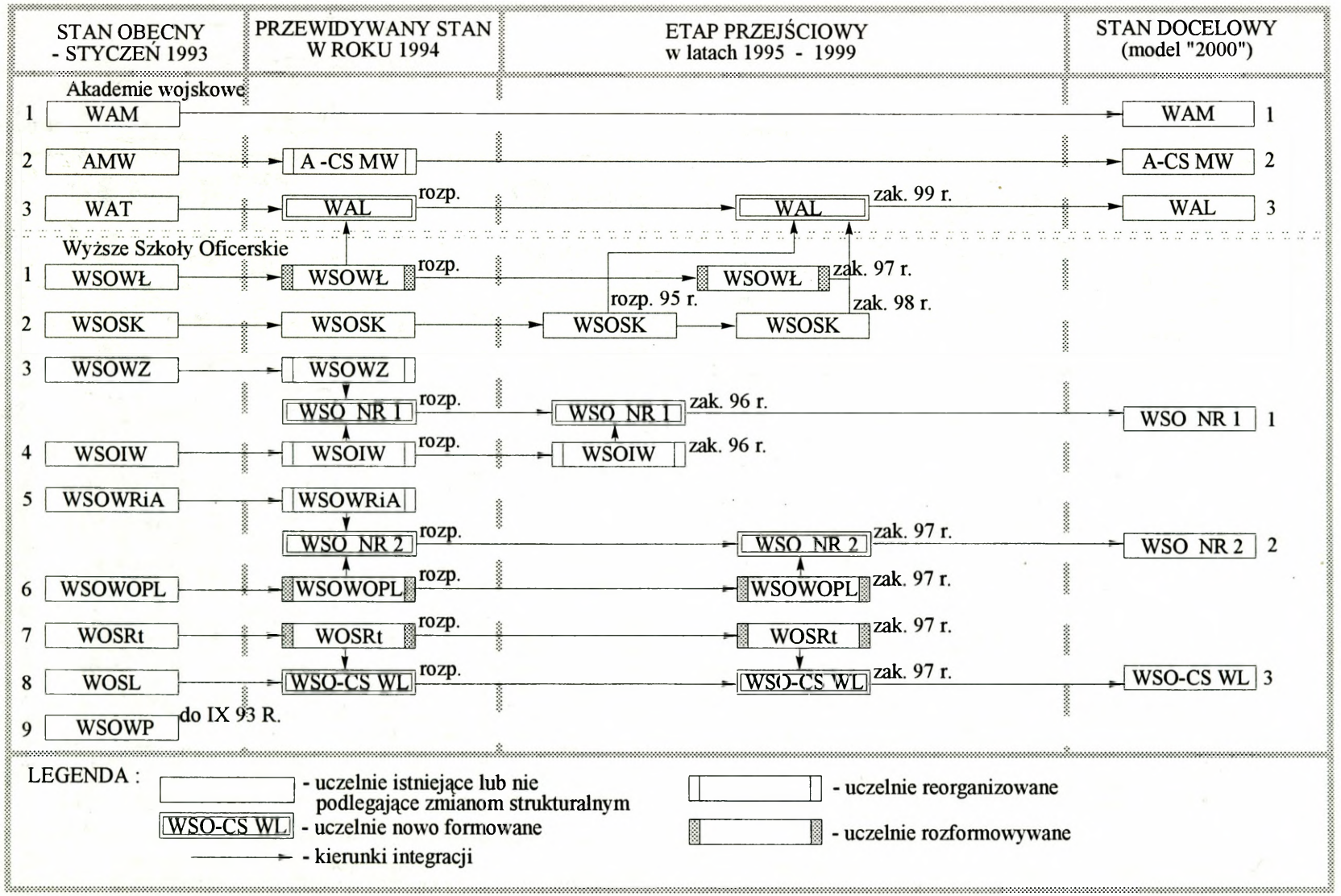

Rys. 3.7. Restrukturyzacja akademii wojskowych i wyższych szkół oficerskich (wg wariantu I)

- uwzględnienie w organizacji oraz programach kształcenia kandydatów na żołnierzy zawodowych potrzeb mobilizacyjnych w takim stopniu, aby zapewnić odchodzącym ze szkół w określonym etapie kształcenia i na ustalonym poziomie edukacyjnym, całościowe przygotowanie dowódcze i specjalistyczne;

- zwiększenie rangi relakcji pozytywnej w koncepcji kształcenia kadr.

Przyjęte założenia pozwoliły na opracowanie koncepcji struktur organizacyjnych i modeli docelowych wojskowego szkolnictwa zawodowego, które obejmują:

- model kształcenia kandydatów na żołnierzy służby stałej i kontraktowej (rys.3.8);

- model kształcenia kandydatów na oficerów służby stałej (rys.3.9);

- model restrukturyzacji placówek edukacyjnych wojskowego szkolnictwa zawodowego (rys.3.10);

- plan przebiego procesu restrukturyzacji w systemie WSO (rys.3.11).

Ostateczną propozycją opracowaną przez ZSzW dotyczącą reorganizacji wojskowego szkolnictwa zawodowego jest (materiał z kwietnia 1993) przeznaczonego do akceptacji przez MON. W materiale tym istota kształcenia kandydatów na oficerów służby stałej (rys.3.12) polega na odejściu od dotychczasowego, jednolitego, czteroletniego typu wyższych studiów inżynierskich i wprowadzeniu w to miejsce - obudowanego elementami selekcji - typu 3-letnich zawodowych wyższych studiów wojskowych oraz zapewnieniu - dla absolwentów tych studiów, którzy uzyskali bardzo dobre wyniki

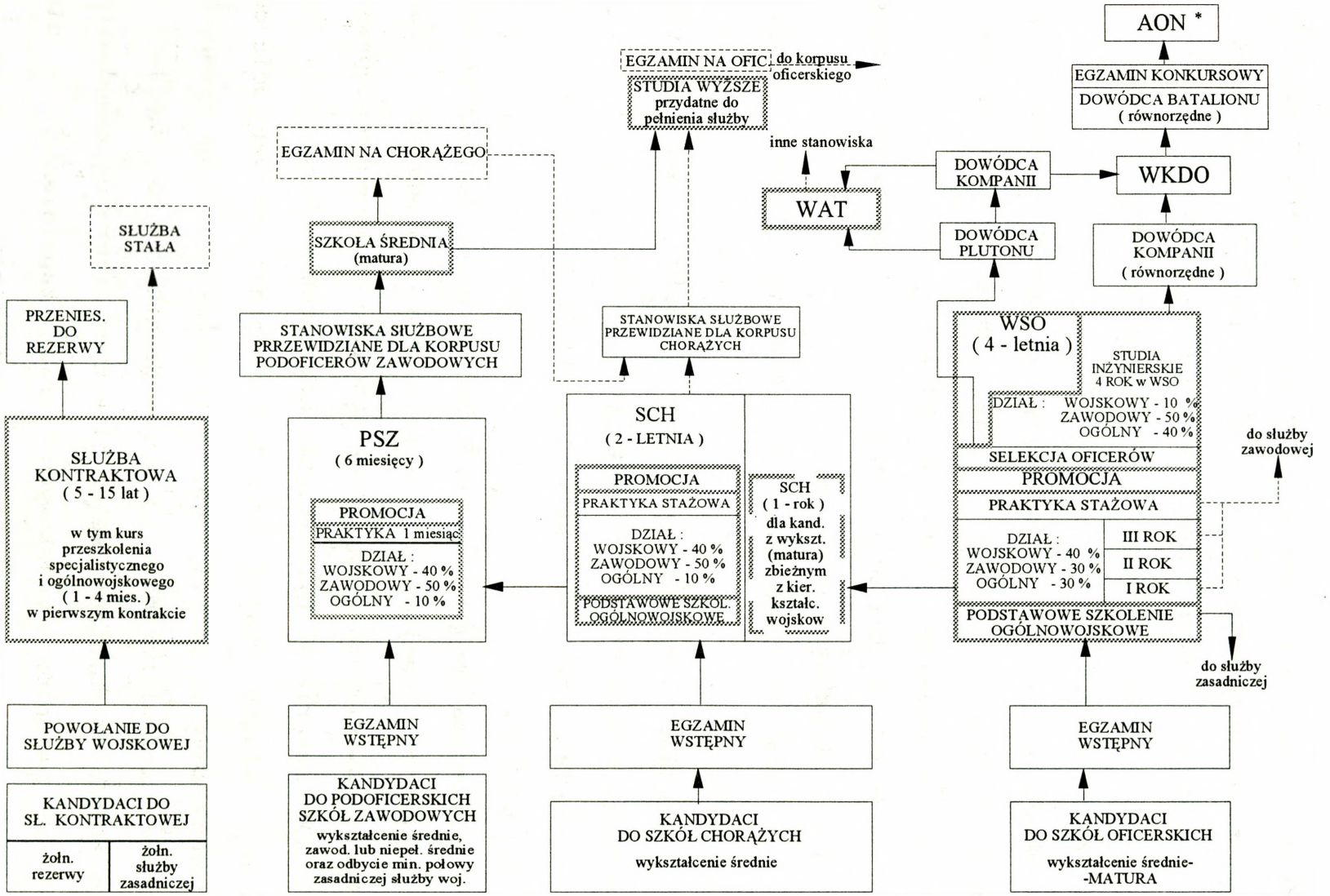

* Program zróżnicowany dla absolwentów w zależności od trybu ukończenia WSO

Rys. 3.8. Model kształcenia kandydatów na żołnierzy służby stałej i kontraktowej

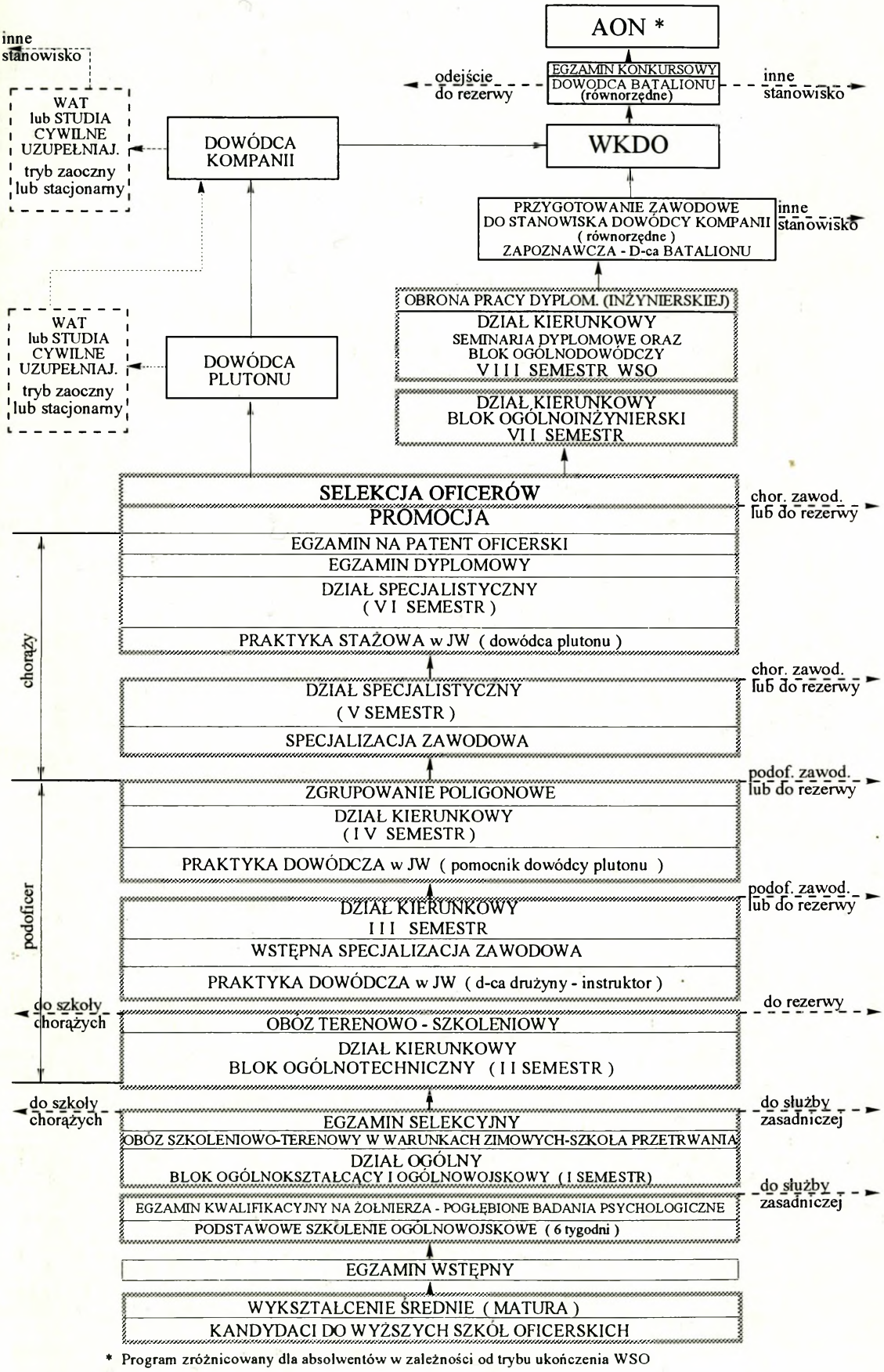

Rys. 3.9. Model kształcenia kandydatów na oficerów stałych.

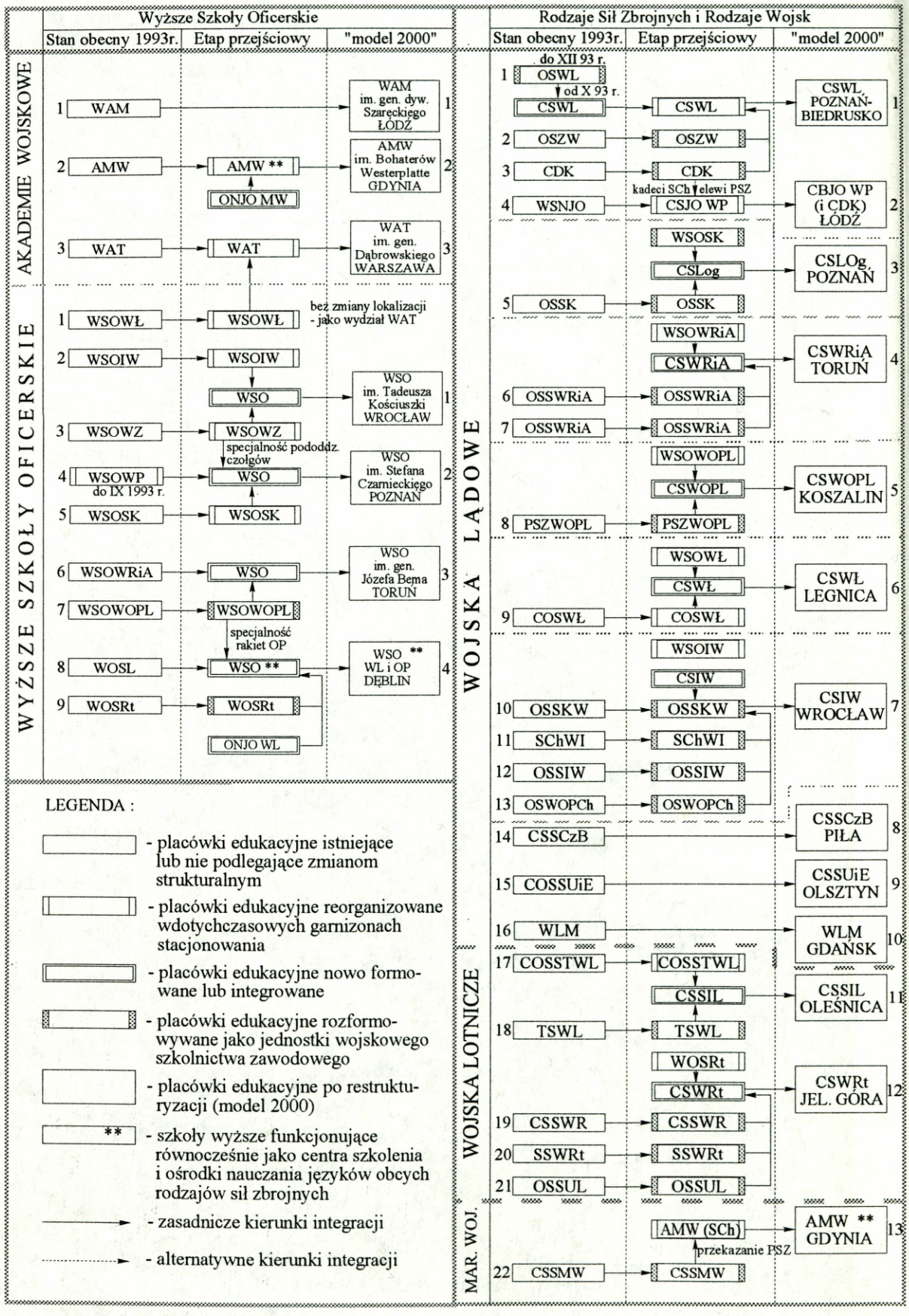

Rys. 3.10. Model restrukturyzacji placówek edukacyjnych wojskowego szkolnictwa zawodowego.

w nauce możliwości kontynuowania nauki na IV roku WSO (już w stopniach oficerskich) w celu podwyższania ich kwalifikacji do poziomu niezbędnego dowódcy kompanii oraz uzyskania tytułu zawodowego inżyniera.

W tak przyjętym modelu kształcenia kandydatów na żołnierzy zawodowych (oficerów) strukturę docelową szkolnictwa wojskowego powinny tworzyć **trzy akademie wojskowe:**

- **Wojskowa Akademia Techniczna** im.gen.J. Dąbrowskiego w Warszawie z 5 wydziałami obecnie istniejącymi i zamiejscowym wydziałem łączności w Zegrzu;

- **Wojskowa Akademia Medyczna** w Łodzi - nie podlegająca zmianom strukturalnym w najbliższej perspektywie czasowej;

- **Akademia Marynarki Wojennej** w Gdyni z dotychczasowymi trzema wydziałami oraz Szkołą Chorążych i nowo sformowanym Ośrodkiem Nuczania Języków Obcych MW.

Cztery wielowydziałowe wyższe szkoły oficerskie:

- Wyższa Szkoła Oficerska im. T.Kościuszki we Wrocławiu z wydziałemi: wojsk zmechanizowanych i inżynierii wojskowej oraz Centrum Szkolenia Inżynierii Wojskowej;

- Wyższa Szkoła Oficerska im.S.Czarneckiego w Poznaniu z wydziałami: wojsk pancernych i logistyki oraz Centrum Szkolenia Wojsk Lądowych (Poznań -Biedrusko);

- Wyższa Szkoła Oficerska im. gen. J. Bema w Toruniu z wydziałami: wojsk rakietowych i artylerii, wojsk OPL (zamiejscowym w pierwszym etapie) oraz Centrum Szkolenia Wojsk Rakietowych i Artylerii;

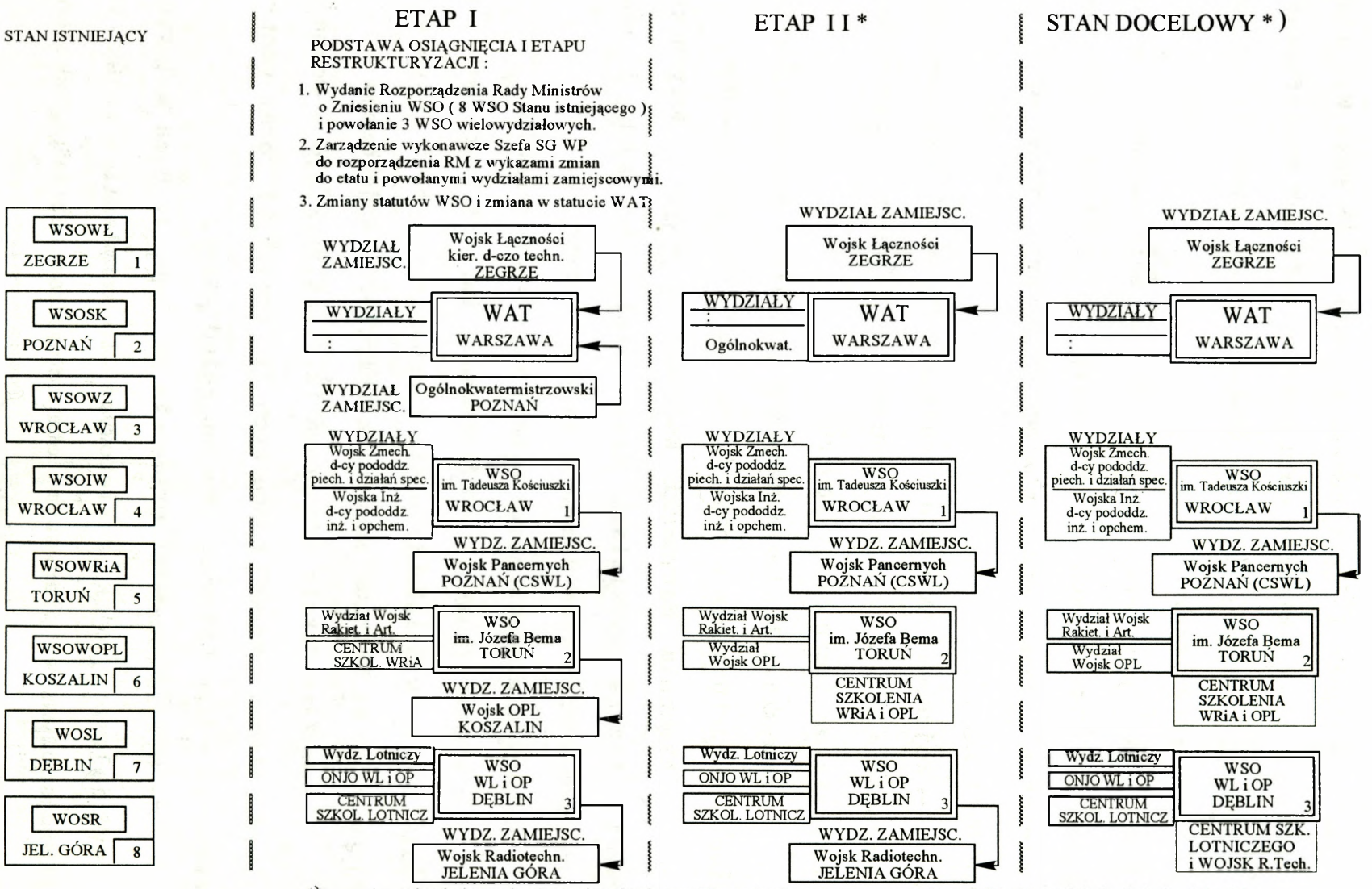

*)Warunkiem osiągnięcia rozwiązań organizacyjnych etapu I I oraz docelowego stanu po restrukturyzacji będzie posiadanie niezbędnych środków materiałowo-finansowych w budżecie resortu ON

Rys. 3. 11. Stan procesu przebiegu restrukturyzacji w systemie WSO

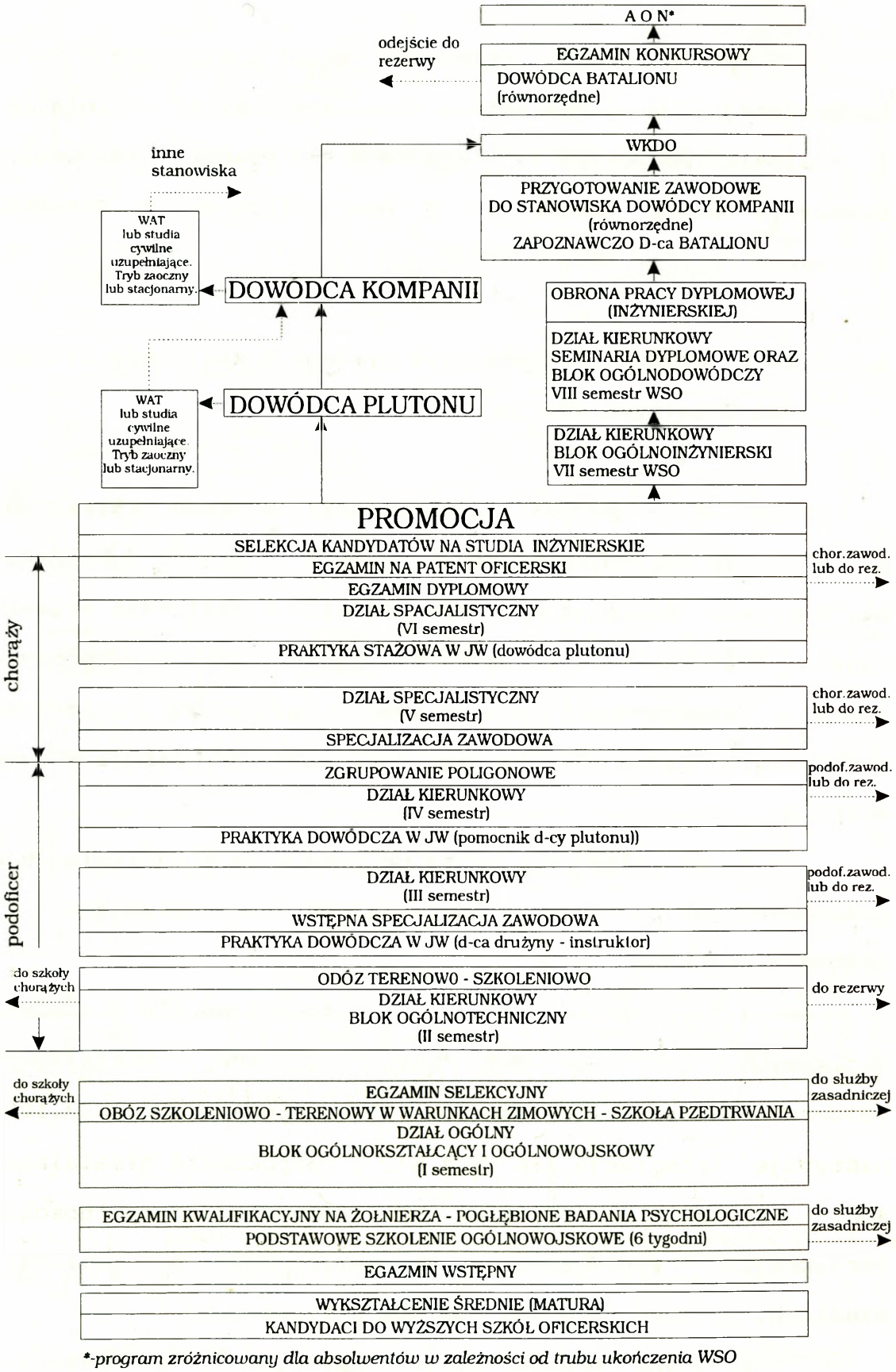

**-program zróżnicowany dla absolwentów w zależności od trubu ukończenia WSO*

Rys. 3.12. Model kształcenia kandydatów na oficerów służby stałej (model 3 i 4)

- Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej w Dęblinie z wydziałami: lotniczym i radioelektronicznym (zamiejscowym -w I etapie) oraz Centrum Szkolenia Wojsk Lotniczych i nowo sformowanym Ośrodkiem Nauczania Języków Obcych WLiOP.

3.3.3. Inne modele doskonalenia systemu kształcenia oficerów Sił Zbrojnych RP

Jedną z propozycji doskonalenia systemu kształcenia oficerów Sił Zbrojnych RP przedstawia w rozprawie doktorskiej pt."Kierunki doskonalenia organizacji kształcenia oficerów Wojska Polskiego" Pan ppłk dr Janusz SZTANC. Proponowany model funkcjonowania wyższego szkolnictwa wojskowego przedstawia rys.3.13., a jego realizację przewiduje w dwóch etapach:

- I do 1995 r. i II do 2000 roku w odniesieniu do poszczególnych poziomów przedstawiałyby się następująco:

AKADEMIE WOJSKOWE

Do 1.01.1990r w Wojsku Polskim funkcjonowało 5 akademii wojskowych (ASG WP, WAP, WAT, WAM, AMW), kształcących oficerów na poziomie studiów II stopnia. Od 1.09.1990r następuje integracja ASG WP z WAP i rozpoczęcie działalności AON, kształcąca oficerów w różnych specjalnościach (wojskowych, społecznych, ekonomicznych) na dwuletnich studiach. Do 1995 roku AON powinna przygotować:

- programy nowego modelu kształcenia na dwuletnich studiach dla oficerów o predyspozycjach do dowodzenia i pracy

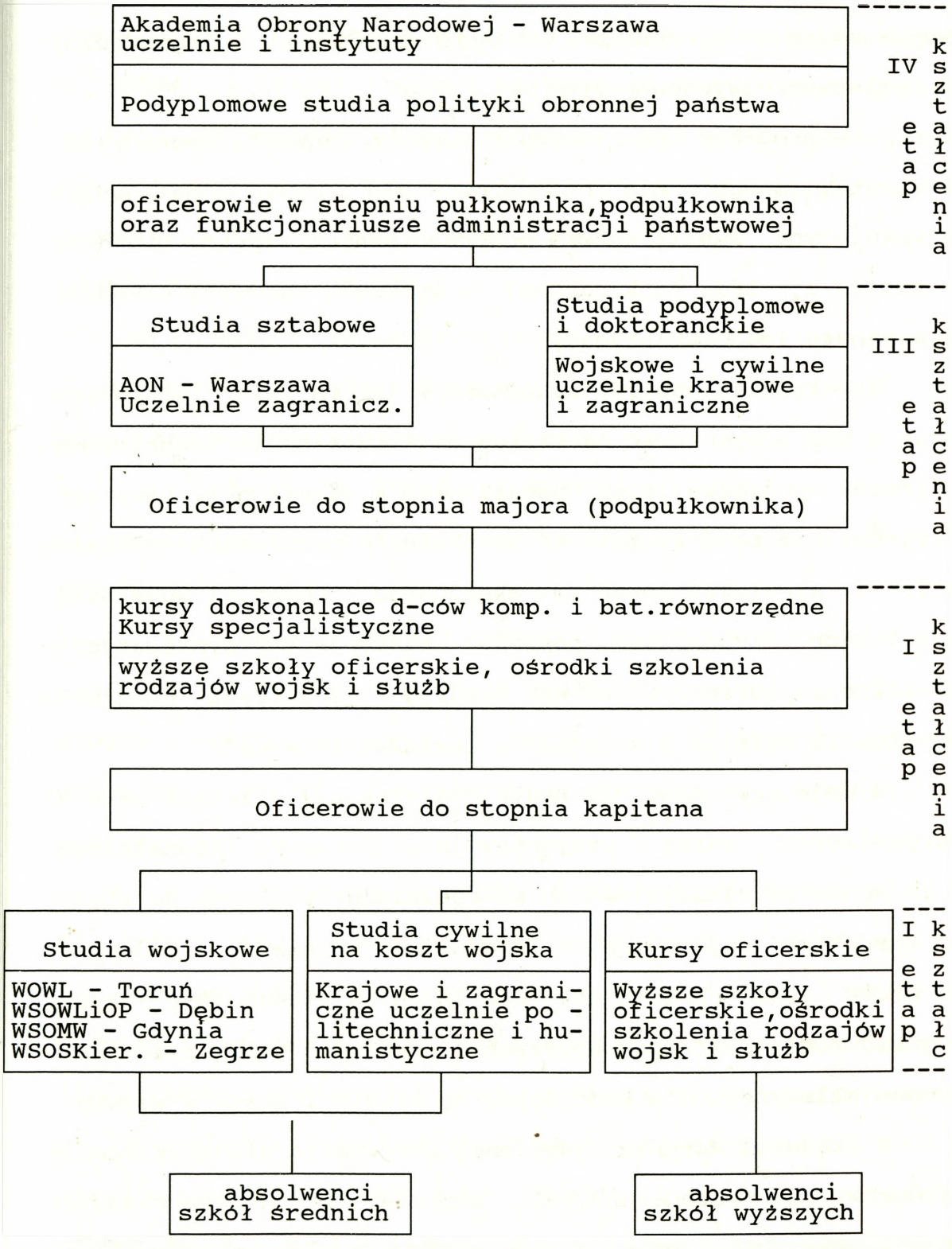

Rys.3.13.Model funkcjonowania wyższego szkolnictwa wojskowego

sztabowej mających wykształcenia II stopnia i stopień mjr--ppłk na kierunkach: ogólnowojskowym, logistycznym i społeczno - wychowawczym;

- programy na rocznych kursach szczebla operacyjno - - strategicznego dla oficerów w stopniu pułkownika, uzyskujących wyniki wyższe od przeciętnych w pracy dowódczej i sztabowej. Będą to kandydaci na wyższe stanowiska dowódcze i sztabowe (od d-cy brygady)

Wojskowa Akademia Techniczna w latach 1990 - 95 powinna wraz z WSO przygotować nowe programy kształcenia technicznego oficerów poszczególnych specjalności w szkołach oficerskich. Programy te powinny bazować na obecnych programach wydziałów WAT, z wyselekcjonowaniem eksploatacji techniki wojskowej. W latach 1996-2000 powinno następować systematyczne kształcenie oficerów w WSO według jednolitych programów studiów II stopnia i wygaszanie kształcenia w WAT.

W Wojskowej Akademii Medycznej - należy w latach 1990-95 zorganizować kursy przygotowujące lekarzy, stomatologów i farmaceutów wykształconych w uczelniach cywilnych do służby w warunkach wojskowych - część jako żołnierzy zawodowych, a część jako pracowników cywilnych. W latach 1996 - 2000, wygasić kształcenie podchorążych i uruchomić kursy oficerskie i specjalistyczne dla kandydatów do służby i pracy w wojsku.

W Akademii Marynarki Wojennej przewiduje się kształcenie oficerów na studiach II stopnia w dotychczasowych specjalnościach, zmniejszając stosownie do potrzeb liczbę słuchaczy. Zmiany organizacyjne i ilościowe sił morskich powodują, że celowe będzie odejście od ośrodka akademickiego

i skupienie głównego wysiłku uczelni na zagadnieniach dydaktycznych. Następstwem tego byłoby przemianowanie AMW w WSOMW, w której - oprócz kształcenia podchorążych powinny - być zorganizowane kursy podyplomowe szczebla operacyjnego dla oficerów starszych przewidzianych na stanowiska dowódcze i sztabowe szczebla operacyjno - taktycznego.

WYŻSZE SZKOŁY OFICERSKIE

W celu restrukturyzacji szkolnictwa wojskowego i uzyskania struktur docelowych do 1995 roku, powinny być zrealizowane następujące zamierzenia:

- integracja WSOWZ z WSOWP w WSOWL we Wrocławiu w celu kształcenia oficerów ogólnowojskowych według jednoliego programu;

- integracja WSOIW z WSOWRiA w WSOWL w Toruniu w celu kształcenia oficerów wojsk lądowych według jednolitego programu szkoły oficerskiej i programów specjalistycznych dla oficerów wojsk inżynierskich,chemicznych rakietowych i artylerii;

- przygotowanie w WOSL Dęblin bazy do kształcenia oficerów w specjalnościach radiotechnicznych i rakietowych;

- przyjęcie przez WOSR kształcenia oficerów w specjalnościach rakietowych z WSOWOPL, wydziału elektroniki (specjalności radiotechniczne), wydziału elektromechanicznego i uzbrojenia radiotechnicznego (specjalność rakiet przeciwlotniczych) WAT oraz OSSWOPR z Bemowa. Kształcenie odbywałóby się według jednolitego programu szkoły oficerskiej i programów specjalistycznych dla oficerów specjalności radiotechnicznych dla różnych rodzajów wojsk;

- kształcenie w WSOWOPL tylko oficerów specjalności rakietowych i artylerii przeciwlotniczej z jednoczesnym przygotowaniem bazy doszkolenia tych specjalności w WSOLiOP; przekazanie kształcenia specjalności radiotechnicznej, wojsk rakietowych do WOSR, stopniowe wygaszanie kształcenia we wszystkich specjalnościach w miarę uruchomienia w WSOWiOP w Dęblinie;

- przygotowanie w WSOWŁ bazy dokształcenia podchorążych wydziału cybernetyki, elektrotechniki WAT i programów do kształcenia oficerów w różnych specjalnościach systemów kierowania;

- wygaszanie kształcenia w WSOSK i w miejsce studiów dla podchorążych zorganizowanie kursów oficerskich i specjalistycznych dla absolwentów uczelni cywilnych ubiegających się o przyjęcie do służby zawodowej.

Dalsze doskonalenie tego systemu powinno doprowadzić do tego, że w 2001 r funkcjonować będą 4 wyższe szkoły oficerskie i ośrodki kształcenia kandydatów do służby zawodowej, bądź pracy w wojsku rekrutujących się z absolwentów wyższych uczelni cywilnych określonych specjalności.

1.Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych (WSOWL)- POZNAŃ kształcąca;

- podchorążych według jednolitego programu w zakresie szkoły oficerskiej z przedmiotów politechnicznych ułożonych na wzór wydziału mechanicznego WAT, ze zwróceniem większej uwagi na eksploatację sprzętu oraz programów dla specjalności: mechanicznej, uzbrojenia i czołgowo - samochodowej.

Nauka w szkole trwałaby 5 lat, z czego 3 lata - realizacja programu szkoły oficerskiej i przedmiotów ogólnopolitechnicznych oraz 1,5 roku - realizacja programów poszczególnych specjalności. Absolwenci otrzymywaliby stopień podporucznika i tytuł magistra inżyniera;

- oficerów w stopniu kapitana, przewidzianych na stanowisko dowódcy batalionu kierowano by na kursy 3 - 5 miesięczne.

2.Wyższa Szkoły Oficerska Wojsk Lotniczych i obrony powietrznej (WSOWLiOP) - Dęblin, kształcąca;

- pilotów według oddzielnego programu ogólnego i specjalistycznego, bazującego na dotychczasowych programach WOSL wzbogaconego o przedmioty ploitechniczne o kierunku mechanicznym; - podchorążych pozostałych specjalności WLiOP według jenolitego programu w zakresie szkoły oficerskiej i przedmiotów ploitechnicznych ułożonych na wzór wydziału mechanicznego i wydziału elektroniki WAT, ze zwróceniem większej uwagi na eksploatację sprzętu oraz programów dla specjalności radiotechnicznych różnych rodzajów wojsk, mechaników lotniczych i artylerii przeciwlotniczej. Nauka trwałaby 5 lat, z czego 3 lata - realizacja programu szkoły oficerskiej i przedmiotów ogólnopolitechnicznych oraz 1,5 roku - realizacja programów poszczególnych specjalności. Absolwenci otrzymywaliby stopień podporucznika i tytuł magistra inżyniera;

- oficerów w stopniu kapitana przewidzianych na dowódców batalionów. Czas trwania kursu 3 - 5 miesięcy.

3. Wyższa Szkoła Oficerska Marynarki Wojennej (WSOMW) - Gdynia, kształcąca:

- podchorążych według dotychczasowych programów;
- oficerów przewidzianych na stanowiska szczebla taktycznego i operacyjnego. Czas trwania kursu taktycznego 3 -5 miesięcy, a kursu operacyjnego 6 - 9 miesięcy.

4. Wyższa Szkoła Oficerska Systemów Kierowania (WSOSKier) ZEGRZE kształcąca:

- podchorążych według jednolitego programu studiów w zakresie szkoły oficerskiej i przedmiotów politechnicznych ułożnych na wzór wydziału elektroniki i wydziału cbernetyki WAT ze zwróceniem większej uwagi na eksploatację sprzętu oraz programów dla specjalności: łączności , informatyki i automatyzacji dowodzenia. Nauka w szkole trwałaby 5 lat, z czego 3 lata - realizacja programu szkoły oficerskiej i przedmiotów ogónolnopolitechnicznych oraz 1,5 roku - realizacja programu poszczególnych specjalności. Absolwenci otrzymaliby stopień podporucznika oraz tytuł magistra inżyniera elektronika bądź informatyka w efekcie czego w 2001 roku struktura wyższego szkolnictwa wojskowego będzie następująsa rys.3.14.

Model szkolnictwa powinien uwzględniać możliwość rozwoju pionowego dla poszczególnych korpusów, tzn.podoficerom zawodowym awans do korpusu chorążych lub oficerów młodszych, chorążym - awans do korpusu oficerów młodszych. Możliwość podnoszenia kwalifikacji należy traktować jako jedno z ważniejszych źródeł uzupełniania

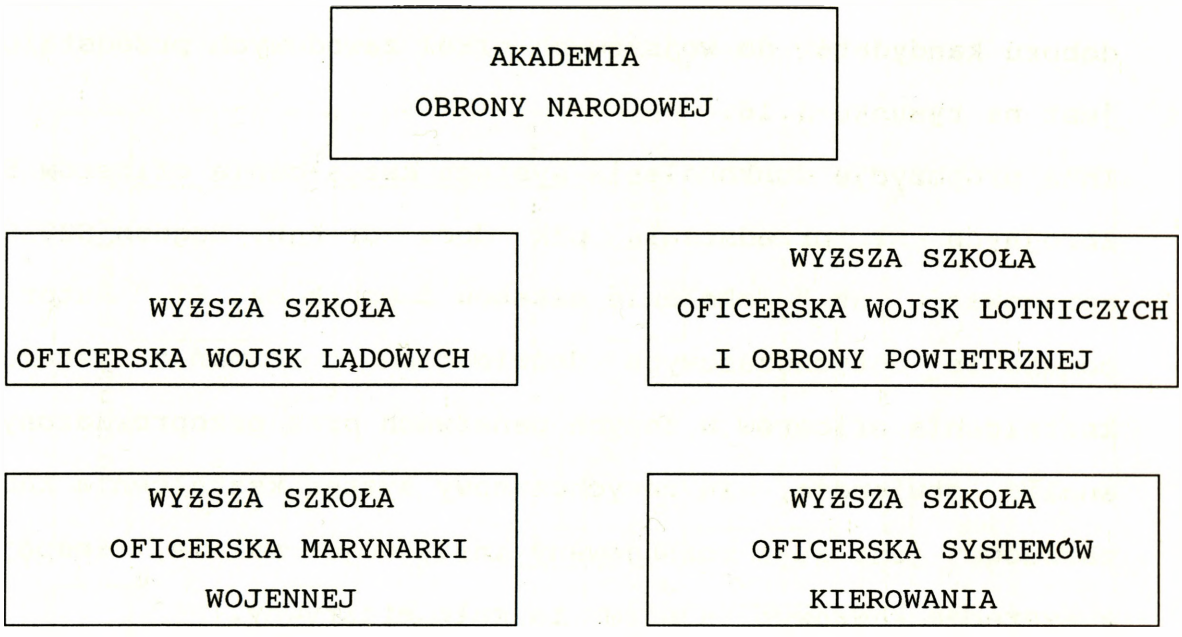

Rys.3.14. Koncepcja struktury wyższego szkolnictwa wojskowego.

korpusu oficerskiego. Powyższy problem można rozwiązać w następujący sposób:

a) podoficerowie zawodowi:

- od określonej granicy wieku wyróżniających się podoficerów kierować bez egzaminów do szkół chorążych lub na studia do WSO, stosownie do posiadanego wykształcenia i woli zinteresowanego;

b) chorążowie

- kandydatów bez matury przyjmować do SCH trzyletnich;

- kandydatów z maturą egzaminować łącznie do WSO i SCH dwuletnich, selekcji dokonywać na podstawie egzaminów;

- absolwentów SCH posiadających maturę i chętnych do podjęcia studiów kierować bezpośrednio lub po krótkiej praktyce w jednostce wojskowej (rocznej, najwyżej dwuletniej)

na studia w WSO, bez egzaminów na drugi rok studiów. Model doboru kandydatów do wojskowych szkół zawodowych przedstaiony jest na rysunku 3.16.

Inną propozycję doskonalenia systemu kształcenia oficerów Sił Zbrojnych RP przedstawia płk doc. dr hab. Bogdan SZULC w opracowaniu nt." Szkolenie sztabów i wojsk cz. II." Autor na podstawie dotychczasowych doświadczeń porównań z systemami kształcenia oficerów w innych państwach oraz przeprowadzonych analiz stwierdza, że dotychczasowy system kształcenia kadry zawodowej jest zbyt rozbudowany instytucjo- nalnie, niespójny z systemem kadrowym, a przez to mało efektywny.

Dlatego też należy dokonać niezbędnych zmian w koncepcjach kształcenia, rozpatrując różne aspekty i płaszczyzny teoretyczne:

- uważa, że celowe jest uznanie działań zmierzających do uzyskania przez oficerów wyższego wykształcenia "cywilnego" w określonej dziedzinie. Można to uzyskać poprzez organizację studiów równoległych realizowanych z dobrym skutkiem przez WSOSK i WOSR lub proponuje WSOWZ 3-letnie studia o charakterze ogólnym (uniwersyteckim), a następnie roczny cykl tzw. kształcenia wojskowego w specjalnie do tego przygotowanym ośrodku szkolenia. Autor proponuje po przeszkoleniu wojskowym, aby kandydaci na oficerów kierowani byli na studia cywilne, a następnie kontynuują naukę w rocznej szkole oficerskiej. Cykl takiego kształcenia przedstawiają rys.3.17 stwierdzając jednocześnie, że model tego typu kształcenia jest mało realny. Może należałoby wprowadzić za 10-15 lat;

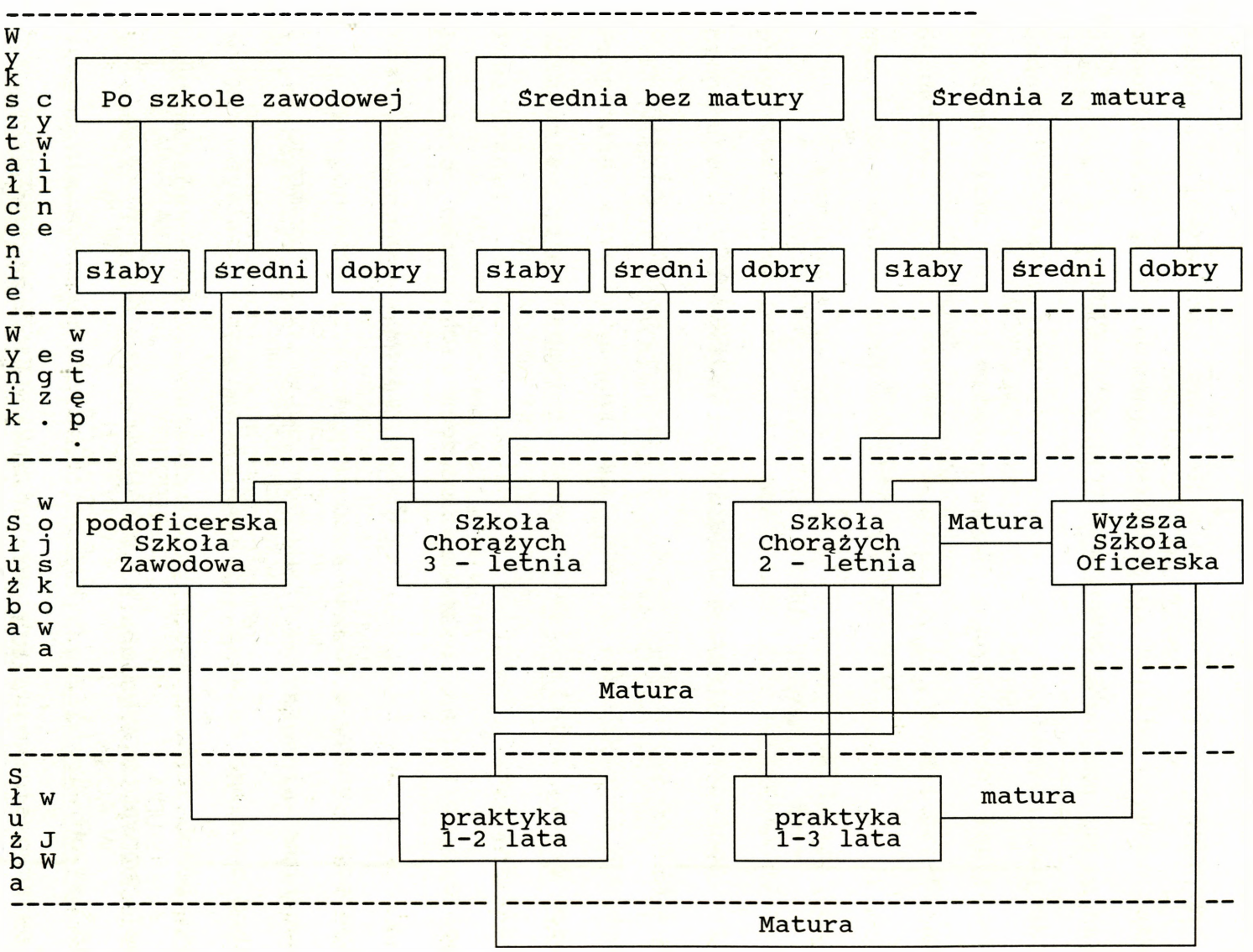

Rys.3.16.Model doboru kandydatów do wojskowych szkół zawodowych

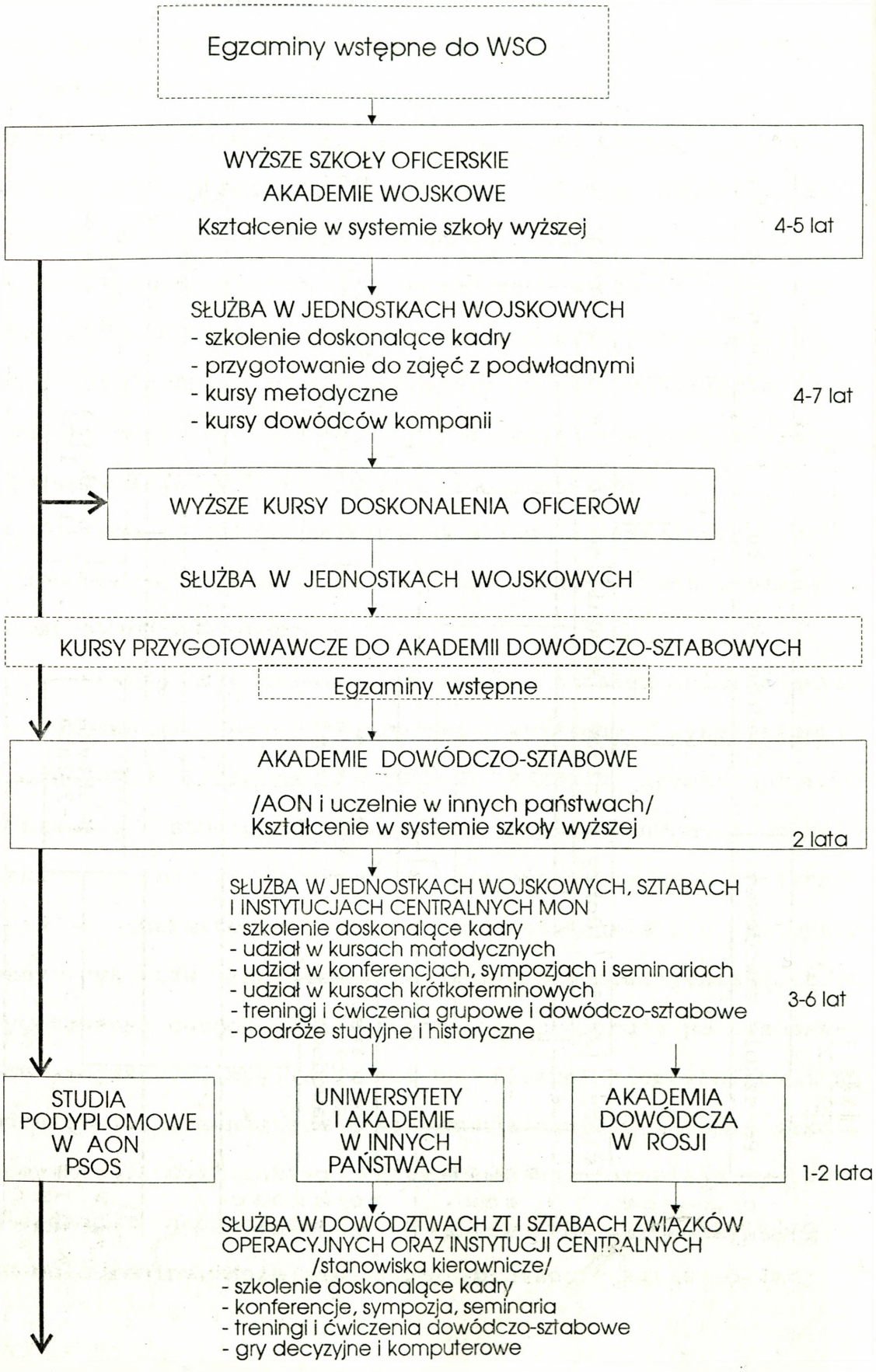

Rys. 3.1 7. Proces kształcenia i doskonalenia oficerów WP

- istotnym problemem jest nabór kandydatów na oficerów.

Można to realizować bezpośrednio po maturze do wyższych szkół oficerskich oraz uczelni cywilnych. Chętnych po odpowiednim przeszkoleniu wojskowym mogliby uzyskać patent oficerski i pełnić służbę kontraktową w wojsku. Przy takim podejściu należałoby utworzyć przy większych ośrodkach akademickich garnizonowe ośrodki wojskowego kształcenia Studentów. Przygotowanie oficera w takiej wersji przedstawia rys.3.18 a dalsze doskonalenie rys.3.19;

- ponieważ w najbliższych latach dominować będzie przygotowanie oficerów w wyższych szkołach oficerskich, autor proponuje kontynuowanie procesów restrukturyzacyjnch, aż do osiągnięcia modelu docelowego przedstawionego na rys.3.20. Proponuje utworzyć trzy uczelnie o charakterze dowódczym (Akademia Wojsk Lądowych, Akademia Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej, Akademia Marynarki Wojennej) WAM i WAT, które kształcić będą na poziomie drugim a na poziomie trzecim kształcenie realizowałaby AON.

Proponowany przez mjr Michała DROSTA w pracy doktorskiej pt."Perspektywiczny model systemu kształcenia wojskowego w RP" system kształcenia kadr oficerskich spełniać będzie następujące cele i zadania: przygotowanie kadr dowódczych, sztabowych i dydaktyczno - naukowych zdolnych do racjonalnego kierowania systemem obronnym państwa, kształcenie nowych kadr oraz naukowe rozwiązywanie problemów przygotowania państwa do obrony i jej prowadzenie jak również zapewnienie liczbowych i jakościowych potrzeb ich uzyskiwania.

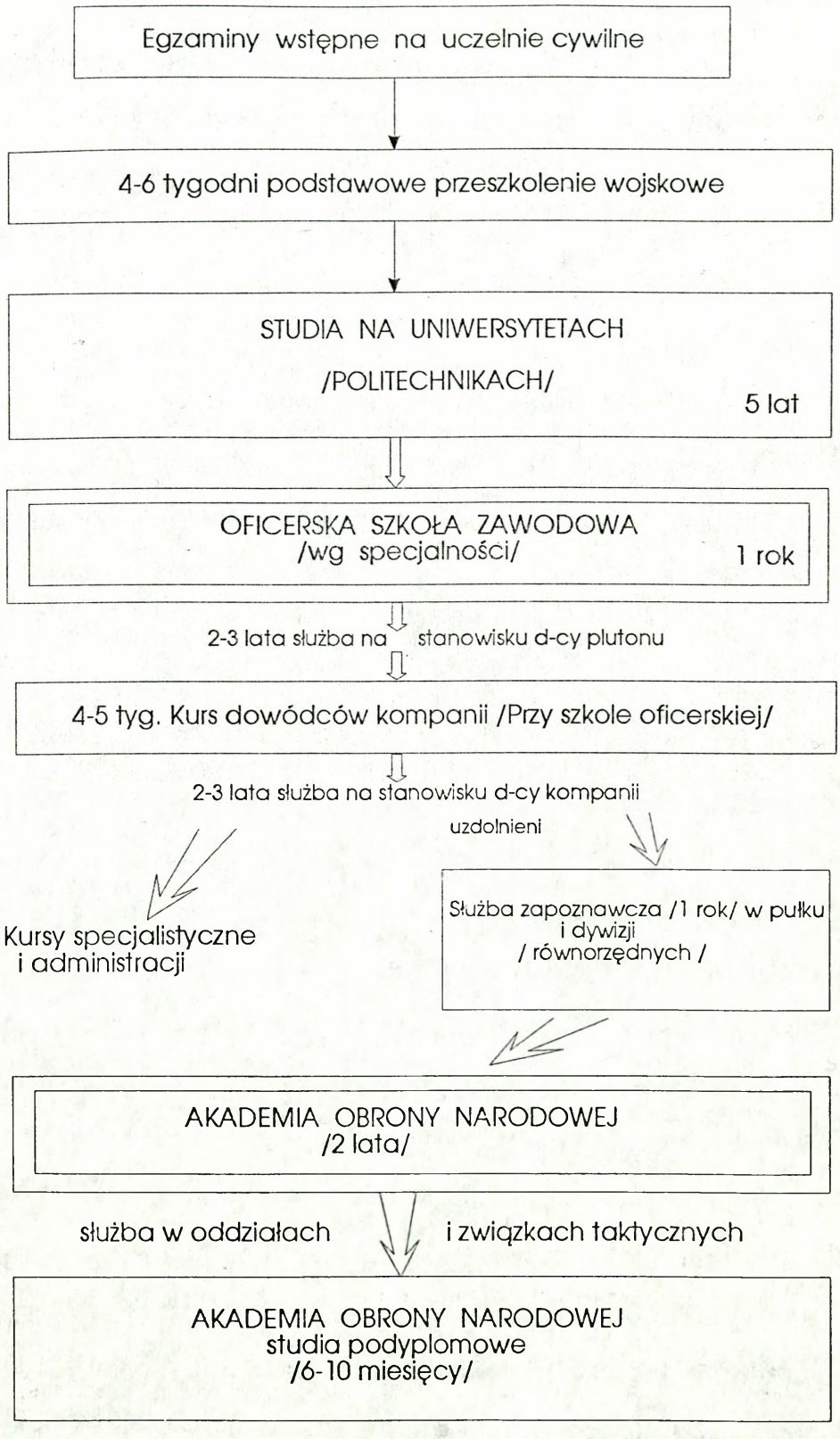

Rys. 3.18. Proces kształcenia oficerów Wojska Polskiego
(Wersja uwzględniająca wszechstronność
kształcenia w uczelniach cywilnych)

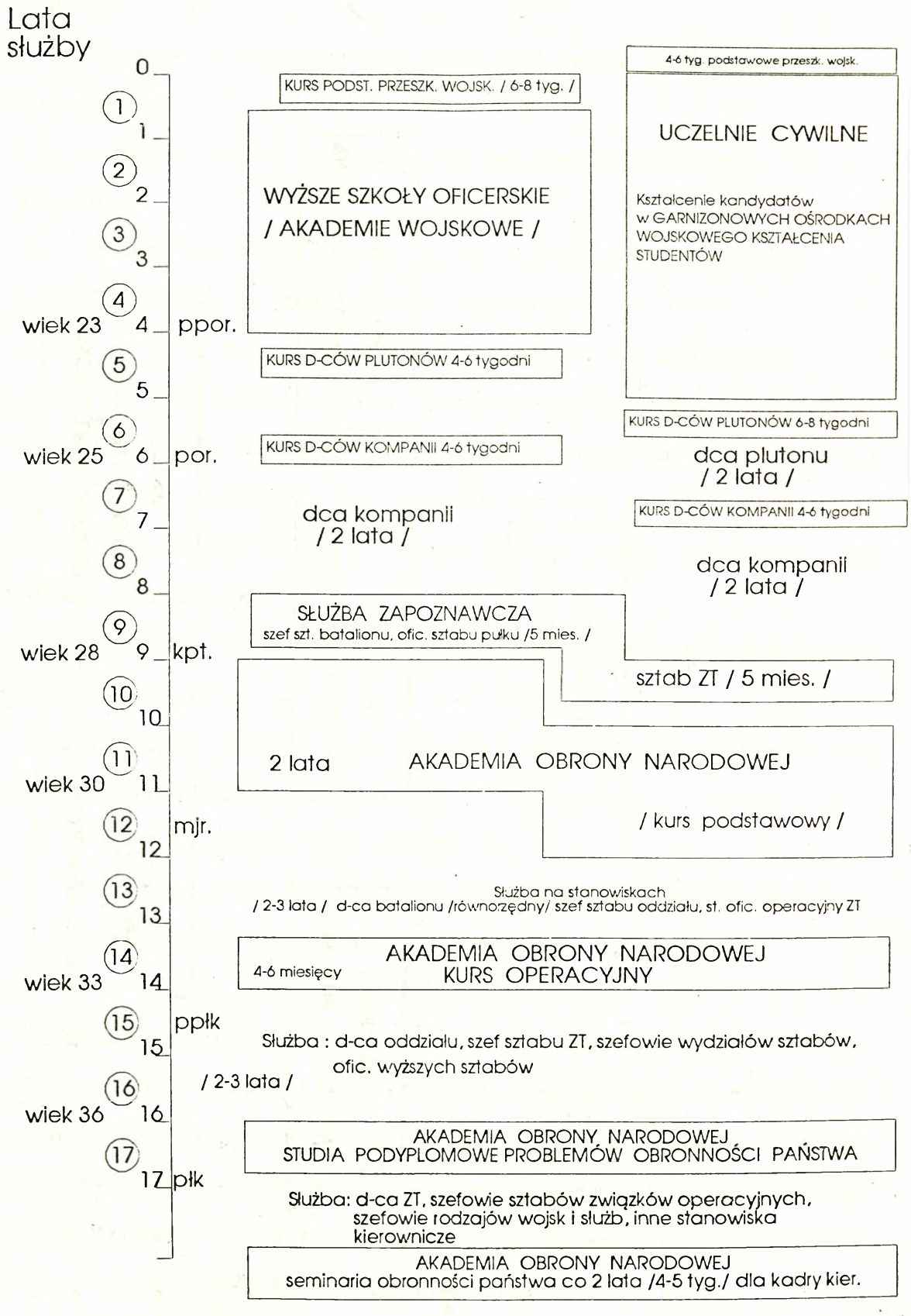

Rys. 3.19 Kształcenie oficerów sił zbrojnych RP

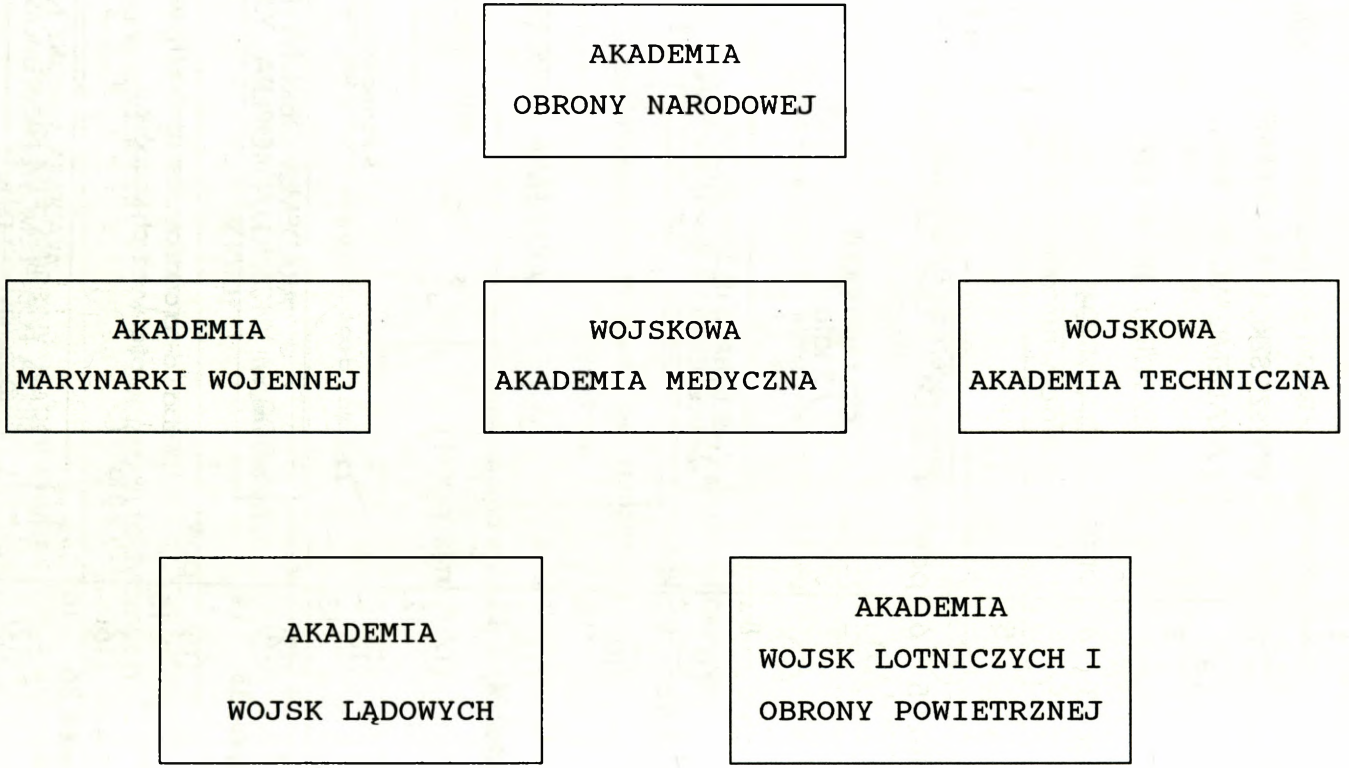

Rys.3.20.Docelowy model szkolnictwa wojskowego

Perspektywiczny model systemu kształcenia wojskowego powinien:

- gwarantować potrzeby liczbowe kadry oficerskiej sił zbrojnych RP;
- przygotować oficerów do pełnienia kolejnych funkcji w wojsku;
- zapewnienć oficerom dobre przygotowanie ogólne;
- zmniejszyć koszty kształcenia;
- rozszerzyć bazę naboru kandydatów na oficerów.

Autor proponuje dwa poziomy kształcenia oficerów: pierwszy poziom dotyczy kształcenia oficerów do objęcia stanowisk od dowódcy plutonu do dowódcy batalionu i drugi poziom - kształcenia oficerów do objęcia stanowisk od szczebla pułku wzwyż.

Struktura organizacyjna modelu kształcenia przedstawiona jest na rys.3.22.

Realizacja pierwszego poziomu kształcenia odbywać się powinna w ośrodkach:

- kształcenia wojsk lądowych;
- kształcenia wojsk lotniczych i obrony powietrznej;
- kształcenia marynarki wojennej;
- w innych uczelniach cywilnych.

Ośrodek kształcenia wojsk lądowych (OKWLąd) przygotowuje młodszą kadrę oficerską na potrzeby podstawowego rodzaju sił zbrojnych - wojsk lądowych. Jego struktura obejmuje: szkołę oficerską, kursy oficerskie, kursy specjalistyczne. Ośrodek ten powinien przejąć rolę dotychczas funkcjonujących następujących wyższych szkół oficerskich: WSOWZ, WSOWP,

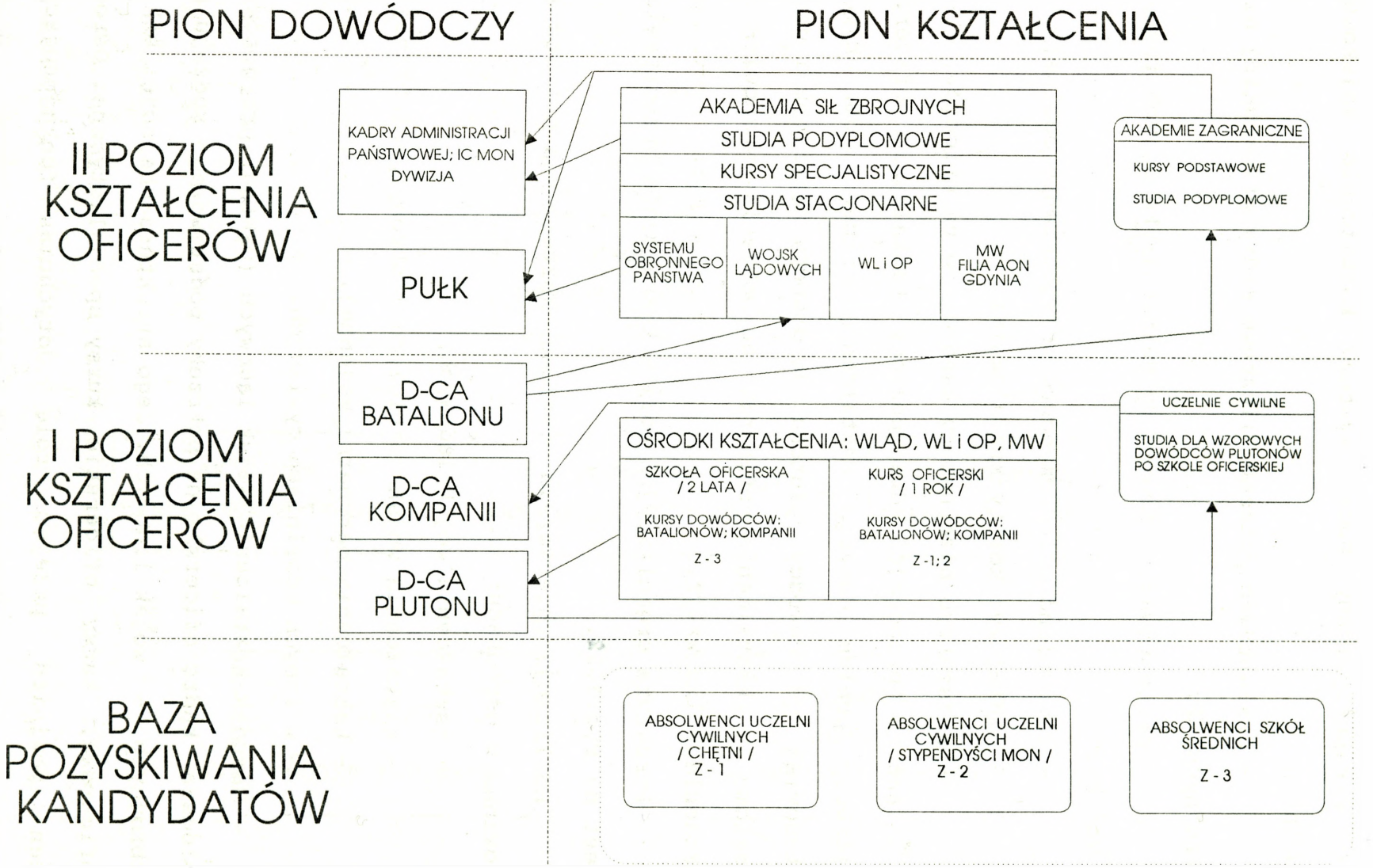

Rys. 3.22 Perspektywiczny model systemu kształcenia wojskowego

WSOWI, WSOWRiA oraz częściowo zadania WSOSK i WSOWŁ.

Głównym zadaniem ośrodka kształcenia wojsk lotniczych i obrony powietrznej (OKWLiOP) powinno być przygotowanie młodszej kadry oficerskiej na potrzeby wojsk lotniczych oraz obrony powietrznej. Ośrodek ten zastąpołby dotychczas funkcjonujące: WSOWL, WSOWOP, WSOWR oraz częściowo zadania WSOWI, WSOWŁ, WSOSK.

Ośrodek kształcenia marynarki wojennej (OKMW) przygotowuje przyszłych młodszych oficerów marynarki wojennej. W swej strukturze ma szkołę oficerską, kursy oficerskie oraz kursy specjalistyczne. Proponowana Szkoła Oficerska MW zastąpiłaby funkcjonowanie obecnej AMW.

Uczelnie cywilne stanowią bazę pozyskiwania kandydatów na oficerów oraz stwarzają możliwość zdobywania wyższego wykształcenia przez młodszą kadrę oficerską.

Drugi poziom kształcenia oficerów w proponowanej strukturze organizacyjnej perspektywicznego modelu kształcenia wojskowego w RP obejmowałby: Akademię Sił Zbrojnych oraz akademie zagraniczne.

3.3.4.Wnioski

Analiza prac dotyczących modelowych zmian kształcenia kadr oficerskich na potrzeby Sił Zbrojnych w instytucjach centralnych i w Akademii Obrony Narodowej oraz poprzez poszczególnych oficerów skłaniają do wyciągnięcia wniosku, że ze względu na zmiany polityczne, gospodarcze wymuszające zmiany restrukturyzacyjne w wojsku spowodowały przyśpieszenie prac nad modelem kształcenia i doskonalenia kadr żołnierzy zawodowych.

We wszystkich opracowaniach można stwierdzić, że dotychczasowy system kształcenia kadr oficerskich charakteryzował się wieloma mankamentami, do których między innymi można zaliczyć:

- nadmierne rozbudowanie szkolnictwa wojskowego, w tym jego bazy szkoleniowej, która przystosowana była do kształcenia kadr dla 500 tys. armii, gdy obecne ustalenia określają stan WP na około 250 tys.;

- przyjęcie zasady samowystarczalności edukacyjnej, co pociągało duże koszty kształcenia, wynikające z utrzymania czterech akademii i dziesięciu szkół oficerskich;

- izolację szkolnictwa wojskowego od cywilnego, która powodowała braki w edukacji oficerów, szczególnie w zakresie kształcenia ogólnego;

- kształcenie kadr oficerskich w wąskich specjalnościach preferując w ten sposób "rzemieślniczą edukację" kadry oraz nieuwzględnianie potrzeby jej przygotowania do funkcjonowania w społeczeństwie;

- wadliwość systemu zarządzania , która przejawia się w istnieniu kilku niezależnych ośrodków dyspozycyjnych,które powodują niespójność decyzji, jak również znaczne ograniczenie samodzielności szkół.

Jedną z podstawowych zalet funkcjonującego systemu szkolnictwa wojskowego jest dobre przygotowywanie zawodowe oficerów.

Poddane analizie opracowania, w niektórych wypadkach różnią się zasadniczo, a niejednokrotnie nie istnieje możliwość ich wdrożenia w życie ze względu na koszty oraz

potrzeby całkowitej zmiany istniejącego systemu.

We wszystkich opracowaniach odczuwa się potrzebę zmian istniejącego systemu kształcenia kadr oficerskich nie przystającego do zachodzących zmian w edukacji narodowej, a w szczególności braku powiązań systemu wojskowego z systemem edukacji narodowej.

Przyjęcie nowego systemu kształcenia kadr oficerskich powinno się odbywać na podstawie potrzeb wynikających z zapotrzebowania na poszczególne korpusy oficerskie.

Poprzez administracyjne decyzje każda ze szkół powinna uczestniczyć w pracach nad modelem kształcenia kadr, a ponadto powinien być powołany zespół interdyscyplinarny, który opracowałby kompleksowe rozwiązania kształcenia kadr wojskowych spójnych z modelem ogólnokrajowego kształcenia w systemie edukacji narodowej.

3.4. Perspektywiczny system kształcenia i doskonalenia kadr oficerskich wojsk łączności

Zachodzące we współczesnej Europie i w świecie zmiany społeczno-polityczne i militarne, w tym także rozpad struktur Układu Warszawskiego i perspektywa współpracy z sojuszem północnoatlantyckim, powodują **potrzebę nowego spojrzenia na problemy obronności Rzeczypospolitej Polskiej.** Polityka bezpieczeństwa przy tym nie może ograniczyć się do stworzenia systemu sojuszy, ale musi także dać społeczeństwu szansę i co najmniej minimum gwarancji na suwerenny i niepodległy byt w perspektywie czasowej pokolenia. Ten zaś mogą zapewnić

jedynie dobrze zorganizowane, dobrze wyposażone i doskonale wyszkolone Siły Zbrojne.

Założenia nowej doktryny wojennej [11] o zdecydowanie obronnym charakterze i wynikające z niej głębokie zmiany strukturalno-funkcjonalne w Siłach Zbrojnych RP powodują m.in. konieczność przemieszczenia wielu jednostek wojskowych, zwłaszcza na wschodzie kraju. Pociągnie to za sobą potrzebę budowy i doskonalenia systemów dowodzenia, które z konieczności - ze względu na bardzo ubogą infrastrukturę telekomunikacyjną tego obszaru - muszą być rezerwowane pełnowymiarowymi, mobilnymi (polowymi) systemami łączności. Redukcja ilościowa sił zbrojnych musi być rekompensowana wzrostem efektywności bojowej, którą osiągnąć można poprzez zwiększenie stopnia uzawodowienia armii, unowocześnienie uzbrojenia. Należy przy tym pamiętać. że **tendencje do redukcji potencjałów militarnych nie obejmują systemów dowodzenia i systemów łączności.** Efektem tego jest pozostawianie na co najmniej takim samym poziomie stopnia rozwinięcia pododdziałów, oddziałów i związków taktycznych wojsk łączności - nawet w przypadku wysokiego stopnia skadrowania jednostek wojskowych. Jest to oczywiste jako wynik potrzeby ciągłego utrzymania wysokiej gotowości systemu dowodzenia siłami zbrojnymi do kierowania nimi w okresie pokoju, w czasie mobilizacyjnego rozwijania systemu obronnego państwa i w czasie wojny.

Pozorny paradoks pogłębia fakt, że cyfryzacja systemów telekomunikacyjnych nie zmniejsza ilości zaangażowanych w nich ludzi. Nowoczesne systemy telekomunikacyjne

uwielokrotniają tysiące razy dotychczasowe i wprowadzają zupełnie nowe możliwości, gwarantują najwyższą jakość usług i niezawodność funkcjonalną, ale wymagają od ludzi z nadzoru i obsługi zdecydowanie wyższych kwalifikacji: przygotowania nie tylko do obsługi techniki łączności ale i systemów komputerowych.

W trudnej ekonomicznie sytuacji Rzeczypospolitej nie można zapominać, że **nie tylko ilość czołgów, transporterów opancerzonych, dział i żołnierzy bezpośrednio na polu walki decyduje dzisiaj o wyniku wojny.** Najlepszym dowodem prawdziwości tej tezy jest przebieg konfliktu na Bliskim Wschodzie, a w szczególności operacji "Pustynna Burza". Ta pierwsza z wojen - po stronie koalicyjnej - w poważnej mierze kontrolowana i sterowana komputerowo dała obraz konsekwentnej realizacji idei uznawanych jeszcze do niedawna jako science fiction. Ilościowa przewaga stosunkowo nowoczesnej techniki bojowej i ludzi po stronie irackiej stała się praktycznie bezużyteczna w sytuacji całkowitego rozpoznania oraz skutecznego niszczenia i obezwładnienia irackich systemów dowodzenia i kierowania środkami walki. To brak nowoczesnych polowych systemów telekomunikacyjnych sprawił, że zniszczenie systemów stacjonarnych sparaliżowało dowodzenie na szczeblach operacyjnych. Ponadto obezwładnienie przestarzałych technologicznie środków rozpoznania spowodowało, że wojska irackie były "ślepe i głuche".

Analizując funkcjonowanie koalicyjnych systemów dowodzenia kierowania środkami walki realizujących formułę C^4I^2/EW (Command, Control, Communication, Computer,

Intelligence, Interoperability & Electronic War), nietrudno zauważyć, że **istnieje potrzeba inwestowania nie tylko w nowoczesne technologie ale i w ludzi, którzy taką technikę potrafią efektywnie wykorzystać.** Przecież oficerowie łącznościowcy uruchomili skomplikowany zintegrowany cyfrowy system łączności (w tym TRI-TAC), a informatycy osadzili w nim sieci komputerowe VAN i LAN - podstawy funkcjonowania takich systemów dowodzenia jak: JOPES (The Joint Operations Planning & Execution System), DART (The Dynamic Analysis Replaning Tool), ATCCS (Army 2 Tactical Command & Control), AC^2IS (Command & Control) Information system) i wiele innych.[12] Należy przy tym podkreślić, że niektóre z systemów były wdrażane po raz pierwszy na taką skalę, a użytkownicy - osoby funkcyjne systemów dowodzenia - poznawali możliwości systemów "na gorąco", ucząc się ich wykorzystania w działaniach bojowych.

To wystarcza, by twierdzić, że **Wojska Łączności stanowią bazę dla rozbudowy i funkcjonowania nowoczesnych systemów dowodzenia wojskami,** dlatego w realiach Sił Zbrojnych RP należy postulować konieczność przyspieszenia rozwoju systemów łączności co najmniej na równi z rozwojem systemów walki.

Współczesny oficer łączności, to nie tylko specjalista w dziedzinie eksploatacji systemów telekomunikacyjnych i informatycznych, ale i dowódca przygotowany do funkcjonowania zawodowego w ekstremalnie trudnych warunkach pola walki. Dlatego dowódcą pododdziału łączności jest najczęściej absolwent uczelni wojskowej, a nie oficer

kontraktowy. Także w polskich realiach rzadko spotyka się na stanowisku dowódczym absolwenta Wojskowej Akademii Technicznej - tej wojskowej politechniki, w której od lat realizowany jest "cywilny" model kształcenia.

Wymienione wyżej czynniki spowodowały, że we **wszystkich nowoczesnych armiach korpus osobowy oficerów łączności należy do najliczniejszych i jest z zasady ukompletowany oficerami**

Prawda, że w armiach zachodnich dość szeroko wykorzystuje się systemy służby kontraktowej - także w odniesieniu do stanowisk oficerskich. Dotyczy to jednak innych rodzajów wojsk i służb oraz niektórych specjalności, na które zapotrzebowanie sił zbrojnych jest stosunkowo niewielkie i koszty jednostkowe uruchomienia kształcenia wojskowego w tej specjalności są zbyt duże.

Znamienne wydaje się również to, że dość duża otwartość, z jaką armie zachodnie przedstawiają nam swoje systemy kształcenia kadr oficerskich, nie obejmuje specjalistów łączności i informatyki.

Jest prawidłowością, że **systemy kształcenia kadr oficerskich we wszystkich rozwiniętych krajach są wkomponowane w narodowe systemy edukacyjne.** Dzięki temu można wykorzystywać służbę kontraktową specjalistów - absolwentów uczelni cywilnych po stosunkowo krótkotrwałym przeszkoleniu wojskowym lub finansować studia żołnierzy zawodowych na uczelni cywilnej. Znacznie ważniejsze jest jednak to, że oficer - absolwent uczelni wojskowej po odejściu do rezerwy (z różnych przyczyn) jako dość młody człowiek, jest pełnowartościowym członkiem społeczeństwa

i bez trudu znajduje zatrudnienie jako menadżer, inżynier lub polityk. W niektórych przypadkach jest stosowana świadoma polityka kształcenia w uczelniach wojskowych znacznej ilości absolwentów, którzy przeznaczeni są do zajmowania określonych stanowisk w przemyśle, administracji itp. (np. w West Point nawet do 70 %). To najefektywniejsza forma kształcenia rezerw osobowych na wypadek konfliktu zbrojnego i funkcjonowania państwa w warunkach wojennych. **Oficer musi być zatem nie tylko specjalistą wojskowym, ale również wysokiej klasy menadżerem.**

Oznacza to oczywiście, że **potrzeba równoważności dyplomu uczelni wojskowej z dyplomami uczelni cywilnych jest w pełni uzasadniona.** To - oprócz odpowiedniego statusu materialnego - także warunek wysokiego prestiżu zawodowego oficera. Dzięki temu w zachodnich uczelniach wojskowych nie istnieje problem naboru kandydatów o odpowiednim poziomie przygotowania do studiów, inteligencji i predyspozycjach zawodowych - na jedno miejsce zgłasza się kilku do kilkunastu kandydatów.

Na tle tak zarysowanej sytuacji ogólnej nawet najbardziej ostrożne i wyważone oceny generowanych od pewnego czasu różnych propozycji zmian w szkolnictwie wojskowym prowadzą do wniosku, że **niestety, nadal nie ma racjonalnie uzasadnionego modelu systemu kształcenia kadr na potrzeby wojska i koncepcji restrukturyzacji jego wyższego szkolnictwa.** Model ten powinien być oparty na bardzo rzetelnej diagnozie istniejącego stanu wyższego szkolnictwa wojskowego, precyzyjnej analizie potrzeb Sił Zbrojnych i rachunku ekonomicznym. Decyzje podjęte bez takich podstaw

grożą poważnymi zaburzeniami (ilościowymi i jakościowymi) w dopływie kadr do SZ oraz trudnymi do oszacowania, lecz wymiernymi, stratami materialnymi. Niewymierne natomiast mogą być negatywne skutki rozbicia naturalnych środowisk intelektualnych i naukowych, które jest nieuniknione w przypadkach likwidacji, niektórych WSO lub ich przekształcenia w specjalistyczne ośrodki szkolenia.

3.4.1.Stan aktualny kształcenia i doskonalenia kadr oficerskich wojsk łączności

Jak wcześniej wspomniałem przeobrażenia polityczne oraz społeczno-ekonomiczne dokonujące się w naszym kraju, stały się wyznacznikami zmian w założeniach doktryny wojennej RP, a co za tym idzie - w jej systemie obronnym. Trwają dyskusje i wymiana poglądów na temat nowego modelu armii - współczesnej i nowoczesnej. Trudno sobie wyobrazić skuteczne wdrażanie jakiegokolwiek przewartościowania dotychczasowego systemu myślenia i działania kadry. Taką kadrę powinien przygotowywać system edukacyjny wojska, stając się jednym z podstawowych symulatorów przebudowy Sił Zbrojnych.

Aby spełnić wymagania stawiane nowoczesnej wojskowej uczelni wyższej w zmieniającej się rzeczywistości kraju i Sił Zbrojnych wymusza się inne spojrzenie na kształcenie i doskonalenie kadr oficerskich wojsk łączności.

Te uwarunkowania oraz rozkaz Ministra Obrony Narodowej w 1991 roku, dotyczący szkolenia i działalności Sił Zbrojnych

RP w stosunku do szkolnictwa wojskowego postawił następujące zadanie:

"...stosownie do nowych potrzeb kontynuować restrukturyzację i przeobrażenia jakościowe procesu kształcenia, dążąc do porównywalności dyplomów odpowiednich uczelni wojskowych i cywilnych. Stosownie do nich znowelizować programy i metody nauczania".[13] Przyspieszyło to prace nad nową koncepcją kształcenia "WSOWŁ - 2000".[14]

Zasadniczy nurt prac nad koncepcją kształcenia "WSOWŁ - 2000" wyznaczyły osiągnięcia nauki i techniki, głównie elektroniki, telekomunikacji, informatyki, sztuki wojennej i nauk systemowych.

Przy opracowywaniu koncepcji kształcenia uwzględniono najbardziej aktualne uwarunkowania. Potraktowano je jako swoisty katalizator proponowanych zmian jakościowych:

- zmieniające się uwarunkowania polityczno - militarne w Europie;
- kształtowanie się nowej doktryny bezpieczeństwa narodowego;
- zmiany strukturalne w SZ RP wyrażające się ich nowym modelem organizacyjno - funkcjonalnym;
- potrzeby wojsk, w tym wojsk łączności;
- przyśpieszenie rewolucji naukowo-technicznej w obszarze elektroniki i telekomunikacji i jego wojskowe implikacje;
- doświadczenia współczesnych wojen, w tym i konfliktu w Zatoce Perskiej.

Wykorzystano doświadczenia nabyte w trakcie prac nad programami "edycji-89", nakładając jednak odmienne już realia polityczne, doktrynalne, organizacyjne, techniczne i inne.

Istota zmian programowych, czyli jądro problemu, to dążenie do takich treści i metod kształcenia, które pozwolą przygotować **inżyniera-eksploatatora złożonych systemów łączności, polowych i stacjonarnych; dowódcę i wychowawcę żołnierzy; człowieka o szerokich horyzontach myślowych, przedstawiciela współczesnej inteligencji technicznej.**

Z całą konsekwencją dążyliśmy do uzyskania inżynierskiego zakresu wykształcenia absolwenta, wykształcenia porównywalnego w pełni z wykształceniem cywilnym. Między innymi i dlatego, że jak wykazują badania przeprowadzone przez naszą uczelnię, 80% czasu pracy na pierwszych stanowiskach służbowych nasz absolwent poświęca szeroko pojętej działalności inżynierskiej, związanej z eksploatacją systemów łączności. Dlatego ukierunkowanie na wykształcenie inżyniera eksploatacji systemów łączności wydaje się więc w takim stanie rzeczy sprawą naturalną, wręcz oczywistą.

Nie będzie to eksploatator systemu w wąskim rozumieniu problemu eksploatacji. Ma to być dowódca pododdziału łączności, uczestnik procesu planowania, budowy i eksploatacji systemu, kierujący działalnością podległego mu stanu osobowego.

OGÓLNE CELE KSZTAŁCENIA [15]

Ogólne cele kształcenia w WSOWŁ wynikają z potrzeby ukształtowania w okresie studiów u podchorążych cech osobowch i zawodowych, które określono w "charakterystyce osobowo--zawodowej absolwenta uczelni".

Absolwent uczelni powinien posiąść rozległą wiedzę ogólną i uzyskać wysoki poziom wszechstronnego rozwoju intelektualnego, a także nowoczesne wykształcenie specjalistyczne w dziedzinie telekomunikacji na miarę potrzeb funkcjonowania zawodowego na przełomie XX i XXI wieku. Powinien mieć świadomość i rozbudzone potrzeby oraz ukształtowane nawyki rozwijania wiedzy, ciągłego samokształcenia i podnoszenia kwalifikacji. Cechować go musi przede wszystkim umiejętność samodzielnego formułowania i rozwiązywania problemów inżynierskich i zasad taktycznych. Powinien być przygotowany do:

- eksploatacji sieci i urządzeń telekomunikacyjnych w stacjonarnych i polowych systemach łączności, posługując się nowoczesnymi metodami i środkami technicznymi - głównie informatycznymi;

- organizacji i kierowania pracą stacjonarnych i polowych węzłów łączności, a także do szerokiej ich współpracy;

- twórczej pracy inżynierskiej, korzystania z wiedzy teoretycznej oraz literatury;

- dowodzenia pododdziałem łączności szczebla taktycznego;

- szkolenia swoich podwładnych i kształtowania w nich cech osobowo-zawodowych niezbędnych do wypełniania obowiązków na zajmowanym stanowisku.

ORGANIZACJA I PODZIAŁ CZASU STUDIÓW

Czteroletnie studia inżynierskie obejmują 1012 dni kalendarzowych. Są one podzielone na dwa etapy - wstępny i zasadniczy.

Pierwszy etap obejmuje dwa pierwsze lata studiów. Zakłada się, że powinien on spełnić funkcje: korekcyjną - wobec wyników egzaminu wstępnego i błędnych decyzji kandydatów; wyrównującą poziom absolwentów różnych szkół średnich; motywacyjną - do dalszych studiów, głównie poprzez kontynuację zainteresowań słuchaczy, które skłoniły ich do wyboru tego typu studiów.

W drugim etapie studiów (III i IV rok) studenci będą ukierunkowani na indywidualne i grupowe rozwiązywanie problemów z głównych zakresów inżynierskich, z uwzględnieniem technicznych i wojskowych własności tych rozwiązań. Wybór problemów oraz indywidualizację i uszczegółowienie zainteresowań powinny ułatwić praktyki:

- pierwsza, jednomiesięczna, warsztatowo-przemysłowa, po II roku studiów;

- druga, również jednomiesięczna, dowódcza - po III roku studiów;

- trzecia, dwumiesięczna, techniczno-dowódcza, na początku VI semestru studiów.

Umiejscowienie rozwiązywanych problemów - to głównie 4 kompleksowe zajęcia w terenie ze sprzętem łączności w formie zajęć technicznych, ćwiczenia i prace laboratoryjne oraz praca dyplomowa.

W organizacji studiów dokonano podziału czasu na:

- nauczanie - 696 dni;
- samokształcenie - 106 dni;
- praktyki - 120 dni;
- obóz kondycyjny - 30 dni;
- zajęcia terenowe - 8 dni;
- sesje egzaminacyjne - 56 dni.

W programie wydzielono 96 godz. w ostatnim semestrze na seminarium dyplomowe. Seminarium to podnieść do rangi forum dyskusyjnego w grupie problemowej pod kierunkiem opiekuna naukowego podstaw metodologicznych i wzorów do weryfikacji koncepcji pracy dyplomowej i zawartych w niej hipotez.

Praca dyplomowa ma być odzwierciedleniem osiągniętego w czasie studiów poziomu rozwoju intelektualnego absolwenta. Pozwoli ocenić umiejętności samodzielnego rozwiązywania problemów inżynierskich i taktycznych.

Przyjmuje ona nową jakość, jak we wszystkich renomowanych uczelniach wyższych - tematy prac dyplomowych (wybierane na początku V sem.) są elementem 5-letniego jednolitego, uczelnianego systemu prac naukowo-badawczych i kwalifikacyjnych.

Na jej podstawie oceniać się będzie umiejętności samodzielnego rozwiązywania problemów inżynierskich, taktycznych i organizacyjnych. Istotne są także oceny

umiejętności poprawnej konstrukcji opracowania pisemnego, przejrzystości oraz poprawności języka i terminologii specjalistycznej, wyszukiwania źródeł informacji i ich wykorzystanie.

Studia w WSOWŁ rozpoczynać się będą corocznie dla wszystkich lat studiów 15 września, z inauguracją roku akademickiego - tradycyjnie 1 października.

Studenci I roku rozpoczną studia 15 sierpnia 6-tygodniowym przeszkoleniem podstawowym, wyłączonym niejako z ogólnej struktury procesu kształcenia, mającym na celu przyswojenie im elementarnych umiejętności żołnierskich.

Proces kształcenia w uczelni kończy się egzaminem dyplomowym, który obejmuje obronę pracy dyplomowej oraz egzaminem z przygotowania zawodowego absolwenta.

Po ukończeniu studiów podchorążowie otrzymają tytuł inżyniera telekomunikacji w zakresie eksploatacji systemów łączności i będą promowani na pierwszy stopień oficerski. Akt uroczystej promocji proponuje się powiązać z rocznicą wiktorii grunwaldzkiej i organizować w połowie lipca.

STRUKTURA BLOKOWA I PRZEDMIOTOWA PROGRAMU

Opracowany program kształcenia składa się z 3 wewnętrznie i wzajemnie skorelowanych działów przedmiotowych: OGÓLNEGO, KIERUNKOWEGO, SPECJALISTYCZNEGO, obejmujących odpowiednio: 32, 38 i 30 % ogólnego czasu studiów.
Dla porównania - w programie "E - 89" było to odpowiednio: 35, 22, i 43 % czasu studiów.

Istotne nowum to podział ogólnotechniczny w dziale kierunkowym, pozwalający ukierunkować kształcenie techniczno-specjalne w dziale specjalistycznym.

Na realizację inżynierskiego przygotowania absolwenta przeznaczono 81,4 % dyspozycyjnego czasu studiów, tj.3300 godzin. Pozostały czas (18,6%) ma służyć kształtowaniu umiejętności niezbędnych w pracy oficerowi.

DZIAŁ OGÓLNY

Ma służyć ogólnemu przygotowaniu i rozwojowi intelektualnemu podchorążych, dając podstawy do studiów specjalistycznych w dziedzinie telekomunikacji, umiejętności samodzielnego studiowania, kultury technicznej i ogłady naukowej. Dzieli się na 2 poddziały:

- **nauk społecznych** - 429 h (13%) (Wybrane problemy historii wojska i wojskowej myśli wychowawczej, Podstawy filozofii i etyki, Pedagogika, Psychologia, Socjologia, Wiedza o kulturze i metodyka działalności kulturalnej w wojsku, Metodyka szkolenia i wychowania w wojsku, Najnowsza historia Polski, Podstawy nauki o polityce, Podstawy ekonomii i ekonomiki obrony).

Jego 13% udział w całym programie jest porównywalny z zachodnimi uczelniami wojskowymi (np. w AMW w ANNAPOLIS wynosi on 20%, jednak tam wlicza się do tego czasu i języki obce).

- **ogólnokształcący** - 627% (19%) (Analiza matematyczna, Algebra liniowa, Równania różniczkowe, Metody

probabilistyczne, Fizyka półprzewodników i elementy elektronowe, Fizyka, Materiały i elementy elektronowe, Podstawy miernictwa, Informatyka, Grafika inżynierska i Język obcy).Dziewiętnastoprocentowy udział tego poddziału w stosunku do 14%-go w starym programie stanowi wyraz wagi i znaczenia przedmiotów podstawowych dla kształcenia problemowego i modelu edukacji opartego na kształceniu solidnych podstaw. Nauczanie informatyki już w I etapie studiów pozwoli stosować tę technikę w uczeniu się innych przedmiotów oraz specjalistycznych studiach inżynierskich.

Nauczanie języków obcych - angielskiego, niemieckiego lub rosyjskiego - jest alternatywne, a decyzja wyboru należy do podchorążego.

DZIAŁ KIERUNKOWY

Przedmioty działu kierunkowego służą do realizacji dwóch zasadniczych celów kształcenia:

- wprowadzenia studiujących w obszar wiedzy zawodowej inżyniera telekomunikacji;

- opanowanie wiedzy i umiejętności praktycznych, niezbędnych do wykonywania zawodu oficera na stanowisku dowódcy pododdziału łączności szczebla taktycznego.

W skład tego działu wchodzą trzy poddziały:

- **ogólnotechniczny** 693 h (21%) grupujący wszystkie przedmioty stanowiące podstawy wiedzy teoretycznej w dziedzinie telekomunikacji (Podstawy teletransmisji, Podstawy radiokomunikacji, Podstawy telekomunikacji, Podstawy

teledacji i utajniania, Podstawy optoelektroniki, Teoria obwodów i sygnałów, Modulacja i detekcja, Układy elektroniczne, Układy cyfrowe i technika komputerowa w telekomunikacji, Sieci zintegrowane, Ochrona środowiska (narażenia elektromagnetyczne), Podstawy konstrukcji i technologii sprzętu telekomunikacyjnego oraz Mikrofale). Tworzy on logiczny ciąg budowy systemu pojęć i wiedzy teoretycznej o zjawiskach, procesach i elementach systemów telekomunikacyjnych. Zawiera przedmioty alternatywne (Podstawy konstrukcji technologii sprzętu telekomunikacyjnego Mikrofale), wybierane przez studenta w ramach indywidualizacji i specjalizacji studiów;

- **ogólnowojskowy** 428 h (11%) służący przygotowaniu do służby w charakterze kandydata na oficera zawodowego i zapewniający opanowanie wiedzy i umiejętności niezbędnych w toku życia i zawodowej (Regulaminy, Szkolenie strzeleckie, Wychowanie fizyczne).

Zwraca uwagę dbałość o utrzymanie wysokiej sprawności i kondycji fizycznej. Uzupełnieniem pozaprogramowym tych wysiłków jest, wspomniany wcześniej, jednomiesięczny obóz kondycyjny;

- **ogólnodowódczy** 248 h (6%) mający zapewnić absolwentowi niezbędną wiedzę i umiejętności praktyczne w przygotowaniu i organizacji walki ogólnowojskowej oraz znajomości zasad i systemów dowodzenia. (Taktyka ogólna, Podstawy dowodzenia, Topografia wojskowa i wybrane elementy geografii wojennej).

DZIAŁ SPECJALISTYCZNY

Zapewnia przygotowanie absolwenta do wykonywania zawodu inżyniera telekomunikacji na stanowiskach oficerskich wojsk łączności - tj.dowódców pododdziałów organizujących budowę, rozwijanie i eksploatację polowych oraz stacjonarnych systemów łączności we wszystkich warunkach ich działań. Organizacyjnie został podzielony na dwa poddziały: techniczno- -specjalny i taktyczno-specjalny.

- **techniczno-specjalny** - 561 h (17%) jest kontynuacją kształcenia technicznego w dziale kierunkowym i ukierunkowany na praktyczne zastosowania opanowanej już wiedzy teoretycznej (Urządzenia i Systemy radiokomunikacyjne, Urządzenia teletransmisyjne i komutacyjne, Urządzenia teledacji i utajniania, Urządzenia zasilania, Aparatownie i stacje łączności, Systemy optoelektroniczne, Miernictwo eksploatacyjne, Elektroniczny sprzęt powszechnego użytku, Sterowanie w systemach telekomunikacyjnych, Sieci teletransmisyjne, Sieci komputerowe oraz Analiza i przetwarzanie sygnałów akustycznych).

Kolejność tych przedmiotów jest wyrazem korelacji wewnątrz poddziału i stanowi równoległo-szeregowy ciąg logiczny syntezy wiedzy i umiejętności w obszarze podstawowym telekomunikacji.

Ostatnie 5 przedmiotów jest alternatywnych, ich wybór przez studenta jest dokonywany w porozumieniu z opiekunem naukowym oraz stanowi dalszy etap indywidualizacji i specjalizacji studiów, z pracą dyplomową włącznie;

- **taktyczno-specjalny** - 429 (13%) kształtujący wiedzę i umiejętności w zakresie dowodzenia pododdziałami łączności, kierowania eksploatacją systemów łączności szczebla taktycznego oraz zabezpieczenia ich działań. (Kierowanie systemami łączności, Eksploatacja systemów łączności, Elementy zabezpieczenia działań systemów łączności, Inżynieria systemów łączności i Inżynieria systemów kierowania, Wybrane problemy przygotowania zawodowego).

Stanowi ukoronowanie i integrację wiedzy systemowej w zakresie eksploatacji wojskowych systemów telekomunikacyjnych.

Przedmioty z "inżynierią" w nazwie są alternatywne, wybrane wspólnie z opiekunem naukowym, natomiast przedmiot "Wybrane problemy przygotowania zawodowego" jest specjalistycznym przygotowaniem do konkretnego, pierwszego stanowiska służbowego w określonym rodzaju Sił Zbrojnych i rodzaju wojsk.

Kolejny szczebel edukacji wojskowej absolwenci WSOWŁ przechodzą (po określonym czasie służby) w ramach szkolenia kursowego. Głównie przygotowuje się ich do objęcia stanowiska dowódcy batalionu łączności, szefów łączności oddziałów.

Uczelnia prowadzi w tym zakresie następujące kursy:

- **Wyższy Kurs Doskonalenia Oficerów** - oficerów łączności i informatyki wojsk lądowych - 4 miesiące;

- **Wyższy Kurs Doskonalenia Oficerów** - oficerów łączności i informatyki wojsk lotniczych i obrony powietrznej - 4 miesiące;

- **Wyższy Kurs Doskonalenia Oficerów** - oficerów

rozpoznania i obezwładniania radiowego - 4 miesiące;

- **Kurs Przeszkolenia Oficerów Łączności** - w zakresie zmian wprowadzanych w systemie i sprzęcie łączności na szczeblu taktycznym - 2 miesiące;

- **Kurs Doskonalenia Oficerów Rezerwy** - dowódców batalionu - 2 miesiące;

- **Kurs Doskonalenia Oficerów Rezerwy** - dowódców kompanii - 2 miesiące;

- **Szkoła Podchorążych Rezerwy** - 3 miesiące.

Należy zaznaczyć, że wszystkie programy dla prowadzonych kursów zostały opracowane zgodnie z nową koncepcją i są obecnie wdrażane.

Wyższa uczelnia Wojskowa, oprócz funkcji dydaktyczno-wychowawczych, spełnia również drugą podstawową funkcję, a mianowicie naukowo-badawczą WSOWł ze swym potencjałem intelektualnym i szerokim otwarciem na zewnątrz odgrywa w lokalnym środowisku ogromną rolę kulturotwórczą i jednocześnie integrującą, skupiającą wokół spraw wojska i obronności społeczność cywilną regionu.

Przyczyniają się do tego znaczące osiągnięcia w sferze naukowo-badawczej. Realizowany obecnie program obejmujący tę sferę, dotyczy takich problemów badawczych jak:

- perspektywiczny system łączności ZT (praca umieszczona w centralnym programie prac n-b);

- cyfryzacja systemów łączności;

- kompatybilność elektromagnetyczna urządzeń radioelektronicznych;

- radiokomunikacja ruchoma;

- cyfrowe metody komutacji wiadomości; poczta elektroniczna;

- światłowodowa sieć komputerowa;

- komputerowe wspomaganie decyzji.

Program badań naukowych uzupełniają prace nad doskonaleniem procesu nauczania i wychowania o charakterze systemowym.

Personel stały uczelni liczy 611 *(wg stanu na dzień 1.06.93r)* osób, w tym kadry dydaktycznej 134, z czego żołnierzy zawodowych 113 i pracowników cywilnych 21. Kadra dowódcza i zabezpieczająca proces dydaktyczny stanowi 142 osoby. Pozostała kadra: żołnierze zawodowi - 163 i pracownicy cywilni - 163 osoby.

Zmiany w koncepcji kształcenia, dążenie do porównywalności dyplomu naszych absolwentów i absolwentów uczelni cywilnych, a także konieczności racjonalnego wykorzystania potencjału dydaktyczno-naukowego, wdrażanie nowego programu edycji E-91 wymusił zmiany strukturalne szczególnie w pionie dydaktycznym i liniowym.

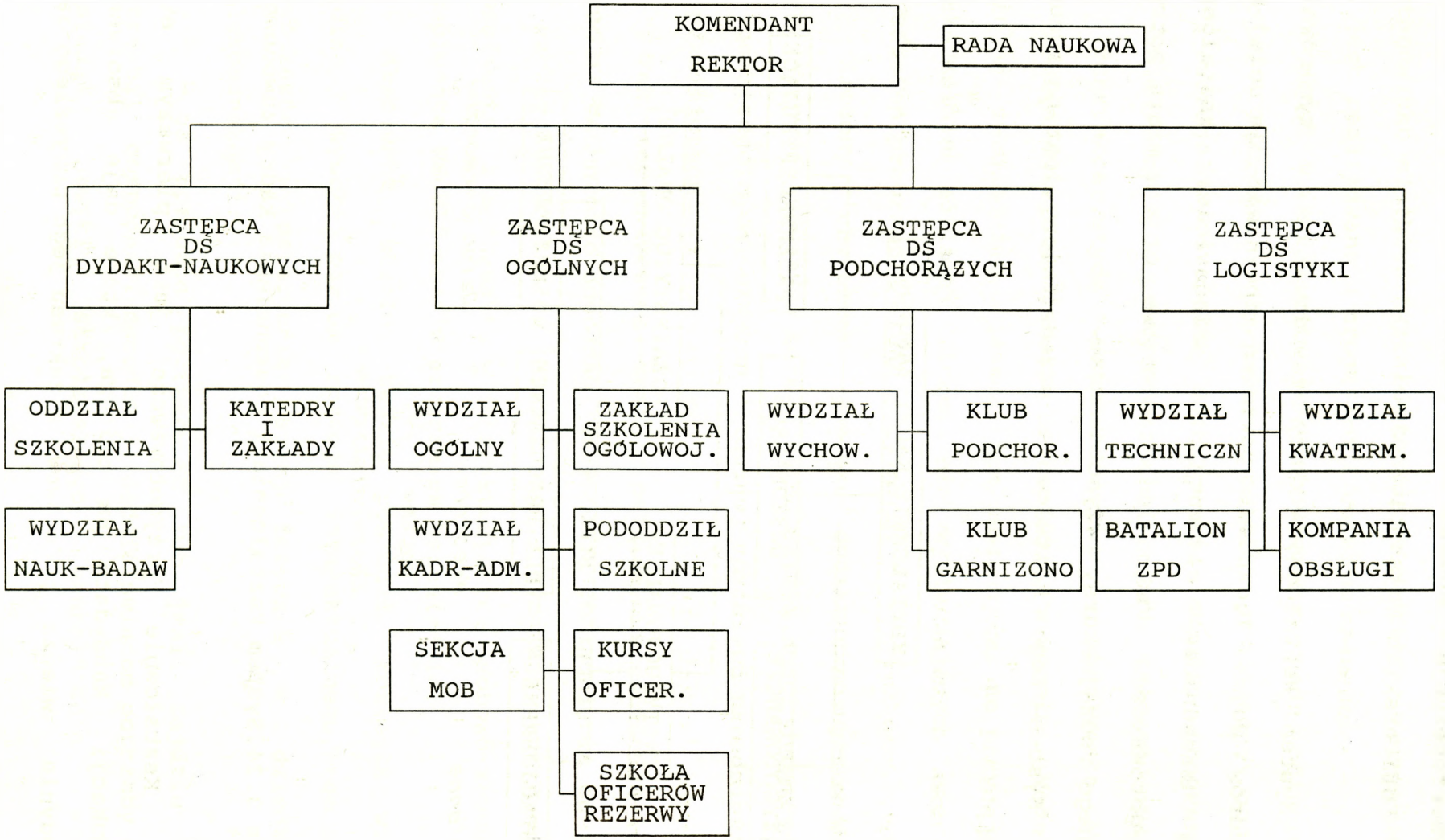

Rys.3.23.Struktura organizacyjna Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Łączności

3.4.2.Propozycja modelu kształcenia i doskonalenia kadr oficerskich Wojsk Łączności

System kształcenia kadry zawodowej a w tym również oficerów wojsk łączności powinien obejmować nie mniej niż trzy zasadnicze elementy, a mianowicie: kształcenie przygotowawcze, doskonalenie zawodowe oraz w miarę potrzeb różnego rodzaju kursy przygotowawcze.

System tego kształcenia przedstawiony jest na rysunku 3.24.

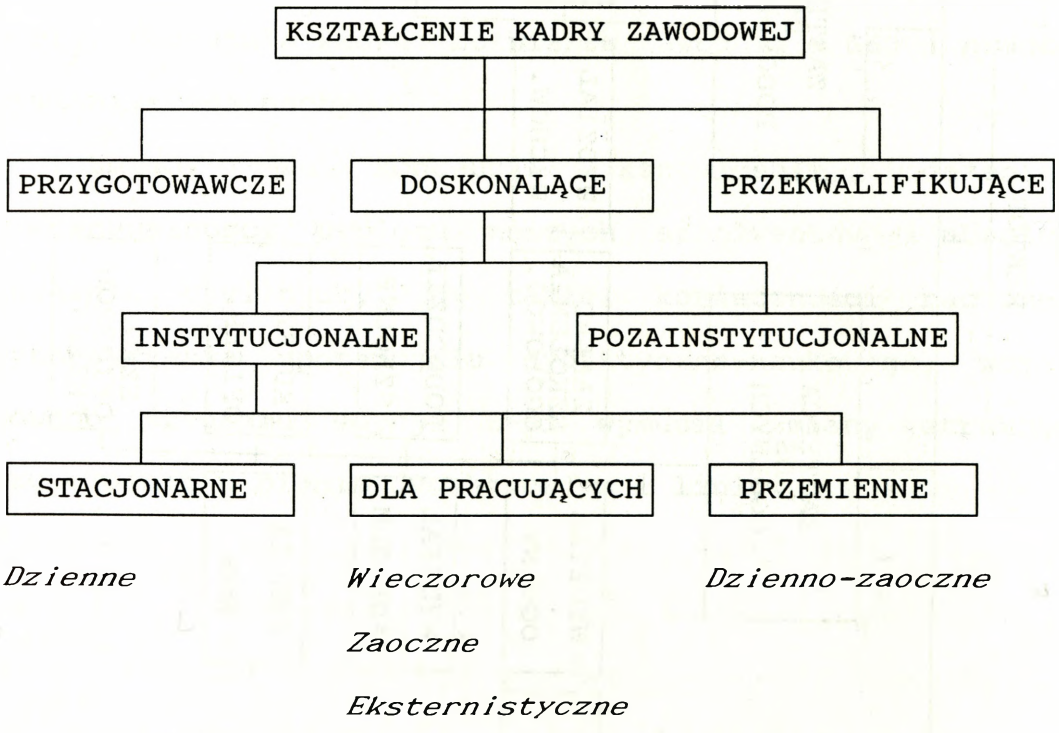

Rys.3.24.System kształcenia i doskonalenia kadry zawodowej

Kształcenie przygotowawcze jest pierwszym etapem edukacji kandydata na oficera, które daje absolwentowi jedynie wiedzę podstawową z zakresu jego przyszłego zawodu

niezbędną i przydatną - przede wszystkim na pierwsze stanowisko służbowe.Kształcenie to ma charakter jednorazowy i jest realizowane u progu drogi rozwoju oficera.

Model kształcenia przygotowawczego kadr oficerskich wojsk łączności powinien spełniać realizację ogólnych i szczegółowych celów kształcenia, założeń programowych i organizacyjnych procesu kształcenia oraz założeń zawartych w "Charakterystyce osobowo-zawodowej absolwenta WSOWŁ" i wymaga nowego spojrzenia na ten model w uczelni. Model ten winien uwzględniać, jeżeli nie wszystkie, to przynajmniej maksymalnie możliwej liczby nie wykluczających się cech i założeń programowo-organizacyjnych.

Złożony charakter procesu dydaktyczno-wychowawczego wymaga zróżnicowanych form i metod działalności dydaktycznej w poszczególnych etapach studiów, działach przedmiotowych i przedmiotach.

Tak zorganizowane oraz wypełnione treściami 4-letnie studia techniczno-dowódcze zapewniają osiągnięcie ogólnych i szczegółowych celów kształcenia. Wynikają one z modelu absolwenta i są zawarte w "charakterystyce osobowo-zawodowej absolwenta WSOWŁ" oraz w programach kształcenia.

Absolwent uczelni będzie posiadał rozległą wiedzę ogólną, wysoki poziom rozwoju intelektualnego, a także nowoczesne wykształcenie specjalistyczne w dziedzinie telekomunikacji:

- na poziomie potrzeb SZ lub jeśli zajdzie taka potrzeba, gospodarki narodowej. Będzie świadom potrzeby oraz posiadał nawyki samodzielnego uzupełniania wiedzy

i kwalifikacji. Będzie posiadał umiejętność samodzielnego formułowania oraz rozwiązywania problemów inżynierskich i zadań taktycznych w dziedzinie:

- organizacji i eksploatacji urządzeń i sieci telekomunikacyjnych oraz elementów stacjonarnych i polowych systemów łączności, przy użyciu nowoczesnych środków-głównie informatycznych;

- twórczej pracy inżynierskiej oraz dowodzenia, szkolenia i wychowywania stanu osobowego pododdziału wojsk łączności.

Proponowany model kształcenia (rys.3.24) obowiązywałby absolwentów szkół średnich zających maturę - kształcenie trwałoby przez 4 lata - oraz dla wyróżniających się chorążych i podoficerów zawodowych po maturze - kształcenie trwałoby 3 lata. W obu przypadkach absolwenci uzyskiwaliby tytuł inżyniera telekomunikacji oraz pierwszy stopień oficerski.

Rok akademicki powinien trwać od 1.10. - 30.06. i składać się z dwóch semestrów trwających 4,5 miesiąca około 90 dni przeznaczonych na kształcenie, pozostałe dni w semestrze obejmują dni świąteczne, wolne soboty, sesje egzaminacyjne, dni dyspozycyjne. Promocję przewidzieć w ostatnią sobotę czerwca.Okres od 30.06. - 30.09. przewidzieć na zajęcia praktyczne - kształcenia kompleksowego ze sprzętem, praktyki, obozy kondycyjne i urlopy wypoczynkowe oraz wszystkiego rodzaju kursy.

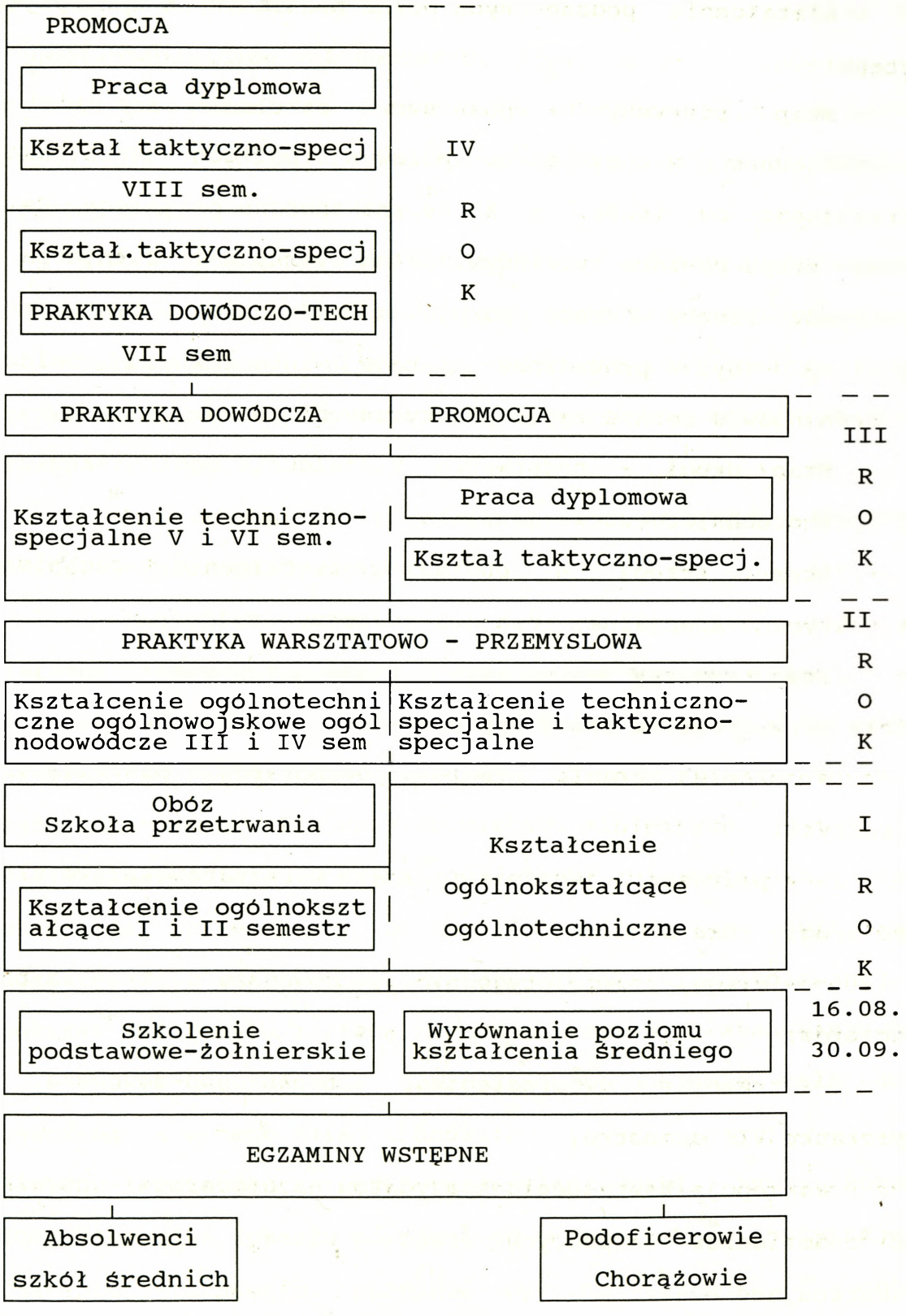

Rys.3.24 Model kształcenia kadr oficerskich WŁ

Kształcenie podchorążych można podzielić na następujące etapy:

Etap pierwszy - podstawowe szkolenie żołnierskie, organizowane w systemie polowym (poligon "SKUBIANKA") trwającego od 16.08. - 30.09.znakończone przysięgą. Celem tego etepu powinno być indywidualne wyszkolenie żołnierza na potrzeby służby okresu pokojowego. Zajęcia w tym okresie powinny być prowadzone metodą intensywnych ćwiczeń i treningów w formie zajęć praktycznych.

Etap drugi - podstawowe kształcenie ogólnokształcące i ogólnotechniczne,trwa dwa lata.

Etap trzeci - obejmuje kształcenie techniczne i taktyczno-specjalne, trwa dwa semestry.

Etap czwarty - obejmuje kształcenie dowódczo-specjalne oraz przygotowanie pracy dyplomowej.

W czasie trwania studiów podchorążowie odbywają trzy praktyki:

- pierwszą, jednomiesięczną, warsztatowo-przemysłową po drugim roku studiów;

- drugą, sześciotygodniową, dowódczą po trzecim roku studiów;

- trzecią dwumiesięczną, techniczno-dowódczą na początku VII semestru.

kształcenia kandydatów na oficerów z chorążych i podoficerów zawodowych trwać winna 3 lata i obejmować następujące etapy:

Etap pierwszy - kurs wyrównawczy poziomu kształcenia ogólnego szkoły średniej - 6 tygodni.

Etap drugi - kształcenie ogólnokształcące i ogólnotechniczne - 2 semestry.

Etap trzeci - kształcenie techniczne i taktyczno -specjalne zakończone jednomiesięczną praktyką warsztatowo -przemysłową.

Etap czwarty - kształcenie dowódczo-techniczne i taktyczno-specjalne oraz przygotowanie pracy dyplomowej.

Dalszy rozwój oficera powinien być realizowany poprzez ustawiczne kształcenie doskonalące, którego podstawowym celem jest:

- utrwalenie wiedzy i umiejętności nabytych w procesie kształcenia przygotowawczego;
- pogłębienie wiedzy;
- nabycie nowej wiedzy i umiejętności wynikających z rozwoju myśli wojskowej i postępu wojskowo-technicznego, niezbędnych żołnierzom zawodowym do należytego wykonywania zadań na nowych,wyższych stanowiskach służbowych.

Kształcenie doskonalące jest wieloetapowe, trwa właściwie przez cały okres służby zawodowej żołnierza, dostarczając kadrze nowej wiedzy aktualnej, dostosowanej do potrzeb związanych z pracą na nowych, wyższych stanowiskach.

System kształcenia doskonalącego obejmuje całą kadrę zawodową, a w jego skład wchodzi:

- kształcenie instytucjonalne, czyli zorganizowane i nadzorowane przez powołane do tego wojskowe instytucje - uczelnie, akademie, uczelnie cywilne ośrodki i centra szkoleniowe oraz instytucje kierujące szkolnictwem wojskowym;
- kształcenie pozainstytucjonalne, realizowane przez

poszczególnych żołnierzy zawodowych z ich inicjatywy, nie kierowane przez przełożonych tych żołnierzy. Ze względu na ogólne cele doskonalenia i jego poziom merytoryczny wyróżnia się następujące rodzaje doskonalącego kształcenia istytucjonalnego: ogólne, zawodowe i naukowe rys.3.25.

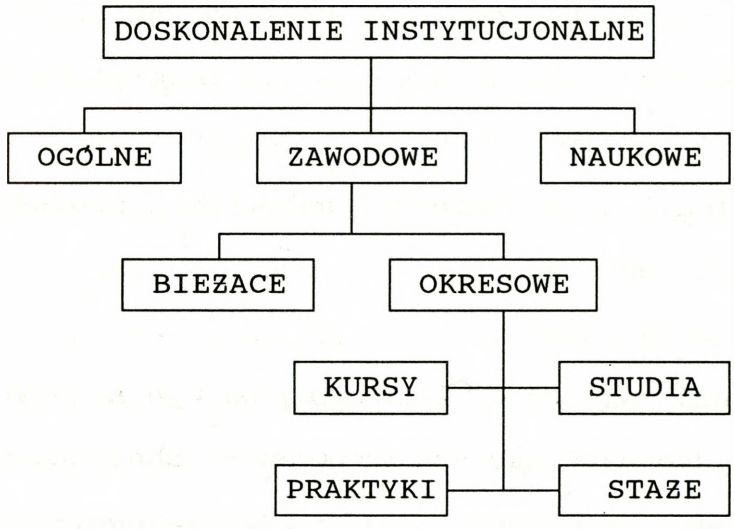

Rys. 3.25.Rodzaje instytucjalnego kształcenia doskonalącego

Ze względu na omawiane problemy wyższej uczelni istotne jest doskonalenie naukowe kadry oficerskiej, która decyduje o poziomie kształcenia i istnienia uczelni wyższej. Dlatego też w swoich rozważaniach skupię się nad tym problemem.

Ustawa o wyższym szkolnictwie wojskowym jednoznacznie ujmuje status istnienia uczelni wyższej w zależności od ilości i jakości pracowników naukowo-dydaktycznych oraz samodzielnych pracowników naukowych.

Wobec takiego ujęcia powyższego problemu istotną potrzeba jest opracowanie "Modelu rozwoju pracownika naukowo -

dydaktycznego," co pozwoliłoby na systematyczną pracę nad podnoszeniem kwalifikacji "wybranej elity" pracowników naukowych i dydaktycznych uczelni, a efektem powinno być uzyskanie profesury.

Z punktu formalnoprawnego oraz organizacyjnego jest to problem bardzo trudny, szczególnie ze względu na podwójny status wyższej uczelni:

- jako wyższej szkoły wojskowej;
- jako jednostki wojskowej.

Podwójny status prawny wojskowych nauczycieli akademickich wyższych szkół oficerskich będących żołnierzami zawodowymi w znaczny sposób komplikuje realzację tego przedsięwzięcia.

Tryb wyznaczania, zadania i obowiązki nauczyciela akademickiego w wyższej uczelni wojskowej reguluje ustawa o wyższym szkolnictwie wojskowym, w której można znaleźć, że do obowiązku nauczyciela akademickiego należy współuczestniczenie w wykonywaniu zadań wyższej szkoły wojskowej, a w szczególności:

- kształcenie, wychowanie i doskonalenie kadr oficerskich dla Sił Zbrojnych RP;
- upowszechnianie osiągnięć nauki;
- systematyczne podnoszenie swoich kwalifikacji;
- udział w realizacji przedsięwzięć zapewniających prawidłowe funkcjonowanie WSO w tym również w pracach organizacyjnych związanych z dydaktyką i badaniami naukowymi.

Każdy nauczyciel akademicki, aby mógł wywiązać się tylko z tych wybiórczo wymienionych obowiązków, w pierwszym rzędzie powinien dbać o systematyczne podnoszenie kwalifikacji.

Obowiązkiem tym obarczona jest uczelnia, w której służy lub pracuje nauczyciel akademicki, która powinna stworzyć takie warunki, aby mu umożliwić realizację tego obowiązku.

Problem podnoszenia kwalifikacji przez nauczycieli akademickich sam w sobie jest procesem złożonym i długotrwałym, dotyczącym między innymi kształtowania osobowości pracownika naukowego.

W kształtowaniu osobowości pracownika naukowego, nauczyciela akademickiego można wyróżnić następujące etapy:

- szkolny,
- kształtowania cech pracownika naukowo-dydaktycznego,
- samodzielność.

Etap szkolny obejmuje okres studiów w wyższej szkole wojskowej lub akademii stwarzający podstawę do rozpoczęcia pracy na pierwszym stanowisku służbowym oraz rozwijania predyspozycji naukowo-dydaktycznych. W okresie tym szczególnie ważnym elementem jest wyselekcjonowanie szczególnie uzdolnionych studentów o zamiłowaniu naukowym i dydaktycznym, udział ich w działalności NKP, a tym samym udział ich w pracach naukowo-badawczych i dydaktycznych uczelni.

To wstępne przygotowanie i ukierunkowanie pozwoli absolwentowi WSO na dalsze podnoszenie kwalifikacji poprzez studia drugiego stopnia w wybranej akademii wojskowej lub uczelni cywilnej, a absolwentowi akademii - na rozpoczęcie pracy na stanowisku dydaktycznym lub naukowym w WSO.

Etap kształcenia cech pracownika naukowo-dydaktycznego obejmuje okres służby na stanowisku asystenta-st.asystenta,

wykładowcy, czy też st.wykładowcy. Jest to etap, w którym następuje ukształtowanie sylwetki i osobowości pracownika naukowo-dydaktycznego, ustalenie specjalizacji i zdobycia pewnej rutyny w prowadzeniu badań naukowych oraz uzyskanie wiedzy i umiejętności niezbędnych dla samodzielnej działalności naukowej. Etap ten powinien prowadzić do uzyskania stopnia naukowego doktora a następnie doktora habilitowanego. Etap samodzielności pracownika naukowego rozpoczyna się od uzyskania stopnia naukowego doktora habilitowanego charakteryzuje się samodzielnością pracownika w formowaniu i stawianiu problemów, odpowiednim ich systematyzowaniem, porządkowaniem, a przede wszystkim ich rozwiązywaniem.

Przy opracowywaniu modelu rozwoju pracownika naukowo-dydaktycznego WSO przyjęto następujące założenia:

a) model przedstawia trzy warianty rozwoju naukowo-dydaktycznego:

- dla absolwentów WSO - 4 etapowy;
- dla absolwentów akademii - 3 etapowy;
- dla cywilnego nauczyciela akademickiego,

b) czas trwania studiów drugiego stopnia - 2 lata;

c) czas trwania studiów doktoranckich:

- stacjonarnych - 3 lata,;
- zaocznych - 5 lat,;
- indywidualnych - 5 lat,

d) czas zakończenia przewodu habilitacyjnego 5-8 lat po uzyskaniu stopnia doktora;

e) czas trwania staży w wojskach (odbywanie praktyk)

przy powoływaniu na kolejne stanowiska służbowe w WSO (adiunkt, docent) lub przy uzyskiwaniu kolejnych stopni i tytułów naukowych, (doktora habilitowanego, profesora) - 1 rok, natomiast staży naukowych 1-2 lata.

Realizacja przedstawionych wariantowo modeli rozwoju naukowego nauczycieli akademickich w WSO zależy od spełnienia wielu dodatkowych warunków, do których można zaliczyć:

- uzyskanie elastycznego etatu uczelni pozwalającego dostosować go do potrzeb,
- stosowanie ich w obciążeniu dydaktycznym,
- stosowanie pomocy finansowej w celu większej możliwości: zakupu literatury, powielania materiałów, korzystania z archiwów,
- stosowanie dla doktorantów z otwartym przewodem doktorskim ruchomego czasu pracy,
- stosowanie dla habilitantów 1-2 dni pracy własnej w tygodniu,
- udzielanie dodatkowych urlopów naukowych - umożliwianie doktorantom i habilitantom uczestniczenia w interdyscyplinarnych zespołach badawczych w uczelni i poza nią.

Modele w ujęciu wariantowym przedstawiam na rysunkach 3.26, 3.27 i 3.28. Dalsze doskonalenie przedstawionych wariantów rozwoju naukowego kadry dydaktycznej można realizować np.w wariancie I poprzez uwzględnienie możliwości uzyskania przez podchorążego WSO dyplomu ukończenia studiów II stopnia równolegle z ukończeniem studiów w WSO. W ten sposób można by pominąć w drodze rozwoju I etap i umożliwić natychmiast doktoryzację, a więc przejście do etapu II.

WARIANT I

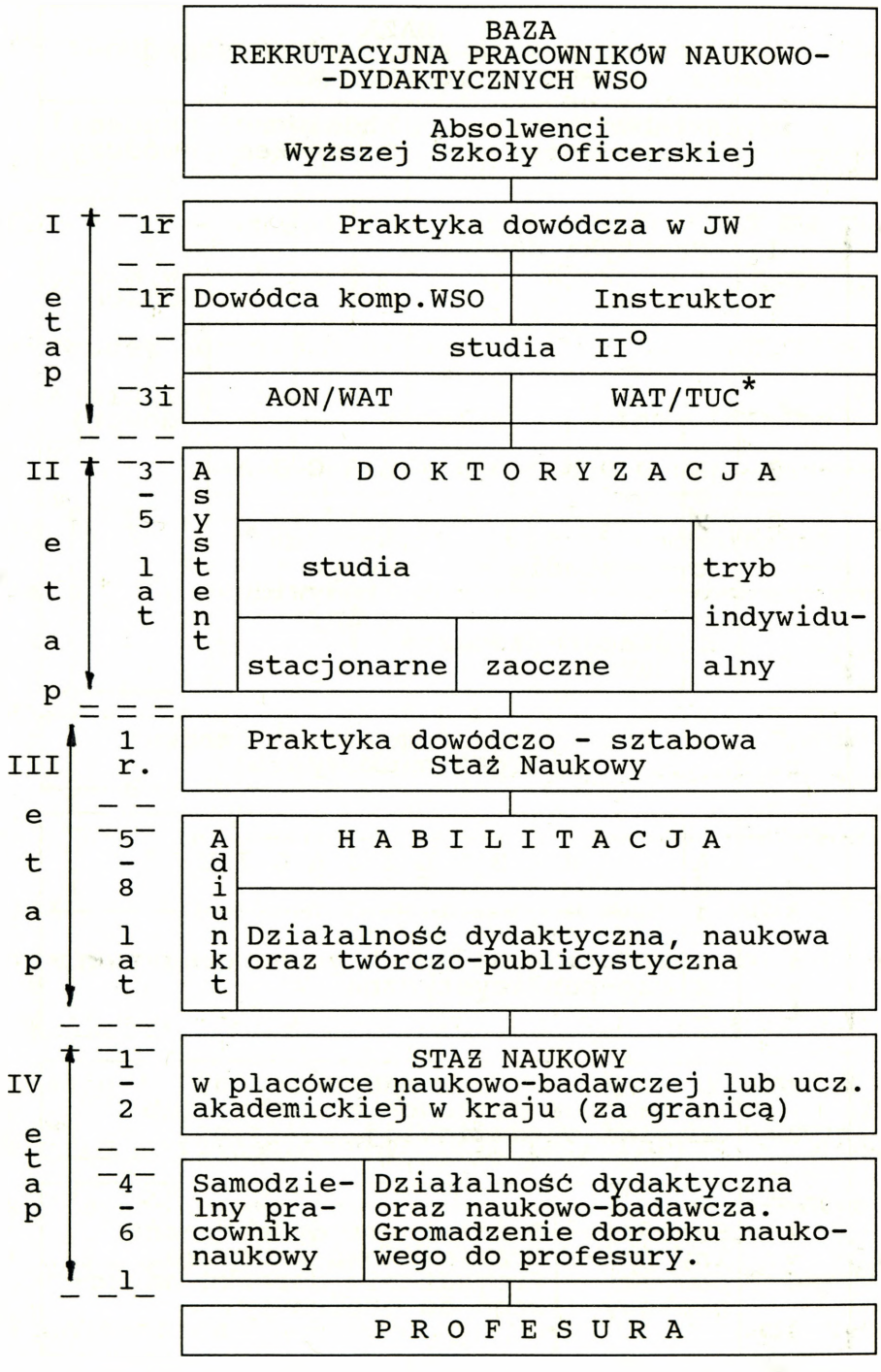

Rys.3.26.Model rozwoju pracownika naukowo - dydaktycznego WSO

* *techniczna uczelnia cywilna*

WARIANT II

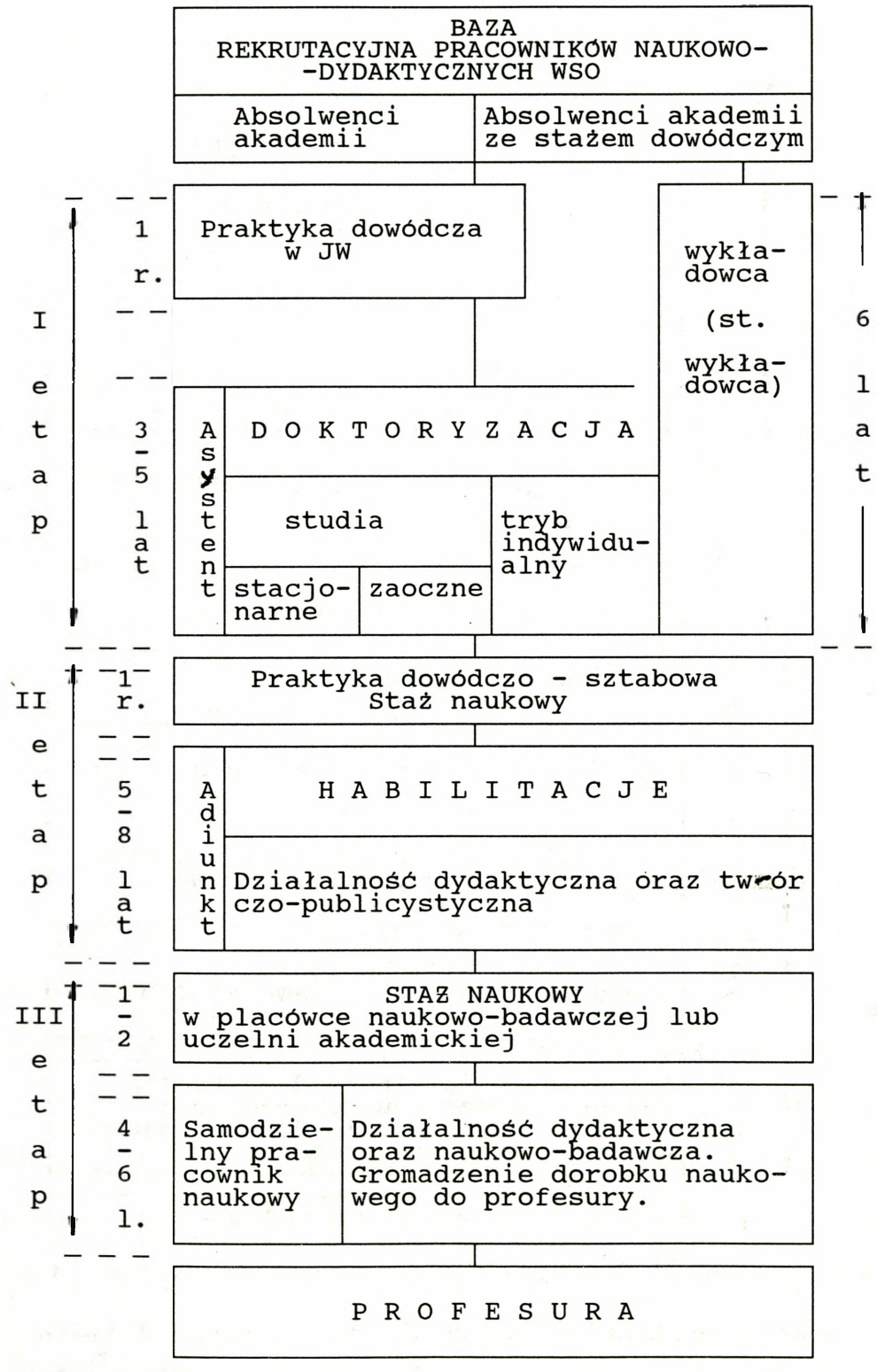

Rys.3.27. Model rozwoju pracownika naukowo-dydaktycznego WSO

WARIANT III

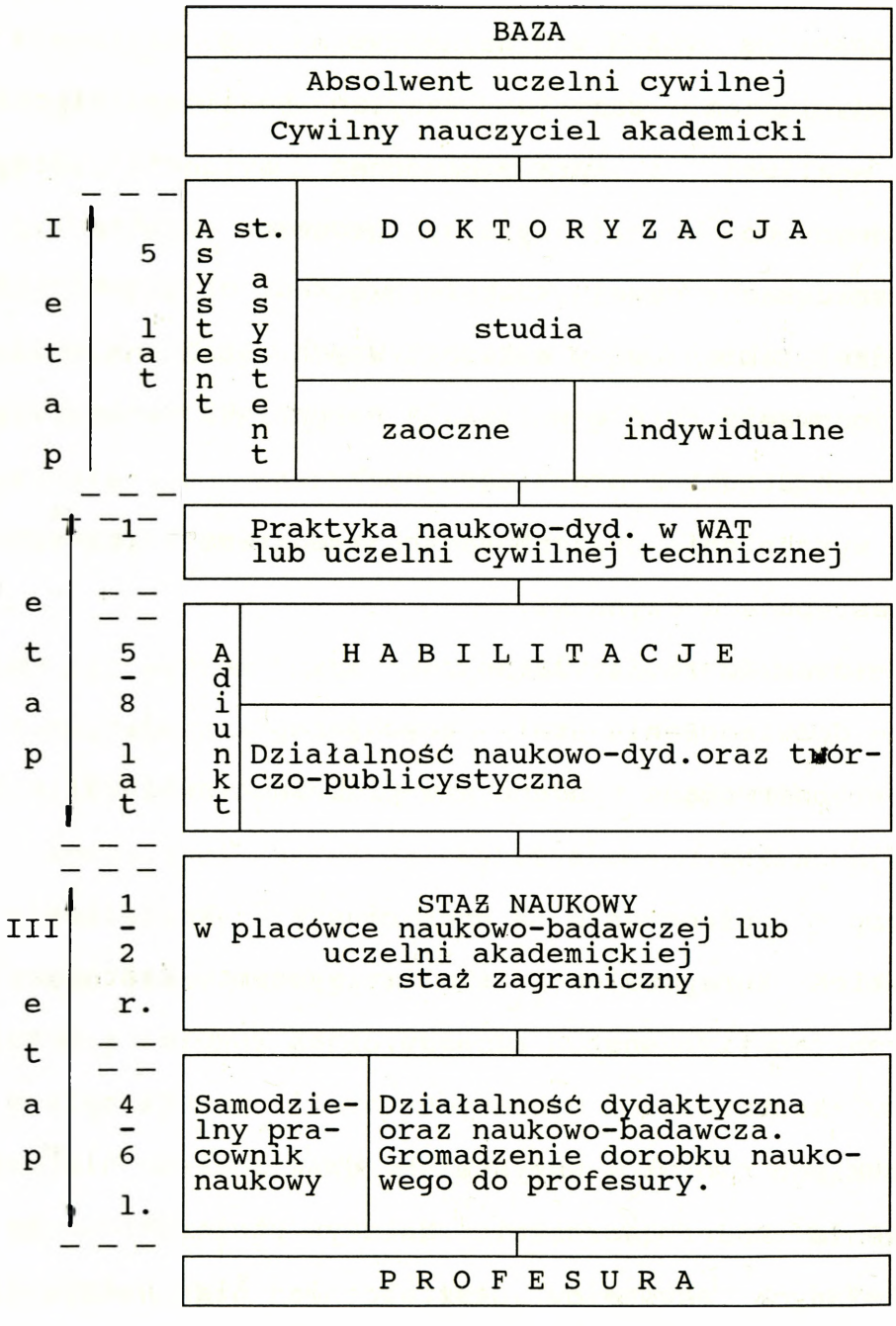

Rys.3.28.Model rozwoju cywilnego nauczyciela akademickiego w WSO

3.4.3. Scenariusze i warianty organizacyjne rozwoju kształcenia kadr oficerskich Wojsk Łączności

Scenariuszem rozwoju nazywać będziemy hipotetyczny opis możliwej i prawdopodobnej sytuacji dotyczącej określonego obiektu (zjawiska, procesu ,systemu). Mówiąc o scenariuszach rozwoju kształcenia kadr oficerskich WŁ mamy na uwadze takie opisy alternatywnych wariantów organizacji i funkcjonowania, które pozwalają na projektowanie przyszłych rozwojowych struktur organizacyjnych.

Na wyróżnienie prezentowanych scenariuszy rozwoju miały wpływ następujące czynniki:

- doświadczenia własne ;
- doświadczenia armii obcych;
- obserwowane tendencje w procesach ewolucji systemów edukacyjnych itp.

Przy opracowaniu scenariuszy kształcenia kadr oficerskich korzystałem z analizy systemów kształcenia kadr wybranych armii państw zachodu, jak również z doświadczeń systemów kształcenia wybranych armii państw byłego Układu Warszawskiego oraz wszystkich doświadczeń historycznych kształcenia kadr łączności. Należy stwierdzić, że żaden z omawianych systemów kształcenia nie nadaje się do przetransponowania w całości na grunt polski. Niemniej jednak należy wykorzystać te elementy systemów, które pozwolą udoskonalić proponowany model, a w szczególności w zakresie otwartości systemu kształcenia, porównywalności dyplomów, powiązania systemu kształcenia kadr wojskowych z systemami edukacji

cywilnej, wprowadzania nowych metod i form kształcenia przyszłych kadr oficerskich.

Pozwoliło to na wyróżnienie w każdym ze scenariuszy po kilka wariantów organizacyjnych systemów kształcenia kadr i zaprezentowania ich na rysunku 3.29.

Kształcenie kadr oficerskich w armiach wybranych państw zachodu oraz w wybranych państwach byłego Układu Warszawskiego szczegółowo omówiłem w punktach 2.2 i 2.3.
W omawianych wariantach organizacyjnych pragnę przedstawić najistotniejsze charakterystyczne elementy poszczególnych systemów kształcenia kadr oficerskich.

WARIANT A1. System kształcenia kadr oficerskich w armii USA.

A.Kształcenie podstawowe

1.W szkołach oficerskich sił lądowych nauka trwa 4 lata. Absolwenci uzyskują wykształcenie wyższe I stopnia i stopień oficerski, po czym są kierowani na przeszkolenie specjalistyczne, trwające od 9 do 21 tygodni. Po ukończeniu szkoły przygotowani są do objęcia stanowiska dowódcy plutonu.

2.Kandydaci na oficerów zawodowych - słuchacze cywilnych uczelni wyższych - wojskowe wykształcenie podstawowe uzyskują w studiach wojskowych uczelni cywilnych, w których nauka trwa 4 lata. Pierwsze 2 lata to kurs podstawowy zakończony 6-tygodniowym szkoleniem w terenie na obozie letnim. Następne dwa lata to kurs dla zaawansowanych, na który przyjmuje się 25% absolwentów kursu podstawowego. Wszyscy studenci odbywający przeszkolenie wojskowe w tych studiach są stypendystami wojska.

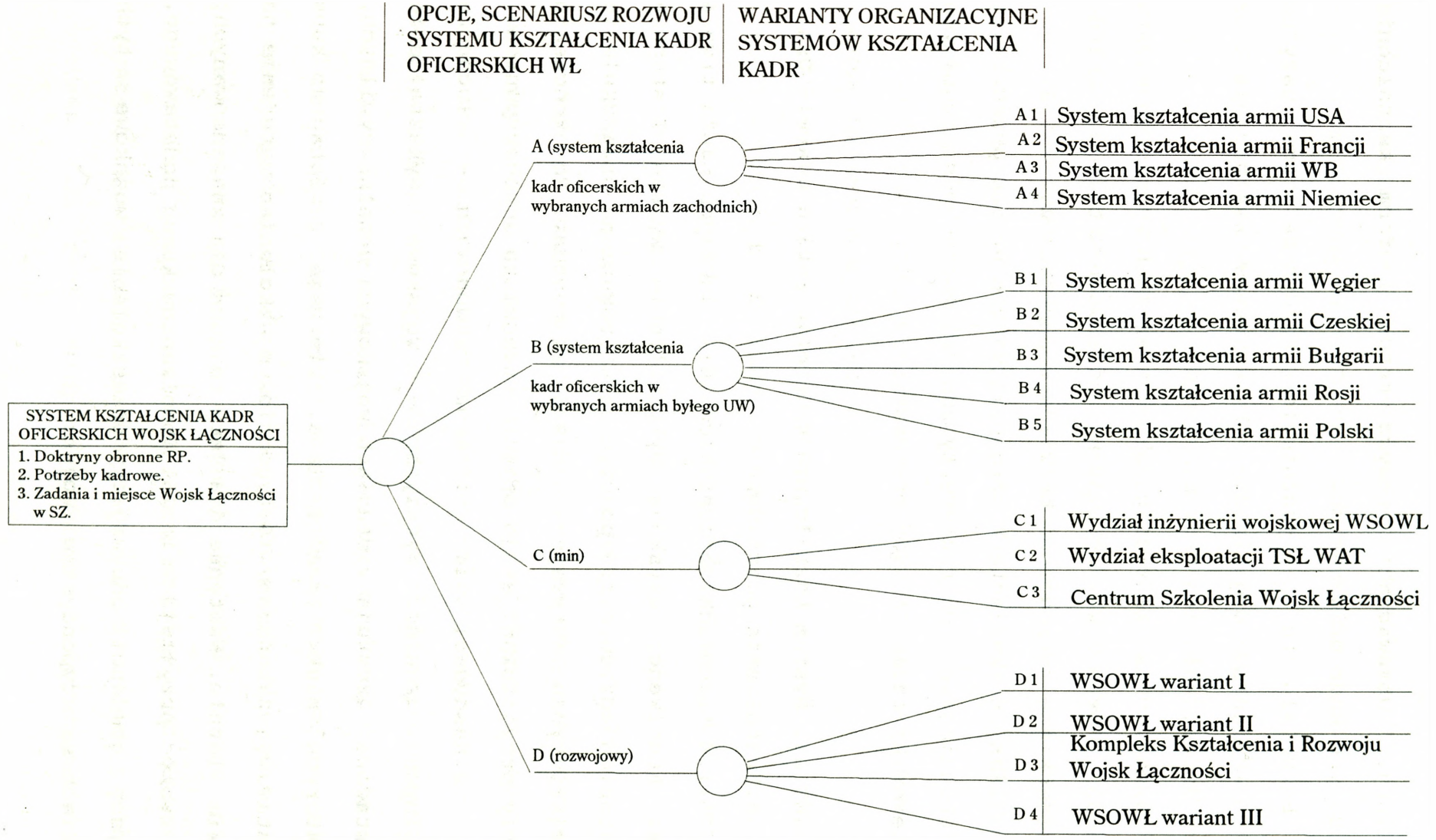

Rys. 3.29. Scenariusze i warianty organizacyjne systemów kształcenia kadr oficerskich.

3. Podoficerowie chcący zostać oficerami, a posiadają 18-28 lat, średnie wykształcenie i przynajmniej 2 lata college`u, odbywają 23-tygodniowe przeszkolenie w szkołach oficerów rezerwy. Omawiany wariant przedstawiony jest na rys.3.30.

B. Doskonalenie zawodowe

1.Kursy dowódców plutonów, kompanii, batalionów, organizowane przez dowódców rodzajów wojsk i służb.

2.Kursy sztabowe rodzajów wojsk - kończy każdy oficer.

3.Kursy specjalistyczne,trwające od 1 do 40 tygodni.

4.Akademie dowódczo - sztabowe. Kierowani są do nich wyróżniający się oficerowie od majora wzwyż i w wieku poniżej 41 lat. Uczelnia przygotowuje dowódców batalionów, brygad oraz do pracy w sztabach związków taktycznych i operacyjnych.

5.Akademie wojenne rodzajów wojsk i służb.Studia w nich odbywają wyróżniający się oficerowie od podpułkownika wzwyż, o znacznym stażu służby - absolwenci akademii dowódczo - sztabowych. Akademie przygotowują do objęcia stanowisk dowódczych i sztabowych szczebla taktycznego i operacyjnego.

6.Narodowy Uniwersytet Obrony, obejmujący Akademię sztabową Sił Zbrojnych, Narodową Akademię Wojenną Sił Zbrojnych, Akademię Przemysłową Sił Zbrojnych oraz instytuty badań wojskowych i analiz komputerowych. Od kandydatów wymagany jest staż służby od 15 do 25 lat oraz praktyka na wysokich stanowiskach wojskowych. Absolwenci obejmują najwyższe stanowiska w armii USA.

SYSTEM KSZTAŁCENIA KADR OFICERSKICH W ARMII USA	
I.Pozyskiwanie oficerów	
1.Szkoły oficerskie: Absolwenci szkół średnich	4 lata; wykształcenie wyższe I stopnia,stopień oficerski + przeszkolenie specjalistyczne (9-21 tygodni) - 30-40 % stanu osobowego oficerów zawodowych.
2.Kandydaci na oficerów zawodowych - słuchacze cywilnych uczelni wyższych	4lata; wykształcenie wyższe 2 lata kurs podstawowy z 6 tygodniowym obozem letnim - 50-60 % stanu osobowego oficerów zawodowych.
3.Podoficerowie. wykształcenie średnie	przeszkolenie w szkołach oficerskich rezerwy - 25 tygodni - 10 % stanu osobowego oficerów zawodowych.
II.System doskonalenia:	- kursy dowódców plutonów; - kursy sztabowe rodzajów wojsk; - kursy specjalistyczne; - akademie dowódczo-sztabowe; - akademie wojenne (rodzajów wojsk i służb; - Narodowy Uniwersytet Obrony.
III.Łączny czas szkolenia:	kształcenie przygotowawcze - 4 lata, kształcenia doskonalące - 3-4 lata.

A1

Rys.3.30.System kształcenia kadr oficerskich w armii USA

Wariant A2. System kształcenia kadr oficerskich w armii Francji.

A. Kształcenie podstawowe

1. System kształcenia kadr oficerskich armii Francji charakteryzuje się znacznym zróżnicowaniem typów i rodzajów szkół wojskowych. Jego podstawę stanowią 3 - letnie szkoły oficerskie rodzajów sił zbrojnych i szkoły specjalistyczne, tzw.aplikacyjne dla ww. szkół oficerskich. Nauka w szkole oficerskiej trwa 3 lata, ale już po zaliczeniu dwóch lat studiów w niej, słuchacz otrzymuje stopień podporucznika, a na zakończenie absolwent awansuje do stopnia porucznika. Przygotowanie zawodowe absolwenta odpowiada półwyższym studiom cywilnym. Uzyskuje on uprawnienia do 2-3 - letnich zaocznych studiów uzupełniających. Stanowisko dowódcy plutonu obejmuje się dopiero po ukończeniu rocznej szkoły aplikacyjnej.

B.Doskonalenie zawodowe

1. Kurs doskonalenia oficerów, tzw.szkoła kapitańska, zapewnia możliwość awansu do stopnia podpułkownika.

2. Kursy w szkołach sztabowych - absolwenci uzyskują dyplom oficera sztabu i są wyznaczani na stanowiska służbowe w pułkach i dywizjach.

3.Studia w wyższych szkołach wojennych. Uczestniczą w nich oficerowie w stopniu majora - podpułkownika. Przygotowują do objęcia stanowisk dowódczych oraz wyższych stanowisk sztabowych. Absolwenci uzyskują tytuł oficera dyplomowanego.

4.Studia w Instytucie Wyższych Studiów Obrony Narodowej stanowią najwyższy etap kształcenia wojskowego. Kierowani są na nie oficerowie w stopniu pułkownika i generała oraz wyżsi funkcjonariusze administracji państwowej. Studia odbywają się w trybie zaocznym. Omawiany wariant przedstawiony jest na rys.3.31.

Wariant A3.System kształcenia kadr oficerskich armii Wielkiej Brytanii

A. Kształcenie podstawowe

1. Zasadniczym źródłem pozyskiwania kandydatów na oficerów są absolwenci różnych kierunków studiów w uczelniach cywilnych, trwających z reguły trzy lata. Kandydaci deklarując chęć pełnienia zawodowej służby wojskowej otrzymują stypedia. Po ukończeniu studiów i uzyskaniu dyplomu kandydaci kierowani są na kurs oficerski, po ukończeniu, którego otrzymują nominację na stopień oficerski, a następnie kierowani są na roczną praktykę zapoznawczą, tzw. staż zawodowy. Bezpośrednio po zakończeniu kraktyki kierowani są do ośrodka szkolenia na kurs specjalistyczny, po czym następuje objęcie stanowiska dowódcy plutonu.

B. Doskonalenie zawodowe

1.Doskonalenie zawodowe kadry odbywa się od ukończenia kursu w jednej z akademii funkcjonujących w każdym rodzaju Sił Zbrojnych. Do akademii sztabowych rodzajów sił kieruje się na studia absolwentów akademii technicznych, którzy w przyszłości mają pracować na stanowiskach dowódczo-

SYSTEM KSZTAŁCENIA KADR OFICERSKICH ARMII FRANCJI	
I Pozyskiwanie oficerów	
1. Licea wojskowe:	3-letnia szkoła oficerska, po 2 latach awans do stopnia podporucznika, po ukończeniu porucznika
2. Podoficerowie służby zasadniczej.	Politechnika Wojskowa
II System doskonalenia:	- szkoły aplikacyjne; - kursy doskonalenia oficerów; - szkoły sztabowe rodzajów wojsk; - wyższe szkoły wojenne; - instytut wyższych studiów obrony; - akademia obrony NATO.
III Łączny czas szkolenia:	kształcenie przygotowawcze - 3 lata kształcenie doskonalące - 4-5,5 lat.

A2

Rys. 3.31. System kształcenia kadr oficerskich armii Francji

sztabowych właściwych dla oficerów starszych. Kierowani na nie są wszyscy oficerowie w wieku 30-33 lat.

2. Najwyższym etapem doskonalenia wojskowego oficerów są studia w Państwowej Akademii Obrony lub Królewskiej Akademii Studiów Obrony. Do pierwszej z nich kierowani są oficerowie starsi przewidziani do pracy w centralnych instytucjach Ministerstwa Obrony i dowództw NATO. Do drugiej wyżsi dowódcy wojskowi, wysocy funkcjonariusze aparatu państwowego i pracownicy służby dyplomatycznej. Omawiany wariant przedstawiony jest na rys.3.32.

Wariant A4. System kształcenia kadr oficerskich armii Niemiec

A. Kształcenie podstawowe

1.Kandydaci na oficerów, po odbyciu 20-miesięcznej służby zasadniczej w jednostkach wojskowych, kierowani są do oficerskich szkół wojsk lądowych na 4,5-miesięczny kurs, po ukończeniu którego kandydaci na oficerów specjalistów rodzajów wojsk i służb kierowani są na studia w jednym z uniwersyetów Bundeswehry, a kandydaci o profilu dowódczym udają się do jednostek wojskowyck na kurs dowódców plutonów, po którym wyznaczani są na stanowiska dowódców plutonów. Następnie większość z nich podejmuje studia na Uniwersytecie Bundeswehry.

2.Kandydaci na oficerów kontraktowych, którzy zobowiązali się służyć w wojsku od 5 do 15 lat, po odbyciu kursu dowódców plutonów podejmują służbę w jednostkach wojskowych.

SYSTEM KSZTAŁCENIA KADR OFICERSKICH ARMII WIELKIEJ BRYTANII	
I Pozyskiwanie oficerów	
1.Absolwenci wyższych studiów uczelni cywilnych	studia z reguły 3 lata następnie kurs oficerski, absolwenci otrzymują stopień oficerski
2.Absolwenci szkół średnich	kursy oficerskie
II System doskonalenia:	- oficerowie młodsi - kursy dowódczo-sztabowe - oficerowie starsi - akademie rodzajów wojsk i służb; - państwowa akademia obrony.
III Łączny czas szkolenia:	kształcenie podstawowe - 2-3 lata kształcenie doskonalące - 2,5 lat

A3

Rys. 3.32.System kształcenia kadry oficerskicj armii Wielkiej Brytanii

3.Uniwersytet Bundeswehry w Hamburgu i Monachium - studia trwają 39 miesięcy. Absolwenci, w zależności od kierunku kształcenia, otrzymują tytuł inżyniera dyplomowanego, mgr ekonomii, pedagogiki organizacji i zarządzania itp.

B. Doskonalenie zawodowe

System doskonalenia kadry oficerskiej obejmuje kilka stopni (A,B,C,D), które zostały omówione w pkt. 2.2.2. Omawiany wariant przedstawiony jest na rys.3.33.

Wariant B1.System kształcenia kadr oficerskich armii Węgier

A. Kształcenie podstawowe

Kształcenie podstawowe realizowane w wyższych szkołach oficerskich trwa 4 lata. Przyjmowani są absolwenci szkół średnich po maturze. Po obronie pracy dyplomowej w końcu 7 semestru słuchacze odbywają trzymiesięczną praktykę w jednostce wojskowej na stanowiskach, które ma objąć po promocji. Po powrocie do szkoły przez 1,5-miesiąca przygotowuje się do zdania egzaminu państwowego, po czym otrzymuje stopień oficerski i dyplom honorowany przez cywilne Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego.

B.Doskonalenie zawodowe

Wyznaczanie na kolejne stanowiska służbowe poprzedzone jest odpowiednim kursem specjalistycznym oraz Wyższym Kursem Doskonalenia Oficerów, a następnie wyróżniający się oficerowie kierowani są na studia w ąkademii Wojskowej im. Zrinyi. Oficerów przewidzianych na stanowiska dowódców ZT, ZO lub na stanowiska w IC MO kieruje się na szkolenie dowódców

SYSTEM KSZTAŁCENIA KADR OFICERÓW ARMII NIEMIEC	
I Pozyskiwanie oficerów	
1.Szkoły oficerskie:	4,5 miesiąca po 20 miesiącach służby zasadniczej kandydaci na oficerów specjalistów RWiS kierowani są na studia uniwersyteckie, kandydaci o profilu dowódczym - kurs dowódców plutonu.
2.Kandydaci na oficerów służby kontraktowej.	czas służby 5-15 lat kurs dowódców plutonu czas służby 3-4 lata kurs oficerów rezerwy
3.Uniwersytet Bundeswehry	czas trwania studiów - 39 miesięcy, absolwent inżynier dyplomowany, magister.
II System doskonalenia :	kurs A - dowódców plutonu; kurs B - dowódców kompanii; kurs C - dowódców batalionu; kurs D - dowódców brygad.
III Łączny czas szkolenia:	kształcenie przygotowawcze - 2,5 lat kształcenie doskonalące - 6-7 lat.

A4

Rys. 3.33. System kształcenia kadr oficerskich armii Niemiec

wyższego szczebla w wymienionej akademii lub do zagranicznych akademii wojskowych. Oficerowie w akademii uzyskują wykształcenie II stopnia. Omawiany wariant przedstawiony jest na rys.3.34.

Wariant B2. System kształcenia kadr oficerskich Armii Czechsłowackiej

A. Kształcenie podstawowe

System kształcenia kadr oficerskich dla sił zbrojnych Czechosłowacji charakteryzuje się wielopoziomowością poczynając od 2-letnich szkół oficerskich poprzez wyższe szkoły oficerskie o kierunku dowódczo-inżynierskim i wojskowo-inżynierskim trwającym 4 lata. Przyjmowani sa kandydaci szkół średnich po matorze. Absolwenci czteroletnich szkół oficerskich uzyskują wykształcenie wyższe iI stopnia przygotowanie do dowodzenia kompanią i ogólne poznanie dowodzenia batalionem.

B. Doskonalenie zawodowe

Proces doskonalenia zawodowego realizowany jest poprzez organizowanie kursów w WSO oraz wyższe kursy akademickie, które prowadzone są w Wyższej Akademii (VAAZ) w Brnie i stanowiące zintegrowaną AON z WAT. Studia trwają 5 lat dla kandydatów z cywila z wykształceniem średnim oraz 4 lata dla chorążych i oficerów nie posiadających wyższego wykształcenia. Absolwenci po ukończeniu uzyskują stopień zawodowy inżyniera odpowiadający specjalności dla absolwentOw politechnik. Omawiany wariant przedstawiony jest na rys. 3.35.

SYSTEM KSZTAŁCENIA KADR OFICERSKICH ARMII WĘGIER	
I Pozyskiwanie oficerów	
1.Absolwenci szkół średnich:	4-letnia szkoła oficerska (dotychczs 3 lata)
2.Absolwenci wyższych uczelni cywilnych:	11- miesięczny kurs przeszkolenia wojskowego.
II System doskonalenia:	- kurs dla dowódców batalionu, - kurs dla oficerów sztabowych, - kursy specjalistyczne lub przekwfalifikowania, - Akademia Wojskowa im.Zrinyi, - wyższe kursy doskonalące.
III Łączny czas szkolenia:	kształcenie przygotowawcze - 4 lata kształcenie doskonalące - 4-5 lat.

B1

Rys. 3.34.System kształcenia kadr oficerskich armii Węgier

SYSTEM KSZTAŁCENIA KADR OFICERSKICH ARMII CZECHOSŁOWACJI	
I Pozyskiwanie oficerów.	
1. Gimnazja wojskowe, absolwenci szkół zawodowych po maturze:	2-letnie szkoły oficerskie lub 5-letnie wyższe szkoły oficerskie.
2. Absolwenci 2-letnich szkół oficerskich:	4-letnie wyższe szkoły oficerskie
II System doskonalenia:	- kursy doskonalące i przeszkolenia, - wyższe kursy akademickie, - akademie wojskowe.
III Łączny czas szkolenia.	kształcenie przygotowawcze 2-4 lata kształcenie doskonalące 5-6 lat

B2

Rys.3.35.System kształcenia kadr oficerskich armii Czechosłowacji

Wariant B3. System kształcenia kadr oficerskich armii Bułgarii

A. Kształcenie podstawowe

Przygotowanie kadr dla armii Bułgarii odbywa się w wyższych szkołach oficerskich. Czas trwania kształcenia podchorążych trwa 5 lat, absolwent uzyskuje dyplom odpowiadający dyplomowi wyższtch uczelni cywilnych.

B. Doskonalenie zawodowe

Doskonalenie zawodowe odbywa się poprzez organizowanie różnego typu kursów oraz w Akademii Ogólnowojskowej, kształcącej oficerów wszystkich specjalności (oprócz MW) w okresie 2- letnim. Absolwenci otrzymują wykształcenie wyższe II stopnia. Omawiany wariany przedstawiony jest na rys.3.36.

Wariant B4. System kształcenia kadr oficerskich Armii Rosji

A. Kształcenie podstawowe

Podstawowe kształcenie kadr oficerskich w armii Rosji odbywa się w cyklu czteroletnim w wyższych szkołach oficerskich rodzajów wojsk i służb. Kandydatami do uczelni są absolwenci szkół średnich po maturze. Po zakończeniu studiów absolwent uzyskuje dyplom ukończenia wyższej uczelni I stopnia oraz stopień podporucznika.

B. Doskonalenie zawodowe

Doskonalenie zawodowe realizowane jest metodą różnego rodzaju kursów doskonalących, wyższych kursów doskonalenia oficerów. Wyższym stopniem są studia w akademiach wojskowych typu dowódczego lub technicznego oraz studia podyplomowe. Oficerowie po ukończeniu studiów w akademii uzyskują

SYSTEM KSZTAŁCENIA KADR OFICERSKICH ARMII BUŁGARII	
I Pozyskiwanie oficerów 1. Absolwenci szkół średnich po maturze:	5-letnie wyższe szkoły oficerskie
II System doskonalenia:	- kursy doskonalące, - akademie wojskowe 2 lata.
III Łączny czas szkolenia.	kształcenie przygotowawcze - 5 lat kształcenie doskonalące - 2-4 lata

B3

Rys. 3.36. System kształcenia kadr oficerskich armii Bułgarii

wykształcenie II stopnia. Omawiany wariant przedstawiony jest na rys.3.37.

Wariant B5. System kształcenia kadr oficerskich armii Polski

A. Kształcenie podstawowe

Kształcenie kadr oficerskich odbywa się w wyższych szkołach oficerskich rodzaju wojsk i służb.Nauka trwa 4 lata. Kandydatami
na oficerów są absolwenci szkół średnich i techników po maturze. Po ukończeniu studiów absolwenci uzyskują wykształcenie wyższe I stopnia inzynier-dowódca oraz stopień podporucznika. Prowadzone są również dwuletnie studia dla wyróżniających się podoficerów zawodowych i chorążych, którzy po ukończeniu uzyskują takie same wykształcenie i stopień jak absolwenci 4-letnich studiów.

B. Doskonalenie zawodowe

Doskonalenie zawodowe realizowane jest poprzez organizowanie różnego rodzaju kursów przeszkolenia, wyższych kursów doskonalenia oficerów. Następnym etapem doskonalenia są 2-letnie studia w Akademii Obrony Narodowej, kończące się uzyskaniem wykształcenia wyższego II stopnia. Ostatecznym etapem doskonalenia oficera są studia podyplomowe operacyjne i operacyjno-strategiczne lub akademie wojskowe zagraniczne. Omawiany wariant przedstawiony jest na rys.3.38.

Wariant C 1.Wydział Inżynierii Wojskowej w WSOWL

Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Łączności zostaje organizacyjnie przekształcona w wydziale inżynierii wojskowej

SYSTEM KSZTAŁCENIA KADR OFICERSKICH ARMII ROSJI	
I Pozyskiwanie oficerów: 1. Absolwenci szkół średnich po maturze.	4-letnie wyższe szkoły oficerskie
II System doskonalenia:	- kursy doskonalące, - wyższe kursy doskonalące, - akadenie wojskowe, - studia podyplomowe.
III Łączny czas szkolenia:	kształcenie przygotowawcze 4-5 lat kształcenie doskonalące 5-6 lat

B4

Rys. 3.37. System kształcenia kadr oficerskich armii Rosji

SYSTEM KSZTAŁCENIA KADR OFICERSKICH ARMII POLSKIEJ	
I Pozyskiwanie oficerów	
1. Absolwenci szkół średnich w tym z liceów wojskowych	4-letnia wyższa szkoła oficerska, po ukończeniu wykształcenie wyższe I stopnia, awans do stopnia podporucznika.
2. Podoficerowie zawodowi i chorążowie	2-letnia wyższa szkoła oficerska, po ukończeniu wykształcenie wyższe I stopnia, awans do stopnia podporucznika.
II System doskonalenia	- kurs dowódców kompanii; - wyższy kurs doskonalenia oficerów; - krótkotrwałe kursy doskonaląco-specjalistyczne; - Akademia Obrony Narodowej; - Studia podyplomowe operacyjne i operacyjno-strategiczne.
III Łączny czas szkolenia	kształcenie przygotowawcze - 4 lata kształcenie doskonalące - 3-4 lata

B5

Rys. 3.38. System kształcenia kadr oficerskich armii Polski

w WSOWL **WROCŁAW** w kierunek studiów: Elektronika i telekomunikacja jako filia WSOWL lub jako integralny kierunek studiów w WSOWL.

Zalety

1. Jednolitość programów kształcenia i działalności dydaktyczno-wychowawczej w kształceniu oficerów wojsk lądowych.

2. Liczna i silna grupa pracowników dydaktyczno - naukowych uprawnia do nadawania stopni naukowych, jednolita polityka rozwoju naukowego kadry.

3. Możliwość opracowania i realizacji jednolitych koncepcji: systemu walki ogólnowojskowej, zintegrowanego systemu dowodzenia szczebla taktycznego i badań naukowych w dziedzinie taktyki.

Wady

1. Nakłady ekonomiczne przy działaniu *rozproszonym* nie zmienią się w stosunku do obecnych - utrudniona zostanie i skomplikuje się ich dystrybucja;

2. W przypadku integracji *filii* w jednym miejscu dyslokacji nakłady ekonomiczne będą ogromne i dziś trudne jeszcze do oszacowania;

3. Zaniedbane zostanie kształcenie kadry oficerskiej łączności na potrzeb WLiOP, MW i stacjonarnych systemów łączności, jeśli nie powstaną stosowne instytucje zajmujące się tym problemem (oczywiście pociągnie to za sobą duże nakłady finansowe);

4. Złożoność struktury organizacyjnej i systemu kierowania jednostką centralną i *filiami*;

5. Analiza efektów działalności dydaktycznej filii prężnych ośrodków akademickich potwierdza tezę o ich stosunkowo niskim poziomie (np. WSOWZ i jej filia w **KĘTRZYNIE**);

6. Liczba kształconych (zależna od potrzeb Wojsk Łączności) i tak wymagać będzie istnienia całej infrastruktury kierowania i zabezpieczenia procesu dydaktycznego;

7. Atut silnej grupy naukowej może być wykorzystany tylko poprzez działanie w jednym ośrodku - rozproszenie terenowe umożliwi wykorzystanie go w praktyce;

8. Niebezpieczeństwo odejścia (w wyniku rozbicia lokalnych środowisk) znacznej części doskonale przygotowanych kadr dydaktyczno-naukowych (przykład: integracja WSOWInż. z WSOWChem.);

9. W dniu dzisiejszym nie ma i w najbliższej przyszłości nie będzie takiego kolektywu akademickiego, który w szybkim czasie zdolny byłby do przejęcia i realizacji na wysokim poziomie zadań, które wykonuje WSOWŁ;

10. Brak więzi interpersonalnych z ośrodkiem centralnym;

11. Przodujące państwa oddzielają problemy dowodzenia od sztuki wojennej. Przykładem potwierdzającym tę tezę jest funkcjonowanie w wielu państwach zachodnich Akademii Dowodzenia. Do kształtu takiej akademii zmierzają plany rozwojowe WSOWŁ. Integracja umożliwi ten proces;

12. Przerwane zostaną 75-letnie tradycje funkcjonowania zegrzyńskiego ośrodka kształcenia kadr wojsk łączności. Jeżeli uwzględnimy, że kształcenie kadr oficerów łączności

odbywać się będzie bezpośrednio w WSOWL we **WROCŁAWIU**, to należy dodatkowo uwzględnić:

13. Brak infrastruktury do kształcenia tego kierunku studiów szczególnie dotyczącej działu specjalistycznego, poddziały: techniczno-specjalny i taktyczno-specjalny.*

Wariant C2. Wydział Eksploatacji TSŁ w WAT

Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Łączności zintegrowana zostanie z Wojskową Akadmią Techniczną w Wydział (Instytut) Eksploatacji Taktycznych Systemów Łączności. Z prowadzeniem kształcenia w formie przemiennej, tj. zajęcia teoretyczne w WAT, zajęcia praktyczne szczególnie z działu specjalnego poddział techniczno-specjalny i taktyczno-specjalny w Centrum Szkolenia Łączności w Zegrzu.

Zalety

1. Wysoki poziom kształcenia, przede wszystkim w zakresie przedmiotów podstawowych i podstawowych kierunkowych;
2. Wysoki poziom pracowników dydaktyczno-naukowych;
3. Rozszerzenie możliwości rozwoju naukowego kadry;
4. Rozszerzenie zakresu prac naukowo-badawczych;
5. Bazowanie na dorobku, tradycjach i opinii WAT;
6. Bliskość WAT i WSOWŁ stwarza warunki do względnej integracji obu uczelni.

---

* *z materiałów opracowanych przez zespół oficerów WSOWŁ pod kierunkiem płk prof dr hab inż. Andrzeja BARCZAKA. Zeszyty naukowe WSOWŁ Zegrze, listopad 1992, dodatek do nr 1*

Wady

1. Względnie niski poziom kształcenia w zakresie przedmiotów specjalistycznych: techniczno- i taktyczno - specjalnych;

2. Funkcjonowanie WSOWŁ jako *filii WAT* nie przyniesie żadnych korzyści ekonomicznych;

3. Konieczność utrzymania (prawdopodobnie na dotychczasowym poziomie, w tym etatowym) całej struktury kierowania i organizacji procesu dydaktycznego;

4. W WAT brak bazy dydaktycznej dla specjalności kształconej w WSOWŁ, a także specjalistycznych pododdziałów zabezpieczenia procesu dydaktycznego;

5. Inne ukierunkowanie absolwentów WAT (projektowanie, konstruowanie, podsystemy zabezpieczenia technicznego i logistycznego), słabo przygotowanych do dowodzenia pododdziałami i eksploatacji polowych systemów łączności;

6. W WAT tylko epizodycznie przygotowuje się absolwenta do kierowania tokiem życia i służby oraz szkolenia taktyczno-specjalnego pododdziałów łączności;

7. Mniejszy wymiar przygotowania taktycznego absolwentów WAT;

8. Uzawodowienie armii oraz służba kontraktowa zwiększą liczbę kształconych w poszczególnych specjalnościach. Zadanie to, na wysokim poziomie jakościowym i ilościowym, może wykonać tylko WSOWŁ;

9. Wdrażanie nowego programu kształcenia w WSOWŁ usuwa różnice w poziomie przygotowania technicznego absolwentów obu uczelni;

10. Przeważająca ilość (2/3) stanowisk oficerskich w wojskach łączności, wymagających studiów zawodowych I^{o} - to stanowiska grupy dowódczo-sztabowej, do których przygotowuje WSOWŁ;

11. Trzecia część stanowisk oficerskich w wojskach łączności - to stanowiska techniczne, na które również są kierowani absolwenci WSOWŁ (z dobrymi rezultatami). Ich dalsza specjalizacja następuje w AON, WAT i uczelniach cywilnych. Proponowany rozwój WSOWŁ może ten cykl uprościć i skrócić;

12. Zasadnicze stanowisko, do jakiego jest przygotowany absolwent WSOWŁ, to stanowisko dowódcy kompanii. W analizowanym modelu nastąpi zredukowanie tego celu kształcenia;

13. Wchłaniając WSOWŁ - WAT grozi przekroczenie progu *pojemności granicznej.* To z kolei prowadzi do niesterowalności tak ogromnym mechanizmem.

Wariant C3. Centrum Szkolenia Wojsk Łączności

W wariancie tym możemy wyróżnić podobne zalety i wady jak w wariantach poprzednich .Proponowane kształcenie kadr oficerskich metodą przemienną wprowadza dodatkowe zakłócenia organizacyjne jak również uzyskanie odpowiednich efektów kształcenia na zakończenie studiów.

Realizacja teoretycznych elementów kształcenia w WAT, a praktycznych w Centrum powodować będzie:

- komplikacje realizacji procesu kształcenia, wrażliwego na wszelkiego rodzaju zakłócenia wynikające z błędów systemu planowania;

- trudne sterowanie procesem edukacji spowodowane złożonym z współzależnych i funkcjonujących równolegle podsystemów kształcenia w WAT i Centrum;

- trudny do dokładnego określenia zakres odpowiedzialności WAT i Centrum za wykształcenie słuchaczy,

a ponadto:

- utrzymanie bazy socjalnej zarówno w WAT jak i w Centrum dla słuchaczy kształconych w obu uczelniach:

- prowadzenie w centrum różnych poziomów kształcenia (wyższego,doskonalenia,średniego);

- brak możliwości zapewnienia bazy dydaktycznej i socjalnej jednocześnie dla kształcenia kadr oficerskich i chorążych;

- znaczne obciążenie ekonomiczne możliwości realizacji przewidzianego modelu kształcenia.

Przedstawienie szeregu niedoskonałości organizacyjnych i realizacyjnych tego wariantu przekreśla możliwość jego wdrożenia. Omawiany wariant przedstawiony jest na rys.3.39.

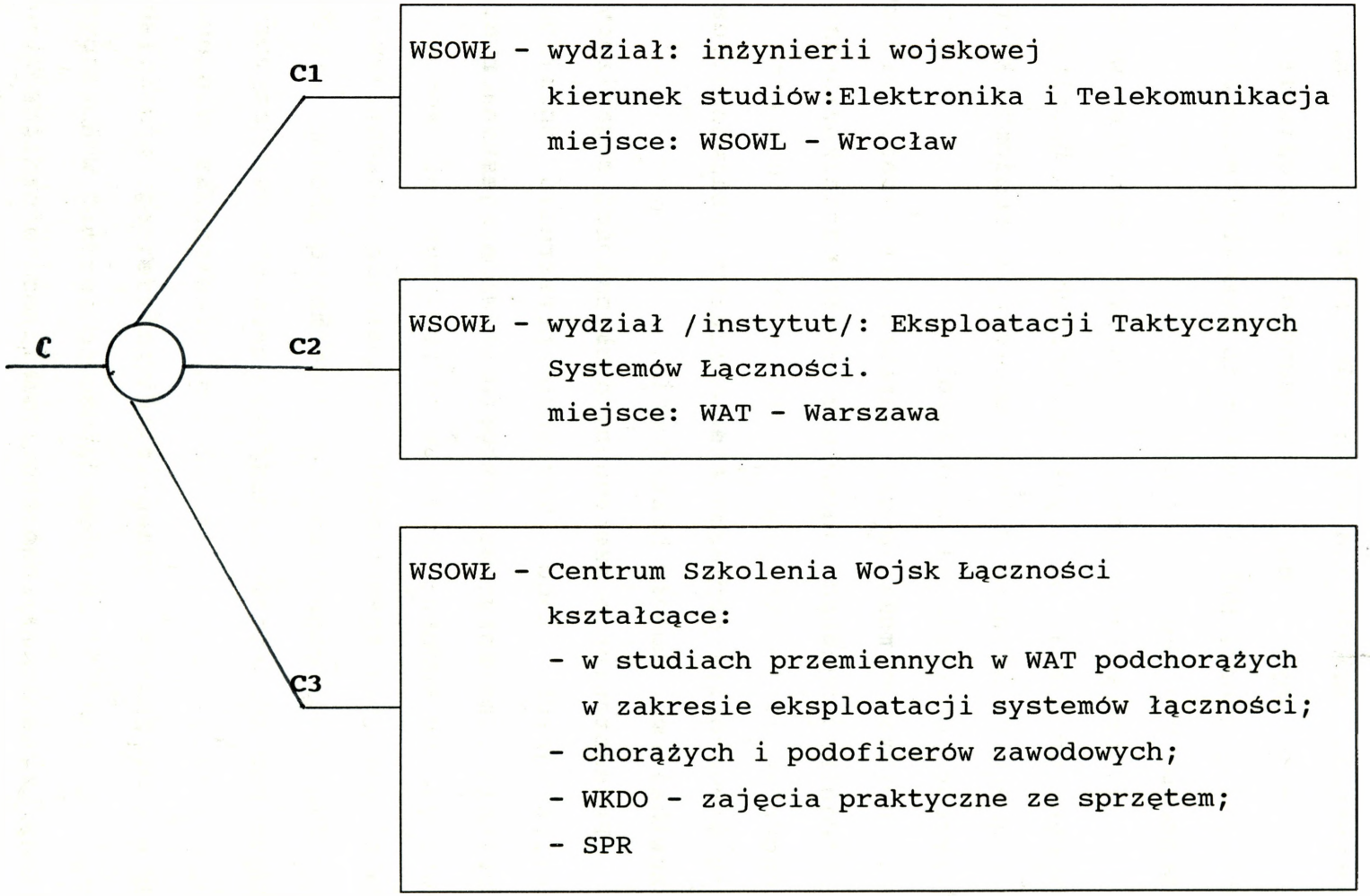

Rys.3.39. Kształcenie kadr oficerskich w WSOWŁ - wariant minimum

Scenariusz rozwojowy D realizacji kształcenia kadr oficerskich na potrzeby Wojsk Łączności przedstawiam w czterech wariantach. Pierwsze dwa pokazują różne możliwości kształcenia kadr przy założeniu aktualnych możliwości uczelni. Wydaje się, że optymalnym rozwiązaniem jest wariant D2, który pozwala na bezkolizyjny rozwój uczelni samodzielnie istniejącej, realizującej przedstawiony wcześniej model kształcenia kadr oficerskich oraz umożliwia podnoszenie kwalifikacji przez chorążych i podoficerów zawodowych. Wariant D3 w zasadniczy sposób różni się od poprzednich. Myślę jednak, że tendencje ogólnoświatowe integracji wojsk łączności i informatyki i konieczności opracowania zautomatyzowanych systemów dowodzenia, to kierunek dalszego rozwoju Wojsk Łączności. Dlatego też moja propozycja najbliższych lat musi doprowadzić do kompleksowego spojrzenia na dalszy rozwój Wojsk Łączności, poprzez integrację kształcenia oficerów łączności i informatyki, a tym samym - stworzenie dynamicznego ośrodka naukowego pozwalającego rozwijać badania naukowe w kierunku nowoczesnych systemów łączności. Stąd propozycja utworzenia kompleksu rozwoju Wojsk Łączności, składającego się z połączenia Wyższej Szkoły Oficerskiej, Wojskowego Istytutu Łączności i Wojskowego Instytutu Informatyki podlegającego, pod względem merytorycznym, Szefowi Wojsk Łączności i Informatyki Sz Gen WP. Przyjęcie takiej propozycji przyszłego kierunku rozwoju Wojsk Łączności wymuszać będzie również nowe spojrzenie na kształcenie kadr oficerskich. Model tego kształcenia proponuję w wariancie D4. Scenariusz ten przedstawiony jest na rys. 3.40.

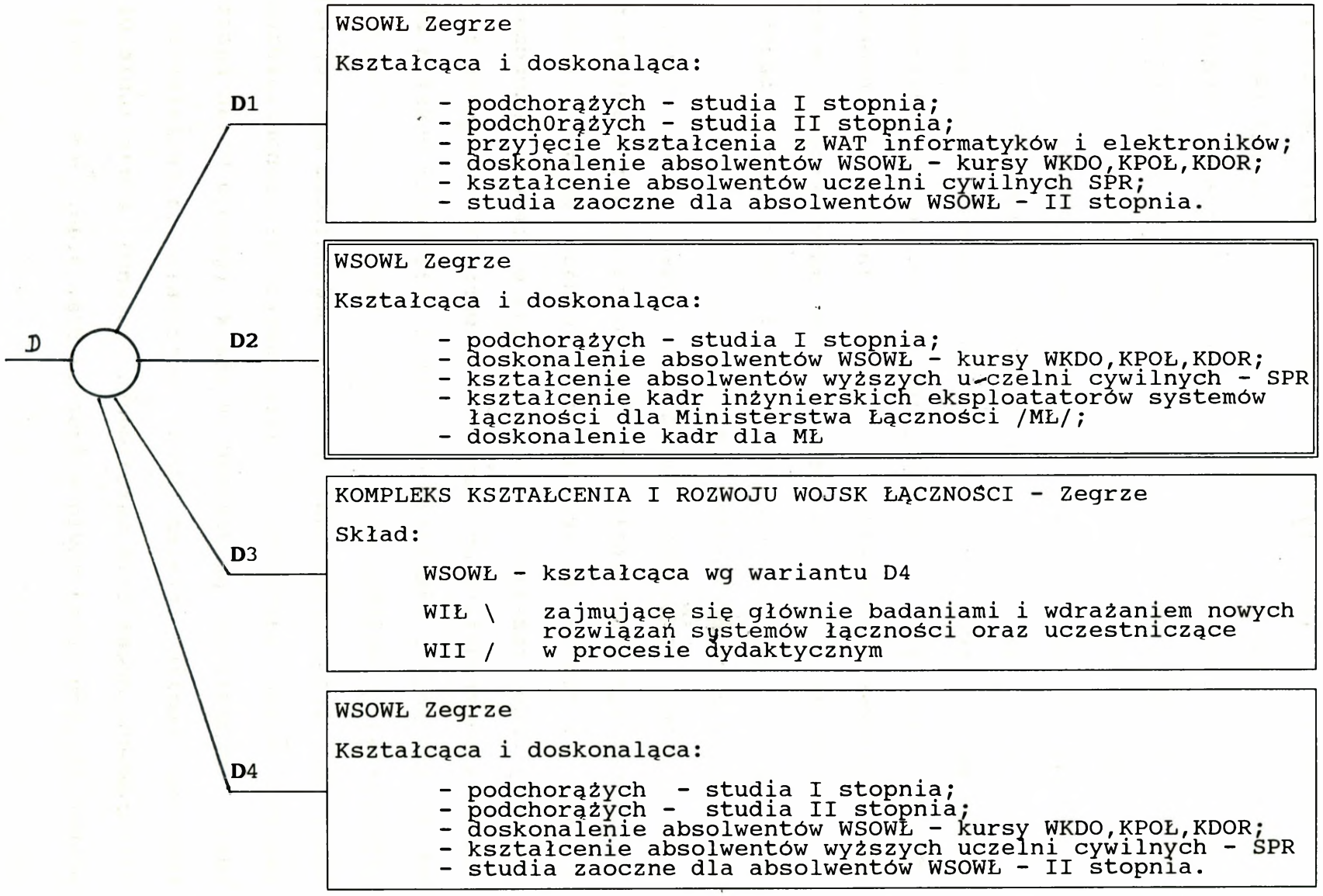

Rys.3.40.Warianty rozwoje kształcenia kadr oficerskich WŁ

Wariant D1

Przyjęcie tego wariantu pozwoli utrzymać kształcenie oficerów łączności i informatyki w jednym miejscu, ujednolicić system kształcenia oraz doskonalenia zawodowego kadry na poziomie inżynierskim i magisterskim. Dotyczy to szczególnie kształcenia oficerów eksploatatorów nowoczesnych systemów łączności szczebla taktycznego i operacyjnego.

Wariant D2.

Wariant D2 wydaje być się optymalnym z możliwościa natychmiastowej realizacji, gdyż uczelnia jest przygotowana do realizacj kształcenia i doskonalenia kadr oficerskich pod względem kadrowym, sprzętowym jak również zabezpieczenia logistycznego całego przedsięwzięcia.

Wariant ten pozwala na

- kształcenie kandydatów na oficerów wojsk łączności w trybie czteroletnich wyższych studiów zawodowych;

- kształcenie kandydatów na oficerów łączności rekrutowanych spośród wyróżniających się chorążych i podoficerów zawodowych - w trybie trzyletnich wyższych studiów zawodowych;

- doskonalenie kadr oficerskich łączności na kursach czteromiesięcznych WKDO, dwumiesięcznych KPOŁ, specjalistów eksploatacji nowych urządzeń i systemów łączności, przekwalifikowania oficerów innych specjalności;

- kształcenie rezerw osobowych dla wojsk łączności w trybie trzymiesięcznych kursów SPR, dwumiesięcznych kursów przeszkolenia i doskonalenia oficerów rezerwy;

- kształcenie kadr inżynierskich eksploatatorów systemów łącznosci na potrzeb Ministerstwa Łączności na czteroletnich studiach zawodowych inżynierskich,

- doskonalenie kadr inżynieryjno - technicznych Ministerstwa Łączności na krótkoterminowych kursach eksploatacji określonego rodzaju mobilnych urządzeń i systemów łączności, na kursach doskonalenia kadr Telekomunikacji Polskiej SA.

Kształcenie oficerów wojsk łączności

Według dotychczasowych statystyk roczne zapotrzebowanie na uzupełnienie kadrowe wojsk łączności wynosi 200 - 240 oficerów w grupie dowódczo-sztabowej (ok. 80% stanowisk, o studia inżynierskie I) i technicznej (ok. 20% stanowisk, studia magisterskie). Zgodnie z uprawnieniami WSOWŁ realizowała i realizuje kształcenie tej pierwszej grupy 160 - 200 absolwentów rocznie na czteroletnich studiach zawodowych.

Nabór kandydatów przeprowadzany jest na zasadach zgodnych z naborem na studia cywilne. Kandydaci na studia w uczelni wojskowej (zarówno cywilni jak i żołnierze służby zasadniczej) muszą ponadto wykazać się określoną kategorią zdrowia i predyspozycjami psychofizycznymi do zawodowej służby wojskowej (stałej).

Model kształcenia zakłada, że **współczesny oficer łączności, to nie tylko specjalista w dziedzinie eksploatacji systemów telekomunikacyjnych i informatycznych, ale i dowódca przygotowany do funkcjonowania zawodowego w ekstremalnie**

trudnych warunkach pola walki. Realizując postulaty: spójności studiów wojskowych z cywilnymi, porównywalności wykształcenia, kompatybilności programów, równoważności dyplomów oraz zgodności z ustawowymi uregulowaniami w obu resortach w 1991 roku opracowano i wdrożono w uczelni program studiów spełniający te wymagania.

Przygotowując - jako uczelnia wojskowa - **dowódcę pododdziału łączności, nauczyciela i wychowawcę żołnierzy,** należy podkreślić, że **WSOWŁ - jako jedyna w kraju - kształci inżynierów telekomunikacji w specjalności eksploatacja systemów łączności.** W programie studiów szczególnym akcentem opatrzono przygotowanie dowódcze i inżynierskie w specjalności eksploatacyjnej (tj. organizacyjno-technicznej), bowiem dobrych specjalistów z dziedzin ściśle technicznych: teoretyczno-projektowych, wdrożeniowych i remontowych kształci nie tylko Wojskowa Akademia Techniczna ale i politechniki.

Do kształcenia inżynierskiego w podanej specjalności w WSOWŁ zbudowano nowoczesną bazę laboratoryjną, a w batalionie zabezpieczenia procesu dydaktycznego zgromadzono sprzęt łączności pozwalający na naukę rozwijania i eksploatacji reprezentatywnych aplikacji systemów łączności szczebla taktycznego (batalion - pułk - dywizja).

Kształcenie na trzyletnich wyższych studiach zawodowych

Studia te, w wymiarze trzyletnim, dla najzdolniejszych chorążych i podoficerów zawodowych wojsk łączności, pozwolą na podnoszenie kwalifikacji, uwzględniając ich bardzo dobre przygotowanie do eksploatacji urządzeń łączności.

Doskonalenie kadr oficerskich

Doskonalenie kadr oficerskich stanowi i będzie stanowić istotny element zapewnienia rozwoju zawodowego i przygotowania do pełnienia określonych funkcji w wojskach łączności. Tylko w ten sposób można zapewnić długoterminową ciągłość dowodzenia w warunkach szybko postępujących zmian w wyposażeniu technicznym i organizacji systemów dowodzenia i łączności. Restrukturyzacja Sił Zbrojnych RP jest takim okresem, w którym znacznie przybyło zadań tego rodzaju.

Potrzeby uzupełnienia wiedzy ogólnej i technicznej oficerów wymusza także szybko postępująca cyfryzacja systemów łączności i automatyzacja systemów dowodzenia. Dotyczy to głównie tej części kadry oficerskiej, która kończyła studia w latach siedemdziesiątych i wcześniej, ale i wśród późniejszych absolwentów na wielu stanowiskach występuje pilna potrzeba uzupełnienia ich wiedzy technicznej i eksploatacyjnej, zwłaszcza przed objęciem wyższych stanowisk służbowych. Wynika to m.in. z faktu skromnego przygotowania informatycznego kadry oficerskiej, innego podejścia w przeszłości do wykorzystania stacjonarnych systemów łączności, rozwoju technologii, normalizacji itp.

Zróżnicowane potrzeby implikują zróżnicowane formy dokształcania kadry oficerskiej.

Wyższe kursy doskonalenia oficerów (WKDO)

Realizowane są w WSOWŁ jako systematyczne kursy warunkujące obejmowanie określonych stanowisk służbowych w wojskach łączności. Biorąc pod uwagę możliwości uczelni

oraz zapotrzebowanie wojsk łączności, WSOWŁ prowadzi 2 - 3 kursy rocznie w specjalnościach:

- WKDO rozpoznania radiowego i WRE,
- WKDO wojsk łączności i informatyki wojsk lądowych,
- WKDO wojsk łączności i informatyki WLOP.

Czas trwania kursu - 4 miesiące. Liczebność grup 20 - 30 osób. Z danych Szefostwa Wojsk Łączności i Informatyki oraz Departamentu Kadr MON wynika, że zapotrzebowanie na taką formę dokształcania kadry oficerskiej w najbliższych latach wzrośnie (nawet do 4 - 5 grup rocznie) więc należy przewidzieć możliwość większego zróżnicowania tematyki kursów (specjalizacji).

Kursy przeszkolenia oficerów łączności (KPOŁ)

W dotychczasowej działalności WSOWŁ realizowała kursy przeszkolenia oficerów łączności stosownie do aktualnych potrzeb SWŁiI - głównie jako kursy dowódców batalionów oraz kursy techniczne. Od 1991 roku odbywają się tylko jednolite kursy przeszkolenia oficerów wojsk łączności o czasie trwania 2 miesięcy, ukierunkowane na zapoznanie z wprowadzanymi i przewidywanymi zmianami w organizacji i wyposażeniu technicznym wojsk łączności. Szczególna rolę w tych kursach wypełnia zapoznanie z techniką komputerową i oprogramowaniem użytkowym. Zastosowanie w instytucjach i jednostkach wojskowych. Ilościowe zapotrzebowanie - 1-2 grupy oficerów rocznie (20 - 25 osób w grupie). Zapotrzebowanie to może wzrosnąć w sytuacji znacznego uzupełnienia wyposażenia technicznego wojsk łączności nowym sprzętem.

Specjalistyczne kursy techniczne

W dotychczasowej działalności WSOWŁ realizowała w różnych formach kursy przygotowujące kadrę oficerską do eksploatacji nowej techniki łączności. Przykładami z ostatnich lat mogą być: kurs eksploatacji elementów zestawu wozów dowódczo - sztabowych polowego zautomatyzowanego systemu dowodzenia wojskami ZT (PASUW) oraz kurs eksploatacji urządzeń T-230. Przewidując wprowadzanie do wojsk łączności nowoczesnych systemów telekomunikacyjnych, należy przewidywać także potrzebę przeszkolenia odpowiedniej ilości kadry oficerskiej, która zajmując odpowiednie stanowiska etatowe kierować będzie organizacją ich eksploatacji i systemowego wykorzystania.

Kursy przekwalifikowania oficerów

W okresie restrukturyzacji Sił Zbrojnych występują i mogą wystąpić w przyszłości określone potrzeby przekwalifikowania oficerów (szczególnie młodych!), którzy będąc specjalistami z innych dziedzin techniki nie mają perspektywy zawodowej (redukcja stanowisk, brak możliwości rozwoju, awansu itp.). Dotyczy to zwłaszcza specjalistów dziedzin pokrewnych łączności. Przy dość znacznych brakach w obsadzie stanowisk etatowych oficerów łączności na niższych szczeblach dowodzenia (ok. 25% i więcej) intensywny kurs przekwalifikowania pozwala na pozyskanie pełnowartościowych oficerów wojsk łączności w stosunkowo krótkim czasie (ok. 9 miesięcy). W kilkuletniej perspektywie należy przewidywać potrzebę realizacji również i takich przedsięwzięć.

Kształcenie rezerw

Rezerwy osobowe zawsze stanowią istotny element systemu obronnego państwa. Przygotowanie rezerw osobowych korpusu oficerskiego jest przy tym zagadnieniem pierwszoplanowym i znalazło zinstytucjonalizowaną formę w postaci szkół podchorążych rezerwy ulokowanych w różnych ośrodkach dydaktycznych i jednostkach wojskowych.

Szkolenie podchorążych SPR

Dotychczas w tej dziedzinie WSOWŁ kształciła corocznie 16 - 20 grup szkoleniowych podchorążych SPR w dwu turnusach (po około 200 absolwentów uczelni cywilnych w turnusie) w specjalnościach:

- radiowej,
- radioliniowej,
- teletransmisyjnej,
- telekomutacyjnej,
- projektowania systemów informatycznych.

Znane ograniczenia budżetowe MON sprawiły, że na razie prawie zupełnie zaniechano tej formy kształcenia absolwentów wyższych uczelni cywilnych na oficerów rezerwy. W przyszłości proponowane będą nowe formy kształcenia tej grupy kandydatów na oficerów.

Kursy doskonalenia oficerów rezerwy (KDOR)

Ilościowe zapotrzebowanie na oficerów łączności w jednostkach mobilizowanych i na uzupełnienie jednostek rozwiniętych do etatu wojennego określają potrzeby

mobilizacyjne. Według dotychczasowych założeń w WSOWŁ realizowano przeszkolenie oficerów rezerwy w postaci kursów 2-miesięcznych dla:

- dowódców batalionów łączności,
- dowódców kompanii łączności.

Corocznie w tej formie odbywało przeszkolenie kilkudziesięciu oficerów rezerwy w 2 - 3 grupach. W przyszłości w tym zakresie należy przewidywać podobne potrzeby.

Kształcenie i doskonalenie kadr inżynieryjno-technicznych Ministerstwa Łączności

Uczelnia jako jedyna w kraju kształci inżynierów telekomunikacji w specjalności eksploatacja systemów łączności i może podjąć kształcenie 1-2 grup pracowników cywilnych na potrzeby Ministerstwa Łączności.

Kursy eksploatacji dla pracowników MŁ

Zagadnienie to w pewnym stopniu koresponduje z zagadnieniem poprzednim, bowiem dotyczy w znacznym stopniu działania systemów telekomunikacyjnych państwa w warunkach szczególnych, a w tym także w stanie wojennym. Kierowanie systemami łączności w warunkach istotnych ograniczeń (uszkodzeń, zniszczeń) wymaga uruchomienia wielu relacji rezerwowych oraz mobilnych elementów systemów łączności - podobnych, bądź identycznych jak te, których używają Siły Zbrojne (łącza radioliniowe, radiowe, troposferyczne itp.). Dlatego Ministerstwo Łączności organizowało w przeszłości

i będzie organizowało dla swoich kadr technicznych kursy eksploatacji mobilnych systemów łączności, a zdecydowanie najlepszym wykonawcą takich zleceń jest i pozostanie uczelnia zegrzyńska.

Kursy doskonalenia kadr Telekomunikacji Polskiej SA

Stosunkowo nowa forma działalności dydaktycznej WSOWŁ została podjęta w 1992 roku, głównie jako komercyjna: dzienna stawka za kształcenie jednego uczestnika kursu - ok. 430.000 zł. Zysk z tej działalności usługowej w istotnym stopniu służy poprawie wyposażenia laboratoriów uczelni w nowoczesny sprzęt pomiarowy, nowe urządzenia i systemy łączności, sprzęt audiowizualny i komputerowy. Wobec znacznych potrzeb zleceniodawcy - przeszkolenie w najbliższych latach około 5.000 pracowników TP SA na dwustopniowych kursach (moduł podstawowy - 40 godzin, moduł zawodowy - 80 godzin) - WSOWŁ zawarła umowę na realizację tego przedsięwzięcia w 1992 roku i przedłużyła na rok 1993. Według ocen kierownictwa TP SA, a także przedstawicieli Międzynarodowego Funduszu Walutowego, który finansuje i nadzoruje szkolenie kadr polskiej telekomunikacji, poziom organizacji i merytorycznego wykonawstwa kursów w Zegrzu jest bardzo wysoki. Istnieją realne szanse rozwoju tej działalności, aż do uruchomienia kierunkowych studiów typu *college* włącznie.

Należy jednak spojrzeć na ten element systemu kształcenia także w innej perspektywie. Trudno nie uznać za nobilitujący fakt, że wśród odrzuconych konkurentów WSOWŁ do tej działalności znalazła się m.in. Politechnika Warszawska.

Oznacza to, że uczelnia jest postrzegana w środowisku telekomunikacyjnym kraju jako pełnowartościowy system dydaktyczny, że jej dorobek jest nie tylko zauważany, ale i w niektórych obszarach ceniony wyżej niż innych uczelni.

Możliwości realizacji wariantu D2

Analiza przedstawionych rozwiązań w świetle potrzeb Sił Zbrojnych RP, światowych tendencji oraz aktualnego stanu organizacyjno-technicznego WSOWŁ i potencjalnych możliwości jego rozszerzenia, pozwala uznać za zdecydowanie najkorzystniejszy wariant - wariant D2. Tylko w nim bowiem będzie możliwe kształcenie nowoczesnego dowódcy kompanii, który przy odpowiednim zasobie wiedzy inżynierskiej będzie mógł organizować i eksploatować nowoczesne systemy łączności.

Stan kadry i możliwości kształcenia w WSOWŁ.

(w/g etatu, stan na dzień 30.06.93r.)

1.Stan kadry.

a) kadra dydaktyczna:

- żołnierzy zawodowych - 113
- pracowników cywilnych - 21

b) kadry dowódczej i zab. proc. dydakt.: - 142

c) pozostała kadra:

- żołnierze zawodowi - 163
- pracownicy cywilni - 142

Razem - żołnierze zawodowi - 418

- pracownicy cywilni - 142

2.Możliwości kształcenia w skali 1 roku.

a) kandydatów na żołn. zawod. i pchor.SPR - 992

(40 grup szkoleniowych)

b) żołnierzy zawodowych - 40

(2 grupy szkoleniowe)

Razem - 1032

Możliwości kwaterunkowo-żywnościowe

1.Zakwaterowanie

3 internaty - 1100 miejsc

(pchor. i słuchacze)

4 bud. koszar. - 600 miejsc

(żołn. sł. zasadn.)

2.Wyżywienie .

stołówki - 1700 osób

kasyno - 300 osób

Należy podkreślić, że WSOWŁ posiada przystosowaną do tego typu kształcenia bazę dydaktyczną gabinetową i polową oraz właściwe wyposażenie w sprzęt łączności.

Wariant D3

Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Łączności w strukturze Sił Zbrojnych może miejsce zająć głównego ośrodka dydaktycznego i badawczo - rozwojowego w dziedzinie taktycznych i operacyjnych systemów łączności oraz zautomatyzowanych systemów dowodzenia i kierowania środkami walki, co stwarza

możliwość pełnej integracji Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Łączności z Wojskowym Instytutem Łączności i Wojskowym Instytutem Informatyki. Pozwoliłoby to uzyskać:

- nowoczesną bazę techniczną, szkoleniową i badawczo - rozwojową,
- warunki prowadzenia w pełnym cyklu prac badawczych, rozwojowych i wdrożeniowych w dziedzinie nowoczesnych systemów telekomunikacyjnych oraz badań kwalifikacyjnych sprzętu łączności stanowiącego, bądź wchodzącego na wyposażenia sił zbrojnych - w ścisłym powiązaniu z procesem dydaktycznym,
- możliwość samofinansowania programów badawczo - rozwojowych,
- możliwość współpracy z firmami zagranicznymi,
- możliwość zapewnienia transferu myśli naukowo - technicznej między ośrodkami wojskowymi i cywilnymi, co jest szczególnie istotne dla przełamania impasu w dziedzinie telekomunikacji i elektroniki w kraju.

Wariant D4

Dalszy rozwój Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Łączności w ramach Kompleksu Kształcenia i Rozwoju Wojsk Łączności ukierunkowany winien być na to, że stanie się ona głównym ośrodkiem dydaktycznym i badawczo-rozwojowym na potrzeby WP.

Realizacja tego kierunku rozwoju powinna powodować zmianę modelu kształcenia kadr oficerskich. Koncepcję studiów należałoby oprzec na dwóch wariantach, z których pierwszy dotyczyłby kształcenia dowódcy inżyniera - studia I^{o},

a drugi uzyskania wykształcenia technicznego II°. Ponadto w uczelni prowadzone byłoby doskonalenie absolwentów WSOWŁ - kursy: WKDO, KPOŁ, KDOR, specjalostyczne, kształcenie absolwentów wyższych uczelni cywilnych na potrzeby wojsk łączności - SPR oraz zaoczne studia II stopnia dla absolwentów WSOWŁ.

Kształcenie dowódcy inżyniera i magistra inżyniera odbywałoby się w 4-letniej lub 5-letniej WSOWŁ, przy czym pierwszy rok studiów należy traktować jako wstępny składający się z dwóch etapów:

- 5 miesięcy - wykształcenie ogólnowojskowe i specjalistyczne na poziomie szkoły podoficerskiej dla kandydatów na żołnierzy zawodowych;

- 5 miesięcy - kształcenie uzupełniające wyrównujące poziom wiedzy ogólnokształcącej.

Po zdaniu egzaminów wstępnych kandydaci kierowani byliby na 3-letnie studia zawodowe (80% kandydatów) oraz na 4-letnie studia magisterskie (20% kandydatów). Ponadto na powyższe typy studiów kierowani byliby wyróżniający się podoficerowie zawodowi i chorążowie po uprzednim odbyciu kursu wyrównawczego i zdaniu egzaminów wstępnych. Proponowane warianty kształcenia i doskonalenia kadr łączności przedstawione są na rysunkach 3.41 i 3.42.

Koncepcje proponowanych wariantów studiów determinują układ celów kształcenia, a w związku z tym proponuje się:

1) warunki przyjęcia do WSOWŁ - jednakowe dla obu wariantów,

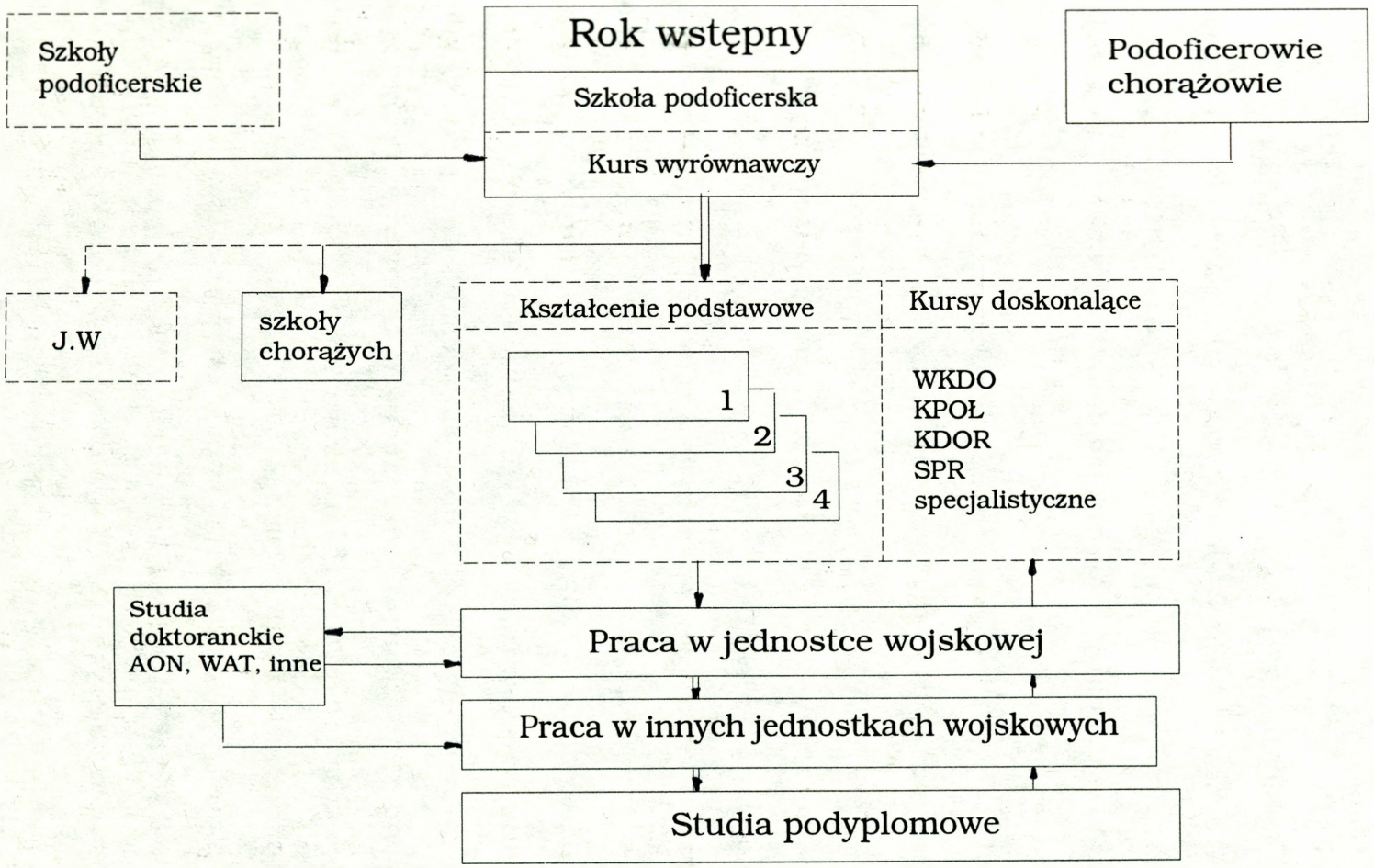

Rys.3.41. Docelowy model kształcenia i doskonalenia kadr oficerskich wojsk łączności

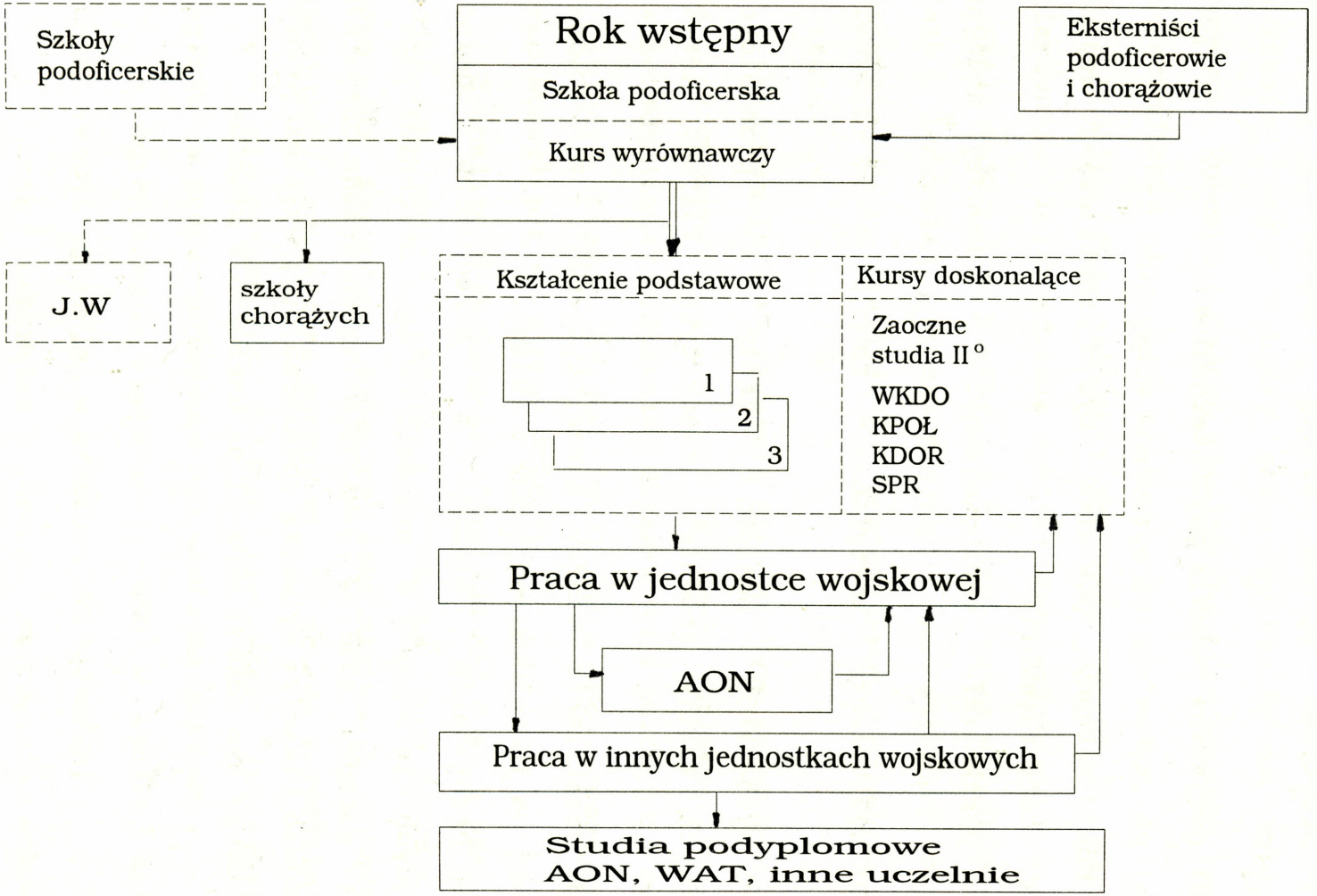

Rys.3.42. Perspektywiczny model kształcenia kadr oficerskich wojsk łączności

a) ukończenie szkoły średniej - matura,

b) posiadanie wymaganych warunków fizyczno-zdrowotnych,

c) pozytywne opinie szkoły średniej i po roku wstępnym,

d) pozytywne badania psychotechniczne,

e) pozytywne wyniki egzaminów wstępnych.

2) rok wstępny powinien być zrealizowany według programu, który zapewni:

a) wyszkolenie ogólnowojskowe - dowódcy drużyny (załogi),

b) wyszkolenie taktyczno - specjalne do szczebla kompanii,

c) wyrównanie poziomu wiedzy z przedmiotów podstawowych szkoły średniej (matematyka, fizyka, języki obce),

d) przekazanie wiedzy humanistycznej - niezbędnej potrzebnej do indywidualnej pracy z ludźmi,

e) przekazanie wiedzy z przedmiotów ogólnokształcących niezbędnych do przedmiotów ogólnotechnicznych.

Rok wstępny studiów w WSOWŁ powinien przede wszystkim ukształtować właściwą sylwetkę żołnierza oraz wyselekcjonować ludzi, którzy nie rokują nadziei na ukończenie studiów.

3.4.5.Struktura organizacyjno - funkcjonalna uczelni

Proces zmian zachodzących w siłach zbrojnych dotyczy również szkolnictwa wojskowego.Prace prowadzone w tym zakresie przez dłuższy okres pozwoliły na wypracowanie różnych koncepcji samego szkolnictwa oraz sposobu kierowania i zarządzania nim.

Problem ten należy rozpatrywać w skali **makro**, tj. kierowania i zarządzania szkolnictwem wojskowym w kraju oraz w skali **mikro**, tj. kierowania i zarządzania uczelnią wojskową jako jednostką organizacyjną o odpowiedniej strukturze zapewniającej realizację postawionych przed nią celów i zadań.

Kierowanie i zarządzanie szkolnictwem wojskowym omówiono na konferencji w Wyższej Oficerskiej Szkole Radiotechnicznej w Jeleniej Górze w dniu 18.02.93r, na której w imieniu Szefa Zarządu Szkolnictwa Wojskowego koncepcję przedstawił płk dr Michał KORCZAK.

Z analizy funkcjonowania systemu kierowania szkolnictwem wojskowym można sądzić, iż obecna jego struktura nie odpowiada warunkom, zadaniom szkolnictwa i potrzebom Sił zbrojnych. Jego główne mankamenty to przede wszystkim:

- niedostateczna jedność kierowania (zarządzania) ze względu na podporządkowanie WSO wielu decydentom;
- ograniczenie kompetencji WSO w wyniku nadmiernej centralizacji uprawnień w organach zarządzania;
- brak centralnego organu sterowania szkolnictwem wojskowym

Wyeliminowanie tych mankamentów pozwoliło na opracowanie koncepcji kierowania i zarządzania szkolnictwem wojskowym, w której w sferze decyzyjnej wyróżnia się następujący charakter podległości:

- **służbowy**, tj. kierowanie i odpowiedzialność za całokształt działalności podległej jednostki organizacyjnej;
- **funkcjonalny**, tj. nadzór merytoryczny nad organizacją i realizacją procesu kształcenia oraz rozwojem szkół.

Tak więc - zgodnie z przyjętą podległością - Inspektorat Szkolenia w imieniu Szefa Sztabu Generalnego oddziałuje **służbowo** na wszystkie Akademie Wojskowe (poza AON), WSO i Centra Rodzajów Wojsk i Służb. Podległością **funkcjonalną** obejmuje natomiast wszystkie jednostki wojskowe szkolnictwa zawodowego.

Tak więc poszczególne szkoły wojskowe będą miały na pierwszym bezpośrednim poziomie zarządzania dwóch przełożonych, tj."prowadzącego szkołę" - odpowiedzialnego **służbowo** za całokształt jej działalności (w przypadku WSOWŁ Szef Wojsk Łączności i Informatyki Sztabu Generalnego WP) i przełożonego **"funkcjonalnego"** tzn. Zarząd Szkolnictwa Wojskowego utrzymujący nad tymi placówkami nadzór dydaktyczno - organizacyjny i w zakresie działalności naukowej. Koncepcja powyższa przedstawiona jest na rys.3.41.

Jak wcześniej wspomniałem kierowanie i zarządzanie w skali mikro dotyczy jednostki organizacyjnej zapewniającej realizację postawionych przed nią celów i zadań.

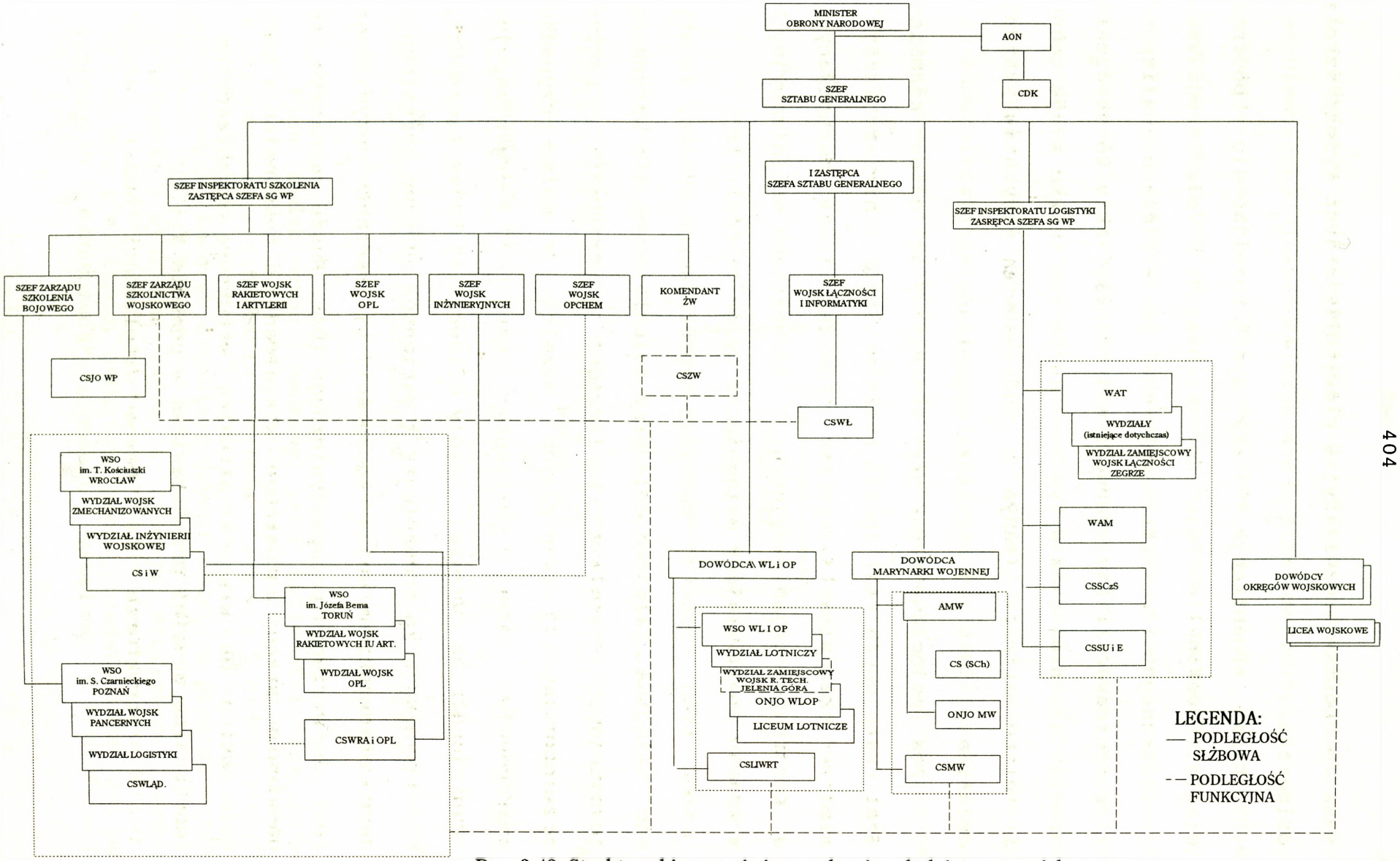

Rys. 3.43. Struktura kierowania i zarządzania szkolnictwem wojskowym

Taką jednostką organizacyjną niewątpliwie jest wyższa szkoła oficerska.

Każda organizacja - aby żyć i rozwijać się - powinna ciągle doskonalić się do zmieniającego się środowiska (zewnętrznego i wewnętrznego). Musi je na bieżąco analizować i rozpoznawać w nim szanse i zagrożenia, jakie to otoczenie niesie dla niej oraz w tym kontekście analizować swoje mocne i słabe strony. Jednym z podstawowych atrybutów każdej organizacji jest jej **struktura organizacyjna.**[17]

Pod pojęciem struktury organizacyjnej należy rozumieć ogół ustalonych zależności funkcjonalnych i hierarchicznych między składnikami systemu organizacyjnego zgrupowanymi w komórkach organizacyjnych i jednostkach organizacyjnych w sposób umożliwiający osiągnięcie celów całości.[18]

Z tych krótkich rozważań teoretycznych wynika, że aby móc osiągnąć założone cele przy zmieniających się warunkach zewnętrznych istnieje konieczność doskonalenia struktur organizacyjnych wewnętrznych uczelni. W moim przypadku zaproponuję dwa warianty struktur organizacyjno -funkcjonalnych Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Łączności, które wynikają ze scenariuszy i wariantów systemu kształcenia kadr oficerskich wojsk łączności, tj. wariantu optymalnego (D3) i wariantu perspektywicznego (D4). Muszę zaznaczyć, że omówienie stanu aktualnego kształcenia i doskonalenia kadr oficerskich WŁ wraz z aktualną strukturą organizacyjno - funcjonalną uczelni przedstawiłem w punkcie 3.4.1.

W strukturze tej pewne wątpliwości budzi podział kompetencji pomiędzy zastępcą komendanta ds.ogólnych

i zastępcą ds. podchorążych. Bliższa analiza obszarów problemowych, jakimi zajmują się wymienione osoby funkcyjne, wskazuje na to, że podmiotem w nich są właśnie **podchorążowie.**Uważam ,że jest to powód wystarczający, by obiektywnie postulować integrację tych pionów, zbliżając w znacznej mierze w sferze wykonawczej rolę zastępcy komendanta ds. ogólnych do roli Szefa sztabu w jednostce wojskowej, z jednoczesnym ukierunkowaniem na usługowy i zabezpieczający charakter działalności w stosunku do pionu dydaktycznono - naukowego. Strukturę powyższą przedstawiam na rys. 3.44.

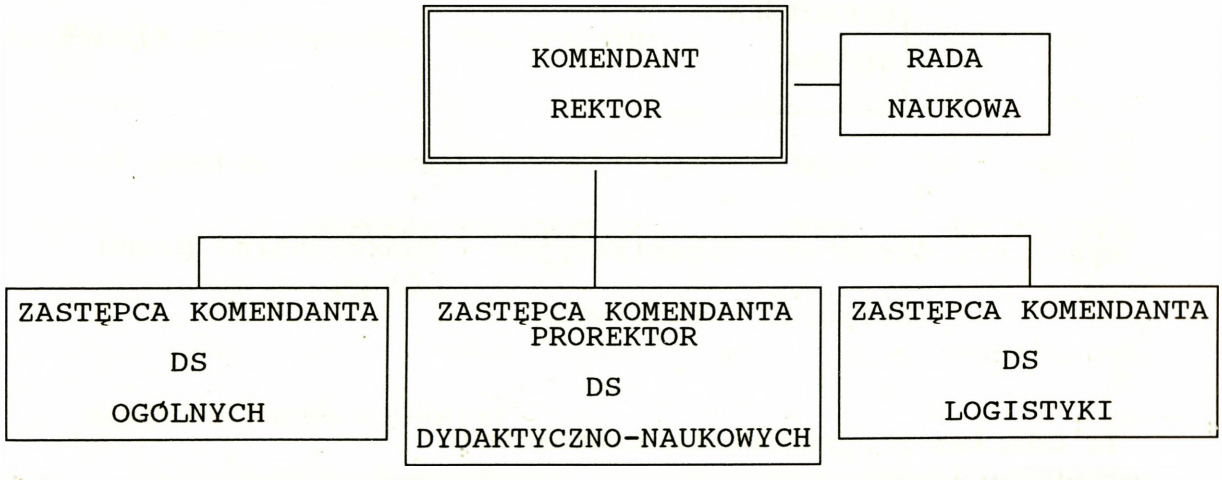

Rys.3.44.Struktura organizacyjno - funcjonalna uczelni

Pion dydaktyczno - naukowy jako najistotniejszy pion w procesie kształcenia składa się z następujących podstawowych komórek organizacyjnych: oddziału programowania kształcenia, wydziału badań i rozwoju, biblioteki głównej oraz katedr i zakładow. Struktura pionu przedstawiona jest na rys. 3.45.

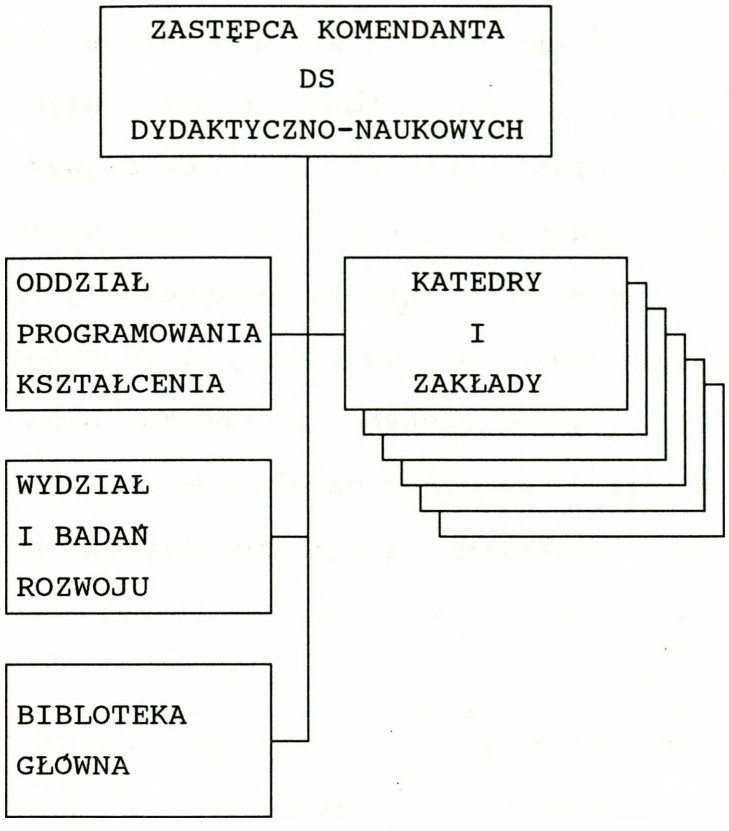

Rys.3.45. Struktura organizacyjno - funkcjonalna pionu dydaktyczno - naukowego

I. Oddział programowania kształcenia

Obsada: szef oddziału płk gr.11

1.Wydział planowania i organizacji kształcenia.

a) Obsada: szef wydziału ppłk/płk gr 13
st. oficer mjr/ppłk gr 15
oficer mjr gr 18
chorąży administ. chor. gr 26

b) Podstawowe zadania:

- koordynowanie przedsięwzięć planistyczno - organizacyjnych w jednostkach działalności podstawowej;

- sporządzanie rocznych, okresowych (semestralnych, miesięcznych) i doraźnych harmonogramów zajęć dydaktycznych;

- sporządzanie rocznych i okresowych planów zajęć doskonalenia metodycznego kadry uczelni;

- planowanie sprzętu i środków materiałowych dla zabezpieczenia procesu dydaktycznego;

- stałe kontrolowanie realizacji planu zajęć dydaktycznych;

2. Sekcja analityczno - ewidencyjna

a) obsada:	kierownik sekcji	mjr	gr.18
	chorąży administr.	chor	gr.26
	referent	pc	

b) podstawowe zadania:

- prowadzenie ewidencji wyników kształcenia słuchaczy i podstawowych parametrów toku studiów;

- okresowe analizowanie efektywności kształcenia wg zadanych kryteriów;

- sporządzanie analiz obciążenia dydaktycznego nauczycieli akademickich;

- ewidencjonowanie i kontrolowanie prowadzenia dokumentacji szkoleniowej uczelni;

- wykonywanie różnego rodzaju sprawozdań

z przechowywanych danych "szkoleniowych" na potrzeb komendy uczelni oraz istytucji nadrzędnych.

3. Sekcja technologii kształcenia i studiów programowych

a) obsada:	kierownik sekcji	ppłk/płk	gr. 14
	adiunkt	ppłk	gr. 15
	st.oficer	kpt/mjr	gr. 21
	operator sprzętu video	pc	
	technik elektronik	pc	

b) podstawowe zadania:

- rozpoznanie "efektywności zewnętrznej" kształcenia na podstawie informacji o działalności absolwentów w jednostkach wojskowych;
- kierowanie pracami nad tworzeniem ramowych programów kształcenia i planów studiów;
- analizowanie skuteczności realizowanych w uczelni programów kształcenia z przyjętymi założeniami i oczekiwaniami wojsk;
- inspirowanie i koordynowanie działalności metodycznej katedr i zakładów;
- planowanie i organizowanie przygotowania oraz doskonalenia pedagogicznego kadry uczelni.

4. Sekcja wydawnicza

a) Obsada:	kierownik sekcji	kpt/mjr	gr.21	1
	kierownik drukarni	chor.	gr.26	1
	kierownik urządzeń komputerowych	chor.	gr.26	1
	korektor	pc		1
	operator maszyn drukarskich	pc		1
	kserografista	pc		2
	kreślarz	pc		1
	introligator	pc		1
	obsługa urządzeń komputerowych	pc		2

b) Podstawowe zadania:

- wykonywanie przewidzianych w planie wydawniczym materiałów dydaktycznych (skryptów, opracowań metodycznych);
- wykonywanie prac poligraficznych i introligatorskich dla nauczycieli akademickich i słuchaczy (prace kwalifikacyjne);
- koordynowanie i obsługiwanie zleceń wydawniczych ze wszystkich pionów organizacyjnych uczelni;
- popularyzowanie nowoczesnych technologii kształcenia;
- diagnozowanie słuchaczy wykazujących szczególne uzdolnienia i kierowanie ich indywidualnym rozwojem;
- projektowanie i wytwarzanie pomocy dydaktycznych

w zaawansowanych technologiach audio-video i komputerowych dla katedr i zakładów przedmiotowych.

II.Wydział badań i rozwoju

a) obsada:	szef wydziału	płk	gr.12
	chorąży wydziały - administrator	chor	gr.26

1.Sekcja ds. nauki

a) obsada:	szef sekcji	płk/ppłk	gr.14
	adiunkt	płk/ppłk	gr 14
	samodzielny referent	pc	

b) podstawowe zadania:

- określenie kierunków i obszarów działalności naukowej uczelni;
- sporządzanie perspektywicznych i rocznych planów działalności naukowo-badawczej uczelni;
- organizowanie uczelnianych zespołów do realizacji badań statutowych (własnych) i zleconych;
- koordynowanie prac prognostycznych w obszarze modernizacji infrastruktury naukowo-badawczej i zakupów aparatury;
- redagowanie "Zeszytów Naukowych";
- organizacja pracy Rady Naukowej;

2. Sekcja ds.współpracy

a) obsada:	szef zespołu	płk/ppłk	gr.14
	asystent	mjr/ppłk	gr.16
	starszy referent	pc	

b) podstawowe zadania:

- inspirowanie współpracy z wyższymi uczelniami, instytutami naukowymi - cywilnymi i wojskowymi, jednostkami wojskowymi, przedsiębiorstwami;
- organizacja konferencji, seminariów naukowych;
- organizacja współpracy z instytucjami zagranicznymi;
- kreowanie pozytywnego wizerunku na zewnątrz;
- kontrolowanie realizacji zawartych umów na wykonanie prac n-b; - inspirowanie ruchu wynalazczego i nowatorstwa w uczelni;
- animowanie i nadzorowanie ruchu naukowego słuchaczy oraz organizowanie współpracy z naukowymi kołami studentów innych uczelni;

3. Ośrodek informacji naukowej i bibliotecznej

a) obsada:	kierownik ośrodka	mjr/ppłk	gr.15
	dokumentalistka	pc	

b) podstawowe zadania:

- identyfikacja bieżących i prognozowanych potrzeb w zakresie usług informacyjnych dla uczelni;

- wyszukiwanie, gromadzenie, selekcjonowanie, dokumentowanie i klasyfikowanie źródeł informacji naukowej i bibliograficznej;

- świadczenie usług informacyjnych pracownikom i słuchaczom uczelni;

- opracowanie i publikowanie zestawień tematycznych oraz biuletynów nabytków;

- dokumentowanie publikacji o szkole i publikacji jej składu osobowego;

- utrzymywanie więzi informacyjnych oraz wymiana oświadczeń i dokumentów z ośrodków informacji naukowej poza uczelnią.

4.Biblioteka główna

a) obsada:	dyrektor	ppłk	gr.15
	kier.działu niejawnego chor.		gr 26
	bibliotekarka	pc	12

b) podstawowe zadania:

- ustala kierunki działalności biblioteczno - informacyjnej stosownie do potrzeb procesu dydaktycznego i badawczego;

- przewodniczy posiedzeniom Rady Bibliotecznej;

- organizuje i odpowiada za rozwój i doskonalenie kadry i pracowników cywilnych biblioteki;

- inspiruje rozwój czytelnictwa wśród kadry i słuchaczy oraz analizuje jego stan;

- sprawuje nadzór nad iwentaryzacją zbiorów bibliotecznych oraz dba o ich prawidłowe i systematyczne uzupełnianie.

III.Katedry i zakłady

a) obsada: szef katedry płk gr.10

szef zakładu płk gr.11

Pozostałe osoby wchodzące w skład katedr i zakładów wyznaczani będą zgodnie z obciążeniem dydaktycznym wynikającym z programu kształcenia.

b) podstawowe zadania:

- dbanie o właściwą i racjonalną realizację planowanych zadań;

- planowanie i organizacja pracy dydaktyczno - wychowawczej i naukowo - badawczej zgodnie z programem kształcenia i potrzebami kształcenia katedry (zakładu;

- ustalanie szczegółowych programów kształcenia; -

- inicjowanie doskonalenia form i metodyki nauczania przedmiotów realizowanych przez katedrę (zakład);

- czuwanie nad podnoszeniem kwalifikacji przez nauczycieli akademickich;

- dbałość o systematyczną rozbudowę i modernizację infrastruktury dydaktycznej.

Obecnie w strukturze uczelni występują; Katedra Taktyki i Systemów Łączności, Katedra Nauk Humanistycznych, Zakład Teletransmisji i Komutacji, Zakład Radiokomunikacji, Zakład Przedmiotów Ogólnokształcących, Zakład Teleinformatyki

Studium Języków Obcych, Zakład Szkolenia Ogólnowojskowego.

Pion ogólny w nowej strukturze organizacyjnej przejąłby trzy zasadnicze zadania: po pierwsze - zadania wynikające z funkcji uczelni jako jednostki wojskowej między innymi, sprawy gotowości bojowej i ochrony obiektów, planowania służb wewnętrznych, sprawy mobilizacyjno - organizacyjne bieżącej kontroli wykonywania wybranych zadań , po drugie - zadania związane z dotychczasową pracą ogniw wychowawczych tj. dotychczasowe kompetencje zastępcy komendanta ds.podchorążych, po trzecie zadania wynikające z nadzoru merytorycznego realizacji kształcenia i szkolenia ogólnowojskowego, a w tym szkolenia ogniowego, musztey iregulaminów oraz wychowania fizycznego.

Struktura organizacyjno-funkcjonalna pionu ogólnego przedstawiona jest na rys.3.46.

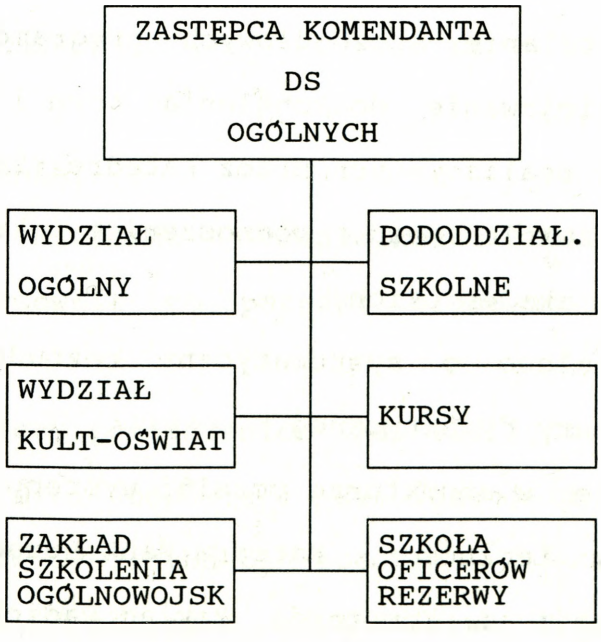

Rys.3.46. Struktura organizacyjno-funkcjonalna pionu ogólnego

I.Wydział ogólny.

a) obsada:szef wydziału mjr/ppłk gr.14

1.Sekcja organizacji

a) obsada:kierownik sekcji: mjr/ppłk gr.16

kierownik kancelarii chor. gr.26

starszy kancelista pz/pc 3

referent maszynista komputerowy pc 2

dowódca warty cywilnej pc

b) podstawowe zadania:

- sporządzanie rocznych i okresowych planów zasadniczych przedsięwzięć organizacyjnych w koordynacji z wszystkimi pionami funkcjonalnymi szkoły;

- przyjmowanie,opracowywanie i dystrybucja informacji dla potrzeb zainteresowanych ogniw uczelni i osób funkcyjnych;

- archiwizowanie podstawowych danych o funkcjonowaniu uczelni dla potrzeb efektywnego zarządzania uczelnią oraz sprawozdawczość;

- dystrybucja informacji wchodzących z/do otoczenia uczelni dla adresatów wewnętrznych i zewnętrznych;

- wykonywanie i ewidencja rozkazów dziennych komendanta i innych dokumentów o charakterze normatywnym.

3.Sekcja terenowego aparatu mobilizacyjnego

a) obsada:kierownik sekcji mjr gr.18

st. oficer kpt/mjr gr.20

oficer kpt/mjr gr.21

b) podstawowe zadania:

- planowanie i przygotowanie mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych,

- realizacja procesu szkolenia nowoformowanych jednostek wojskowych,

utrzymanie w aktualności dokumentacji mobilizacyjnej.

II.Wydział kulturalno - oświatowy

a) obsada:szef wydaiał:	mjr/ppłk	gr.14
st. oficer	mjr/ppłk	gr.17
oficer	mjr	gr.18
chorąży wydziału	chor	gr.26
referent	pc	

b) podstawowe zadania:

- kieruje pracą Wydziału Oświatowo - wychowawczego, i kierownika klubu;

- animowanie przedsięwzięć kulturalnych w uczelni oraz organizowanie udziału kadry w imprezach poza szkołą;

- inspirowanie różnych form twórczości artystycznej oraz organizowanie jej zabezpieczenia;

- udział w organizacji uroczystości obchodów świąt państwowych, wojskowych, uczelnianych, rocznic oraz imprez towarzyszących;

- organizowanie i utrzymanie współpracy z instytucjami administracji państwowej, placówkami kultury, środowiskiem kombatanckim;

- projektowanie i wykonanie propagandy wizualnej na terenie uczelni i w trakcie zgrupowań polowych;

1.Klub podchorążego - garnizonowy.

a) obsada:	kierownik klubu	mjr	gr.18
	oficer	kpt	gr.21
	chorąży	chor	gr.26
	st. kinooperator	pz	gr.30
	instruktor	pc	4
	magazynier	pc	1
	referent	pc	1

b) podstawowe zadania:

- organizowanie przedsięwzięć kulturalnych oraz imprez dla słuchaczy i kadry;

- inspirowanie różnych form twórczości artystycznej oraz organizowanie jej zabezpieczenia materiałowego;

- propagowanie aktywnych form relaksu oraz kulturalnego spędzania czasu wolnego w uczelni.

- prowadzenie różnych form działalności na rzecz młodzieży środowiska garnizonu.

III.Pododdziały szkolne, kursy, SPR

a) obsada:	dowódca rocznika	mjr/ppłk	gr.17
	zastępca dowódcy	kpt/mjr	gr.19
	dowódca kompanii	kpt/mjr	gr.20
	dowódca plutonu	por/kpt	gr.24
	szef kompanii	chor	gr.27

dowódca kursów/SPR	mjr/ppłk	gr.15
zastępca dowódcy/SPR	kpt/mjr	gr.18
dowódca plutonu	kpt	gr.21
chorąży administracyjny	chor	gr.26

b) podstawowe zadania:

- stałe kształtowanie pożądanych postw żołnierskich i obywatelskich wśród słuchaczy;
- nadzorowanie procesu wdrażania słuchaczy do służby wojskowej;
- organizowanie toku służby słuchaczy;
- gospodarowanie mieniem pododdziału;
- realizowanie wybranych zajęć i treningów ogólnowojskowych;
- wykonywanie zadań mobilizacyjnych;
- wykonywanie zadań stałej gotowości bojowej ;
- udział w uroczystościach związanych z ceremoniami wojskowymi

Pion logistyki - w związku ze zmianami doktrynalnymi, w wyniku których zmieniły się w sposób zasadniczy zadania i struktura organizacyjna sił zbrojnych powoduje potrzebę podstawowych zmian i przebudowy dotychczasowego systemu (kwatermistrzowskiego i technicznego) w całym wojsku polskim.

Nowy system logistyki musi zapewnić elastyczne reagowanie na potrzeby wojsk realizujących zadania o różnorodnym charakterze. Zachodzące zmiany na szczeblu centralnym wymuszają podobne zmiany na szczeblach

postawowych. W uczelni system ten powinien być prawie identyczny jak na szczeblu dywizji i składać się z dwóch podstawowych elementów, jakimi są zaopatrywanie przeznaczone do zachowania ciągłości zaopatrywania wojsk w środki materiałowe i eksploatacja - przeznaczona do realizacji zadań ewakuacyjno-remontowych urządzeń i sprzętu.

W uczelni system powinien przedstawiać się następująco rys. 3.47.

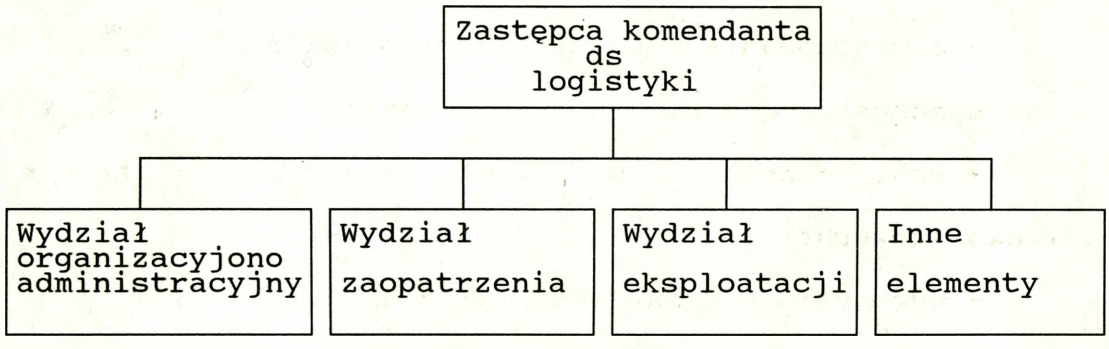

Rys.3.47. Struktura organizacyjno-funkcjonalna pionu logistyki uczelni

I.Wydział organizacyjno-administracyjny

a) obsada:	szef wydziału	mjr/ppłk	gr.18
	st.oficer	kpt/mjr	gr.20
	oficer	kpt	gr 21
	chorąży	chor	gr 26
	księgowa	pc	3
	magazynizer	chor/pc	gr.28

b) podstawowe zadania:

- planowanie wyposażenia materiałowo-technicznego i sprzętu zabezpieczenia poszczególnych służb,

- nadzór nad prowadzeniem dokumentacji pionu logistyki,

- kierowanie realizacją przedsięwzięć służby zaopatrywania,

- planowanie i kontrolowanie dokonywanych zakupów i wydatków pod kątem ekonomiczniści gospodarowania,

- sporządzanie okresowych sprawozdań i meldunków o stanie gospodarki materiałowo-technicznej w służbach logistyki.

II.Wydział zaopatrzenia

a) obsada:	szef wydziału zaopatrzenia	mjr	gr.20
	chorąży	chor	gr.28

b) podstawowe zadania:

- koordynowanie zakupów oraz dystrybucja sprzętu i materiałów do realizacji procesu dydaktycznego i naukowo - badawczego,

- prowadzenie efektywnej gospodarki magazynowej sprzętem oraz materiałami eksploatacyjnymi,

- organizacja magazynowania materiałów i sprzętu.

III.Wydział eksploatacji

a) obsada:	szef wydzaiału	mjr/ppłk	gr.16
	szef sł. samoch.	mjr/ppłk	gr.18
	szef sł. chem.	mjr/ppłk	gr.18
	szef sł. inż-sap.	mjr/ppłk	gr.18
	kierownik warsztatów	kpt/mjr	gr.20
	kierownicy działów	chor	gr.26
	chorążowie	chor	gr.28
	magazynier	pc	1

b) podstawowe zadania:

- nadzorowanie działalności służb technicznych w uczelni,
- kierowanie realizacją przedsięwzięć technicznych i kwatermistrzowskich w zakresie zabezpieczenia procesu kształcenia realizowanego w uczelni,
- nadzór nad utrzymaniem i remontem sprzętu.

IV.Inne elementy stanowią: służba zdrowia, zabezpieczenie kwaterunkowe oraz pododdziały zabezpieczające działanie uczelni irealizację procesu dydaktycznego.

3.5.Wnioski

Przedstawiona w poprzednim rozdziale analiza różnych modeli kształcenia - na poziomie średnim i wyższym - w kraju oraz w wybranych armiach państwach wschodu i zachodu, opartych na nich modeli kształcenia kadr oficerskich w wybranych armiach państw NATO i byłego Układu Warszawskiego pozwala stwierdzić, że są one racjonalne i interesujące, lecz zróżnicowane i dostosowane do specyficznych potrzeb poszczególnych armii. Oparte na tradycjach historycznych, a przede wszystkim uwarunkowane możliwościami ekonomicznymi, wiążą się z wysokim statusem oficera, jego pozycją zawodową i akceptacją społeczną. Znając realia ekonomiczne kraju, wymagania doktryny obronnej państwa i potrzeby kadrowe reformowanej armii należy tworzyć własny system kształcenia kadr oficerskich. Może on być racjonalny, a także stanowić wyważone połączenie tego, co "najlepsze" w innych systemach i możliwe do wdrożenia w naszych warunkach. Należe zatem zadbać o to, aby nie zatracić bogatego doświadczenia własnego systemu kształcenia kadr oficerskich, który w wielu dziedzinach jest konkurencyjny w stosunku do rozwiązań innych armii.

Dlatego też przy opracowaniu propozycji rozwiązań systemowych kształcenia kadr oficerskich łączności na potrzeby wojska w najbliższej przyszłości, a również w dalszej perspektywie czasowej (np.pierwsza dekada XXI wieku) uwzględniłem doświadczenia wynikające z analizy systemów kształcenia innych armii i te ich cechy, które już sprawdziły się w naszym systemie kształcenia kadr oficerskich

łączności przyjmując za podstawę następujące przesłanki:

- cechy doktryny obronnej RP;

- kierunki reorganizacji Sił Zbrojnych, a tym samym wojsk łączności;

- ilościowe i jakościowe zapotrzebowanie wojska na oficerów łączności;

- kierunki rozwoju technicznego i technologicznego urządzeń i systemów łączności;

- zapotrzebowanie na oficerów o nowych specjalnościach wynikających z wprowadzenia nowoczesnych systemów dowodzenia wojskami i kierowania środkami walki.

Każdy z przedstawionych i omówionych w rozprawie scenariuszy i wariantów ma swoje wady i zalety . Wydaje się jednak, że ze względu na możliwości szybkiego ich wdrażania bez ponoszenia nadmiernych kosztów, racjonalnym jest wariant (D2) pozwalający kształcić:

a) oficerów łączności w trybie jednolitych 4-letnich studiów zawodowych realizujących:

- model osobowo-zawodowy oficera łączności, który zapewniłby nie tylko doskonałe przygotowanie profesjonalne (pragmatyczne) i ogólne, ale także permanentne doskonalenie w obu tych obszarach;

- podstawowy cel kształcenia, w którym kadra oficerska uzyskuje wykształcenie porównywalne (równoważne) z cywilnym, tzn.wykształcenie w zakresie akademickim zgodne w obszarze co najmniej minimum programowego;

- przygotowanie współczesnego oficera łączności nie tylko specjalisty w dziedzinie eksploatacji systemów

telekomunikacyjnych i informatycznych ale również dowódcy, przygotowanego do funkcjonowania zawodowego w ekstremalnie trudnych warunkach pola walki;

- przygotowanie dowódcy pododdziału łączności, nauczyciela i wychowawcy żołnierzy,

b) oficerów łączności rekrutowanych spośród wyróżniających się chorążych i podoficerów zawodowych - - w trybie trzyletnich wyższych studiów zawodowych,

c) kadry oficerskie łączności na kursach doskonalenia: WKDO, KPOŁ oraz specjalistów eksploatacji nowych urządzeń i systemów łączności,

d) rezerwy osobowe dla wojsk łączności na kursach SPR i KDOR,

e) cywilne kadry inżynierskie eksploatatorów systemów łączności na potrzeby MŁ.

Realizację tych celów może zapewnić uczelnia posiadająca:

- nowoczesny program kształcenia spełniający wymagania stawiane przez RGSzW i MON, pozwalający na uzyskanie dyplomu inżyniera telekomunikacji o specjalności, eksploatacja systemów łączności;

- nowoczesną bazę dydaktyczną: laboratoryjną, terenową i polową;

- kadrę dydaktyczno-naukową o kwalifikowacjach zgodnych z wymogami stawianymi przez RGSzW uczelniom wyższym jednowydziałowym;

- odpowiednie warunki socjalne.

Wymienione wyżej cele z pełnym powodzeniem może

zrealizować **Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Łączności w Zegrzu** - funkcjonująca jako samodzielna wyższa uczelnia wojskowa o 75-letnich tradycjach kształcenia kadr dla Wojsk Łączności.

Postulować należy jej przekształcenie w przyszłości w **Centrum Kształcenia - Rozwoju Wojsk Łączności i Informatyki** (C^3I), które mogłoby tworzyć (oprócz WSOWŁ) Wojskowy Instytut Łączności i Wojskowy Instytut Informatyki.

Uczelnia taka spełniłaby wszystkie funkcje uczelni wyższej określone nie tylko w Ustawie o Wyższym Szkolnictwie Wojskowym, ale i w Ustawie o Szkolnictwie Wyższym.

Przypisy

1. Czesław Laszczkowski. Kształtowanie bezpieczeństwa narodowego RP. Warszawa 1993.

2. Andrzej WŁODARSKI, Andrzej KASPRZEWSKI. Koncepcja modelu struktur Sił Zbrojnych RP. Zeszyty naukowe AON 1/93.

3. Henryk ANDRACKI. Systemy łączności na potrzeby kierowania i dowodzenia Siłami Zbrojnymi RP. w: materiały z konferencji systemy łączności na potrzeby obrony i bezpieczeństwa RP. WSOWŁ Zegrze 1992.

4. Stan ukompletowania Sił Zbrojnych kadrą zawodową z uwzględnieniem potrzeb wynikających z "Modelu Sił Zbrojnych RP lat 90" oraz kierunki polityki kadrowej na lata 1992-1995. Materiał na posiedzenie zespołu MON. Warszawa listopad 1991.

5. Rorganizacja wojskowego szkolnictwa zawodowego. Materiał na posiedzenie zespołu MON. Warszawa kwiecień 1992.

6. Model kształcenia kandydatów do służby stałej i kontraktowej. Materiał na dyskusje panelową. Warszawa styczeń 1993.

7. Podstawowe założenia reorganizacji wojskowego szkolnictwa zawodowego. Materiał na spotkanie Szefa Sztabu Generalnego WP z komendantami WSO. Toruń luty 1993.

8. Janusz SZTANC. Kierunki doskonalenia organizacji kształcenia oficerów WP,(rozprawa doktorska) AON. Warszawa 1992.

9. Bogdan SZULC. Przygotowanie i doskonalenie kadr dowódcz - sztabowych. Materiał zawarty w opracowaniu: Szkolenie sztabów i wojsk cz.II. AON Warszawa 1993.

10. Michał DROST. Perspektywiczny model systemu kształcenia wojskowego w RP, (rozprawa doktorska) AON. Warszawa 1993.

11. Dokumenty: "Założenia polskiej polityki bezpieczeństwa" i Polityka bezpieczeństwa i strategia obronna RP".

12. Andrzej BARCZAK. Technoligie komputerowe w wojskowych systemach łączności. w: materiały z konferecji nt. Systemy łączności na ptrzeby obrony i bezpieczeństwa RP. WSOWŁ Zegrze 1992.

13. Rozkaz Ministra Obrony Narodowej doszkolenia i działalności SZ RP w roku 1991. MON Sztab.Gen.WP - Zespół Szkolenia Operacyjnego. Warszawa 1990 s.10.

14. Praca nad koncepcją "WSOWŁ - 2000" prowadzone były przez zespół oficerów pod kierownictwem Andrzeja BARCZAKA.

15. Ramowy i szczegółowy program nauczania podchorążych WSOWŁ kierunek: telekomunikacja, specjalność: eksploatacja systemów łączności edycja 91. WSOWŁ Zegrze 1991.

16. Tamże.

17. Zdzisław GŁUSZCZYK, Czesław JĘDRAS. Doskonalenie zawodowe kadry. PWL 6/93.

18. A. STRUBAŁA. Doskonalenie struktury organizacyjnej. PWE 1991.

19. A. GODLEWKI, J. WORIAL. Metodyka diagnozy struktury organizacyjnej. Warszawa AON 1992.

20. Obrona Polski dziś i jutro. Praca zbiorowa pod red. A. TARGOWSKIEGO. Warszawa: Bellona, 1993.

21. Raport o stanie bezpieczeństwa państwa - aspekty zewnętrzne. Praca zbiorowa. Warzawa PISM 1993, s.100.

22. Tamże, s.105.

ZAKOŃCZENIE

Podjęty w rozprawie problem badawczy narodził się w okresie szczególnym dla państwa, systemu obronnego i SZ RP. Okres transformacji ustrojowej cechuje poszukiwanie racjonalnych wyznaczników polskiej polityki obronnej, stanowiących układ wymagań i ograniczeń struktury sił zbrojnych, w tym adekwatnego do nich systemu szkolnictwa wojskowego. Poszukiwanie to w okresach przełomowych cechuje znaczny stopień niepewności wynikający z analizy alternatywnych rozwiązań systemowych. Rozszerzony w sposób naturalny zakres swobody decyzyjnej spowodował konieczność analizy różnych opcji, np: osadzonej w tradycji polskiego szkolnictwa wojskowego, a także opartej na doświadczeniach armii państw NATO oraz odpowiadającej kierunkom przeobrażeń w szkolnictwie wojskowym armii byłego Układu Warszawskiego. Te ogólne warunki spowodowały, że w rozprawie obie te opcje musiały zostać poddane badniom i ocenie w sposób racjonalny, uzasadniony podstawami metodologicznymi analizy systemowej. Na badania wpływ miała ograniczoność bazy informacyjnej, brak jasnego stanowiska niektórych organów decyzyjnych, a także naturalne ograniczenia metodologiczne w zakresie badań społecznych.

Na wybór tematu rozprawy oraz sposób jego ujęcia, przyjęcie rozległej perspektywy historycznej i prognostycznej, miały wpływ następujące czynniki:

- po pierwsze - subiektywne - przede wszystkim fakt związania całego, ponad 30-letniego okresu służby wojskowej

autora z kształceniem kadr oficerskich wojsk łączności,

- po drugie - obiektywne - przede wszystkim przekonanie o tym, że:

a) świat wkracza w erę społeczeństwa informacyjnego, w którym technologie informacyjne stanowią podstawę rozwoju cywilizacyjnego, a sieci telekomunikacyjne należą do podstawowej infrastruktury państw,

b) będą rosły potrzeby na wysoko kwalifikowane kadry łączności SZ zdolne do sprostania wymaganiom eksploatacyjnym systemów typu C^4I^2/EW *(Command, Control, Communications, Computer, Intelligence, Interoperability, Elektronic, War (Dowodzenie, kierowanie, Łączność, Komputer, Rozpoznanie, Współdziałanie, Walka, Elektroniczna)* oraz efektywnie funkcjonujące w sferze "zarządzania informacjami",

c) ujęcie (podejście) systemowe, którego pragmatycznym wyrazem są metody analizy i inżynierii systemów (także inżynierii systemów infirmacyjnych), stanowią obecnie podstawę badania współczesnych systemów obronnych.

Autor pracy przeprowadził analizę ewolucji systemu kszałcenia kadr oficerów łączności i skruktur organizacyjno - funkcjonalnych w kontekście możliwych scenariuszy rozwoju Sił Zbrojnych RP (rozdział I i III) w tym dotychczasowy system kształcenia oficerów łączności, dokonał analizy potrzeb ilościowych i jakościowych kadr łączności w perspektywie najbliższych lat oraz zaproponował rozwiązania dydaktyczne i organizacyjne dotyczące modelu kształcenia oficera łączności jako organizatora i eksploatatora nowoczesnych systemów telekomunikacyjnych.

Badania te pozwoliły na osiągnięcie celu badawczego oraz zweryfikowania przyjętych hipotez roboczych.

Zgodnie z przekonaniem autora rozprawa powinna prezentować szerokie spektrum alternatywnych rozwiązań systemowych wraz z analizą ich zalet i wad. Dzięki temu kreujący politykę rozwoju systemu kształcenia kadr łączności powinni otrzymać możliwie najpełniejszy, materiał analityczny mogący stanowić bazę informacyjną dla wyborów i decyzji rozwojowych. Tak pojmujemy rolę analizy systemowej w dziedzinie kreowania polityki rozwojowej.

Znany futurolog Alvin Toffler napisał kiedyś,że " wszelka edukacja wypływa z obrazu przyszłości i równoczwśnie sama kształtuje ów obraz". W przypadku systemu szkplnictwa wojskowego, a w szczególności jego podsystemu kształcenia kadr wojsk łączności, na obraz ten wpływają:

- zmiany doktrynalne określające kształt systemu obronnego państwa;
- prognozowane zagrożenia bezpieczeństwa państwa;
- prognozy rozwoju techniki wojskowej (w szczególności - techniki łączności i informatyki).

Ostatni z wymienionych czynników ma niewątpliwiy wpływ zarówno na wielkiść zasobów ludzkich - wykształconych kadr specjalistów łączności oraz ewolucję programów nauczania .

Andrzej Targowski w rozważaniach nt.armii XXI wieku [20] wiele uwagi poświęca systemom informatycznym wojny, określonym aksjomatem C^3I/RISTA *(Command, Control, Communications and Intelligence; RISTA oznacza Reconnaissance, Intelligence, Survillance and Target*

Acquisition, czyli rozpoznanie, wywiad, śledzenia i wykrywanie celów). Łącznościowe ogniwo w tym systemie musi zapewnić szybkie i niezawodne przekazywanie informacji między różnymi funkcjami. W tym zakresie będą stosowane takie techniki jak inteligentne czujniki, szerokopasmowa telekomunikacja, kompresja i ochrona danych.

Na uwagę zasługuje ponadto fakt integracji techniki informatycznej i telekomunikacyjnej, co nie może pozostać bez wpływu na kształcenie kadr łączności.

Wszystkie te uwarunkowania określają obszar swobody decyzyjnej, tj. dopuszczalne warianty rozwoju systemu kształcenia kadr łączności. Im w zasadzie poświęcona została niniejsza praca, sięgająca do historii kształcenia specjalistów łączności w Wojsku Polskim, w celu stworzenia określonej historycznej perspektywy. Szkoły, jak każdy system społeczny ewoluują i mają swoją historię, której lekceważyć bądź odrzucać (w szczególności także mitologizowanie) sprzyja powstawaniu błędów systemowych, których skutki w przyszłości trudne są do przewidzenia. Autorowi rozprawy przyświecało dążenie do minimalizacji negatywnych skutków potencjalnych decyzji rozwojowych.

Autorzy "Raportu o stanie bezpieczeństwa państwa"[21] podkreślają, że w odróżnieniu od sytuacji z okresu Układu Warszawskiego, obecnie polskie Siły Zbrojne nastawione są na wypełnianie swoich zadań obronnych samodzielnie. Strategia obronna państwa nie zakłada istnienia określonego potencjalnego przeciwnika: wszystkich sąsiadów określa jako państwa zaprzyjaźnione lub pozostające w stosunkach

dorosąsiedzkich. Zgodnie z doktryną obronną państwa Wojsko Polskie nie ma żadnych zadań operacyjnych poza granicami kraju, co zdecydowało o konieczności głębokiego przekształcenia struktur i rozmieszczenia potencjału polskiej armii.

W nowych warunkach wystąpiła wyraźna, skrywana wcześniej, świadomość głębokiej "luki technicznej" szczególnie widocznej w takich dziedzinach jak: rozpoznanie i wykrywanie radiolokacyjne, łączność na wszystkich szczeblach, automatyzacja dowodzenia, systemy kierowania ogniem, systemy walki radioelektronicznej.

Uwzględniając nowe potrzeby i ograniczenie możliwości ekonomicznych uważa się, że racjonalną strategią może być:[22]

1)przejściowe ograniczenie sił zbrojnych, polegające na utrzymaniu wybranych, silnych jednostek wojskowych w wymaganej gotowości do działania, a jednocześnie przesunięcie środków ekonomicznych na techniczną modernizację armii;

2)utrzymanie wyskiej sprawności armii (w stanach przejściowych), a więc zachowanie niezbędnego poziomu szkolenia i ćwiczeń;

3)utrzymanie maksymalnej sprawności posiadanego przez wojsko uzbrojenia i sprzętu;

4)zatrzymanie odpływu ze służby stałej kadr, zwłaszcza technicznych;

5)utrzymanie podstawowych zdolności produkcyjnych polskiego przemysłu zbrojeniowego i jego zaplecza

techniczno-konstrukcyjnego na drodze ograniczenia zakupów najlepszych polskich wzorów brpni i sprzętu.

W konkretnych warunkach ekonomicznych inwestowanie w ludzi poprzez ich kształcenie jest najbardziej racjonalnym działaniem. W przekonaniu autora nie może być dylematu: jeszcze jeden samolot, kilka czołgów lub nowoczesny system walki, czy doskonałe przygotowanie odpowiedniej ilości kadry oficerskiej. Łatwo bowiem przewidzieć scenariusz, w którym za kilka lub kilkanaście lat stać nas będzie na nowoczesne uzbrojenie, którego nie będzie miał kto efektywnie eksploatować.

BIBLIOGRAFIA

1. ANDRACKI Henryk. Systemy łączności na potrzeby kierowania i dowodzenia Siłami Zbrojnymi RP. w: materiały z konferencji systemy łaczności na potrzeby obrony i bezpieczeństwa RP. Zegrze 1992.

2. BARCZAK Andrzej. Technologie komputerowe w wojskowych systemach łączności. w: materiały z konferecji nt. Systemy łączności na potrzeby obrony i bezpieczeństwa RP. Zegrze WSOWŁ 1992.

3. BERTALANFFYR Ludwik. Ogólna teoria systemów: podstawy, rozwój, zastosowanie. Warszawa PWN 1984.

4. BUCZYŃSKI Józef. Kształcenie i doskonalenie kadr armii państw zachodnich. Dodatek do nr 10 Przeglądu Wojsk Lądowych nr 10/1992.

5. Dodatek tajny nr 12 do Dziennika Rozkazów Wojskowych nr 21 z dnia 31.05.1921.

6. Dokumenty: "Założenia polskiej polityki bezpieczeństwa" i Polityka bezpieczeństwa i strategia obronna RP".

7. Doskonalenie kadry zawodowej - wnioski L.dz.1121/19 wyszkol. pismo Szefa Łączności MSWojsk . CAW MSWojsk DWŁ sygn.I.300.41.9.

8. DROST Michał. Perspektywiczny model systemu kształcenia wojskowego w RP, (rozprawa doktorska) Warszawa AON 1993.

9. Dziennik Rozkazów Ministerstwa Spraw Wojskowych nr 38 poz. 477 z dnia 16.08.1922. CAW. 337/31.

10. Dziennik Rozkazów MSWojsk nr.L.875/wyszk.29 z dnia 16.09.1929.t.nr.15. CAW.300.49.

11. Dziennik Rozkazów nr 6 z dnia 4.08.1926. poz.58.

12. Dziennik Rozkazów Wojskowych nr 13. z dnia 10.04.1923. poz.173.

13. Dziennik Rozkazów Wojskowych nr 23 z dnia 19.06.1923 poz.309.

14. Dziennik Rozkazów Wojskowych nr 44 z dnia 24.04.1919. poz.1469. CAW sygn.I.300.46.2.

15. Dziennik Rozkazów Wojskowych nr 46 z dnia 29.04.1919. poz.1530.

16. Dziennik Rozkazów Wojskowych nr 6 z dnia 13.02.1923. poz.63.

17. Encyklopedia Powszechna. PWN Warszawa 1982.

18. Encyklopedia Powszechna. PWN Warszawa 1983.

19. Encyklopedia Powszechna. PWN Warszawa 1987.

20. FILLER Władysław. Problem kształcenia zawodowego Wojsk Łączności w swym rozwoju historycznym PWT nr 6 T.IV grudzień 1923.

21. GĘSICKI Janusz. Gra o nową szkołę. PWN Warszawa 1993.

22. Główny Zarząd Polityczno-wychowawczy WP powołany został rozkazem nr 26 ND WP z dnia 19.09.1944.

23. GŁUSZCZYK Zdzisław, JĘDRAS Czesław. Doskonalenie zawodowe kadry. Przegląd Wojsk Lądowych nr 6/1993.

24. GODLEWSKI Jerzy, WORIAL Janusz. Metodyka diagnozy struktury organizacyjnej. Warszawa AON 1992.

25. GOSLING W. The Design of Enginecring systems. Londyn 1962.

26. IDŹKOWSKI Edmund. Rozważania nt. Szkolenie oficerów łączności PWT.z.6 T.XII.

27. Instrukcja doskonalenia kadry zawodowej cz.III łączności L.dz.2302 [tj. wyszk.35 z dnia 15.11.1935.]. CAW. Dział Instrukcji i Regulaminów nr 4707.

28. JURA Józef. Koncepcja kształcenia oficerów.Ekspertyza do tematu badawczego pt.Kształcenie kadr dla Sił Zbrojnych RP Koszalin 1992.

29.KACZOR Stanisław. Kształcenie i doskonalenie zawodowe w okresie przemian. Warszawa. 1993.

30.Komunikaty miesięczne Szefostwa Służb Informacyjnych 1-3101.1993. i 28.04.1993.

31.Koncept kształcenia oficerów wojsk telegraficznych i formacji telegraficznej nr dz.133/T z dnia 23.03.1919. CAW sygn.I. 300.46.2.

32.KOTLICKI Stanisław. Sprawozdanie z pracy naukowo - badawczej nt. Koncepcja kształcenia kadr dla SZ RP. Koszalin 1991.

33.KOWALCZYK Lucjan. Kierunki doskonalenia funkcjonowania wyższej szkoły wojskowej. Dodatek do biuletynu WOSR Jelenia

34.KOZIOŁEK Andrzej. Monografia historyczna Zegrza. Zegrze 1978.

35.Kroniki. Muzeum Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Łączności Zegrze.

36.Księga etatowa z 1955r. arch. WOW 14958/8.

37.Księga etatów OSŁ kat.A 1955 nr o27/55 arch. WOW.

38.Księga etatów OSŁ kat.A 1964 nr 21/64.arch. WOW.

39.Kształcenie inżynierów dla potrzeb wojska. MSWojsk. 800.L.520 [wyszk.z dnia 28.01 1931.] w: CAW. MSWojsk DWŁ sygn.I.300.49.12.

40.KUKIEL Marian. Szkolnictwo oficerskie, "Bellona" nr 6 czerwiec 1921.

41.KUPISIEWICZ Czesław. Podstawy dydaktyki ogólnej. PWN.Warszawa.1973.

42.LASZCZKOWSKI Czesław. Kształtowanie bezpieczeństwa narodowego RP. Warszawa 1993r.

43. MACHALSKI Rene. Problemy szkolenia oficerów korpusu łączności PWT.z.6 T.VII.

44. Model kształcenia kandydatów do służby stałej i kontraktowej. Materiał na dyskusje panelową. Warszawa styczeń 1993.

45. Obrona Polski dziś i jutro. Pod red. Andrzeja TARGOWSKIEGO. Warszawa: Bellona, 1993.

46. Ogólne zasady kształcenia oficerów zawodowych Wojsk Łączności nr dz.14586. CAW Departament Techniczny MSWojsk. sygn.I.300.41.207.

47. OKOŃ Wicenty. Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej. PWN Warzawa 1987.

48. OKOŃ Wicenty. Zarys pedagogiki ogólnej. Warszawa 1968.

49. Organizacja służby i wojsk łączności nr dz.3070 z maja 1919. CAW.IWŁ MSWojsk, sygn.I.300.46.7.

50. PIĘTA Jan, TELEP Jerzy, SZTANC Janusz. Nowy model szkolnictwa wojskowego. Myśl Wojskowa nr 5/1991.

51. Pismo Szefa Łączności MSWojsk do II Wiceministra Spraw Wojskowych, L.586 [wyszk.nr 29 z dnia 07.09.1929.] w. CAW. MSWojsk DWŁ sygn.I.300.48.12.

52. Plan kursów i praktyk w kraju na rok budżetowy 1933/34. CAW. MSWojsk. Zespół Departamentu Dowodzenia Ogólnego. sygn.I.300.22.107.

53. Podstawowe założenia reorganizacji wojskowego szkolnictwa zawodowego. Materiał na spotkanie Szefa Sztabu Generalnego WP z komendantami WSO. Toruń luty 1993.

54. POPŁAWSKI Tadeusz. Analiza łączności w wojskach sił zbrojnych przed 2-gą wojną światową i kompanii wrześniowej. Praca doktorska Warszwa 1962 s.1

55. Praca nad koncepcją "WSOWŁ - 2000" prowadzone były przez zespół oficerów pod merytorycznym kierownictwem Andrzeja BARCZAKA.

56. Program nauczania podchorążych Zegrze WSOWŁ pf - 4328. Edycja-82.

57.Program nauczania podchorążych Zegrze. WSOWŁ pf - 5472. Edycja 89.

58.Program szkolenia dla OSŁ cz.I kat.A arch. WOW.15475/2.

59.Program tematyczny dla OSŁ kat.A arch. WOW 15475/44.

60.Program tematyczny szkolenia Podchorążych WSOWŁ kat.A 1967 arch. WOW 15475/82.

61.Ramowy i szczegółowy program nauczania podchorążych WSOWŁ kierunek: telekomunikacja, specjalność: eksploatacja systemów łączności edycja 91. Zegrze WSOWŁ 1991r.

62.Raport o stanie bezpieczeństwa państwa - aspekty zewnętrzne Warszawa PISM 1993.

63.Rorganizacja wojskowego szkolnictwa zawodowego. Materiał na posiedzenie zespołu MON. Warszawa kwiecień 1992.

64.Rozkaz Dzienny CWŁ nr 193 z dnia 27.08.1929. CAW. sygn.I.300.64.1.

65.Rozkaz Ministra Obrony Narodowej do szkolenia i działalności SZ RP w roku 1991. MON Sztab.Gen.WP - Zespół Szkolenia Operacyjnego. Warszwa 1990.

66.Rozkaz nr L.1000/og.tajne nr 31 z dnia 23.10.1931. CAW. Szef Łączności.

67.Rozkaz organizacyjny MON nr 077/org. z dnia 21.11.1955., arch.CAW 1545/73/58.

68.Rozkaz wykonawczy o wprowadzeniu w życie organizacji łączności na stopie pokojowej L.dz.150/og. tajne 29 z dnia 27.07.1928. CAW.Dział Instrukcji i Regulaminów nr 9247.

69.RUTKOWSKI Stanisław. Kształcenie oficerów LWP w okresie 2 wojny światowej. Warszawa 1967.

70.RUTKOWSKI Stanisław. Zarys dziejów polskiego szkolnictwa wojskowego. Warszawa 1970.

71. SADOWSKI Wiesław. Podstawy ogólnej teorii systemów Warszawa 1978.

72. SERUGA Józef Uwagi o tworzeniu się korpusu oficerów łączności PWT z.6 T.IV grudzień 1928.

73. SIENKIEWICZ Piotr. Inżynieria systemów kierowania. Warszawa PWE 1988.

74. SIENKIEWICZ Piotr. Teoria efektywności systemów. Warszawa PWN 1987.

75. Słownik Języka Polskiego. PWN Warszawa 1979.

76. Słownik Języka Polskiego. PWN Warszawa 1981.

77. Sprawozdanie końcowe z 5-cio miesięcznego kursu pułkowych oficerów łączności.Zegrze 27.07.1929.t.nr 15. CAW.300.49.

78. Sprawozdanie ze szkolenia w OSWŁ za rok 1925 L.dz.181/26. CAW DT Wojsk sygn.I.300.41.229.

79. STAFF W. Modelowanie i filozofia. Warszawa 1971.

80. Stan ukompletowania Sił Zbrojnych kadrą zawodową z uwzględnieniem potrzeb wynikających z "Modelu Sił ZbrojnychRP lat 90" oraz kierunki polityki kadrowej na lata1992-1995. Materiał na posiedzenie zepołu MON. Warszawa1991.

81. STRUBAŁĄ A. Doskonalenie struktury organizacyjnej. Warszawa PWE 1991.

82. Szkoła Podchorążych Inżynierii. Zarys historii, opracowanieZwiązku Łącznościowców w Londynie.

83. SZTANC Janusz. Kierunki doskonalenia organizacji kształcenia oficerów WP (rozprawa doktorska). Warszawa AON 1992.

84. SZULC Bogdan. Przygotowanie i doskonalenie kadr dowódczo - sztabowych. Materiał zawarty w opracowaniu: Szkolenie sztabów i wojsk cz.II. Warszawa AON 1993.

85.Uchwała nr 120 Prezydium Rządu z dnia 12.02.1955.[Monitor Polski nr 17 poz.176].

86.Ustawa o Wyższym szkolnictwie wojskowym.

87.WIATR Mariusz. Akademia Dowodzenia Bundeswehry. Myśl Wojskowa nr 3/1992.

88.WŁODARSKI Andrzej, KASPRZEWSKI Andrzej. Koncepcja modelu struktur Sił Zbrojnych RP. Zeszyty naukowe AON nr 1/1993.

89.Zespół 280. Oficerska Szkoła Łączności. CAW. sygn.28 [program].

90.Zespół 280. Oficerska Szkoła Łączności.CAW. sygn. 9 [program].

91.Zespół 509. Oficerska Szkoła Łączności.CAW sygn.509.t.12189[trzyletni plan szkolenia].

92.Zespół 509/58. Oficerska Szkoła Łączności.CAW sygn.12207

93.Zespół. Oficerska Szkiła Łączności.CAW. sygn.71. [kronika OSŁ - odpis etatu].

94.Zespół. Oficerska Szkoła Łączności CAW. III - 4 t.95.

95.Zespół. Oficerska Szkoła Łączności.CAW. CWP, t.10. Dane z dnia 20.12.1944.

96.Zespół. Oficrska Szkoła Łączności. CAW. III 94a t.69.

97.ŻAK Andrzej. Kształcenie oficerów łączności wojska polskiego w latach 1919 - 1939. Zegrze WSOWŁ.

98.ŻEGNAŁEK Kazimierz. Kształcenie i samokształcenie w szkole wojskowej. Warszawa AON.

BIBLIOTEKA GŁÓWNA * AON * Nr ewid. ..... Działu Zbiorów

BIBLIOTEKA GŁÓWNA – ARCHIWUM
Nr ewid. 54821
Akademii Obrony Narodowej